

Janusz Rieger

Słownictwo
i nazewnictwo
łemkowskie

WYDAWNICTWO NAUKOWE *Semper*

WYDAWNICTWO NAUKOWE *Semper*
WARSZAWA 1997

© Copyright by
Janusz Rieger, Warszawa 1995

© All rights reserved.
No part of this book may be reproduced,
stored in a retrieval system,
or transmitted, in any form or by any means
without the prior permission of the publisher,
Wydawnictwo Naukowe *Semper*

© Wszelkie prawa zastrzeżone.
Przedruk lub odtwarzanie fragmentów tej książki
w mediach każdego rodzaju
wymaga pisemnego zezwolenia
Wydawnictwa Naukowego *Semper*

Publikacja dofinansowana przez Komitet Badań Naukowych

Praca powstała w Instytucie Slawistyki PAN w Warszawie

Opiniodawcy: *Jan Basara* i *Janusz Siatkowski*

ISBN 83 – 85810 – 41 – 2

Na okładce:
Cerkiew w Kwiatoniu (impresja komputerowa i fot. *Jarostaw Zuzga*)

Redakcja, redakcja techniczna,
projekt okładki, skład komputerowy,
opracowanie graficzne i kolportaż:

WYDAWNICTWO NAUKOWE *Semper*
Adres pocztowy i dział handlowy:
ul. Bednarska 2/4, 00–310 Warszawa
tel. 27 60 83, fax: 664 88 20
Redakcja i księgarnia firmowa:
ul. Bednarska 20A, 00–321 Warszawa
tel. 635 49 73, fax: 664 88 20

Spis treści

Przedmowa	7
I. ŁEMKOWIE I ICH JĘZYK	9
1. Wprowadzenie	9
2. Miejsce i cechy dialektu łemkowskiego	11
3. Zróżnicowanie dialektu łemkowskiego	13
II. ŁEMKOWSKIE SŁOWNICTWO APELATYWNE	15
1. Wprowadzenie	15
2. Słownictwo rodzime	16
3. Zapożyczenia polskie i słowackie	16
4. Zapożyczenia rumuńskie	18
5. Zapożyczenia węgierskie	20
6. Zapożyczenia niemieckie	22
7. Słownictwo typowo łemkowskie	22
III. SŁOWNICZEK ŁEMKOWSKI	25
IV. ŁEMKOWSKIE NAZWY MIEJSCOWE I TERENOWE	157
1. Wprowadzenie	157
2. Z łemkowskiej terminologii geograficznej	161
a. Nazwy gór i dolin (a także szczytów, przełęczy, zboczy)	161
b. Nazwy wód i błot (także źródeł, mokradel)	162
c. Nazwy lasów	162
d. Nazwy równin, łąk, pól (a także hal, polan, pastwisk)	163
e. Nazwy dróg i ścieżek	163
3. Typy nazw Beskidu Niskiego i Bieszczadów Zachodnich	164
a. Nazwy topograficzne	164
b. Nazwy kulturowe	167
c. Nazwy pamiątkowe	168
d. Nazwy dzierżawcze	169
e. Nazwy patronimiczne	170
f. Nazwy rodowe, etniczne i służebne	170
4. Zmiany nazw	171
5. Toponomastyka jako świadectwo działalności człowieka, fal migracyjnych i kolonizacyjnych	173
V. SŁOWNICZEK NAZW MIEJSCOWOŚCI	179
VI. Z ANTROPONIMII ŁEMKOWSKIEJ	218
1. Nazwiska łemkowskie	218
a. Nazwiska równe wyrazom pospolitym i własnym	218
b. Formacje dopełniaczone	220
c. Nazwiska utworzone za pomocą przyrostków	220

e. Pochodzenie nazwisk łemkowskich	223
2. Określenia kobiet zamężnych	224
VII. SŁOWNICZEK NAZWISK ŁEMKOWSKICH	226
Literatura (wybór)	244
Wykaz skrótów	247
Części badanego obszaru	247
Wsi	247
Dawne powiaty	248
Języki i dialekty	248
Literatura, źródła	248
Inne skróty	248
Mapy	249

Przedmowa

Zainteresowanie łemkowszczyzną od dłuższego już czasu nie tylko nie słabnie, ale wręcz się nasila. W dużej mierze jest to zasługą samych łemków, podzielonych wprawdzie na tych, którzy uważają się za oddzielną grupę wśród Ukraińców i tych, którzy chcieliby utworzyć odrębny naród, ale coraz lepiej zorganizowanych i mówiących o swoich sprawach pełnym głosem. Nie od rzeczy będzie dodać, że stało się to możliwe dzięki ponownemu odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Zainteresowanie, o którym mowa, dotyczy także mowy łemków.

Badania gwar łemkowskich mają już długą tradycję: praca I. Hnatiuka o Rusinach na Preszowszczyźnie ukazała się w r. 1900, a studia I. Werchratskiego — w latach 1901–1902. W atlasie Podkarpacia A. Małeckiego i K. Nitscha z 1934 r. zamieszczono materiał z dwóch wsi łemkowskich, w tym samym roku I. Ziłyński opublikował szkic gwary wsi Jaworki koło Szczawnicy, a G. Gerowski omówił gwary na Słowacji, w 1936 r. Z. Stieber przedstawił wnioski dotyczące osadnictwa na łemkowszczyźnie wynikające z analizy nazw miejscowości, a w latach 1934–1936 zebrał on materiały, które stanowiły potem podstawę do atlasu łemkowszczyzny (1956–1954) i monografii dialektu (1982) oraz do opracowania toponomastyki (1947–1948). W 1939 r. I. Pankiewicz przedstawił obszerną monografię gwar po południowej stronie Karpat, a w 1958 r. ukazał się jego szkic gramatyki historycznej. Z. Hanudel¹ opublikowała dwa tomy atlasu leksykalnego w latach 1981–1989. Powojenne badania V. Latty, który dotarł do każdej niemal wsi po stronie słowackiej (zbiór prac w *Naukowi zapysky* 1979–1981) wieńczy atlas łemkowski wydany pośmiertnie w 1991 r. A wymieniono tu tylko najważniejsze opracowania poświęcone dialektowi, pominięto wiele studiów szczegółowych, m.in. dotyczących rozwoju języka pisanego na łemkowszczyźnie południowej.

Wszystkie te prace, szczególnie atlasowe, przynoszą obfity zbiór słownictwa łemkowskiego, np. atlas A. Małeckiego i K. Nitscha przynosi ok. 500 wyrazów, atlas Z. Stieberta — ok. 1250, pierwszy tom atlasu Z. Hanudelowej — ok. 1600, atlas V. Latty — ok. 3000 (? Indeks zawiera wiele wariantów fonetycznych i obliczenie na tej podstawie ilości leksemów może być tylko szacunkowe), *Atlas gwar bojkowskich* przynosi ok. 2000 wyrazów z pogranicza łemkowsko-bojkowskiego. Słowniczki I. Werchratskiego (dodatki do jego monografii) przynoszą ok. 3000 wyrazów dla łemkowszczyzny północnej i ok. 1650 dla łemkowszczyzny południowej, słowniczki O. Horbacza podają ok. 3000 wyrazów z Krasnego Brodu koło Medzilaborców i ok. 1500 wyrazów z Osturni na Spiszu, słowniczek J. Riegera z kilku wsi na środkowej łemkowszczyźnie zawiera ok. 1000 wyrazów.

W pracy przedstawiono łemkowskie słownictwo apelatywne (pospolite) kładąc przy tym główny nacisk na pokazanie związków z sąsiednimi dialektami i językami, a więc na wskazanie tak charakterystycznych dla dialektu pożyczek polskich, słowackich, rumuńskich, węgierskich, niemieckich, archaizmów. Przedstawiono system nazw miejscowości i nazw terenowych. Omówiono system nazwisk łemkowskich. Opracowaniom tym towarzyszy słowniczek łemkowski, zawierający leksykę z obydwu stron Karpat, słowniczek etymologiczny nazw miejscowości z terenu Polski

I. ŁEMKOWIE I ICH JĘZYK

1. Wprowadzenie

W XIV–XVI w. w całych Karpatach trwały wędrówki pasterskie, idące głównie na północ (z Bałkanów) i ze wschodu na zachód; te „wołoskie” migracje sięgały aż po Śląsk Cieszyński i Morawy. Warto pamiętać, że odpryski tych migracji kierowały się na północ od Lwowa, dochodząc potem m.in. w okolice Cieszanowa, a także na południe, na Słowacji docierając na pogranicze dawnego komitatu abowskiego (Abauj). Wśród pasterzy wędrujących po Bieszczadach i Beskidzie Niskim byli zapewne przedstawiciele różnych języków. I choć zachodni zasięg wędrówek Wołochów, posługujących się językiem rumuńskim czy arumuńskim nadal budzi wiele sporów, wydaje się, że docierali oni daleko na zachód, pozostawiając po sobie trwałe ślady w postaci słownictwa apelatywnego i nazw terenowych, nie mówiąc już o zwyczajach, tańcach, muzyce. Wśród ludności osiedlającej się na prawie wołoskim przeważał jednak — jak to wynika z analizy językowej imiennictwa — żywioł ruski. W wyniku różnych prądów osadniczych, wspartych migracjami pasterskimi, powstał wzdłuż głównego grzbietu Karpat pas zwartej osadnictwa ukraińskiego Hucułów, Bojków i Łemków, przy czym na terenach zachodniołemkowskich (tj. na zachód od Przełęczy Dukielskiej) ludność ruska nawarstwiła się na rzadkie wówczas, wcześniejsze, osadnictwo polskie i słowackie. Pas ten charakteryzował się m.in. wspólnymi elementami kultury materialnej (m.in. w zakresie pasterstwa) i duchowej oraz językiem, zachowującym z jednej strony szereg archaizmów, a z drugiej — przesyconym silnie słownictwem zapożyczonym z sąsiednich gwar rumuńskich, węgierskich, słowackich i polskich.

Nie wiemy skąd przywędrowali przodkowie dzisiejszych mieszkańców Łemkowszczyzny, ani jakimi doszli tu drogami. Próba ustalenia genezy Łemków na podstawie słownictwa, zaproponowana przez B. Strumińskiego, okazała się chybiona, m.in. dlatego, że dzisiejsza postać wielu wyrazów powstała w wyniku różnych zmian i wpływów. Łemkowie prawdopodobnie szli tu różnymi drogami, a więc przesuując się ze wschodu na zachód, posuwając się dolinami rzek w górę (co na przykładzie Ziemi Sanockiej pokazał A. Fastnacht), wreszcie nie można wykluczyć istnienia fal migracyjnych omijających zasiedlone już tereny, jak to miało miejsce w przypadku wędrówek wołoskich (por. tu mój artykuł o zapożyczeniach rumuńskich w ukraińskich gwarach Podkarpacia).

Zwarte osadnictwo ruskie sięgało na zachodzie po Jaworki, Białą i Czarną Wodę oraz — częściowo — Szlachtową i chociaż było przerwane na północ od Muszyny pasem polskiej ludności zamieszkującej na lewym brzegu Popradu, to łączyło się z ruskim osadnictwem na południe od Małych Pienin. Na Słowacji gwary łemkowskie obejmowały jeszcze Wielki Lipnik, a wyspowo dochodziły do Osturni. Na południe od Karpat ludność łemkowska żyła także poza zwartym obszarem ciągnącym się wzdłuż granicy polsko-słowackiej, głównie na zachód od Preszowa, przy czym część tej ludności uległa zesłowaczeniu. W Polsce było szereg wsi mieszanych, ale w zasa-

(informacje o nazwach miejscowości po stronie słowackiej można znaleźć w pracy M. Majtána *Názvy obcí na Slovensku za ostatných dvesto rokov*) oraz słowniczek wybranych nazwisk łemkowskich. Ponadto w rozdziale I omówiono obszernie miejsce i główne cechy dialektu Łemków, dano też próbę uchwycenia najważniejszych podziałów dialektalnych Łemkowszczyzny.

W słowniczku wspomnianym wyżej przedstawiono ok. 4500 wyrazów z całej Łemkowszczyzny. Materiał zaczerpnięto przede wszystkim z zapisów własnych z lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych, dokonywanych dla potrzeb atlasu bojkowskiego i karpackiego (w celach porównawczych) oraz z atlasu łemkowskiego i przedwojennych zapisów Z. Stiebera; ze względu na ograniczoną objętość książki nie miałem możliwości włączenia do zbioru słowniczków I. Werchratskiego i O. Horbacza, wszystkich materiałów atlasu V. Latty czy atlasu Z. Hanudel'ovej. Pełne wykorzystanie źródeł, wzbogacone nową eksploracją terenową, przewiduję w obszernym słowniku dialektu łemkowskiego, podającym także bogate ilustracje kontekstowe i etymologie, opracowywanym obecnie w Instytucie Sławistyki PAN w Warszawie. Liczę przy tym na odzew ze strony Czytelników, na listy i uwagi, które pomogą usunąć niedostatki prezentowanych tu materiałów.

A rzeczywiście są to bardziej materiały do słownika, niż słownik, wiele tu niekonsekwencji w doborze wyrazów, wiele braków w podawanych znaczeniach itd. Na swoje usprawiedliwienie muszę powiedzieć, że właściwy dobór haseł będzie możliwy dopiero po zebraniu znacznie większego materiału, że nawet dla potrzeb słownika dyferencjalnego potrzebne są informacje jakiego wyrazu używa się powszechnie, a jakiego tylko na ograniczonym obszarze. Tutaj bardzo ważne jest m.in. stwierdzenie, czy w dialekcie występuje zapożyczenie, czy też wyraz wschodniosłowiański nawet przy tak banalnych wyrazach jak nazwy roślin, zwierząt i in. Mam nadzieję, że — mimo wszystko — słowniczek spełni swoją rolę, przede wszystkim poznawczą: pokazuje on bogactwo słownictwa łemkowskiego, wielość wariantów, różnicowanie obszaru pod względem leksykalnym.

W pracy wykorzystano wcześniejsze szkice autora, opublikowane w książce *Łemkowie. Kultura — sztuka — język*.

Miło mi podziękować na tym miejscu pp. recenzentom prof. Janowi Basarze i prof. Januszowi Siatkowskiemu za cenne uwagi oraz pp. mgr Iwonie Cechosz i mgr Ewie Dziegiel za pomoc redakcyjną.

Uwagi na temat słownika i słownictwa łemkowskiego proszę uprzejmie kierować pod adresem: Janusz Rieger, Instytut Sławistyki PAN, 00–901 Warszawa–PKiN, skr. poczt. 24.

J. R.

Po repatriacji i wysiedleniu Łemków z terenów leżących na północ od głównego grzbietu Karpat w latach 1945–47 większość z nich mieszka dziś z dala od swych pierwotnych siedzib. Jeśli więc w niniejszym opracowaniu używany jest czas terażniejszy, to oczywiście odnosi się on do stanu sprzed 1947 r.

Wśród ukraińskich gwar karpaccich idąc od wschodu wyróżniamy gwary huculskie, sięgające po Bystrycę Nadwórniańską i Tereswę (Huculszczyzna zakarpacka została zasiedlona późno, w XVII–XVIII w.), gwary bojkowskie — na północy od Bystrzycy Sołotwińskiej po Solinkę i na południu od Terebli po Uh oraz gwary łemkowskie ciągnące się od Oslawy i Laborca na zachód. Tereny pomiędzy poszczególnymi dialektami zajmowały gwary przejściowe, mające pewne cechy jednego dialektu, a inne cechy — drugiego. Podziały te, oparte na kryteriach językowych, a więc na różnicach fonetycznych (głosowych), morfologicznych (na budowie i odmianie wyrazów) i częściowo leksykalnych (na słownictwie) nie pokrywają się ściśle z granicami etnograficznymi. Językoznawca zauważa różnice w mowie Łemków z grupy szlachtowskiej i Łemków z pozostałych obszarów leżących na północ od Karpat, widzi cechy wyróżniające język mieszkańców Słowacji, ale nie znajduje podstaw do wydzielenia tych grup z językowego punktu widzenia. Podobnie obszar gwarowy położony pomiędzy Oslawą i Solinką językoznawca nie może uznać za bojkowski, gdyż krzyżują się tu wpływy bojkowskie i łemkowskie: akcent nie jest tu w pełni ustalony jak na Łemkowszczyźnie, ale nie jest też w pełni ruchomy jak na Bojkowszczyźnie, aczkolwiek w niektórych wyrazach widać wyraźnie tendencję do stabilizacji akcentu; szereg wyrazów typowo łemkowskich obejmuje i te tereny, a czasami sięga jeszcze dalej — na północy po górny San i Stryj, a na południu po Latoricę, jak np. *bodenka* ‘naczynie do robienia masła’, *maczka* ‘kot’, *łem* ‘tylko’, *tunij* ‘tani’. To samo dotyczy cech morfologicznych.

Przynależność dialektu łemkowskiego do obszaru języka ukraińskiego jest faktem od dawna wiadomym w nauce. Czym innym jednak jest fakt językowy, a czym innym poczucie etniczne, stanowe, narodowe. Długi czas Łemkowie czuli się *Rusiniami* i sami siebie tak nazywali. Dopiero później część z nich zaczęła się poczuwać do wspólnoty z narodem ukraińskim (część do wspólnoty z narodem rosyjskim, czy może raczej z Rusią, którą poprzez nazwę kojarzono z Rosją), część nie uznaje jednak wspólnoty z Ukrainą i Ukraińcami podkreślając swoją odrębność i domaga się uznania za oddzielny naród, dąży do stworzenia własnego języka. Rzecz trzeba rozpatrywać bez emocji i uprzedzeń: poczucie tożsamości etnicznej, zwłaszcza w państwie o obcym języku narodowym, jest często silniejsze od poczucia wspólnoty narodowej z innymi grupami etnicznymi, mówiącymi tym samym językiem.

Tendencje panslawistyczne szerzone w XIX w. spowodowały, że przy próbach tworzenia pisanego języka łemkowskiego na południe od Karpat, oparto go na elementach miejscowego dialektu, archaicznego języka używanego w cerkwi oraz języka rosyjskiego: języka tego uczono w szkołach łemkowskich na Słowacji aż do 1951 r., kiedy to zastąpiono go językiem ukraińskim. Próby nauczania po łemkowsku czynione były także w Polsce: w 1933 r. ukazał się elementarz łemkowski (*Łemkiwśkyj bukwar*), a w rok później — czytanka (*Persza łemkiwska czytanka*). Nie ma jednak języka „ogólnołemkowskiego”, a żadna z gwar nie jest uważana za „lepszą”, „wzorcową”. Przeciwnie, Łemkowie doskonale zdają sobie z tego sprawę, że ich sąsiedzi z pobliskich wsi mówią już trochę inaczej. Dlatego też literatura unrawiana w dialekcie

gwary czy obszaru gwarowego, choć nierzadko wykorzystuje również elementy innych gwar. Obecnie czynione są próby stworzenia języka literackiego i kodyfikacji mowy łemkowskiej w dwóch wariantach: północnym (w Polsce) i południowym (na Słowacji).

W wyniku przesiedleń (w niewielkim tylko stopniu dobrowolnych) na Ukrainę (w 1945 r.) i wysiedleń na ziemie zachodnie i północne Polski (1947) na północnej Łemkowszczyźnie pozostało niewielu dawnych mieszkańców tych ziem. Większość mieszka na wsi w Olsztyńskim, Koszalińskim, Legnickim, przemieszana z przesiedloną tam ludnością polską (głównie z dawnych Kresów Wschodnich), część przeniosła się do miast. Proces przenoszenia się ludności wiejskiej do ośrodków przemysłowych obejmuje również ludność łemkowską na Słowacji. Język ludności przebywającej w obcym otoczeniu ulega zmianom, zwłaszcza wśród młodego pokolenia i wymaga odrębnych studiów. Dwujęzyczność w takich warunkach prowadzi często do polonizacji czy słowacyzacji, przynajmniej w zakresie języka (szczególnie w małżeństwach mieszanych). Niniejszy szkic dotyczy mowy starszego pokolenia i wykorzystuje dawne, przedwojenne materiały, a także materiały pochodzące z własnych badań prowadzonych w latach siedemdziesiątych przez autora.

Skąd się wzięła nazwa „Łemko”? Wiadomo, że pierwotnie było to przezwisko nadawane ludziom, którzy w mowie używali wyrazu *łem* ‘tylko’ (np. *mam łem jednu korowu*). Wyraz ten został zapożyczony z sąsiednich gwar wschodniosłowackich, gdzie brzmi on — podobnie jak na całym Zakarpaciu — *łem* (w słowackim języku literackim jest *len*, pochodzące z dawniejszego *jen*, por. polskie *jeno*). Przewisko to nie mogło pochodzić od Słowaków, którzy mówili podobnie, nie mogło pochodzić od sąsiadów — Polaków, bo dziś jeszcze używają oni określenia *Rusini*. Zostało więc ono nadane przez innych Rusinów, sąsiadujących z gwarami mającymi *łem*, którzy tego wyrazu nie używali, mówili natomiast *tilko*, *chyba* lub *hysz*. Na południe od Karpat szerzyło się określenie „Łemacy” (*Lemakyt*).

Określenie „Łemkowie” przyjęło się w nauce w XIX w., choć mieszkańcy sami siebie nazywali nadal *Rusinami* (na południe od Karpat — *Rusnakami*), przy czym Rusini spod Gorlic czy Dukli nazywali swoich południowych sąsiadów „Węgrami” (*Uhriny*), otrzymując w zamian określenie „Polaków” (*Polakyt*). Dopiero niedawno na północ od Karpat Łemkowie nazywają siebie tak właśnie, przy czym jest to nazwa, którą się chlubią. Warto może dodać, że podobną ewolucję — od przezwiska do nazwy, która budzi dumę — przeszły określenia Bojków i Huculów. Pierwsze z nich, urobione zapewne od słowa *boje* powtarzanego w mowie (są i inne etymologie tej nazwy, ale mało przekonujące), było synonimem człowieka ciemnego, zacofanego i mieszkańcy Bojkowszczyzny, zapytywani jak się nazywają (lub jak ich nazywają) stanowczo wypierali się tego określenia wskazując, że odnosi się ono do ludzi zamieszkałych dalej na południe, bliżej głównego grzbietu Karpat. Drugie było urobione zapewne od rumuńskiego *hoț* (czytaj *hoc*) ‘rozbójnik’ (z przyrostkiem *-ul*); dziś już nikt o tym nie pamięta.

2. Miejsce i cechy dialektu łemkowskiego

W dialekcie Łemków występują wszystkie główne cechy języków wschodniosłowiańskich (do których zalicza się język białoruski, rosyjski i ukraiński) z okresu ich

cechy fonetyczne (głosowe) tutaj się odnoszące (cechy morfologiczne tj. odnoszące się do budowy i odmiany wyrazów, w niniejszym szkicu w zasadzie pominięto):

— tzw. „pełnogłos”, tzn. grupy *oto, oro, ere* odpowiadające polskiemu *to, le, ro, rze (rzo)*, np. *soloma, moroz, bereh* (por. polskie *stoma, mleko, mróz, brzeg*), czy w nazwach miejscowości i nazwach terenowych: *Berest* (por. polskie *brzost* ‘nazwa drzewa’), *Wołosai* (por. polskie *włos*);

— początkowe *o-* odpowiadające polskiemu *je-*, np. *ożyna, ozero* ‘mokradło, bagno’, *osin* (por. polskie *jeżyna, jezioro, jesień*), czy *Ożenna*;

— samogłoski *a* i *u* odpowiadające polskiemu *ę* i *ą*, np. *pjat, hriada* ‘żerdka do suszenia drzewa i odzieży w kurnej chacie’, *dub, stupa* (por. polskie *pieć, grzęda, dąb, stępa*) czy *Dubne, Światkowa* ‘Świątkowa’;

— spółgłoski *dż* i *cz* odpowiadające polskiemu *dż* i *c*, np. *medża, priadża, nicz, onuczy* (por. polskie *miedza, przędza, noc, onuce*) czy *Poradz* ‘Poraz’ (dodajmy przy tym, że *dż* w takiej pozycji zachowało się głównie w gwarach łemkowskich i niektórych sąsiednich; ukraiński język literacki i większość gwar ukraińskich ma częściej *ż*);

— samogłoska *i* odpowiadająca występującym w języku polskim wymiennie samogłoskom *a* i *e*, np. *biłyj, sino, misto, tisto* lub *kisto* (por. polskie *biały — biel, siano — sienny, miasto — w mieście, ciasto — w cieście*), czy *Cisna* (zapewne pierwotnie ‘ciasna dolina’);

— samogłoska *i* w zgłoskach „zamkniętych”, zakończonych spółgłoską, wobec *o, e* w zgłoskach „otwartych”, np. *wiz — woza, nis — nosa, stupir — stupora* (chodzi o *stępor*, którym tłucze się ziarno w *stępie — stupie*), *szist — szesty* ‘sześć’, *nis* (lub *nirus*) — *nesła* ‘niósł — niosła’ czy *Izwir — Izwora* ‘nazwa potoku’, *Kińczyk* Bukowski ‘nazwa góry’ (od położenia na końcu grzbietu górskiego), por. jednak niżej o zastępstwie dawnego *e* w takiej pozycji przez *u*;

Z kolei należą wskazać cechy, które wyróżniają gwary łemkowskie od sąsiednich gwar ukraińskich. Oto ważniejsze z nich:

— twardość spółgłosek na końcu wyrazu, np. *kin, ohen, misiac* ‘księżyc’, *zajac* (a nie *kiń, oheń, misiać, zajac*); zjawisko to nie zostało jednak tak powszechnie przeprowadzone, jak się to często przyjmuje (zob. niżej);

— zachowanie różnicy między dawnym *y* i dawnym *i*, co inne gwary ukraińskie zatraciły, np. *byty* (*by* oznacza tu samogłoskę podobną do rosyjskiego *y*, artykułowaną w tyle jamy ustnej) znaczy ‘być’, zaś *byty* — ‘bić’ (różnica ta jest utrzymana na całym Zakarpaciu, ale już w sąsiednich gwarach bojkowskich na północ od Karpat *byty* może znaczyć i ‘być’ i ‘bić’);

— częsta wymowa dawnego, a zarazem ogólnoukraińskiego *ł* (artykułowanego jak *l* w dawnej polskiej wymowie scenicznej i przez ludzi pochodzących z Kresów), w takiej postaci, jak w wymowie większości Polaków, tzn. jak *u* „niezgłoskotwórcze” (nie mogące tworzyć sylaby, jak w polskim *auto*). Na południe od Karpat powszechnie, a na północ od Karpat czasami, słyszy się wymowę tej spółgłoski jak w polskim *l*, np. *lypa* ‘lipa’, *lem* ‘tylko’. Dalej wszystkie te warianty oznaczane są za pomocą jednej litery „l”;

— częste występowanie w zgłoskach „zamkniętych” *u* zamiast spodziewanego *i* (por. wyżej), np. *popjuł, pjuk* ‘piekół’, *mjud* ‘miód’, *nirus* ‘niósł’;

— występowanie na początku wyrazu wymowy typu *osa, ohen, otec*, gdy na wschód od wsi położonych nad Osławicą jest *wosa, wohen, wotec* z „protetycznym”

Pod wpływem gwar małopolskich i wschodniosłowackich (bardzo zbliżonych do gwar polskich, zapewne wskutek wspólnego pochodzenia i wielowiekowych kontaktów) gwary łemkowskie mają następujące osobliwości:

— stały akcent na przedostatniej zgłosce, co stanowi najbardziej charakterystyczną cechę dialektu łemków, np. *ść'ina, hoł'owa* i biernik *hoł'owu, der'ewo*, gdy w pozostałych gwarach ukraińskich występuje akcent ruchomy (*stin a, hołow a* i biernik *h ołowu, d' erewo*);

— wymowa miękkich *s, z, c* jak w języku polskim, tj. jak *ś, ź, ć*, np. *śino* ‘siano’, *żile* ‘ziele’, *pszenyća* ‘pszenica’ (w innych gwarach ukraińskich przeważa wymowa półmiękka, jak u Polaków pochodzących z Wileńszczyzny, np. *s'ino, z'ila, pszenic'a*);

— wymowa połączeń *nk* z tylnym *n* (η jak w krakowskiej wymowie *panieńka, okieηko*), np. *dołyηka, saηky*. Dalej oba warianty spółgłoski *n* oznaczane są za pomocą jednej litery „n”;

— częste grupy *byr, był* wobec ogólnoukraińskich *ry, ty*, np. *hbyrmyt* ‘grzmi’, *kbyrtycia* ‘kret’, *kbyrnycia* ‘źródło’, *dbyrwa* ‘drwa’, *byłcha* ‘pchła’, *sbyłza* ‘łza’ (formy takie spotykamy jeszcze w dolinach Solinki i Sanu, a sporadycznie także dalej na wschód), choć i na łemkowszczyźnie można usłyszeć *drywa, blycha* itd.

Gwary łemkowskie wyróżniają się też całym szeregiem cech morfologicznych, np. w odmianie czasownika występuje forma *mam, znam, trymam* (a nie *maju, znaju, trymaju*), *mat* ‘ma’, *padat* ‘pada’ (a nie *maje, padaje*) itd. W odmianie rzeczownika mamy m.in. (z) *rukomy, nohom* ‘ręka, noga’, *z mołodyciom* ‘z panną młodą, z mężatką’. W słowotwórstwie charakterystyczne jest wyparcie dawnego przyrostka *-iszcz* nowym *-isko*, np. *paswysko* czy *pasowysko* ‘pastwisko’ (formy z *-isko* sięgają jednak daleko na wschód), obecność zdrobnień na *-a* (*-cza*) typu *geletcza, bodencza* (w dop. *geletczaty, bodenczaty*), przedrostek *po-* tworzący czasowniki dokonane, np. *porobyty* ‘zaczarować’, *pooriaty* ‘zaorać’.

3. Zróznicowanie dialektu łemkowskiego

Zróznicowanie dialektalne obszaru łemkowskiego wymaga odrębnego przedstawienia. Tutaj zasygnalizuję jedynie niektóre cechy dzielące obszar łemkowski. I tak dawne (prasłowiańskie) *i* na zachodzie brzmi jak polskie *i*, czasem jak dźwięk pośredni pomiędzy *i* i *y* (tzn. *i*), np. *robity, robityi*, rzadziej *robity*, przy czym w tym samym wyrazie możliwe są dwa warianty, np. *robityi*. Z kolei na wschód od Przełęczy Dukielskiej po stronie polskiej wymowa typu *robity* zdecydowanie przeważa.

Dawne *i* po *sz* i *ż* na całym prawie obszarze brzmi jak dawne *y*, np. *szbyja, żbito* (w okolicach Sanoka bywa także wymowa *szyja, żyto*, a wymowa taka szerzyła się w mowie młodszego pokolenia na terenach na północ od Karpat już przed wojną). Natomiast po *cz* i *dż* dawne *i* brzmi jak *by* tylko na zachodnim skraju łemkowszczyzny oraz w zachodniej części łemkowszczyzny północnej, np. *czystbyj, czudźbyj*, dalej na wschód jest *y*, np. *czystbyj, czudźbyj*, zaś na łemkowszczyźnie południowej panuje wymowa z *i*, np. *czystbyj, czudźij*.

Dawne *o* w zgłoskach zamkniętych na całym prawie obszarze łemkowskim brzmi jak *i*, np. *bib, kin, wiz* (w dopełn. *bobu, konia, woza*), tylko na zachodnim skraju mamy tu *by*, np. *bbyb, kbyn, wbyz*.

Dawne *e* w zgłoskach zamkniętych brzmi przeważnie jak *i*, np. *jasin, szist*

mniejszym obszarze *u*, np. *peczunkby* 'wątroba', *jaszczurka*, natomiast w formach czasu przeszłego od *nesty*, *włeczy*, *peczy* itp. mamy *u* po polskiej stronie mniej więcej po Przełęcz Dukielską oraz dalej na wschód w górach, zaś po stronie słowackiej — po górną Ondawę, np. *nius*, *wluk*, *piuk* (w rodz. żeńskim *nesta*, *włektła*, *pektła*), natomiast w okolicach Sanoka i na wschód od górnej Ondawy występują formy z *i*, np. *nis*, *wlik*, *pik*.

Stwardnienie spółgłosek wygłosowych, np. *kin*, *osin*, *zotud* (por. wyżej) najbardziej konsekwentnie zostało przeprowadzone w zachodniej części północnej Łemkowszczyzny mniej więcej po Przełęcz Dukielską, dalej na wschód przeważają formy typu *kiin*, *osiin*, *zotud'*. Po stronie słowackiej stwardnienie wygłosowych *t'* i *d'* sięga od zachodu jedynie po Ondawę, natomiast stwardnienie wygłosowego *-ń* występuje w zasadzie jedynie nad górną Ondawą (w przypadku *-ń* W. Latta notował ponadto różne stopnie zmiękczenia na różnych obszarach).

Przyrostek *-sk-* występuje na całym prawie obszarze łemkowskim w tej właśnie postaci (tj. ze stwardniałym *-s-*), np. *panskbtj*, jednakże po stronie słowackiej na wschód od Przełęcz Dukielskiej panują formy z półmiękkim *-s'* lub miękkim *-ś-*, np. *panśbtj*. Podobnie przedstawia się miękkość spółgłoski *-c-* w przyrostku *-ycia*, np. *pszencycia* ~ *pszencyca*.

Miękkie *ś* z brzmieniem tak właśnie na całej prawie Łemkowszczyźnie po stronie polskiej, np. *sino*, *sia*, *zlat*, natomiast po stronie słowackiej jest tak tylko we wschodniej części obszaru, zaś od zachodu aż po Przełęcz Dukielską i Svidnik mamy tu miękkie *sz* i *ż*, np. *szino*, *szia*, *żlat'*.

Dawne *ł* może być wymawiane jak ogólnoukraińskie *l* (występujące też w polskiej wymowie scenicznej), a więc np. *człówek*, *stł*. Może też być wymawiane podobnie jak polskie *l* (twarde), np. *człówek*, *stł*, a tak jest po stronie słowackiej na wschód od Przełęcz Tylickiej. Nierzadko możemy się spotkać z wymową tej spółgłoski w postaci *u* „niezgłoskotwórczego” (jak *u* w polskim *auto*), np. *czuówek*, *stiu*, a tak jest po stronie południowej nad Popradem i po stronie północnej w niektórych wsiach środkowej części obszaru. Należy wszakże pamiętać, że realizację dawnego *ł* przedstawiono tu w dużym uproszczeniu.

Grupa spółgłoskowa *sk* przed *i* wymawiana jest w zachodniej części obszaru łemkowskiego jako *śc*, np. *ścina*, zaś we wschodniej jako *st'* lub *sk'*, np. *stina*, *skina*.

Narzędnik lpoj. rzeczowników żeńskich ma w zachodniej części końcówkę *-om*, np. *rukom*, *nohom*, zaś we wschodniej (na wschód od Przełęcz Dukielskiej) przeważa końcówka *-ow* (*-ou*), np. *rukow*, *nohow*.

Pierwsza os. lpoj. czasowników *maty*, *znaty* po stronie polskiej od zachodu aż po Przełęcz Dukielską oraz na całym obszarze łemkowskim po stronie słowackiej ma postać *mam*, *znam*, natomiast formy *maw*, *znaw* (*mau*, *znau*) występują na północ od Karpat na wschód od Przełęcz Dukielskiej.

Czas przyszły złożony ma na ogół postać typu *budu pysaw*, *budesz robyw*, *budeme chodyły*, jednakże po stronie polskiej w części południowo-wschodniej, a na stronie słowackiej od Chotczanki na wschód występują formy *budu pysaty*, *budesz robyty*, *budeme chodyty*.

II. ŁEMKOWSKIE SŁOWNICTWO APELATYWNE

1. Wprowadzenie

Słownictwo łemkowskie nie doczekało się dotąd większych opracowań, a przecież stanowi ono niezwykle interesujący materiał dla obserwacji wpływów różnych języków, krzyżujących się na tym terenie.

Dialekt łemkowski także pod względem leksykalnym jest silnie zróżnicowany; określenie „po łemkowsku” znaczy więc, że tak się coś nazywa albo na całej Łemkowszczyźnie, albo tylko w jej części. Ziemiaki w zależności od okolicy nazywają się *gruli*, *kompery* lub *bandurkbi*, tęcza — *duha*, *smuha*, *raduha*, *tyncza*, wójta (sołtysa) nazywano *wit* (*sołtys*, *szołtys*), *birow*, *rychtar* itd. Izoleksy, czyli linie przedstawiające zasięgi wyrazów, przecinają Łemkowszczyznę w różnych kierunkach. Pęki izoleks związane są zazwyczaj z jakimiś podziałami językowymi i granicami kulturowymi. Na Łemkowszczyźnie wiele izoleks przebiega — przynajmniej częściowo — głównym grzbietem Karpat lub równoległe do niego, co związane jest m.in. z wpływami słowackimi idącymi od południa i polskimi od północy; szereg izoleks ma kierunek południkowy — również te określają nierzadko zapożyczenie polskie i słowackie, częstsze w zachodnich partiach badanego terenu. Przykłady takich izoleks pokazano na mapach.

W słownictwie znalazły odbicie wszystkie czynniki kształtujące kulturę materialną i duchową Łemków. Uderza obfitość zapożyczeń polskich i słowackich we wszystkich niemal dziedzinach. Wpływy słowackie są nieco silniejsze, co można tłumaczyć kontaktami całej ludności Łemkowszczyzny ze Słowakami w czasie prac sezonowych (zwłaszcza podczas żniw).

W przejmowaniu wyrazów węgierskich pośredniczyły gwary słowackie, a ponieważ istotne jest nie ostateczne pochodzenie wyrazu, lecz źródło bezpośredniego zapożyczenia — większość hungaryzmów musimy zaliczyć do zapożyczeń słowackich. Ale na południowej Łemkowszczyźnie wyrazy węgierskie mogły być przejmowane również z gwar węgierskich (w okolicach Užhorodu), a także przez szkołę, wojsko, kontakty z władzami.

Zapożyczenia rumuńskie, przez które rozumiem wyrazy romańskie, arumuńskie, greckie, południowosłowiańskie, albańskie i inne przejęte za pośrednictwem języka rumuńskiego częściowo przynieśli ze sobą „Wołosi”, a częściowo dotarły tu one z sąsiednich gwar ukraińskich: związane są one głównie z terminologią pasterską, np. *koszara*, *strunga*, *koliba*, a także geograficzną, np. *izwor*, *magura*.

Zapożyczenia niemieckie dostały się na Łemkowszczyznę przede wszystkim z gwar polskich i słowackich, ale mogły też korzystać z pośrednictwa języka rumuńskiego (może *geleta* 'naczynie, beczułka' czy *bundz* 'świeży ser owczy'?) czy węgierskiego (np. *szowgor* 'szwagier', *lajbryk* 'kamizelka'?). Istniały też do 1945 r. bezpośrednio kontakty z kolonistami niemieckimi zamieszkującymi zwarty obszar na Sni-

szu oraz w rozproszeniu na polskim Pogórzcu, pewną rolę mogła odegrać też służba w wojsku austriackim.

Wiele wyrazów omówionych dalej występuje w całych naszych Beskidach i na Podtatrzu. Zaniósły je tam fale migracji „wołoskich” wsparte żywiołem ruskim. Przenikały one też z gwar słowackich, z którymi kontakty językowe, nie utrudnione jak dziś kordonem granicznym, były bardzo żywe.

2. Słownictwo rodzime

Podstawową część słownictwa łemkowskiego stanowią wyrazy wspólne całemu obszarowi języka ukraińskiego, bądź też dialektyzmy zachodnioukraińskie. A oto garść przykładów: *siny* ‘sień’, *hornec* ‘garnek’, *kołeso* ‘koło’, *hrabli* ‘grabie’, *wereteno* ‘wrzeciono’, *zapaska* ‘fartuch’, *czerewiky* ‘buty’, *maty* ‘matka’, *newista* ‘zameżna kobieta’ lub ‘synowa’, *hołowa* ‘głowa’, *żmenia* ‘garść’, *pryhorszczy* ‘dwie garście’, *horoch* ‘groch’, *swerbywuz* czy *swerbyhuz* ‘dzika róża’, *wiwcia* ‘owca’, *wowk* ‘wilk’, *husenyčia* ‘gąsienica’, *zwizda* ‘gwiazda’, *riwnyna* ‘równina’, *borozda* ‘bruzda’, *otawa* ‘potraw (drugie siano)’, *budyty* ‘wędzić’. Tę wspólnotę słownictwa łemkowskiego z pozostałym obszarem ukraińskim warto sobie uzmysłwić. Zapożyczenia obce, na których skoncentrowano się dalej, sięgają wszystkich dziedzin życia, ale największa część leksyki łemkowskiej nawiązuje do innych gwar ukraińskich (w przypadku zapożyczeń — szczególnie do ukraińskich gwar karpaccich).

3. Zapożyczenia polskie i słowackie

Zapożyczenia polskie i słowackie stanowią największą grupę wśród wszystkich zapożyczeń. Zaliczyć tu trzeba także te wyrazy łacińskie, niemieckie czy węgierskie, które do gwar łemkowskich przeniknęły za pośrednictwem polskim lub słowackim, jak *lusznia* ‘luśnia’ (w polskim z niemieckiego) czy *łewesz* ‘zupa’ (w słowackim z węgierskiego). Wobec trudności z ustaleniem w wielu przypadkach źródła zapożyczenia polonizmy i słowacyzmy rozpatrzono łącznie, zaś wyrazy pochodzenia węgierskiego, niezależnie od tego, czy zostały przejęte za pośrednictwem słowackim czy bezpośrednio z języka węgierskiego, omówiono arbitralnie wśród zapożyczeń węgierskich.

Nierzadko zapożyczenia polskie i słowackie dopełniają się wzajemnie, przy czym polonizmy obejmują zazwyczaj północną część obszaru łemkowskiego, zaś słowacyzmy — południową, np. ‘spichlerz’ nazywa się na północy *szpiklir*, a na południu *sypanec*, odpowiednio ‘wódka’ to *horiwka* (*zhoriwka*) — *palunka* (*palinka*), ‘wąsy’ to *wansy* — *bajusy*, ‘bydlę’ to *bydla* — *stacza*, ‘plebania’ to *plebanija* — *fara*, ‘złoto’ to *złoto* — *złato*.

W wielu przypadkach nie można odróżnić zapożyczeń polskich od słowackich, bo odpowiednie wyrazy polskie i słowackie (uwzględniając przy tym słownictwo gwar sąsiadujących z Łemkowszczyzną) brzmią podobnie, np. w przypadku wyrazów *pec* ‘piec’, *kowadło* ‘kowadło’, *łachy* ‘ubranie’, *jidło* ‘jedzenie’, *bujak* ‘buhaj’, *jelen* ‘jeleń’, *placa* ‘zapłata’, *mydło* ‘mydło’, *wszelijakbij* ‘wszelki’, *barz* ‘bardzo’, *włeczy* ‘wlec, ciągnąć’, *jeden* ‘1’. Mogą to być zarówno zapożyczenia przyjmowane równoległe z polskiego i słowackiego, jak też przyjmowane tylko z jednego z tych języków.

Trzeba pamiętać, że w zachodniej części obszaru łemkowskiego istnieje silny wpływ polskich językowo gwar spiskich, m.in. w okolicach Starej Lubowli, stąd też mamy tam m.in. *griby* ‘grzyby, prawdziwki’, *szkwir* (*szkwirt*, *szkwirk*) ‘modrzew’, *gadżina* ‘drób’, *driga* ‘droga’, *tlók* lub *tlík* ‘pastwisko, ugór’, *źridło* ‘źródło’, *wentka* ‘wędka’.

Trzeba też pamiętać, że sąsiadujące z Łemkami gwary wschodniosłowackie, fonetyką i budową gramatyczną bardzo bliskie polskim gwarom małopolskim (co wiąże się zapewne z ich genezą), aż roją się od polonizmów, nieznanymi innym gwarom słowackim. Może m.in. i tu trzeba upatrywać przyczyn, dla których polonizmy (różnego pochodzenia) także po południowej stronie Karpat sięgają daleko na wschód, jak *figli* ‘żarty’, *wirgaty* ‘wierzgać’, *wandrownyk* (*wandriwnyk*) ‘wędrownik, włóczęga’, *wandrowaty* ‘włóczyć się’, *bydla* ‘przezwisko’.

Z kolei szereg słowacyzmów obejmuje także całą lub prawie całą Łemkowszczyznę po stronie polskiej, np. *klanyci* ‘luśnie u wozu’, *hacza* i *haczur* ‘żrebię’, *hardbij* ‘ładny, piękny’, *plambij* (*plannbij*) ‘liczy, marny’, *tunij* ‘tani’, *łem* ‘tylko’. Szereg zapożyczeń słowackich, które spotykamy na północ od Karpat ma zasięg ograniczony tylko do najbliższych wsi, głównie położonych w pasie górskim, np. *sypanec* ‘spichlerz’, *żak* ‘diak’, *palunka* i *palinka* ‘wódka’, *statok* ‘bydło’, *hola* ‘polana górską’, *strana* ‘strona’, *zdrawia* i *zdrawla* ‘zdrowie’, *hej!* ‘tak!’.

Od zapożyczeń sensu stricto, jak *oblak* ‘okno’, *ksiondz* ‘ksiądz, pop’, *warkocz* ‘warkocz’, *gadaty* i *hwaryty* ‘mówić’, *czekaty* ‘czekać’, należy odróżnić wpływy polegające na utrzymaniu w gwarze łemkowskiej — dzięki wpływowi gwar słowackich — szeregu archaizmów, jak *jar* ‘wiosna’, *jarec* ‘jęczmień’, *zerno* ‘zboże’, *piniazi* ‘pieniądze’, *teta* ‘ciotka’, *strim* i *strom* ‘drzewo’. Na wpływ słowacki wskazują zasięgi tych wyrazów nie wykraczające w zasadzie poza tereny łemkowskie, zwłaszcza na północ od Karpat.

O sile wpływów polskich i słowackich świadczy m.in. 120 zapożyczeń przedstawionych przez Z. Stiebera na 400 mapach jego atlasu łemkowskiego. A oto niektóre z nich (pomijam oczywiście zapożyczenia występujące wzdłuż granicy językowej, gdzie polonizmów i słowacyzmów jest jeszcze więcej):

W chałupie — *chbyży*, w kącie znajduje się *pec* ‘piec’, obok jest *prypecok* ‘przypiecek’ i *zapecok* ‘zapiecek’, gdzie zwykle jest ława do spania. W izbie jest jeszcze *pościl* ‘łóżko’, na którym leży *zahotowok* ‘jasiek’ (tłumaczenie z polskiego *zagłówek* i słowackiego *zahlavok*). Pod tym samym dachem była jeszcze obora i stodoła, a w niej *bojisko* ‘klepisko, na którym młóci się zboże’, a nad nim stryszek czyli *plantró* (w gwarch polskich zwane *piętre*, *pięterkiem*). Obok domu jest *szpiklir* zwany też *sypancem* ‘szpichlerz’. Koło cerkwi stoi natomiast *plebanija* lub *fara* ‘plebania’.

Wśród części wozu mamy *klanyci* ‘luśnie’, *pidkulky* ‘podpórki luśni’, *chomont* lub *chomint* ‘chomać’. Z rzeczy należących do gospodarstwa trzeba jeszcze wymienić *żochtar* ‘skopiec do dojenia’, *kowadło* ‘kowadło’, *kudyl* ‘kądziel’.

Wśród określeń dotyczących człowieka występują: *człówek* ‘człowiek’, *chłopec* i *chłopczyso* ‘chłopiec, chłopczyso’, *panna młoda* i *młoducha* ‘panna młoda’, *dzecoko* ‘dziecko’, *teta* ‘ciotka’. W cerkwi jest *ksiondz* (*ksiendz*) ‘ksiądz, pop’, *kościelnik* ‘kościelny’, *żak* ‘diak’. Również nazwy części ciała noszą znamiona wpływów polskich: *łysta* ‘łydka’, *holin* ‘goleń’, *stęzin* itd. ‘śledziona’. *warkocz* ‘warkocz’, *kark*

'kark', *gamba* 'usta; warga' (jako określenie obelżywe wyraz jest znany nawet na Zakarpaciu), *wansy* 'wasy'.

Na Łemkowszczyźnie nosi się *tachy* lub *ubrania* (są to ogólne określenia odzieży), na nogach widzimy *kerpci* 'kierpce, chodaki'.

Je się tu m.in. *ołowrant* lub *ołowranok* 'podwieczorek', pije *horiwkę* (*zhoriwkę*) lub *palunkę* (*palinkę*) 'wódkę', a 'jedzenie w ogóle' to *jidło* lub *jidżinia*.

Z nazw drzew i krzewów wymieńmy określenia: *kocirba* (*kucuruba* itp.) 'czerecha', *szkwirt* (*szkwirk*) 'modrzew', *strim* (*strom*) 'drzewo'. W lesie rosną *griby* 'grzyby, prawdziwki'. Zboże nazywa się tu *zerno*, a jęczmień — *jarec*.

Polskie i słowackie określenia noszą niektóre zwierzęta i ptaki tak domowe, jak i leśne, np. *bujak* 'buhaj', *hacza* (*haczur*) 'źrebie', *bydla* i *statcza* 'bydlę' (jako przezwisko *bidla* występuje jeszcze na ukraińskim Zakarpaciu), *statok* 'bydło', *gadżina*, *hadina* i *drib* 'drób, ptactwo domowe', *jelen* 'jeleń', *rohacz* 'samiec sarny', *worobel* 'wróbel', *słowik* (*sołowik*) 'słowik', *kukuczka* 'kukułka', *ćma* i *cma* 'ćma'.

Z terminologii meteorologicznej i określeń czasu wymienić trzeba takie, jak *oszadyna* (*oszad*, *oszada*) 'szron', *jar* 'wiosna', *chwyla* 'pogoda', *teraz* 'teraz'.

W terminologii geograficznej mamy m.in.: *draha* i *driga* 'droga', *tlók* (*tlík*) 'pastwisko, ugór', *hola* 'hala, polana górską', *strana* 'strona (np. rzeki)', *źródło* (*źrudło*, *źradło*) 'źródło'.

Jest też wiele zapożyczeń, które trudno byłoby przyporządkować do jakiejś grupy. I tak za pracę należy się *placa* 'zapłata'. 'Srebro' to *sribto* lub *sribto*, a 'złoto' — *złato* lub *złoto*. 'Brud' i 'nieporządek' określa się słowem *barloh* (*barlih*) 'barłóg'; tak też określa się 'legowisko niedźwiedzia i dzika'. Do mycia służy *mydło* 'mydło'. 'Zdrowie' to *zdrawia* lub *zdrawla*.

Łemkowie zapożyczyli też niektóre liczebniki, m.in. *jeden* '1', *sedem* (*sidem*) '7', *szyradcet* '40' oraz cały szereg czasowników, np. *chtity* (*ja chcu*) 'chcieć', *czekaty* 'czekać', *włeczy* 'wlec', *obleczy sia* 'ubrać się', *gadaty* i *hadaty* 'mówić', *szmaryty* 'rzucić', *wirgaty* 'wierzgać'. Z przymiotników wymienimy: *wilhombyj* itp. 'wilgotny', *kandratyj* 'kędzierzawy', *tlustyj* 'tłusty', *wetykyj* 'wielki, duży' i *wekszyj* 'większy', *szelijakij* (*wszelijakij*) 'rozmaity, wszelki', *hardyj* i *szumnyj* 'ładny, piękny', *chudobnyj* 'biedny, tani', *planyj* (*plannyj*) 'liczy, marny, zły', *plowa* lub *plawa* 'plowa (o krowie)'. Wśród zaimków mamy m.in. *wszytko* (*szytko*) 'wszystko', *daszto* 'coś', *dakus* 'trochę, coś', a wśród przysłówków i partykuł *hew* 'tutaj', *barz* 'bardzo', *wece* 'więcej', *zawsze* i *zajedno* 'zawsze', *hej!* 'tak!', *łem* 'tylko', *pak* 'potem'.

4. Zapozyczenia rumuńskie

Wśród zapożyczeń rumuńskich znajduje się szereg wyrazów pochodzenia romańskiego, tj. wywodzących się z języka dawnych kolonistów rzymskich, który dał początek językowi rumuńskiemu, np. *kurastra* 'siara (pierwsze mleko po ocieleniu)' oraz wiele takich, które w rumuńskim są zapożyczeniami, np. *watra* 'ogień' (z irańskiego) czy *mlaka* 'łaka' (z któregoś z języków południowosłowiańskich). Pewną trudność sprawia rozgraniczenie wpływów rumuńskich i węgierskich, a mogło być tak, że niektóre wyrazy węgierskie były zapożyczane bezpośrednio (lub przez język słowacki) i poprzez pośrednictwo rumuńskie, np. *chotar* 'obszar wsi' (tu uznany za pożyczkę węgierską — poprzez słowacki).

Zapożyczenia rumuńskie silnie zaznaczyły się zwłaszcza w terminologii pasterkiej (choć w tej dziedzinie niemałe są też i wpływy węgierskie). I tak pasterze owiec, a także drwale czy ludzie pilnujący pola przed dzikami mieszkali lub chronili się przed deszczem w prymitywnej *kołybie* 'budzie zrobionej z gałęzi świerkowych lub jodłowych'. Owce dojono w *koszarze* (w mian. *koszar*, a dalej na wschód *koszara*) 'przenośnym ogrodzeniu przenoszonym co kilka dni (tam też owce mogły sypiać)'. Po wydojeniu owce przepuszczano z jednej części koszaru do drugiej przez „bramkę” — *strungę* (*strunkę*); wyraz ten, zgodnie z jego znaczeniem w języku rumuńskim może znaczyć też 'przejsście (wyłamane) w płocie' i 'szparę między zębami'. *Maczuga* to 'zakrzywiona laska pasterska (zakrzywienie potrzebne było do odławiania owiec)'; wyraz ten może również oznaczać 'darń, którą trudno jest rozbić przy orce'. Owca i krowa po jedzeniu *rumegat* lub *merindzat* czyli 'przeżuwa'. 'Pierwsze mleko po ocieleniu się krowy' nazywa się *kurastra*. Owca może mieć rogi (zakrzywione) i wtedy mówi się o niej *kornuta*, a jeśli nie ma rogów, to jest *szuta*; oczywiście *szutyj* może być też baran. Owca biała z czarnymi plamami (lub czarna z białymi plamami), „pstra” nosi miano *tarkasta* (*tarczasta*, *tarczula*), tak samo określa się „pstrą” krowę. *Wetula* to 'koza (owca) już nieplodna', ale także (z przesunięciem znaczenia) 'młoda koza (owca), która jeszcze nie miała koźlecia (jagnięcia) lub owca, która ma pierwsze jagnię'. 'Wetna na owcy' to *myćka*.

Mleko się kłaga — *klagat sia*, czyli zakwasza za pomocą podpuszczki — *klagu* (*klagi*). Żeby otrzymać klag, trzeba z młodego jagnięcia lub koźlecia, które jeszcze nie ssało wyjąć żołądek, umyć go, wysuszyć i włożyć doń z powrotem oczyszczoną i wysuszoną zawartość, która teraz nazywa się *ryndzią* (*ryndzką*). Kawałek ryndzi rozpuszczony w wodzie daje właśnie *klag* (*klagę*). Gdy wlejemy klag do kotła, w którym znajduje się mleko podgrzane do temperatury ciała owcy, to ono się ścina. Wówczas bacia rękoma wyjmuje ser, a w kotle pozostaje *zbytucia* (na zachodnim skraju Łemkowszczyzny mówi się *zbytucia*). Mleko klagano w ten sposób nie tylko na hali, ale także w domu. Na hali przegotowywano żętycę, wyjmowano grudki sera znajdujące się na powierzchni, w kotle zaś pozostawała *urda* (*wurda*, *hurda*). Na Łemkowszczyźnie, zwłaszcza północnej, w ostatnich czasach gospodarstwo szafaśnicze było mało rozpowszechnione, toteż chociaż wyraz *urda* był znany, to jednak oznaczał on przeważnie 'nie dobre, przekwaszone' lub 'kwaśne, ale nie zsiadłe mleko', które *zurdyło sia* czy *zahurdało sia*.

Ser wyjęty z kotła kładziono na półkę zwaną *podyszar* (na zachodniej Łemkowszczyźnie tak nazywano półkę w domu), a gdy odciekł solono go i doprawiano. Na hali ser ociekał i schnął w budzie zwanej *komarnyk*. Kawałki sera, zwane z ruska *hrudka* lub z rumuńska *bryndzia* przechowywano potem w beczułkach — *gełetkach* (*giełetkach*) przy czym, dodajmy, w *gełetkach* przechowywano też inne produkty. Wyraz *gełetka* mógł oznaczać także inne naczynia, np. skopiec do dojenia, a przed wojną nazwano tak nawet puszkę od konserw. Większy kawałek osolonego i wyrobionego sera owczego to *bundz* *hrudky*.

Jedzenie, które dawano w drogę lub pastuchowi na pole nazywało się *meryndia*, zaś wielki chleb pieczony w wigilię Bożego Narodzenia, a jedzony w Nowy Rok — *kraczun*. Rozgotowane jedzenie to *dziama*, tak też mówiono o człowieku niewydarzonym.

Miejsce po ognisku, przy którym grzali się pasterze nazywa się *watrysko*, od

notowano, natomiast jest to powszechne określenie miejsca, gdzie w piecu chlebowym pali się ogień. Węgale w piecu przegarniało się *watraką*, która miała kształt deseczki z rękojeścią na przedłużeniu jednego z boków. Pasterz układając się do snu stawał pomiędzy sobą i ogniskiem kamień — *waternyk*. *Spudza* (*szpudza*, *spuza*) jeszcze w gwarach bojkowskich oznacza 'popiół', ale na Łemkowszczyźnie, która stanowi peryferię występowania tego zapożyczenia, mamy już tylko „wykolejone” znaczenia 'wypalona glina, która odpadła od ścian pieca', 'sadza', 'śmieci', 'proch', 'opadłe liście', 'kamień, który osadził się na ścianach garnka', 'coś przypalonego w garnku'.

'Ojciec chrzestny' to *nanaszko* (*nonaszko*), a 'matka chrzestna' — *nanaszka* (*nonaszka*). 'Nieślubne dziecko' nazywano *kopyłem* (*kopył, kopylec, kopyła, kopylak, kopyrdan*), a dziewczynę, która miała nieślubne dziecko, tj. *skopytyła sia* — *kopytką* lub *kopytasznicą*. Niemowlę trzeba było karmić (piersią) — *plekaty*, trzeba je było odkarmić, odchować — *odplekaty*. Ta, która karmi piersią to *plekotyria*. Przy tym *plekaty* mówiono też w odniesieniu do karmienia jagnięcia czy kozłęcia. 'Posag' to była *zastria* (*dziastria*, *dziajstria*), ale wyraz ten znaczył niekiedy tylko 'bydło dawane w posagu'.

Teren też bywa określany za pomocą nazw przejętych z rumuńskiego: 'góra, pagórek' zwie się *grun* lub *hrun* (*hrunyk*, *hrunok*), 'stroma, urwista góra' to *grapa* (*drapa*), a 'podmokła łąka' — *mlaka*. *Caryna* to 'zorana ziemia' czy 'zasiane pole'; z przesunięciem znaczenia wyraz ten oznaczać może także 'odłóg'. Szereg terminów geograficznych zachował się już tylko w nazwach, takich jak *Kiczora*. *Magura*. *Prystop* czy *Przystop*, *Syhta* i in.

W lesie rośnie na drzewach *waketyja* (*baketyja*) 'huba *Polyporus*', ale wyraz ten oznaczać może także 'hubkę do krzesiwa'. W lecie zbiera się *jafbry* (*jafory*) 'borówki — czarne jagody *Vaccinium myrtillus*', które rosną na *jaforczykach*. Zapewne rumuńskiego pochodzenia jest też wyraz *czatyna* 'gałęzie drzew szpilkowych wraz z igłami' lub same tylko 'szpilki drzew iglastych'.

'Koryto, w którym daje się jeść świniom' to *walbija* (*halbija*). *Carok* to 'zagrodka dla jagniąt lub cieląt w izbie lub w stajni', 'zagrodzone miejsce na ziemniaki'.

Dalej na wschód, na terenach przejściowych łemkowsko-bojkowskich, rumuńskim było jeszcze więcej, np. *korkobyc* 'tęcza', *kniaż* 'wójt', w lmn. *kniazi* 'potomkowie sołtysów dawnych wsi wołoskich' (w rumuńskim wyraz zapożyczony ze słowiańskiego), *symbryla* 'zapłata dawana parobkowi po roku służby'.

5. Zapożyczenia węgierskie

Zapożyczenia węgierskie mogły przenikać na Łemkowszczyznę bezpośrednio lub — jak to miało miejsce w przeważającej ilości przypadków — poprzez gwary słowackie (por. wyżej). Wpływy węgierskie silniej zaznaczyły się po południowej stronie Karpat, przy czym najwięcej hungaryzmów spotykamy z jednej strony tam, gdzie gwary łemkowskie sąsiadują z węgierskimi, a więc w dolinie Laborca i dalej na wschód, a z drugiej — na styku z gwarami słowackimi, które przesycone są zapożyczeniami z węgierskiego. Ten fakt pokazuje nam kierunki szerzenia się zapożyczeń.

Na południowej Łemkowszczyźnie mamy więc takie pożyczki, które nie występują na północ od Karpat lub wstępują tam w bardzo ograniczonym zakresie. Iak

'krawcowa', *sokaczka* 'kucharka na weselu', *eszpan* 'ekonom', *findza* 'kubek do kawy', *boczkorb* 'kierpce', *lewesz* 'zupa', *langosz* 'rodzaj naleśnika; placek z tartych ziemniaków', *szowdra* 'szynka', *tekwar* 'powidło ze śliwek', *kapura* 'brama, wrota', *kapurka* 'furtka', *walow* 'koryto przy studni', *patkan* 'szczur', *temetiw* 'cementarz'.

Z pasterstwem wiąże się kilka wyrazów, np. *sałas* 'zabudowania pasterskie na hali, a także znajdujące się tam owce, baca, juhasi itp.' (wyraz znany jest na całej prawie Łemkowszczyźnie, choć wspólny wypas owiec znany był przed wojną w niewielu tylko wsiach), *bacza* 'baca, kierownik gospodarstwa szałaśniczego na hali, starszy pasterz' a także (zwłaszcza na północ od Karpat) 'znachor', *juhas* 'pasterz owiec', na południe od Karpat także *bojtar* 'pomocnik juhasa'. Warto dodać, że wyraz *bacza* uważany bywa za pożyczkę rumuńską (w ogóle źródłosłów słowa jest słowiański), ale jego zasięg, zgodny z zasięgiem niewątpliwego hungaryzmu *juhas*, wskazuje na zapożyczenie z węgierskiego (poprzez słowacki).

Mamy też szereg innych określeń ludzi, np. *gazda* 'gospodarz, mąż' i urobione od tego wyrazu *gazdbinia* 'gospodyni', *gazdiwka* (*gazdiwstwo*) 'gospodarstwo', *gazduwaty* 'gospodarzyć' (wyraz *gazda* uważany bywa niekiedy za pożyczkę z rumuńskiego, ale tam też jest to hungaryzm), *betiar* 'hultaj, łobuz, kobieciarz', *segin* (*seginisko*, *segeniatko*) 'biedaczyna', *bosorkania* (*bosorkynia*, *bosorka*) 'czarownica, także taka, która zaklęciami odbiera krowom mleko, może zauroczyć' (informator dodaje zwykle, że to bajki, że to nieprawda, ale po dłuższej rozmowie okazuje się, że jeśli nie w tej, to w sąsiedniej wsi był ktoś, kto mógł krowy pozbawić mleka) i urobione od niego *bosoryty* 'czarować, rzucać uroki', *bosor* (*bosorosz*, *bosorkosz*, *bosorak*) 'czarownik'.

Szereg zapożyczeń dotyczy sprzętów, narzędzi, ubrania, np. *hordow* 'beczka, zazwyczaj z prostymi ścianami', *sarsan* (*sarsam*) 'komplet czegoś, np. narzędzi, uprząż końska itp.', *karika* (*kariczka*) 'kółko żelazne, np. do przymocowywania powroza, do którego przywiązania jest krowa, do zawieszania kołyski', 'fajerka w piecu żelaznym', *pohar* i *poharyk* 'kieliszek', *bokanczy* 'buty', *kałap* 'kapelusze', *czuha* i *czuhania* 'rodzaj okrycia wierzchniego z sukna, z frędzlami (różnymi w zależności od typu *czuhy*)', *gerok* 'kaftan, kamizelka', *basamunka* (*basamanka* itp.) 'wstążka, krajka', *basalunka* 'wstążka do zawiązywania spódnicy' (*basamuna*, *basamunka* może też znaczyć 'smuga', 'znak od uderzenia'), *gombiczka* 'guzik', 'ozdoba przy naszyjniku'. Tytoń — *duhan* nosi się w woreczku zrobionym z wysuszonego pęcherza świni, zwanym m.in. *duhanczak* lub *zaczkiv* (*zaczkowczyk*, *zaczkiwczka*).

Świata roślin i zwierząt dotyczą m.in. wyrazy: *tenderycia* (*kyndyrycia*) 'kukurydza', *nadragula* 'wilcza jagoda, *Atropa belladonnae*'.

W zakresie terminologii geograficznej mamy tu: *chotar* 'obszar wsi wraz z polami, lasami itp.' (niektórzy badacze uważają ten wyraz za pożyczkę z rumuńskiego), *towa* 'bagnó, moczary, miejsce, gdzie stoi woda'.

Chosen (*chasen*) to 'korzyść, zysk'; należy tu też *chasnuwaty* 'korzystać, mieć korzyść, zysk'. *Kelczik* to 'wydatek, strata'; należy tu też *keltuwały* 'wydawać, tracić, trwonić pieniądze'. *Fałat* to 'kawatek czegoś, np. pola, chleba'. Postawienie domu, zakończenie wspólnych prac, ugodę przy kupnie trzeba uczcić poczęstunkiem (z wódką) — to właśnie jest *odomasz*.

Mamy tu też wyraz *beteha* 'zaraza (używane również jako wyzwisko)', 'coś brzydkiego', 'chorw człowiek'. *betiuh* (*betih*) 'motylca (choroba owiec)' i *betiżni*

Fajta to 'gatunek, rodzaj, np. śliwek, bydła'. 'Awanturować się' to *bantuwały*. Jeden ze sposobów układania snopów w stogu to *maradyk*.

'Szczęście' określa się zwykle z polską jako *szczęstia*, ze słowacka jako *szczęstia*, ale obok tego, zwłaszcza przy specjalnych życzeniach, np. na chrzcinach, mamy węgierskie *sereńcza*.

Jak już wspomniano wyżej, większość z tych zapożyczeń ma swoje odpowiedniki w gwarach wschodniosłowackich i zapewne stamtąd została zapożyczona.

6. Zapożyczenia niemieckie

Wyrazy niemieckie docierały do gwar łemkowskich przede wszystkim za pośrednictwem polszczyzny i języka słowackiego, choć zasięg niektórych (nielicznych) zapożyczeń, takich jak *brawta* 'panna młoda' czy *brawtyjan* 'pan młody' wyraźnie wskazuje na zapożyczenia z gwar niemieckich Spisza. Pojedyncze zapożyczenia docierały tu z gwar niemieckich Siedmiogrodu, jak zapewne wspomniane wyżej *jafyry* 'borówki — czarne jagody', *bundz* '(świeży) ser owczy', 'kawałek bryndzy', *geleta* 'beczułka, naczynie podobne do beczułki, skopiec do dojenia itp.'

Stwierdzenie źródła bezpośredniego zapożyczenia (z języka polskiego bądź słowackiego i węgierskiego) nie przedstawia trudności, gdy np. na północy mamy formy *szwagier* 'szwagier' i *szwagrńia* 'szwagierka', a na południu odpowiednio *szowgor* i *szowgorńia* czy też podobnie na północy *lusznia* 'luśnia', a na południu *lewcz* (*liwcz*, *locz*, *lucz*). Tylko po stronie słowackiej występuje wyraz *rychtar* 'sołtys', a tylko po polskiej — wyraz *szpiklir* 'szpichlerz'. Brak znajomości zasięgów poszczególnych wyrazów często utrudnia takie stwierdzenia.

Ważnym elementem w chałupie jest *tragar* 'sosręb czyli główna belka pod sufitem', można tak też określać poprzeczne belki, *gont* (*gonot*) lub *szynpla* (*szynpiel*) 'gont', *szparhet* 'piec żelazny', *gratia* 'sprzęty kuchenne, naczynia kuchenne', a także *drajffus* 'żelazny trójnóg, na którym stawia się garnki podczas przyrządzania posiłków', *klamka* 'klamka', *szpunt* 'czop w beczce', *rajbaczka* 'tara do prania', tu też należy wyraz *rajbaty* 'prać'.

W wozie mamy *obertyl* 'skręt', *bukusz* 'bukszę', wspomniane wyżej *lusznie* — *lewcz*.

Z ubrania wymienimy *tajbyk* (występujący w wielu odmianach fonetycznych) 'kamizelkę', *szurc* 'fartuch', *mundir* 'mundur'.

Mamy tu *frysztyk* 'śniadanie', *ołowrant* 'podwieczorek', *gugel* 'rodzaj kołacza'.

Frajir to 'kawaler', czasem 'kochanek', *frajirka* — 'panna', czasem 'kochanka', ale *frajirkosz* to 'taki, co się ugania za spódniczkami, kobieciarz', podobnie wyrazy pochodne od *frajirka* mają znaczenie pejoratywne (czasem nawet obelżywe).

7. Słownictwo typowo łemkowskie

Za charakterystyczne dla dialektu łemkowskiego uznamy takie wyrazy, które nie występują w sąsiednich gwarach ukraińskich, są to zatem wyrazy, które mogą być znane także gdzie indziej, ale nie występują w bezpośrednim sąsiedztwie gwar łemkowskich. Należy tu zaliczyć także te wyrazy, które sięgają poza Łemkowszczyznę w bardzo ograniczonym zakresie. Wyrazy, które uznamy za „typowo łemkowskie”

tu trzeba np. polonizmy, które od północy nie przekraczają głównego grzbietu Karpat czy też słowacyzmy, które nie przekraczają go od południa, choć są one w jakimś stopniu charakterystyczne dla Łemkowszczyzny. Z kolei uwzględnić trzeba te wyrazy, które w nieco innej formie występują dalej na wschód, jak np. *holin* 'goleń', *wżycia* 'łyżka', *rydzyk* 'rydz', *szczawij* 'szczaw', *serniak* 'samiec sarny', *studenka* 'źródło', m.in. takie, które różnią się od sąsiednich gwar ukraińskich rodzajem gramatycznym, np. *kudyl* 'kądziel', *pościl* 'łóżko', *smerek* 'świerk', *koszar* 'koszar (zagrodzenie dla owiec)'. Tu też mamy wyraz *jafyry* 'borówki — czarne jagody', który dalej na wschód występuje w formie *jafyry*.

Tak więc przy *chłyzy* 'chałupie' mamy *zasbipe* (*zaspę*, *zasbipok*) 'przyzbę', nad *bojiskiem* 'klepiskiem' jest *plantro* 'stryszek', na drogę wyglądać można przez *wyhlad* 'okno'. W chałupie stoi *pec* 'piec', obok mamy *prypecok* 'przypiecek' i *zapecok* 'zapiecek'. Pomieszczenie na plewy (zwykle w postaci przybudówki do chałupy) nazywa się *pelewnyk*.

Ze sprzętów i narzędzi wymienimy: *bodenkę* 'masielnicę do robienia masła', *hładnycię* (*hładynycię*) 'cierlicę do Inu i konopi (zwykle z dwoma mieczami)', *wżycię* (*życię*, *wżyczkę*, *życzkę*) 'łyżkę', *dynyk* 'skopiec do dojenia krów', *walbije* (*halbije*) 'koryto dla świń', *mbync* 'żarna'.

Z określeń człowieka, stopni pokrewieństwa, zawodów i zajęć należą tu: *człowiek* 'człowiek', *teta* 'ciotka', *dzecko* 'dziecko', *kopyrdan* 'nieślubne dziecko', *młoda* (*pani młoda*, *młoducha*) 'panna młoda', *młodyj* 'pan młody', *bacza* 'baca', *juhas* 'juhas, pasterz owiec', *kościlnyk* 'kościelny'.

Spośród części ciała wymienimy: *holin* (*hołen*) 'goleń', *łysta* itp. 'łydka', *czelėnky* 'stawy u palców', *bajusy* 'wąsy', *powikly* i *rawuczajky* 'powieki'.

Odzież dotyczy określenia: *lachy* 'ubranie', *czuha* i *czuhania* 'wierzchnie okrycie sukienne', *kożuszanka* 'krótki kożuszek bez rękawów', *guba* i *gubania* 'wierzchnie okrycie z sukna', *kerpci* 'kierpce, chodaki'.

Wśród drzew, krzewów i roślin wymienić trzeba *strim* (*strom*) 'drzewo, drzewo owocowe', *smerek* 'świerk', *szkwir* (*szkwirk*, *szkwirt*) 'modrzew', *juda* (*judyna*) 'jarzębina', *jadro* 'pestka w jabłku', *jafyry* 'borówki — czarne jagody', *szczawij* (*szczawija*) 'duży szczaw', *rydzyk* 'rydz', *zerno* 'zboże', *jarec* 'jęczmień', *poper* 'pieprz'.

Wśród nazw zwierząt i ptaków domowych mamy tu m.in. wyrazy: *bujak* 'buhaj', *hacza* (*haczur*, *haczuryk*) 'żrebię', *maczka* 'kotka, kot w ogóle', *pulak* (*pulosz*) 'indyk', *pulka* 'indyczka', *hus* 'gęś', wśród nazw zwierząt, ptaków leśnych czy polnych oraz owadów: *serniak* lub *rohacz* 'samiec sarny', *jelen* 'jeleni', *worobel* 'wróbel', *kertycia* itp. 'kret', *mbyncperhacz* 'nietoperz', *nora* lub *pyrycia* 'ćma, motyl nocny'.

Z określeń czasu i zjawisk atmosferycznych wymienimy: *zaran* 'jutro', *teraz* 'teraz', *witer* 'wiatr', *duha* lub *smuha* 'tęcza'.

Z zakresu terminologii geograficznej wspomnieć trzeba wyrazy: *studenka* 'źródło', *draha* 'droga', *strana* 'strona (np. rzeki)'.

Niektóre wyrazy trudno jest ująć w jakieś grupy tematyczne (bo występują w pojedynczych przykładach), np. *piniazi* 'pieniądze', *mbidło* 'mydło', *swalba* czy *swarba* 'wesele', *duhanczak* lub *zaczkwi* (*zaczkwicz*) 'woreczek na tytoń', *zdrawia* (*zdrawia*) 'zdrowie', *zadbich* 'astma'. Należą tu też przymiotniki: *hardyj* 'piękny, ładny', *planyj* (*plannyj*) 'zły, lichy, marny', *tunij* 'tani', *welkyj* i *welki* 'duży'.

należą tu liczebniki *czotyrdesiat* i *szyradcet* '40', należa tu przysłówki, partykuły i przyimki: *hew* 'tu' (w zwrocie „chodź tu!”), *odtal* (*widtal*, *zwidtal*) z końcowym *-l* 'stać', *odkal* 'skąd', *odtamal* (*odtamtal*) 'stamtąd', *chockoły* 'bądź kiedy', *wece* 'więcej', *tem* 'tylko', *hej!* lub *je!* (*ja!*) 'tak', *barz* 'bardzo', *prez* lub *bez* 'przez'. Z czasowników wspomnieć trzeba *chtity* (*ja chcu*) 'chcieć', *wleczy* 'wlec, ciągnąć', *obleczy sia* 'ubrać się', *pod!* itp. 'chodź!', *hwaryty* 'mówić, powiadać', *czekaty* 'czekać'.

Nie jest rzeczą przypadku, że wśród tych wyrazów „łemkowskich” znaczną część stanowią polonizmy i słowacyzmy.

III. SŁOWNICZEK ŁEMKOWSKI

W niniejszym wyborze kierowano się chęcią pokazania przede wszystkim wyrazów typowych dla dialektu łemkowskiego, w szczególności związanych z dawnymi migracjami pasterskimi i wielowiekowym sąsiedztwem z dialektami polskimi, słowackimi i niemieckimi, z drugiej strony — chęcią przedstawienia dawnego zasobu leksykalnego, pomnożonego o wyrazy pochodne. Słowniczek pokazuje też bogactwo słownictwa dialektu, pomaga uświadomić sobie zróżnicowanie obszaru łemkowskiego pod względem leksykalnym, dlatego w miarę możliwości starano się wskazać zasięgi poszczególnych wyrazów. Stało się to możliwe w znacznej mierze dzięki atlasowi Z. Stiebera i częściowo — atlasowi V. Latty (zasięgi wyrazów podano w przybliżeniu i z uproszczeniami, pojedyncze zapisy, szczególnie z pogranicza łemkowsko-bojkowskiego, pominięto). Lokalizacja zapisów wskazuje, jakie jest rozpowszechnienie wyrazów (brak odpowiedniej dokumentacji mówi o dalszych potrzebach badawczych).

Najtrudniejszym problemem okazał się wybór formy hasłowej. Ogólnie wiadomo, że dawne (prasłowiańskie) *y* w dialekcie łemkowskim jest artykułowane bardziej z tyłu jamy ustnej, niż polskie *y*, i w pracach językoznawczych oznacza się je za pomocą litery *ɣ* z alfabetu rosyjskiego, co i tu uczyniono, np. w mian. lmn. *bandurkɣy*. Zakres występowania *ɣ* jest jednak w różnych gwarach łemkowskich różny (częściej spotyka się je w zachodniej części dialektu), tu więc zapisuję tę głoskę arbitralnie, zgodnie z większością gwar, zawsze na miejscu dawnego *y*, a także na miejscu dawnego (prasłowiańskiego) *i* po *ż* i *sz*, np. *żɣito*, *szɣija*. Czasem *ɣ* jest labializowane, tj. wymawiane z zaokrągleniem warg, co tu pomijam. Po *cz* i *dż* dawne *i* w zachodniej i środkowej części gwar północnozachodnich brzmi jak *ɣ*, w pozostałych północnych jak *y*, w południowych przeważnie jak *i*, dlatego też, znów arbitralnie, w formie hasłowej piszę *y*, np. *czystyj*, *medży*. Godzi się tu dodać, że już w latach 1934–1936 Z. Stieber stwierdzał w mowie młodszego pokolenia (dziś więc najstarszego) szerzenie się wymowy *y* zamiast *ɣ* po *cz*, *ż*, *sz*. W wielu zachodnich gwarach łemkowskich dawne (prasłowiańskie) *i* brzmi jak polskie *i*, np. *choditi*, *grib*, lecz w większości gwar łemkowskich panuje wymowa z samogłoską pośrednią pomiędzy *i* i *y*, np. *choditi*, *grib* lub z *y*, np. *chodyty*, *hryb*: tę ostatnią wymowę wprowadzam do hasła. W nawiasach lub po dwukropku podaję inną, niż w hasle wymowę lokalną.

Litera *w* oznacza w słowniczku zarówno polskie *v* (jak w wyrazie pol. *gdowa*), polskie *u* niezgłoskotwórcze (*u*, a w ortografii polskiej *ł*, np. łemk. *birow*), łemk. dwuwargowe *w*, mogące występować w tej samej pozycji, jak i pozycyjnie ubezdźwięcznione *v* (przed spółgłoską bezdźwięczną), np. w łemk. *fczera*, *fse*. Rozróżnienie *ł* względnie *l* wobec miękkiego *l'* sprowadzam do liter *ł* i *l*. Litera *ř* oznacza dźwięk pośredni pomiędzy *i* i *y*.

Pisownia hasel jest oparta na zasadzie morfologicznej, etymologicznej, m.in. nie uwzględnia zmian wynikających z sąsiedztwa fonetycznego, a więc *bereh*, *łbiżka* (a

nie uwzględniając jednak w układzie alfabetycznym liter *ć, ń, ś, ź* gdyż nierzadko występują one obocznie z twardymi *c, n, s, z*, np. *świato* i *swiato*, *śnih* i *snih*, *źwizda* i *zwizda* itp. Gwiazdką oznaczono formy hasłowe nie zapisane w takiej postaci.

Jak wiadomo, cała niemal Łemkowszczyzna ma akcent paroksytoniczny, tzn. umiejscowiony na zgłosce drugiej od końca (podobnie jest w języku polskim i gwara-
rach wschodniosłowackich). Dlatego też w Słowniczku akcent zaznaczono jedynie w wyrazach z tych wsi wschodniego skraju obszaru, w których panuje akcent rucho-
my i swobodny.

W Słowniczku zastosowano następujące skróty:

Lokalizacja ogólna: Ł — cała (lub prawie cała) Łemkowszczyzna po obu stronach Karpat, ŁP — Łemkowszczyzna na terenie Polski i odpowiednio ŁP1, ŁP2, ŁP3 jej część zachodnia, środkowa i wschodnia, ŁS — Łemkowszczyzna na terenie Słowacji i odpowiednio ŁS1, ŁS2, ŁS3 jej część zachodnia, środkowa i wschodnia, ŁB — pogranicze łemkowsko-bojkowskie i odpowiednio ŁBP i ŁBS jego część polska i słowacka. Określenia „notowano w...”, „zapisano w...” oznaczają, że poza wymienionym obszarem zasięg wyrazu nie jest znany.

Nazwy wsi (w nawiasach podano numer wsi na mapkach)

W Polsce: Biel. — Bielanka (16), Bincz. — Binczarowa (na zach. od 6), Dal. — Daliowa (33), Kom. — Komańcza (56), Kr. — Krempna (24), NW — Nowa Wieś (5), P.Jas. — Posada Jaślińska (na wsch. od 33), Rad. — Radoszyce (na pd. od 56), Sm. — Smereczne (na zach. od 30), Tcz. — Tylicz (12), Uś. — Uście Gorlickie (dawn. Uście Ruskie 15), Wis. — Wisłok (43–44), Woł. — Wołowiec (na wsch. od 18). Na Słowacji: Bel. — Beloveža (77a), Cz. — Čirč (na pd. od 10), Czab. — Čabalovci (73a), Jar. — Jarabina (80), Jas. — Šarišské Jastrabie (79), L. — Ladomirova (76a), Sz. — Šarišský Štiavnik (76b).

Zapisy: AŁ — atlas łemkowski Z. Stiebera; L — atlas południowołemkowski V. Latty; (R) — inne zapisy J. Riegera; (S) — zapisy Z. Stiebera nie uwzględnione w jego atlasie (za: J. Rieger, *Kwestionariusz „łemkowski” Z. Stiebera*); skróty miejscowości sygnalizują zapisy J. Riegera.

a ‘i, a’: *nawili priadyno na motowilo a pak dawali wariti do zwarky* Czab.

abo ‘albo’: *had abo źmija wkusiw* Sm., *s’aganek na sbr abo na masto* Kom., *w lisi abo pry wodi* Lad., **alebo**: „mat” *alebo* „maje” Bel.

ade zob. *hntno*

adzymka, *adzimka* ‘chleb (placek) z mąki owsianej, pieczony w piecu (podpłomyk) lub na kuchni’ Bel., Cz., Kr., P.Jas., Uś., *dzymka* Dal., *hadzimka* Jas., *adzimka* ‘z mąki z dodatkiem ziemniaków’ Bel.

agat ‘akacja’: *agat* Czab.

aj ‘i, oraz, także’ Bel., *kołuska z pototna aj z dosok* Lad.

akuszarka zob. *babka*

alebo zob. *abo*

antałok ‘mała beczułka na piwo (wódkę)’ Cz., Jas., Uś., *antałok* Kom., **sud** Jas., Lad.:
por. *barzywka*

apo zob. *nianio*

ardża zob. *rdża*

ariabec zob. *judina*

astriab ‘jastrząb’ Bel., Biel., Lad., Sz., Uś., *jastrab*, dop. –a Jas., ‘*astriab* Czab., Kom.
aż ‘aż’: *kyckky iszty až do wercha* Kom., *ten sia prostyrato na tuci až sia w’orosyt* Kom.

baba¹ ‘baba (kobieta zamężna), zona’ Ł, np. Biel., Jar., NW, Uś.; **2**. ‘babka (matka ojca lub matki)’ Bel., Biel., Czab., Jar., Jas., Kom., Lad., Sz., Uś., **babka** NW, Sm., Woł., **babusia**: *babusiu!* NW

baba² ‘babka (ciasto)’ NW

babka¹ **1**. ‘kobieta pomagająca przy porodzie, położna’ Bel., Sz., Woł., Uś., *babka znała łapati ditia (dzecko)* Jas., **krajbabka** Biel., **krajsbabka** Kom., Tcz., **wałalska baba** Czab., **akuszarka** Kr., **arkuszarka** Sm., Uś., *kuszarka* Kom., **położnycia** (?) Kr.; **2**. zob. *baba*

babka² ‘babka (nazwa rośliny)’ NW

babka³ ‘babka (kowadełko) do klepania kosy’ Jas.

babusia zob. *baba*

baby nec ‘kruchta w cerkwi’: *bab’inec* Czab.

bachamora zob. *morymucha*

bachor **1**. ‘brzdąc’ Uś.; **2**. zob. *kopyrnak*

bacza ‘(starszy) pastuch owiec, znachor’ Ł (na ŁP sporadycznie), ŁBS (AŁ 115), *bacza zhania wiwci na koszar, rozhaniat* Cz., *baczowe worożbili, ony znali odroboti, porobiti* Jar., Sz. („wszystko umiał, ale wyciągał od ludzi pieniądze”)

badonia ‘głębokie miejsce w rzece, potoku’ Kr., Lad., Sm., Sz., *bad’unia* Czab., por. *baniur, kadubania, kołobania*

badrura zob. *susznia*

badunia zob. *badonia*

bag ‘tytoń do żucia’ P.Jas., Uś., **bagow** Cz., Jas., *bagow*, dop. *bahwy* — *czo już wykurene, w cibusi* Sm.

bagaińcze zob. *czerewyky*

bagolyty zob. *rumegaty*

bagowiar ‘człowiek, który żuje tytoń’ Jas.

bahniata zob. *bahnitky*

bahnitky **1**. ‘bазie (na wierzbie)’ Kr., *bahniatka* Bel., *bahnitky* Biel., *bahnitky na rokyti* Lad., Sz., *bahnitka* ‘jedna bazia’ Jas., **bros** ‘bazie na wierzbie, leszczynie’ Kom., **bobalky** ‘bazie na wierzbie’ Sz., por. *byrka*; **2**. *bahnitky* ‘palemka wielkanocna’ Uś., *bahnitky swiatili* Jar., **bahniata** Dal., Sm.; por. *byrka*

bahno ‘bagno, moczar’ Czab., Jas., NW, Uś., Woł., *bahno* (głębokie) — *zaliz by chłop* Lad., **bahnysko**: *bahnisko* NW, P.Jas.

bahra ‘dzwona u koła (u woza)’ Ł, ŁB, lpoj. *bahro* Bel., Czab., Dal., Jar., Jas., Kom., Kr., Lad. (AŁ 25, R)

bajczar ‘plotkarz’ Tcz.

bajczarka ‘plotkarka’ NW, Tcz., **pletkar’ka** Sz., **howoriaczka** Bel.

baji ‘plotki’: *bajczarka baji plete* NW, **pletky** Sz.

bajta zob. *tabła*

bajura ‘wybój na drodze’: *b’ajura* Kom.

bajusacz ‘wąsal’ Bel., Sz., *bajus’acz* Czab., **bajusatyj** Jar.

hainusy ‘wasw’ Ł. (ŁP3 sporad.) **wansy** ŁP (zwłasczcza ŁP3) **wansa** ŁRP (AŁ 269)

bakelyja 1. 'huba na drzewie': *wakielyja* Lad., *wakietyja* Uś., Woł., **huba** Sz.; **2.** *bakelyja* 'hubka do krzesiwa' Kr., *bakal'uja* Kom., *wakelija* Jas., *wakielyja* Lad., Sz., **beteha** (?) Kr., **huba** Biel., Jar., **porochnowka**: *porochnowka* Kom.

bakula zob. *krywula*

bakы 'faworyty' Uś.

bala, lmn. *balata* 'potrawa z gotowanych ziemniaków i mąki': *sia rozwalkało z katlukom, pekl sia* Jas., zob. też *langosz*

bambetel 'rozsuwana ława do spania (z oparciem do siedzenia)' Kom.

bambuch 'wnętrzości krowy' Jas., NW, *zertia do bambucha ide* Bel., *bamb'uch* Czab., **bembuch** Lad., Sz. (też świni), *b'embuch* Kom., Rad., Wis., zgr. **bambuszysko** Czab.

bambuchatsyj zob. *czerewatyj*

bandurczania zob. *bandurianka*

bandurczanka zob. *bandurczysko, bandurianka*

bandurczyna zob. *bandurianka*

bandurczysko 'pole po ziemniakach' Bel., Dal., Lad., **bandurysko** Kr., Sm., Woł., **bandurczanka**: *bandurcz'anka* Czab., Kom., **grulisko** Jar., Jas., NW, **komperysko** Biel., Tcz.

bandurianka 'liście ziemniaka' Kr., **bandurczania**: *bandurcz'ania* Kom., Rad., Wis., **bandurczyna**: *bandurcz'ina* Czab., **bandurczanka**: *bandurcz'anka* Kom., **была** Dal. **быланка** Lad., **grulanka** NW, **komperianka** Tcz., **natyna komperiana** Biel., **natyna**, *natina* Jar., Jas., Sm., Uś., **natynianka** Uś.

bandurkowa polewka 'zupa ziemniaczana' Czab., por. *lewesz*

bandurky 'ziemniaki': *bandurky* Kr., Woł., *jedna bandurka* Czab., Kom., Kr., Lad., **bandury** Kr., Woł., **komperi** Biel., Tcz., *jeden komper* Uś., **gruli**, *jedna grula* zach. część Ł. np. Cz., Jar., Jas., zdr. **banduroczky** Sz.

bania¹ 'duża bańka na naftę' Uś.

bania² zob. *świata bania*

banior 'głębokie miejsce w potoku lub rzece (gdzie można się kąpać)' Bel., Jas., Lad., NW, Uś., 'wybój na drodze z wodą' Woł., por. *badonia, kadubania, kotobania*

bańka 'naczynie blaszane': *bańka na gajs* (na naftę) Bel.

banowaty zob. *banuwaty*

bant 'żerdka w kurniku': *bant z druczka na kurbt* Uś.

bantuwaty 'awanturować się' ŁP1, ŁP2 (zach. część) (AŁ 386)

banuwaty 'żałować, tęsknić' Ł (w formie *banowati* ŁS1), ŁB (AŁ 385), *banuje za mnom* Bel., *banuju* Jas., *ja b'anu* Kom., *banuwati za rodzczami* Lad., *banuju za nim* Sz., dok. **zabanuwaty sia**: *ja sia zab'anuwaw* Czab., por. *cnyty sia*

baran 'baran' Jar., Pjas., Uś., zdr. **baranok** Bel., Pjas., NW, Uś., *na Weligdeń baranka pekli* Jas.

baraniar 'pasterz baranów' Cz.

baranij 'barani': *baranie miaso* Jar.; **barani rohy** 'jakieś grzyby jadalne' Lad.

baranyca 'czapka futrzana (z barana)': *baranica* Bel., Jar., Sz., *baran'ica* Czab.

baranyna 'baranina' Bel., *baran'ina* Czab., *baran'yna* Kom., **baranie miaso** Bel., por. *owcze miaso*

barliłh 1. 'barłóg, brud, nieporządek (np. w chatupie), legowisko świń lub innych zwierząt' Ł, ŁBP, też w formie **bartoh** (rzadziej na ŁP. częściej na ŁS). **barłoha**

w bartozi Lad., *teżyt jak w bartozi* Tcz, Uś.; *bartoh* 'miejsce poryte przez dzikie świnię' Cz., *bartoh w uboczi, w lisi, de sia pretrimowali diki swini, wowci* Jas.; **2.** 'resztki słomy z klepiska': *nazberaj bartohu i postel pid korowy* Uś., (AŁ 407, R)

barnasta 'krowa z brązową sierścią' Sm., **barnula** Sm., **barniocha** 'nazwa krowy' (S)

barwynok 'barwinek' Sm., *barwin'ok* Kom.

barыwka 'naczynie (beczułka) na piwo' Woł.; por. *antałok*

barz 'bardzo' Ł (AŁ — uzup.), np. *barz dobrыj* Bel.

basalunka zob. *basamunka*

basamuha 'smuga' Sz.

basamuna 'siniak od uderzenia': *basamuna — znak od bitky* Jar.

basamunka 'wstążka' Uś., *basam'anka* Kom., 'wstążka do wieńca weselnego': *basamunky kwitkastы* Sm, **basalunka** 'wstążka do troków przy fartuchu, wiązana z tyłu, zwisająca nisko' Woł.

basы 'basy (basetla)' Sz.

batiar zob. *betiar*

batih 'bat, bicz' Kr., Lad., *bat'ih* Czab., *poszwigaj z batohom* Bel., **bycz, bicz** Jar., Tcz., Uś.

batkanycia 'spódnica': *batkanica* Jas.

bażyna 'trzęsawisko': *bażyna triase sa* Sz.

beczaty 'meczec' Kom., *wiwcia beczyt* Dal., *beczit* (owca) Jar., *beczit uwca, koza* Bel., Jas., też 'o odgłosie wydawanym przez wilka' Kom.

bednar, bednarka, bednarowa žena zob. *bodnar, bodnarka*

bejdak 'umysłowo chory' NW

bekiesz 'byk blado-czerwonny': *b'ekiesz* Kom.

bembuch zob. *hambuch*

benkart zob. *копырнак*

berce 'orczyk u woza' Pjas.

berdo 1. 'bardo (przybijaczka) w krosnach' Bel., Czab., Jas., Pjas.; **2.** 'skała (np. w potoku)' Kom.

bereh 'brzeg (rzeki, potoka)' np. Biel., Czab., Kom., Kr., Woł., 'wysoki brzeg' Sm., *horka nad wodom* Sz., 'góra, górka, pagórek', np. Kom., Kr., Lad., Sm., Woł., 'góra o stromym zboczu', np. Biel., Uś., 'zbocze, stok góry' Jas., Kom., Uś., *hori berehom na werszok ide* Czab., 'wysoka góra' Bel., '(bardzo) strome zbocze, urwisko' Kr., Pjas., Woł., wyraz występuje na Ł, ŁBP, **berih** ŁP1-2 (AŁ 223, R), zdr. **berezok** 'górką': *połe z bereżkami* Jas., Uś.; *bereh połozystyj* 'łagodny stok góry' Uś.; **# do bereha** 'pod górę': *do bereha tiażko tiahati* Jas.

berest 'wiąz' Kr., Uś., *b'erest* 'brzoza' (!) Kom.; por. *bereza*

berestyna 'gałęzie brzozowe': *berest'yna* Kom., *berst'yna* Wis., *berstyn'a* Rad.; por. *berezyna*

bereza 'brzoza', także 'las brzozowy' Jar.; zdr. **berezka** Bel., Biel., Jas., Sz., Uś., **berizka** Bincz., Lad., **berezoczka** Sz., **berezeńka** Czab., por. *berest*

berezowyj 'brzozowy' Biel.

berezyna, bereżina 1. 'las brzozowy': *sama bereżina* Bel., Sz.; **2.** 'gałęzie brzozowe' Bel. nor. *berestyna*

besida 'rozmowa, mowa' Ł (R), np. Czab., Jas., Lad., *o choc'koho zacze besiduwati nedobre besidy* Sz.
besiduwaty, *besidowati* 'rozmawiać' Ł, ŁB (AŁ 362, 365, R), *ja besid'u* Kom., *besidujeme* Lad., dok. **ubesiduwaty kohos'** 'namówić kogoś' Kom.
beskid 'góry na granicy (polsko-słowackiej), wielkie lasy od granicy, granica': *besk'id* Czab., Kom.
bestyj 'bestia': *zėbyś szcėznuw od toho beskia* (tej żmiji) Bel.
bestymnia 'płytką wodą' Kr.
beteha 1. 'coś niedobrego, złego, brzydkiego (?)': *bryd'* Uś., *nedobre daszto* Lad., *jak płana palunka* Bel., *chorota, brydkie daszto, człowiek choruj:* *beteha u nim* Sz., 'przezvisko („zaraza")' Bel., Jar., **betih** 'motyllica (choroba)': *beti'h* Kom., por. *zbetezėbyty*; **2.** 'coś wielkiego' Cz., 'także potężny człowiek' Jas.; **3.** zob. *baketyja*. Por. *zbetezėbyty*
betiar 'psotnik, łobuz, chuligan' Cz, Sm., Uś., *b'etiar* Kom., 'huncwot, niedobry człowiek' Jas., *batiar* 'kobieciarz' NW, **betiarisko** 'huncwot, niedobry człowiek' Jas.
betih zob. *beteha*
betiżnyj 'o chorobie owiec (gdy wypuszczone wcześniej jedzą trawę z gliną)' (?) Pjas., 'chory na motylicę' Kom.; 'niedobry' Uś.
betlehem zob. *wertep*²
bez zob. *prez*
bezoczływyj, *bezoczliwyj* '(człowiek) niedobry, bez honoru, bez wstydu' Jar., Lad., *sa ne hańbyt, beret wam spid ruky, sut ludi take sproste* Sz., 'bezczelny' Bel., Jas., 'nieżyczliwy, egoista' Czab., 'obojętny wobec innych' Lad.
bib 'bób' Biel.
bida 'bieda': *bida była* Bel.
bidak, **bidaczka**, **bidniatko**, **bidnyj** zob. *chudobnyj*
bihaty 'biegać' Sz., *skoro bihat* Lad.
bihaty (sia), *bihati sia* 'latować się (o popędzie płciowym krowy)': *korowa sia bihat* Bel., Biel., Cz., Jas., Tcz., Uś., *sza bihat korowa* Jar., *korowa bihat* Kom., Kr., Lad., Woł., *b'ihat'* Czab., **lityty sia**: *korowa lityt sia* Dal., Kom., Kr., Pjas.
bik zob. *storona*
bilaczok zob. *hryb*
bilinkar 'zielnik, człowiek leczący ziołami' Jar.
bilmo 'bielmo (na oku)' NW
bilszyj zob. *wetykyj*
bilsze zob. *duze*
biłczok, **biłko** zob. *bitok*
biłok 'białko (w jajku)' Ł, ŁBP, **biłczok** sporad. ŁP1 i ŁS1 (AŁ 400), też **biłko**, np. Biel., Kr., Tcz., Uś.; *biłko* 'białko w oku' Bel.
biłyj 'biały'; **biłe pluca**, **biły peczinky** zob. *pluczka*
bir 'wielki las' Bincz.
birow zob. *soltys*
birowka zob. *soltyska*
blacha 1. 'płyta pieca': *pekti na blaszi* Jas.; **2.** 'odkładnica pługa' Bel., Jas., Kom., Kr.; **3.** 'bańka blaszana (na naftę)': *na gais blachy abo flaszka* Lad.

blaty: 3 os. *blaje* 'meczy (o owcy)' Uś.

bleszczacza 'gatunek żmiji (?), eufemizm na żmiję (?)': *kied by wkusita bleszczacza nit liku, nit pomoczi* Jas.

blich 'rusztowanie z żerdeł do bielienia płótna' Jar.. *blich — na derewa. na druky ho pristirali* Czab.

bliny 'bliny (z ciasta drożdżowego, z jajkiem)' NW

bluwaty 'wymiotować': *bl'uwat'* Czab., *bluw'aty* Kom., **wracaty**: *wrac'aty* Kom.

blāhosłowyty 'błogosławić': *ja tia blāhosłowlu* Kom.

blāna zob. *szėba*

blānar, dop. *blānaria* 'szklarz' Uś., *blāniar* Jas., **obołonar**: *obłon'ar'* Kom., Rad., Wis., **szklar** Uś., **rizbar** Uś.

blatnar 'duży gwóźdź' Kr.

blōszczycia, *blōszczycia* 'pluskwa' ŁP1–2, ŁS1–2, **blyszczycia**, *blyszczycia* ŁP2–3, ŁBP, ŁS3 (AŁ 160–161)

blūza 'bluzka (nakładana na *oplicza*)' Czab.

blūskaty, *bliskati* 'błyskać': *bliskat* Bel., Jas., Lad., Sz., Tcz., *bliskato* NW

blūskawycia, *bliskawycia* 'błyskawica' Uś.

blūsko 'blisko' Uś., *blisko* Lad., *blisko* Jas.

blūzna 'blizna' Kr.

blūżniata 'bliźnięta' Biel., Kr., *blizniata*, *blisci* Lad., *bliźniata* (teraz: *dwojczata*) Jar., **blūżniakyy** NW, Tcz., **dwiniata** Bel., *dwiniaty* Sz., **dwojczata** Czab.

blūcha 'pchła' Ł, ŁBP (AŁ 162)

blyszczycia zob. *blōszczycia*

bobal zob. *szėszka*

bobalky 1. 'małe chlebki pieczone na wigilię' Jas.; **2.** zob. *bahnitky*.

bobulky 'owoce dzikiego bzu' Jas.

bobrunka zob. *worożka*

bocan 'bocian' Bel., Jas., Kr., Lad., Uś., Sz., Woł., *b'ocan* Czab., Kom., **buśko** Woł., **czapla** Biel.

boczka 'beczka' Bel., Czab. (większa, na 100–200 l.), Jar., Kom., Lad., Uś., *boczka na kapustu, na wino* Jas., *na kapustu* Sz., zdr. **boceczka** Cz., **boczenia**: *boczenia* Kom.

boczkoгы zob. *kierpci*

boczok 'boczek': *budz'enyj b'oczok* Kom.

bodaj 'bodaj, niech': *bodaj tia karika trimata!* Jas.

bodak 'oset' Biel., Sm., Uś., 'rzep' Kr.

bodenka, *bodeńka* 'masielnica (naczynie do robienia masła)' Ł, ŁB (AŁ 56, R)

bodnar 'bednarz' Biel., Kr., Uś., **bednar** Bel., Jas., *bednar'* Lad., Sz., *bedn'ar'* Czab.

***bodnarka** 'żona bednarza', **bednarka** Bel., Jas., Lad., *bednar'ka* Sz., **bednarowa** *żena* Bel., *bednari'owa żena* Czab.

boganczy zob. *czerewyky*

Boh 'Bóg' Ł, *dažd Boh zdrowia* Bel., **Pan Boh**: *pomahaj pambuh, pambuh wyslisz* Bel.

bohacz 'bogaty gospodarz, bogacz' Bel., Biel., Jar., Jas., Lad., NW, Sz., Tcz., Uś., Woł., *boh'acz* Czab., Kom.

bohaczka 'bogata kobieta, bogaczka' Czab., Jar., Lad., NW

boh-me 'naprawdę': *boh-me, pane, ne maw* (nie mam) Kom.
bojary 'swatowie': *boj'ary* Kom.
bojisko 'klepisko w stodole' Ł, **bojiszcze** ŁBP (AŁ 17)
bojtar 'pomocnik juhasa (pomagał paść i naganiać owce, ale ich nie dołł)' Cz.
bokańczy zob. *czerewykty*
boklah 'naczynie na dziegieć' Biel.
bokowyj 'boczny': *bokowa doczka* (na wozie) Sz.
bolity 'boleć': *bolat nia zuby* Kom.
bolest 'ból': *bolesti do žaludka* Jas.
bołoto 'błoto' Biel., Sz., *boł'oto jak czir* Kom., *u lisi, na dorozu, na podwirce* Uś., 'błoto na drodze' Pjas., 'błoto w lesie, na drodze' Jas., Lad., **hriast**, dop. –tu Pjas.
bołwan 1. 'wielki kamień': *b'ołwan* Czab.; **2.** 'przezwisko głupiego' Czab.
boncol, bonk zob. *kopyrnak*
boriwky zob. *jafbyry*
boriwnycza zob. *jafbyrnyk*
boroda 'podbródek; broda' Czab., Sm., Uś., *zarosnuta boroda* Sz.
borodacz 'brodac' Tcz., *borod'acz* Kom., **borodasz** NW, **borodaczka**: *borod'aczka* Czab., **borodatyj** Jar., Sz.
borodawka 'brodawka' Bel.
borona 'brona' Czab., Tcz.
boronyty, boroniti 'bronować (po sianiu)' Bel., Czab., Jas., Sz., Tcz., Uś., *boron'yty* Kom., dok. **zaboronyty**: *zaboroniu* Lad., **poboronyty**: *poboronyty na hladko* 'zbronować (po raz drugi)' Kr.
borowczyna zob. *jafbyrnyk*
borownyci zob. *jafbyry*
borozda 'brózda' Tcz., *bor'ozda* Czab., 'skiba (?)': *borozdy odmituje* Czab.
bortak 'głupiec, niedorozwinięty umysłowo' Jas.
bortula 'głupia, niedorozwinięta umysłowo' Jas.
bortnycia zob. *burtnycia*
bortnyk zob. *pczolar*
borszcz 'barszcz' Kom.
bośkaty zob. *ciuwaty*
bosor 'czarownik': *od takoho bosora, od nioho* Sm., **bosorosz**, dop. –sza Jas., Sz., **bosorkosz**: *mołoko zaberat* Bel., **bosorak**: *bosor'ak* Czab., por. *czariwnyk, pir', strigosz*
bosorkania 'czarownica, wiedźma' Biel., Kr., *bosorkania* Woł., **bosorkynia**: *bosorkynia* Kom., **bosorka** Bel., Cz. (odbierała krowom mleko), Jas., Lad., Sm., Sz., Uś., *bos'orka* Czab., por. *czariwnycia, porycia, striga*
bowhaj 'jakaś roślina żółto kwitnąca, dawana świniom i innym zwierzętom' Jas.
braja 'śnieg z błotem na drodze' Uś.
bramka 'furtka' Jas., Uś., *br'amka, br'anika* (tak najstarsi) Kom.
brana 'brama, wrota w ogrodzeniu' Lad.
brat 'brat' Ł, np. NW, zdr. **bratok** NW,
bratanok 'bratanek' NW (także 'siostrzeniec'), Uś., **bratanycz** Dal., *brat'anycz* Kom., **bratanec** (także 'siostrzeniec') Jar., **bratiw syn** Czab.
bratranec 'brat stryjeczny' Cz., 'brat cioteczny, stryjeczny' Czab., Lad., **bratniak**

braty 1. 'brać, zabierać': *strigy berut mołoko* Jar.; **2.** *braty 'kopać', dok. **wybraty**: *wybrata jama* Lad.; **3.** zob. *kopaty*
brawtyjan zob. *pan młody*
brawtyjan zob. *pan młody*
brechaty 'szczekać': *pes bresze* Biel., Jar., Jas., Kr., Lad., Sz., Tcz., *br'esze pes* Czab., Kom., por. *hawkaty*
brezajka 'krowa cała czerwona': *czerwena cila* Sm., **brezawa** 'nazwa krowy' (S)
brich 'brzuch' ŁP, ŁS2–3, ŁB, w formie **briuuch** ŁP1 (sporad.), ŁS1 (AŁ 257), **czerewo** Biel., Kr., *czerewo nia bolit* Sm., *czerewo* 'duży brzuch' Sz., *czerewo* — *na posmiszko* Jar., *cz'erewo* („wewnątrz”) Czab., **żywit**: *w żywoti* Bel., zgr. **briuszysko** NW, por. *czerewa*
brichata 'kobieta w ciąży' Tcz., **z brichom** Sm., **hruba** Sm.
brichatyj zob. *czerewatyj*
brid 'bród' Czab., 'źródło z silnym odpływem' Lad.
briuch zob. *brich*
briuchatyj zob. *czerewatyj*
bros' zob. *bahnitky*
brudasz 'brudas' Tcz.
brudnyj 'brudny': *brudn'ij* Czab.
bruniacza mucha 'jakaś wielka mucha' Jas.
brustyk 'serdak': *bruslik* Jas.
brusnycia 'borówka-brusznica' Jas.
bryd', *br'id* 'brud, coś brzydkiego' Ł, ŁBP (AŁ 406), **brydota** Jas.
brydko 'brzydko' Pjas., Sz., *jak brydko na dwori* Bel.
brydkyj 'brzydki': *brydk'a poh'oda* Kom., 'niedobry, zły': *paryja — draha prez mlakty, medzi berehami, brydka draha* Jas.
brydosz, dop. –sza 'eufemizm na żmiję' Jas.
bryndzia, bryńdzia, brindza 'bryndza (ser owczy wysuszony i osolony)' Cz. (mielona i doprawiona solą), Bel., Jar., Jas., Lad., Sz., Tcz., Uś., Bel. (z mieszanego mleka owczego i krowiego), *br'yndzia* Kom., **hrudka** Dal., Pjas., *hr'udka* Kom., **sytr** Cz., *gizka na sytr* Lad., Sz., *sytr* Kom., **hirkyj sytr** Sm., *h'irkij sytr ow'eczij i korowi'anij* Czab.; **bundz hrudky** 'kawałek bryndzy' Dal.
brytow zob. *holak*
bryla 'płaski kamień' Ł (AŁ uzup.), 'duży, płaski kamień' Lad., Uś., 'płaski kamień grubości deski' Sz., *br'ylta* 'cienki, płaski kamień' Kom., **brylka**: *br'ylka* 'płyta' Kom.,
brylkowityj 'płaski (i duży)': *brylkowitij kamen* Lad.
buba 'bolące miejsce (w języku dzieci)' Kom., Sm.
buchnuty 'uderzyć': *zo zmeniom mnia buchnow* Bel.
buczyna 'młody las bukowy': *buczina* Bel., Jas., Lad., 'drewno bukowe, gałęzie buka' Sm., 'gałęzie buka': *bucz'ina* Czab., *bucz'yna* Kom., *buczyn'a* Rad.
buda 'buda', 'stara, rozwalająca się chałupa': *buda, cyganska buda* Jar., zdr. **budka** Cz., zob. też *psia buda*, *słymakowa budka*
budka zob. *buda, słymakowa budka*
budyty, buditi 'wędzić' Jar., Kr., Sz., *bud'yty* Czab., Kom., *buditi mniaso* Lad., *mniaso budzene* Bel., Biel., Dal., *budzene miaso* NW, *budzena szynka* Tcz.,

strych szedł dym) Cz., **dymyty**: *sia dbimilo meso* Jas., dok. **obudyty** Biel., **wybudyty**: *wybudżene* Sz., **zabudyty**: *zabud'yty* Kom.

bujak 'buhaj' Ł, **buhaj** ŁP3 (wsch. skraj), ŁBP (AŁ 86), zdr. **bujaczok**: *bujacz'ok* Czab., **buhajczyk** Tcz., zob. też *byk*

buk 'buk' Ł, np. Czab., Jas., Sm., Uś., *buk konarowityj* Sz., *buk kokorudzkyj* ma Jar., zdr. **bukowycia**: *bukow'icia* Czab., **bukowyczka**: *bukow'iczka* (najmniejsze) Czab.

bukańczy zob. *czerewyky*

bukiwky 'rodzaj grzybów' Sm.

bukowyj 'bukowy': *bukowyj lis* Bel., Czab.

bukow, dop. *-kwy* 'owoce buka' Bel., Sz., Uś., *b'ukow* Kom., zob. *bukwycia*

bukowyj 'bukowy': *bukowa skora* Sz.

bukusz 'bukusz (w kole u woza)' Biel., **buksa** Jas.

bukwycia 'nasiona buka' Uś., **bukow** Sm.

bunda 'długie wierzchnie okrycie bez rękawów, ze skóry' zapisano sporad. ŁP2, ŁS3 (AŁ 14 — komentarz), 'z sukna' PJa., 'z sukna (czarnego), po kolana lub dłuższa, z rękawami' Kom., 'z sukna, z kapturem' Cz., *bundy pred sto rokmi gazdowe mali, tepty byli* Sz., *bunda z kapom* Uś., Bel. (nosili *bundy* tylko bogaci), *panowe mali bundy* Lad.

bundz zob. *bryndzia*

buraczanka 'liście buraczane' Dal., NW, Tcz., Uś., *buracz'anka* Kom., **rumplyna**: *rumplina* Bel., **runklowyna**: *runklowina* Jar., **łyścia** Sm., *łyścia buraczany* Uś., *listia z burakiw* Kom., *liścia runkowe* Jas., **runklowa natyna** Jar., **natynia**: *nat'ynia* Kom., Rad., Wis.

buraczok 'burak (ćwikłowy)' Uś.

buraczysko 'pole po burakach' Biel., Kr., NW, Tcz., Woł., **rumplysko**: *rumplisko* Bel., **runkłysko**: *runklisko* Jar., Jas., Lad.

burak 'burak': lmn. *burak'y* Kom., **runkla** Jar.

buria 'burza' Biel., PJa., Sm., Uś., **burka** Bel., NW, *b'urka* Czab., *witor duje, a silnyj dodż, dakoli* (niekiedy) *peruny strilajut jag burka taka* Lad., *bur'ka* Sz.

burtnycia, *burtnica* 'belka pośrodku podłogi w stajni, po której spływa gnojówka' Jar., Lad., Sz., Uś., Woł., *b'yrtnycia* Czab., **bortnycia** Biel., **postrużnycia**, *postrużnica* Jas., NW, Tcz.

buśko zob. *bocan*

buźnia 'boźnica (żydowski dom modlitwy)' Lad.

buzerant 'zwierzę — hermafrodyta' Cz.

bycz zob. *batih*

byczysko, *biczysko*, *biczysko* 'biczysko, rączka bata' Jar., Kr., Lad., Sz., Tcz., Uś.

bylen, *bilen*, *bylyn* 'bijak (krótsza część cepa)' Bel., Biel., Dal., Jar., Kr., Lad., Sz., Uś., **bylnyk**: *byln'yk* Kom., *b'ylnyk* Rad., Wis., **byjak**: *bijak* Jas., NW

byrosz, dop. *-sza* 'robotnik rolny': *birosz* Sz.

bytka 'bitka, bójka': *znak od bitky* Jar.

byty, *biti* 'bić' Ł, *peruny byjut* Bel., *peruny bjut* Sz., *zimnica* (dreszcze) *bje* Jar., *młockowe tam bjut* Jas., dok. **zbyty** 'zbić; ubić na krosnach': *zbito* Bel.

byty (**sia**), *biti* (**sia**) **1.** 'bić (się)' Ł (R); **2.** 'o popędzie płciowym kobyły': *kobuła sia bje* Biel., Czab., Dal., Jar., Kom., Lad., PJa., Uś., Woł., *bije sia* Bel., Cz., Jas.,

bydla 'bydło (jedna krowa, jeden byk itp.)' ŁP1–2, **stacza** ŁP1, ŁS1, **chudoba** i **chudobyna**, *chudobina* ŁP2–3, ŁBP, ŁS2–3, **dobycza** ŁBP, **żywyna**, *żywina* ŁP2 (sporad.), **statok** 'jedna krowa' NW, **skot** 'jedno zwierzę' Sz. (AŁ 87, R)

byk '(młody) wół' Ł, ŁB, np. *byk wytrizanyj* Jas., **wil** '(stary) wół' Ł, ŁB, *byk* także '(młody) buhaj' Bel., Biel., Kom., *wiw welykij, do jar'ma* Czab., zdr. **bycza** Kom., **byczok** Kom., NW (AŁ 84, 85, R), por. *bujak*

był 'todyga kukurydzy' Kom.

była, **byłanka** zob. *bandurianka*

byrcza zob. *byrka*

byrcza wowna, **byrczata wowna** zob. *kuczeriawyj*

byrczyj zob. *kuczeriawyj*

byrka 1. 'owca o krótkiej, gęstej wełnie' Jar., Lad., Wis., *b'yrka* Czab., *byrka po dolinoch* Sz., **byrcza** Cz., *byrcza uwca* Bel., **byrkata uwca** Jar., **byrkula** Jas.; **2.** *byrky* 'bazie na łożu' Kom., 'palemki wielkanocne' Kom., por. *bahnitky*; *byrky* 'bazie na leszczyńie' Biel.

byty 'być': *ne jest* (nie ma) Bel., *ne je, oni sut doma?* Lad.

bzyk 'czarny bez' Kr., **czornyj bzyk** NW, **habz**, dop. *-bzu* Jas.

całkom 'całkiem' Bel., Czab., Jas., Kom., Lad., *całkom jem zabytw* Sz., (S)

całyj zob. *ciłyj*

canistra 'torba płócienna, z paskiem przez ramię' Bel., Kom., Sm., Sz., *c'ajstra z polotna* Czab., *canistra* 'torba skórzana' Czab., Kom., Lad., **tanistra** 'torba' Cz.

cap 1. 'cap (samiec kozy)' Cz., Kom., PJa., Uś., zdr. **capok** PJa., Uś.; **2.** *cap* 'część pluga': *cap, szo blachu trymat* Czab.

capkaty 'kapać': *woda capkat* Uś.

capky 'gęste kwaśne (ssiadłe) mleko' Kom.

capyna 'bosak do ściągania drzewa w lesie' Kom., Uś.

capyty sia zob. *honyty sia*

carok 'zagrodzenie na jagnięta, cieleta, owce, kury, ziemniaki itp. (w oborze, w chałupie), np. *h carku pacia leżył, tela, komperi* Tcz., 'zagrodzenie tylko dla jagniąt' Cz., 'zagrodzenie na plewy' Bel.; Ł, ŁB (R, S)

caryna 'pole orane lub ugór obsiany trawą, na którym nie wypasa się bydła' Lad., Uś., *c'aryna* 'pole zorane po rocznej przerwie' Kom., 'ziemia, którą się orze' (S)

cehła 'cegła' Bel.

cerkiwny, **cerkownyk** zob. *kościlnyk*

cerkow, dop. *-kwy* Bel., Biel., Czab., Jas., Kr., NW, Uś., *cerkow*, dop. *-kwi* Bel., Lad., Sz., *c'erkow* Kom.

cerkownyk zob. *kościlnyk*

chachołka 'kopa snopów (żyta, pszenicy; stawiano po ok. 10 snopów)' Biel.

chałaszczyzna zob. *kriak*

chamarodno zob. *chmarno*

chapaty 1. 'łapać' Kom., *sowa, szczo chaple ptachy* Czab., dok. **chopyty**: *m'aczka ch'opyta myszu* Czab.; **2.** 'rozumieć': *chapete?* Sz.

chasen zob. *chosen*

chidnvc zob. *stezka*

chimla 'kółko do upinania włosów (u zamężnej kobiety)' Biel., Dal., Kr., Uś., Tcz., Woł., *chymla* Bel., Jas., Sz., *ch'impla* Kom., **kontia** Jas.
chlapa 'deszcz ze śniegiem', 'błoto, chlapa na ziemi': *po chlapach chodime* Uś.
chlapaty 'padać (o deszczu)': *chlapat gneska, szkarednyj deń* Pjas.
chlapawka 'deszcz ze śniegiem' Sm.
chlibiwca 1. 'przryząd (mały, okrągły) do *opalania* chleba' Lad.; **2.** 'szmata do garnków' Czab.
chlibiwka 'obrus z frędzlami (?)' Czab.
chliw 'zagacenie dla ocieplenia *stajni* na siano, słomę' Kom.
chliwok zob. *kuczka*
chłop 'mężczyzna, chłop' Ł, ŁB (AŁ 352)
chłopiec 'chłopiec' Ł, ŁB (AŁ 249), zdr. **chłopczyk** Tcz., zgr. **chłopczyko**: *chłopczyko* Bel. (do 12–14 lat), Jas.
chmara 'chmura' Bel., Biel., Czab., Jas., NW, Sz., Uś., **chmura** Pjas., Tcz., zdr. **chmarka** NW, **chmurka** Tcz.
chmarno 'pochmurnie' Biel., Czab., Jas., Lad., Uś., **pochmareno** Bel., **chamarodno** Czab.
chmaryty sia 'chmurzyć się' Czab.
chmura, chmurka zob. *chmara*
chmurawec 'ponury człowiek' Bel.
choc 'choć, chociaż' Ł, ŁBP, **chot'** ŁP3 (okolice Sanoka), ŁBP, **chocz** ŁP3 (okolice Sanoka), ŁBP (AŁ 349)
chocde 'gdziekolwiek' Cz., *chot'de* Lad., **chot'gde** Czab.
chochto 'ktokolwiek': *choc'chto, o chot'kim* Lad
chocjak 'różnie, jakkolwiek' Czab., *chot'jak* Lad.
chocjakyj zob. *wszelijakyj*
chockoły, chockoli 'bądź kiedy, kiedykolwiek' ŁP, ŁS2–3, **choczkoły** ŁBP, **choc-kiedy** ŁP1 (sporad., pd.–zach. skraj), **chockody** i **choczkoody** ŁS1 (AŁ 300), **choc'kola** 'czasem' Bel.
chodakы zob. *kierpci*
chodnyk zob. *steżka*
chodyty 'chodzić': *chodywiem* Lad., por. *kolada*
chołod 'zimno, chłód' Sm.
chołoszni 'spodnie z sukna' Ł, ŁB (AŁ 43)
chomit zob. *chomont*
chomont 'chomańto' Uś., ŁS1–2, **chomit** i **chymit** ŁS3 (L 17)
chopyty zob. *chapaty*
choroba zob. *welka choroba*
chorota 'choroba' Sz.
chorыj 'chory': *człówek chorыj, beteha u nim* Sz.
chosen 'zysk, korzyść' Kom., *ne je chisna* Uś., **chasen** Jas.
chot' zob. *choc*
chotar, chotar' 'obszar wsi' Ł (S, R)
chot'gde zob. *chocde*
chotity, ja choczu 'chcieć' LP (bez zach. części), ŁS2–3, ŁB, **chtity, chuii: ja chcu** ŁP1, ŁP2 (zach. część), ŁP3 (okolice Sanoka), ŁS1, ŁS2 (zach. część) (AŁ

chot'szto 'cokolwiek' Czab.
chowzko 'ślisko' Pjas., **slyzko** Sm., Woł., *slizko* NW
chraptuch 'worek na obrok (zawieszany na kołkach)': *chrapt'uch* Kom.
chrebt zob. *chyrbet*
chresna mamcia (maty, nanaszka) zob. *nanaszka*
chreśnia 'chrześniak, chrześniaczka' Dal., Kom., zdr. **chreśniatko** Dal.
chresniaczka 'chrześniaczka' Sm., **chresnycia: chresnicia** NW
chresniak zob. *chresnyj*
chresnyj 'chrześniak' Biel., Tcz., Woł., *chr'esnyj* Kom., **chresniak** Sm., **chresnyk:** *chresnik* NW
chresnyj nanaszko (nianio, otec, tatio) zob. *nanaszko*
chrobak 'robak, gad' itp. Ł, ŁBP (AŁ 147)
chromыj 'chromy, kulawy' Bel., Lad., Sz, por. *kulawyj, kulchawyj*
chruszcz 'chrząszcz' Bel., Biel., Czab., Jas., Kr., Lad.
chrystawкы 'rodzaj drobnych śliwek': *chryst'awкы* Kom.
chtity zob. *chotity*
chto 'kto' Ł (L 240)
chudaczka, chudak zob. *chudobnyj*
chudoba zob. *bydla. statok*
chudobno 'biednie' Sz.
chudobnyj 'biedny, ubogi' ŁP1–2 (z rzadka), ŁP3 (sporad.), ŁS, **bidnyj** ŁP, ŁBP, ŁS2, **ubohыj** sporad. ŁP2–3 (AŁ 310), np. *chudobna wdowica* Jas., też **bidak** NW, Sz., **bidniatko** Bel., **bidaczka** NW, Sz., **chudak** Jar., Lad, Sz., **chudaczka** 'uboga, biedna kobieta' Jar., Lad.
chudobyna zob. *bydla*
chudyj zob. *suchyj*
chustka 'chusta na głowę' Bel., Kom., **chuszczenia** Dal., **chustynia** Sm., **facelia:** *facylia* Sm., w sąsiedniej do Daliowej Czeremsze miał być **facetyk**
chwała Bohu 'chwała Bogu, dzięki Bogu' Bel.
chwałybzda 'chwalipięta' Sm., *chwalibzda* Lad., *chwał'ybzda* Kom., **chwaliduba (!)** Jar., **chwałydupa:** *chwalidupa* Bel., NW, Uś., **chwałypizda** Czab., **chwałypuc:** *chwalipuc* Sz., **chwalosz** Jas., **chwastosz** Jas., por. *samochwał*
chwast 'chwast' Sm.
chwastosz zob. *chwałybzda*
chwatyty 'złapać' Uś.
chwist, dop. → *wosta* 'ogon' Ł (na ŁP1 w górach), ŁB, **ogin** ŁP1, ŁP3 (koło Sanoka) (AŁ 118, R)
***chwority** 'chorować', dok. **ochwority:** *ne žri tiwko, bo ochworijesz* Bel.
chwyla, chwila 1. 'chwila' Dal., zdr. **chwylonia:** *za chwilonku* Pjas.; **2.** *chwyla* 'pogoda' Ł, też **pohoda** LP, ŁBP (AŁ 306), **poczas** Sz., np. *szumna, dobra, płana chwila* Bel., *dobra chwila, dobrыj počas* Sz., *ne je pohody* Lad., *chwyla* 'ładna pogoda' Jar., *chwila jak krasno, szumni* Lad.
chyba, chyba 1. 'chyba, zapewne' Uś., *tak chyba je* Sz.; **2.** 'brak' Jas., Lad., 'wada' Kom., **feler:** *f'eler* Kom.; **3.** 'coś niedobrego': *chyba — płano zrobiw* Sz.
chybaty 'brakować': *chybajut piniazi* Jas.
chymit zob. *chomont*

chyrławyj 'chorowity' Sm.
chytro 'szybko' Bel.
chytřej 'chytřej' Lad., 'szybki': *chytřej skoro ide* Jas.
chyzja 1. 'chałupa' Ł, ŁB (AŁ 1); **kurna chyzja** 'kurna chałupa' PJas., Uś., zdr.
chyzka Bel., NW; **2.** *chyzja* 'biała izba (w której nie było pieca, „gościńna”)'
Bel., Kom., Lad., **chyzka** Woł., **perednia chyzka** Jar., **komora** Biel., **switlycia**
Tcz.; **3.** **zadnia chyzka** 'czarna izba': *de sia pekło chliba* Jar.; # **chyzji** 'w domu'
Lad.; # **do chyzj** 'do domu': *pod' do chyzj* Czab., (iść) *do chyzj* PJas., *ne chotili*
do chyzj pustoty Sm.
chyzka 1. zob. *chyzja*; **2.** 'stara, nędzna chałupa' Bel., NW, PJas., **chyzyczka** 'ubogi
dom' Sz.; **3.** zob. *słymakowa budka*
ci zob. *cy*
ciaparowatyj 'fujara, niedojda (o człowieku)' Sm., **ciaptawyj** Jar.
ciarkaty 'kapać' (S)
ciaptawyj zob. *ciaparowatyj*
cicho zob. *tycho*
cidelnyk 'naczynie do cedzenia mleka': *prez cidzku sza cidilo do cidelnika* Jar.
cidyla 'torba płócienna' Uś., **cidyło** 'torba płócienna na sznurku' Lad., Sm., 'torba
z płótna na jedzenie': *cydyło* Kom., *cydyło* 'płótno do odcedzania sera' Wis.,
cidylko: *ceditko z polotna na meryndiu* Bel.
cidyty 'cedzić'; dok. **procidyty**: *procidila* Jar., **precidyty**: *precidili* Cz., **scidyty**:
scedili do miszka Bel.
cidywko 'blaszany cedzak do cedzenia mleka' Jas., NW
cidzaczka 'płaski drewniany cedzak do mleka' Kr., **ocidzaczka** Kr., **dirawka** Kr.
cidycz Sm., **dirawka** Kr., Zyndranowa.
cidzka 'płótno do cedzenia mleka' Cz.; 'cedzak z blachy': *blaszana cidzka* Jar.
cigaj 'biała owca z czarną głową' Cz.
ciłkom 'całkiem, całkowicie' Uś.
ciłuwaty (sia) 'całować (się)': *ciłuwati* Bel., *ciłowati* Czab., *ciłuwati* Lad., *ciłuw'aty*
Kom., **boškaty**: *boškati* Jas.; dok. **pociłuwaty**: *pociłuwali sia* Sm., **poczubaty**:
poczubati liczko Jar.
ciłyj 'cały': *ciłyj den* Bel., Lad., Sz., Uś., Woł., *ciłyj deń robyw jem* Kom., **całyj**:
całyj deń Jas.
cinter zob. *cmentir*
cintorija 'jakaś roślina, podobna do mięty, kwitnąca na różowo': *cintorija* — *hbrkie*
Jar., *cinterija* Bel.
cipy 'cep' Bel., Biel., Dal., Jar., Jas., Lad., Kr., Tcz., Uś., Woł., *c'ipy* Kom.
cisar 'cesarz': *czisar*, —*ria* Lad.
ciw 'szpulka do zwijania nici na osnowę' Kom.
ciwka 'dziura, przez którą wychodził dym w kurnej chacie' Czab., Lad., potem
'odprowadzenie dymu do komina': *ciłka do komyna szczo iszło* Lad., por.
woznycia
ćma, ćma 1. 'ciemności' Bel., Jas., Lad., NW, Tcz., Uś., **ćmota** Jas., **tma** Kom.; **2.**
'ćma (motyl nocny)' ŁP1–2, ŁS1–2, **nora** ŁP2, **pyrycia** ŁP3, **wiszczycia** ŁBP
(AŁ 156)

cmentir 'cementarz' Biel., Kr., Woł., *cmentir* Bel., *cmynter* Jas., **cmontir** Bincz., Sm.,
cmont'ar, *cmynt'ar* i *cmut'ar* Kom., **cinter**, *cintir* Czab., Sz., **temetiw** Bel.,
Lad., Sz., Uś. (dawn.)
cmir zob. *maślanka*
cmity sia 'ciemnieć' Sz., *cmity sia* Jas., **prycmywaty sia** 'ściemniać się': *weczerkom*
sa prycmywat, sa cmity Sz., por. *mraczyty sia, zmerkaty sia*
cnuty sia 'tesknić': *cni sia, sa mu cne za nim* Bel., por. *banuwaty*
compel, Imn. —*mpli* 'sopel lodu' Bel., Biel., Kr., Lad., Sz., Uś., Woł., Imn. *s'ompli*
Kom., **świczka** Jas.
cundra zob. *rianda*
cundrawyj 'obdarty; podarty' Bel., Kom.
cwerczok zob. *swerszczok*
cwerkaty zob. *cwyrkaty*
ćwiak 'gwóźdź' Kr., NW, *ćwak* Tcz., **gwizd** Jar., *gwizd*, dop. —*wozda* Uś., **hwizd** Bel.,
zdr. **ćwaczok** NW, *ćwaczok* Tcz., **gwozdik** Jar., **hwozdyk**: *hwozdyk* Bel., Czab.
cwirczok zob. *swirszczok*
cwit zob. *kwit*
cwitnuty zob. *kwitnuty*
cworen zob. *sworen*
cworka zob. *zwiazka*
cwyrkaty, *cwerkati*, *cwirkati* 'kapać, ledwie się doić (gdy mleko idzie w niewielkich
ilościach przy dojeniu, przy karmieniu piersią)': *mołoko plano sia doit, tem tak*
cwerkati Bel., *cwerkati* Jar., *mołoko cwerkati* Sm., Uś., *mołoko cwyrkati* PJas.,
'ściągać mleko (kiedy trudno się doić)': *cwirka za cicek* Cz.; dok. **wycwyrkaty**
'wydoić (ściągnąć mleko) do końca (zwłaszcza, gdy owca źle się doji)' Jas.,
wycwyrkaty uwcu, korowu Jar., *wycwyrkati korowu* Lad., *wycwyrkaj dobri*
wiwcu PJas., *wycwyrkuje* (na ostatku) Sz., *wycwyrkati* Uś., *dobri wycwyrkati do*
kinca Cz., **wycwerekowaty** Jar., **pocwerkaty**: *pocwerkam* Cz.
cy 'czy; albo', np. Bel., Jas., Uś., *cy ne dobre?* Bel., *ciste byli w misti?* Czab., *ci* Lad.,
ci mi zozerli kapustu (husenici)? Sz. (L 312)
cybuch 'cybuch': w *cibusi* Sm.
cybula, *cibula* 'cebula' Sm, Uś.
cycak 'prosię, które jeszcze ssie' NW
cycaty zob. *plękaty*
cycaka 1. 'piersz kobieca': *do bruslika treba cicki (a ty ne masz)* Jas., *kormit cycow*
Sm., *daje scaty cycu* Sm., **pers**: *dzecko cicat pers* Jas.; **2.** zob. *cycok*
cycakaty 1. zob. *plękaty*; **2.** przen. **wycycakaty** 'wyciągać': *bacowe wycycakali* (pienią-
dze od ludzi) Sz.
cycok 'dojka na wymieniu (krowy, owcy)' Uś., **cycaka**: *cicka* Jas.
cydyło zob. *cidyla*
cyfrowanyj 'wyszywany (w „kwiaty”)' : *cyfrowany kożuchy, serdak* Jas.
cygan 'kłamca, oszust' Lad., *cigan* Bel., Czab., Jar., NW, Sz., *c'ygan* Kom., *sigan*
Tcz., **cyganysko**: *ciganisko* Bel.
cyganka 'kobieta, która kłamie' Kom.
cyganyty 'kłamać' Czab., 3 os. *siganit* Tcz.
cza! 'zawołanie na woła, żeby szedł na lewo (?)' PJas., 'zawołanie na woła, żeby szedł

czado 'panna młoda (w pieśni)' Sm.
czapka zob. *szapka*
czapla zob. *bocan*
czariwnycia 'czarownica' Dal., Kr., Woł., **czarownycia** Bel., Biel. Uś., *czariwn'ycia* Kom., por. *bosorkania, piryčia, striga*
czariwnyk, **czarownyk** 'czarownik' Uś., **czar'iwnyk** Kom., por. *bosor, pir', strigosz*
czarnyci zob. *czernyci*
czarnyczak zob. *ożbina*
czarownycia zob. *czariwnycia*
czaruwały 'czarować, zamawiać' Uś., *bosor, bosorka czarujuť ludbi, korowy* Sm., dok. **poczaruwały** 'zaczarować': *poczaruwał ich* Sm.
czas 1. 'czas': *czas dodziwnyj* Sz.; **2.** zob. *swij czas*
czatylnyk, czatynnyk 'szpilki drzew iglastych' zapisano ŁP3 (AŁ 169 i komentarz)
czatyna 'gałęzie drzew iglastych (wraz z igłami)' Ł (na zach. skraju ŁP *czetina*), ŁB (AŁ 169), *czatyn'a* Kom., *szczuczina* Lad., por. *ihłyci*
czekan 'kilof' PJas., *czek'an* Kom.
czekanyk 'toperek miedziany na wesele' PJas.
czekaty, czekati 'czekać' ŁP (w zasadzie bez wsch. części), ŁS, ŁBS, **żdaty, żdati** ŁP1–2 (rzadko), ŁP3 (bez zach. części), ŁBP, ŁS1 (sporad.) (AŁ 391, 392, R); dok. **zaczekaty: zaczekati** Uś.
czelad, dop. –*dy 1.* 'młodzi ludzie, młodzież' Bel., Jar., Jas., Lad., Sz., Uś., 'młodzi ludzie, dzieci' Cz., 'grupa młodzieży' Biel., 'dużo ludzi': *duże ludy* — *czelady* Sm., **2.** 'słudzy na plebanii, u bogatego gospodarza' Sz., Tcz., **3.** *cz'elad'* 'domowi (rodzina i służba)' Czab., Kom.; **czeladnyk** 'chłopiec': *czeladnici* Jar., **czeladynia** 'młodzież (ze wsi)' Bel.
czelusty lmn. 'czelusć (w piecu chlebowym)' Czab., Jar., Kom., Sz., Uś., Woł., **czelustky** Bel.
czelak 'wyprawiona na obuwiu skóra zwierzęcia (głównie z zwoła)' Biel.
czelenky 'stawy u palców' Ł (na ŁP3 także w formie *czalenky*), lpoj. *czetenok* Bel., Uś., *czelenko* Jar. (AŁ 260, R)
czelo 'czoło' Bel., Biel., Jas., Sm., Uś., *czalo* Lad., *czel'o* Kom.
czemerycia 'roślina lecznicza, z jej korzeni robi się lekarstwo na bóle żołądka (kwitnie żółto, nie ma owocu)': *czemerycia* Jas.
czemir 'choroba (człowieka, zwierzęcia) — wzdęcie, skręt kiszek' Jar., Lad., Sz. (z głodu), **czemer** Jas., *czimer* — *zduť sia korowa* Czab., **czemirka** Kom., **zmyszań** Jar. (u konia), **zmyszania** Jar.; por. *wowk, zczemeryty sia*
czepec 'czepiec' Bel., Biel., Dal., Jas., Sm., Tcz., Uś., Woł., *czypec* Lad., Sz., *czup'ec* Kom.
czepihy 'czepigi (u pługą)' Uś., *czap'ihy* Kom.
czereda 'stado': *czereda korow* Jar., por. *kyrdel*
czeredni zuby zob. *zub*
czereńcha, czereńka, czereńszyna zob. *kocirba*
czerepucha 'rozwidłona gałąź, rozwidłony czubek drzewa' Lad.
czeres 'szeroki pas męski' Bel., Cz., Jas., Lad.
czeresare 'przezwiśko mieszkańców Kijowa (wieś na pd. wsch. od Jas.), którzy nosili *czeresy*' Jas.

czeresznia 'czereśnia (drzewo)' Jar., Uś., 'drzewo i owoc' Sm.; **czortowy czereszni** zob. *wowcza jahoda*
czerewa 'wnętrznosci' Lad., por. *brich*
czerewania 'cielna krowa' Tcz.
czerewałyj 'człowiek z dużym brzuchem' Jas., Sz., **bambuchatyj** Jas., **brichatyj** Bel., Lad., **brichatyj** Jas.
czerewo zob. *brich, slipyj*
czerewyky 'buty, trzewiki (z cholewką)' Kr., Uś., Woł., **bukańczy** Kr., **bokanczy**: *bok'anczi* Czab., Kom., *bokańczy* Lad., Sz., **bagańcze** Cz., **boganczy**: *boganczi, jedna bogańcza* Jas.
czerez zob. *prez*
czeriak zob. *czyriak*
czeriwny zuby zob. *zub*
czerkało 'grzechotka' Tcz.
czerkaty 'przewlekać rzemienie w kierpcach': *ostroky* — *taj sobi czerkaw* Bel., Jas., por. *zastroczywały*
czernyci, czernici 'jeżyny (owoce)' Ł, ŁBP, **czarnyci** ŁP3, **czornyci** sporad. ŁS (AŁ 185–187, R)
czernyczak, czernyczanka, czernyczywia, czernyczynia zob. *ożbina*
czerpak 1. 'naczynie drewniane (łyżka?) do zbierania sera po przegotaniu serwatki (?)' Cz., 'łyżka do nabierania jedzenia': *czerpak naczerpowati jidlo* (teraz: *waricha*) Jas.; **2.** 'drewniany kubek z ozdobnym uchem (np. do picia żętycy)' Jas.; **3.** 'naczynie (garnek) umocowane na kiju do nalewania gnojówki do beczki' Uś.; **4.** zob. *dzwinok*
czerpaty 'czepać, nabierać (wodę, zboże)' Uś., por. *naczerpowaty*
czerstwój (o wodzie) 'zimny', 'świeży' (S)
czerwak 'kornik' NW, 'robak' Czab.
czereńniak 'rodzaj grzybów (koźlaki?)' Czab., Sm.
czereńnyj 'czereńny' Ł; **czereńna huba** zob. *morymucha, czereńnyj smerek* zob. *szkwirk*
czereńoczynny 'to, co kornik wyrzuci z drzewa' NW
czesaty 'czesać (m.in. len)' Biel., Jas., *czesalime len* Bel., *czesali na szczeti* Lad., *sia zesalo len na szczutci* Sm.
czesnok 'czosnek' Biel., Dal., Jar., Sm., Tcz., Uś., Woł., *czastok* Sz., *czisn'ok* Kom.
czetwero 'czworo' Uś.
czetyna zob. *czatyna*
czip zob. *szpunt*
czypec zob. *czepec*
czyпка zob. *czypka*
czirkaty 'kapać (o wodzie)': 3 os. *czirkat* PJas.
czkoda zob. *szkoda*
czkoła zob. *szkoła*
człówek ŁP (ŁP3 sporad.), ŁS, **czołowik** 'człowiek' ŁP2–3, ŁBP, ŁS3 (AŁ 243, L 83)
czmil 'trzmieć': *czmil hrubij* Czab., *czmeli* Lad.
czo zob. *szto*

czopka gamby 'języczek' Bel.
czorna peczunka zob. *peczinka*
czornы peczinky zob. *peczinka*
czorniawa 'czarna chmura' Bel.
czornyci zob. *czernyci*
czornyj 'czarny' Ł; **czornyj bzyk** zob. *bzyk*.
czort 'diabeł, czort' Czab., NW, Sz., **diaboł** Bel., NW, Tcz., **diuk** Kom; # *diuk ho wjiw* 'coś go ugryzło' Kom.
czortowy czereszni zob. *wowcza jahoda*
czotyrdesiat '40' ŁP (na ŁP3 tylko w zach. części), **szytyradcet**, *szytyradcet* i *szytyracet* ŁP1 (sporad. na pd.–zach. skraju), ŁS, **sorok** ŁP3, ŁBP (AŁ 333)
czuchaty 'trzeć': *hatuszky z czuchanych gruloch wariat; len jak wbysoch, jak sia czuchaw dobri, to sia zberato do wiazankoch* Jas.
czuchraty 'czesać (wełnę)': *czuhrati wownu* (na szczotce) Czab., *sia czuchrato* (wełnę) *na hrebenoch* Jas.
czudzyj, *czudzyj* 'cudzy, obcy' Ł, ŁBP, w formie *czuzyj* sporad. ŁP2–3, ŁBP, 'nieznany' Bel., **ludzkyj** i **obczyj** zapisano sporad. ŁP1 (AŁ 313 i komentarz), por. *czudze pole* 'obce' i *ludzkyj* 'obcy (życzliwie)' Uś., **czudzy nec** 'obcy (człowiek)': *czudzinec* Sz., *czuzyne* Kom.
czuha 'wierzchnie okrycie z sukna z frędzlami (*torokami*) u dołu' ŁP1–2, ŁS1–2, **czuhania** P2–3, ŁS3 (AŁ 42, R), *czuha dowha, po piaty, na holowu zasmariti postaw* Jas.
czuła 'owca bez uszu' PJas., 'owca lub krowa z rogami zagiętymi do tyłu' Kom., **czułka** 'owca z małymi uszami' Cz.
czułyty sia 'położyć uszy po sobie (o kocie, psie, koniu)' PJas., Uś., **czułyty ucha** Jas., dok. **zczułyty sia** Bel., PJas., Uś., *zczułyty sia* 'schować się, skryć się': *zczulit sa maczka, mbsza* Lad., *zczuliw sa* Sz., 'zgiąć się, schować się' Jar., **zczułyty ucha**: *zczuliw ucha* Cz., *zczuliti ucha* Uś.
czurkaty 'ciurkać (o wodzie)' Kom.
czurpel zob. *protub*
czuty 1. 'słyszeć': *ne czulam toto tak* Czab., *dobri czuje* Kr., Sm.; **2.** 'czuć' Kom.
czużyj, **czuży nec** zob. *czudzyj*
czwarky zob. *szkwarky*
czwert 'ćwiartka, ćwierć korca' Uś., **czwertka**: *czw'ertka* Kom., **sztwertka** Jas., Lad., *sztwirtka* 'ćwiartka' Sz.
czwertnyk 'ćwiartka (miara: 25 kg)' Uś.
czyczirka 'soczewica': *cziczirka* Sz.
czyпка 'koronka': *czipka* Cz., Jas., por. *szlarka*
czyr, *czir* 'rzadka potrawa z mąki rzucanej na wodę' NW, Uś., *czir na ridko* Jas., 'rzadka potrawa' Cz., *czyr* Jar., Tcz., *czir pro paciata maty* Lad., (S)
czyriak, **czyrij** 'czyrak, wrzód' (S), *czyriak* Tcz., *czeri'ak* Kom., *czyrij* Jar., **wered**, **wred** (S), *wred* Jar., Lad., por. *otik*
czystyty 'czyścić', dok. **wyczystyty**: *wyczystyli* Bel., zob. też *tupyty*
czyszczenia 'czyszczenie': *szcutka na czyszczenia* Bel.
czytaty 1. 'czytać'; **2.** 'liczyć, rachować': *ja czitaw* Lad.

daco zob. *daszto*
dagde zob. *desi*
dakiedy, **dakody** zob. *dakoty*
dakoły, *dakoli* 'dawniej' ŁP, ŁS2–3, ŁB, **dakiedy** ŁP1 (sporad., pd.–zach. skraj), **dakody** ŁS1 (AŁ 299), 'niekiedy': *dakoli peruny strilajut jag burka taka* Lad.
dakus 'trochę' Ł (AŁ 319), por. *kus*
daleko 'daleko' Jas., Lad., st. wyż. **dale** 'dalej' Uś., *dale* Lad., **dalsze** Uś.
dapka zob. *jamka*
darmo 'darmo, za darmo': *darmo jist* Bel., *za darmo lem by jiw* Lad.
darmojid 'darmozjad': *darmoj'id* Kom., **darmojidak** Lad., **darmożracz** Bel., Sz., **darmożrak** Jar., Jas.
darunkы 'podarki (weselne)' Lad., **darы** Bel.
darы zob. *darunkы*
daszco, **daszo** zob. *daszto*
daszto 'coś' Ł, w formie **daszco** i *daszo* ŁBP, **sztosi** ŁP (na ŁP3 sporadycznie), w formie **sztosik** ŁP2, *sztos* ŁP3 (sporad.), ŁS3, **szczoś** ŁP3, ŁBP, *szoś* ŁBP, **daco** Dal. (AŁ 317–318)
daty 1. 'dać': *daj mi jasznyci!* Kom., *daje mu scaty sycku* Sm.; # **dast Boh zdrowia**: *dazd Boh zdrowia, że mu lipsze bude* Bel.; **2.** 'uderzyć': *daw mu zo żmeniom* Bel.
dawaty 'dawać': *komora — kapusta sa dawala* Lad., *zakwasok do pytdmolotu sza dawato* Jar.
dawno 'dawno, dawniej' Woł., *dawno ne bylo tiwko sina* Sm.
de 'gdzie': *de my meszkali* Sm., **de inde** 'gdzie indziej' Sm.
debria, *dybria* 'dół, wąwóz' notowano sporad. Ł, ŁB, 'stromie zbocze, urwisko' Kom., PJas., *debria — skała, propast* Kom., *dybria — wysokij bereh* Sm., *debria w lisi abo pry wodi, chocde taka nametata szelejacziny* (że przejść nie można) Lad., *debria — welika jaruha* Sz. (AŁ 224, R)
dedictwo 'ojcowizna (?)' Jar.
deka zob. *pokrowec*
dence 1. 'dno (w naczyniu)' Tcz., Uś., **dno** Czab., Jar., zdr. **dencza**: *dencia* Czab.; **2.** **dno** 'zamknięcie boczne *kadłuba*' Jas.; **3.** **dence** 'pokrywka' Lad., **dno** Lad., zdr. **denczko** Lad.; 'deseczka w kuchni (?)': *deńce na krajania chliba* Bel.
denekotrųj 'pewien': *denekotre lude* Woł.
denko 'pokrywka podkładana pod kamień przyciskający kapustę w beczce' Cz.
deraczyna zob. *ożbina*
derewianųj 'drewniany' Sz., *putnia derewiana* Bel., *tworylcza derewiane malo wersznik* Jar.
derewo 'drzewo (rosnące)' Biel., Kr., Lad., por. *strim* 'drzewo (ścięte)' Czab.
dereworubacz 'drwal' Czab.
dernie lmn. 'darń' PJas.
derty 1. 'drzeć' Czab., *derti. ja dru riandbi* Lad., dok. **poderty** Bel., Jas., *podertyj* Sz.; **2.** 'rwać (len)': *d'erty* Kom.,
derżaczok 'trzonek *koczery*' Dal.
derżak 'dzierżak (dłuższa część) cepa' Bel., Jas., Kr., Jar., Lad., NW, Tcz., *dyrżak* Biel., *derż'ak* Kom., Wis., **derżano** Dal., **ruczka** Uś., 'trzonek wideł' Biel., 'trzonek grabi' Sz. *derżak u hrabloch* Bel. zob. też *mbuczarka*

dewiadesiat '90' Kr., Jas., Lad., Sz.
diabol zob. *czort*
diak ŁP (na ŁP1 rzadko), ŁBP, ŁS3, **zak** ŁP1, ŁP2 (zach. część), ŁS1, **dzijak**, *dzyjak* ŁS1–2 (AŁ 336)
diakowaty 'dziękować': *diakowati, diakbju* Jar.
dido, *gido* **1.** 'dziadek (ojciec matki lub ojca)' Bel., Biel., Dal., Jar., Jas., Kr., Lad., NW, Sm., Sz., Uś., *d'ido* Kom.; **2.** zob. *ujko*
dijka: *dobra dijka* 'mająca dużo pokarmu, mleka (o kobiecie i o zwierzęciu)' Bincz., Uś., **dojka**: *dobra dojka* Cz., Jas.
dijnycia zob. *dijnyk*
dijnyk, *dinyk* 'naczynie do dojenia (zwykle — krów)' ŁP (na ŁP2–3 rzadko), ŁBP, **dinyczok**, *diniczok* ŁP2–3, ŁS3, **dijnycia**, *dijnicia* 'naczynie do dojenia (zwykle — owiec)' ŁP2–3 (sporad.), **zochtar** 'naczynie do dojenia' ŁS1 (AŁ 107–110)
diłyna zob. *pomist*
dinyczok zob. *dijnyk*
dira 'dziura' ŁP2–3 (też w formie *gira*), ŁS, ŁB, **dziura** ŁP1, ŁP2 (pn.–zach. część), ŁP3 (okolice Sanoka) (AŁ 405), *dziura* 'wybój na drodze (z wodą)' Biel., *dziura* 'wykopany dół' Tcz.; zdr. **dirka** Jas. (w fujarce), Woł.
dirawka zob. *cidzaczka*
dirawbuj 'dziurawy': *girawbuj* Sz.
diruwatbuj 'z dziurkami': *wżbucznyk dyruwatbuj, sia zadiwato* Bel.
ditwak 'obce dziecko' Dal.
dityna, *ditina, gityna* 'dziecko' ŁP2–3, ŁB, ŁS2–3, **dzecko** ŁP1 i sporad.ŁP2, ŁS1 i sporad. ŁS2; Imn. *diti* i *dity* (AŁ 251–2, R), *dityna* też 'niemowlę' Jar., Sm., **ditia** 'niemowlę' Tcz.
diuk dop. –*ka* 'jakaś choroba krów (najczęściej występuje na języku)' Uś.: zob. też *czort*
diwka, *giwka* 'dziewczyna; córka' Bel., Biel., Dal., Jas., Kr., Lad., NW, Sz., Tcz., Uś., **diwcz** Bel., Jas., zdr. **diwoczka** 'dziewczynka' NW (podrostek), Sm., **diwcz** NW, Tcz., **diwczynka** NW, **diwczatko** (małe) NW
diżka, *giżka* **1.** 'beczulka na bryndzę' Bel. (też na masło), Cz., Jar., Jas., Lad., Tcz., *giżka na sbyr* Sz., 'na słoninę' Sm., zdr. **diżeczka**, *giżeczka* Bel. (na bryndzę, na masło), Lad. (na masło), por. *gieteta*; **2.** *diżka* 'dzieża (do wyrabiania ciasta)' Biel., Uś., *d'iżka* Kom.
dneska 'dzisiaj': *nyska, hnyska* Bel., *dneska* i *gneska* PJas., *gneski* Kr., *neska* i *nyska* Biel., *gnyska* Lad., Sz., *hneska* NW, Tcz., *hniska* Jar., *nyski* Kom., **dnes**: *gnys* Lad., Sz.
dno zob. *dence*
dnuka zob. *wnuka*
do 'do' Ł.
do bereha zob. *bereh*
do hromady, do kupy zob. *kupa*
dobri 'dobrze' Bel., Sz., *dobri žne* Sm., *dobri ore* Tcz.
dobryj 'dobry' Ł, st. wyż. **lipszyj**: *lipszbi nitky* Sm., *lipszbij gazda* Sz.
dobytca zob. *bydła*
dobytok, *dobytok* dop. –*tku* 'dobytek (inwentarz żywy i martwy)' Uś., 'maiatek' Sm.

dohwariaty sia 'dogadywać się': *dohwariajut sia* Jas., por. *hwaryty*
doigraty 'doigrać się' Uś.
dojacz 'człowiek, który doi (na hali)' Jas.
dojnia 'dojenie, podój': *žertia gu dojiniu* Czab., *klitku maju na dojnia* Lad.
dojity **1.** 'doić' Ł, np. Jas., Kom.; **2.** zob. *plekаты*
dojka zob. *dijka*
dokal zob. *pokla*
dokazuwaty 'dokazywać, brykać': *zmyszył sza kiń i dokazuje barz* Jar.
dokończuwaty zob. *kończyty*
dokы zob. *pokla*
dolihat 'dolegać': *doliha barz* Bel.
doliszni zob. *niżni*
doliwaty 'oblewać': *na Weligden chodiat doliwaty, lijut z wodom* Jas., por. *laty*
dołom 'wzdłuż': *dotom*, MIDołów ŁS, **doły** ŁS1 (L 308)
dołon 'dłoń' Biel., Jar., Kr., Lad., NW, Tcz., Uś., Woł., *dołon* Bel., Jas.
dołow **1.** 'do dołu' Bel., Lad.; **2.** zob. *dołom*
dołu 'na dole, z dołu': *zhore szirsze, dołu užsze* Cz.
dołyna 'dolina': *dolina* Jas., zdr. **dołynka**: *dolinka* Jas.
dołynka zob. *dołyna, jamka*
doły **1.** 'doliny': *na doły* (chodzili, na żniwa) Kom.; **2.** zob. *dołom*
doma 'w domu' Bel., Kr., *win je doma? oni sut doma?* Lad., *tkato sa doma* Sz.
domiw 'do domu': *domiw* i *domim* ŁS2–3, **domu** ŁS1–2, np. *domiw* Czab., Lad., *chcut domiw* Sz., *domim* Bel. (L 303)
dora 'kostka chleba święconego na Wielkanoc, z *paski* (ksiądz rozdawał poświęcone)' Tcz.
doroħa 'droga' ŁP. ŁBP, **driga** ŁP1 (zach. skraj, też Jar.), **draħa** ŁS. ŁP1 (sporad.), zdr. **drażka** Lad. (AŁ 211, R)
dorosnuty 'dorosnąć': *dorosuta diwka, na wbdaj* Lad.
dost 'dosyć' Bel., Uś.; 'dużo' Jar.
doszcz zob. *doždž*
doszczeczka **1.** zob. *doszczka*; **2.** 'płaski szczebel na końcu drabiny' Kr.
doszczka 'deska' Bel., Jar., NW, Tcz., *doszka* Bel., Cz., *doczka* Lad., *spodnia, bokowa doczka* (na wozie) Sz., *d'oczka* Kom. (L 27), zdr. **doszczeczka** Bel., Jar., NW, Tcz.
dowhыj 'długi' Ł; **dowhoj** 'eufemizm na żmiję' Bel.
dozeraty 'pilnować': *pes dozerat' chyžu* Czab.
doždž 'deszcz' ŁP1, ŁP2–3, ŁBP, ŁS1–2 (tu sporadycznie *dojždž*), w formie *dojcz* i *dojdz* ŁP2, w formie *dodž* ŁP3, ŁS2–3 (AŁ 281–282), *doszcz ide* Bel., *docz ide, padat', rosyt'* Czab., *docz lije, padat brez sonce* Lad., *dobryj dodž padat* Sz.; # **prudkыj doždž** 'ulewa' Sz.
doždžiwka 'deszczówka' Tcz., *dodžiwka* Czab., **doždžanka** NW, **doždžowa woda** Bel.
doždžiwno 'dżdżysto': *dodžiwno* Czab.
dožыnkы, dožыnkы 'dożynki' Bel., Biel., Czab., Kr., Lad., Tcz.
drabniak 'wóz drabiniasty' Czab.
drabvna. drabina **1.** 'drabina (do wspinania się, do wozu)' Biel., Jas., Kr., NW, PJas..

zakładane do wozu' Kr., zdr. **litorky** NW, *literky* Kr.; **2. drabyna** 'drabina do karmienia bydła': *zerti dati korowom* Uś., **drabynka** 'drabinka do siana dla krów' PJas., 'jasła (drabinka) do karmienia owiec' Dal.

draczyna 'pędy jeżyny' (S)

draha zob. *doroha*

drajfus zob. *zwarka*

drang zob. *druzok*

dranka 'deska pokrywająca pomieszczenie gospodarce' PJas.

drapa zob. *grapa*

drapaczka 'miotła (brzozowa)' Jar., *drap'aczka* Kom., 'stara miotła' Czab.

dratwa 'dratwa': *dr'atwa* Kom.

drażka zob. *steżka*

drematy 'drzemać' Czab., *ja dremłu i ja dremniu* Biel.

drewutnia zob. *dbirwutnia*

drib 'drób' ŁP (bez pasa górskiego), **gadżina** ŁP 1–2, **hadyna**, *hadina* ŁS1, **ptycia**, *ptica* ŁP2, **drobiazg** ŁP3 (sporad.), **drobizg** ŁS2–3 (AŁ 122), np. *dribna hadina* Jas.

dribla 'kawałki słomy i kłósów pozostałe po młóscie' Kom.

dribnyj 'drobny, mały': *medža — na dribnych kawatkoch* Uś., zdr. **dribneńkyj**: *dribn'eńkyj* Kom., **dribnykyj** Bel.

driga zob. *doroha*

drit 'drut', zdr. **driciky** lmn.: *driciky* Jas.

dritar 'druciarz (co miski drutował)' Jas., **drotar**' Czab.

drobiazg, **drobizg** zob. *drib*

drozd 'drozd' Jas.

druzok 1. 'żerdka, kawałek cienkiej żerdki' Bel. (do wieszania ubrań), Jas., Uś., 'żerdz w koszarze' Sz., **drangy** lmn. Sz.; **2.** zob. *hriadka*

druk 'żerdka, drążek' Bel., Czab., Jar., Sz., zob. też *hriadka*

druzlak 'kamizelka płócienna' Uś.

družba, lmn. –*bowe* 'družba' Czab., Jas., Lad., Sm., Uś., *dr'użba* Kom.

družbiwskij 'przym. do družba': *družbiwskij tanec* Sz.

družka 'druhna na weselu' Bel., Biel., Czab., Uś., *dr'użka* Kom.

drywa zob. *dyrwa*

drywnyk 'szopa na drzewo': *drywnik* Sz., **drywareń** (nowsze): *drywareń de sa derewo mecze* Jas.

dub 'dąb' Ł, np. Bel., Jar., Jas., Sm., Tcz., zdr. **dubyk** Bel.

dubowyj 'dębowy' Ł, np. *dubowo semeno* (żołądz) Bel., *dubowyj lis* Tcz.

dubyna 1. '(młody) las bukowy' Lad., Tcz.; **2.** 'drewno bukowe, gałęzie bukowe' Sm.

duch 'duch': *złbj duch* Bel.

duchota 'duchota, duszno' Jar.

dudła 1. 'dziupła': ŁS, np. Bel., Jas., Lad., *dudła stromowa* Jar., **dupła** wsch. skraj ŁS (L 103); **2.** '(grube) spróchniałe drzewo (dąb), z którego wyrabia się koryta, ule' Jas.

dudławyj 'dziuplasty': *dudławe derewo* Jas., **dupławyj**: *dupławe derewo* Jas.

dudżajka zob. *jamka*

dugow zob. *duha*¹, *szpunt*

dubal 'kłanek w koszarze' Sz., *dubal* Kom., *dubal* Biel.

duha² 'tęcza' ŁP1–2, ŁS, *duha wodu pije* Bel., **smuha** ŁP2–3, ŁBP, ŁS2–3, **raduha** ŁS3 (wsch. skraj), **korkobyc** i **korkowec** ŁBP (AŁ 291, R), *smuha wodu pje* Lad., **tencza**: *tencza wodu pje* Tcz.

duhan 'tytoń' Ł, **tiutiun**, **titin** itp. ŁP3 (koło Sanoka), ŁBP (AŁ 70)

duhańczak 'woreczek na tytoń (często z pęcherza z barana)' ŁP1–2, ŁS1–2, **zaczkiw** ŁP3 (pd. część), ŁS3, **moszeńka** ŁP2–3, **kapczuch** (**kapczuk**) ŁP3, ŁBP, **mi-cheryna**, *micherina* itp. ŁP1–2, ŁS1–2, **michyryk**, *michirik* ŁP2, **michyrcza** ŁP3 (AŁ 78, R), **michyr** Uś., **kapszuch** Uś.

dupa zob. *huzycia*

dupkaty zob. *hrebaty*

dupła zob. *dudła*

dupławyj zob. *dudławyj*

dupłowanij 'wycięty (o deskach na daszek)': *dupłowanij doszczki* (jak gonty) Jar.

durbak 'kamień (osełka) do ostrzenia kosy' Bel., Biel., Dal., Kr., NW, Tcz., Uś., **osełka** Czab., Jar, Jas., Lad.

dusyty 'dusić': *dusiti bandurky* Lad.

duty 'dać, wiać': *witer barz duje* Jas., *witor duje* Lad.

duże 'wiele, dużo' Ł, ŁBP, **moc** ŁS1, **welo** sporad. ŁS, np. Lad.; stopień wyższy **wece** ŁP1–2, ŁS, ŁBS, **bilsze** ŁP2–3, ŁS3 (AŁ 321–322, R), np. *win ma duże korow* Bel., *duże śnihu* NW, *win ma duż'e kor'iw* Kom., *welo korow, owec* Sz.

dużka zob. *tajbyk*

dwadzet '20' — wymawiane *dwaccet* ŁP (bez skraju wsch.), ŁS3 i *dwacet* ŁS, *dwajciet* i *dwajciet* ŁP3, ŁBP (AŁ 332)

dwerci 'furtka' Bel., Biel., Kr., Uś., Woł., **liska** PJas., **kapurka** Lad., Sz., **wratka** Sz.; *dwerci* 'furtka w zagrodzeniu w stajni' Tcz., *dwerci* 'drzwiczki': *dwerci do szparhetu* Bel., **dwereczka** 'furtka do warzywnika': *dwereczka do zahorodky* Jas., zob. też *strunga*, *dweri*

dweri 'wrota do stajni' Uś., 'drzwi do chałupy' Kom., Kr., NW, zdr. **dwerci** Lad., Nw., por. *dwerci*

dwiniata zob. *błyżniata*

dwir 'podwórze' Bel., Jas., Lad., Sz., *dwyr* Jar.

dwojakyj 'podwójny': *terlica dwojaka, dwi pachy mata* Jar.

dwojczata zob. *błyżniata*

dwoje 'dwoje': *dw'oje* Kom.; **dwojmi** 'dwóch': *nas było dwojmi bratia* Sz.

dwuricznij 'sprzed dwu lat': *dwuriczne sino* Lad.

dybria zob. *debria*

dyczka 'dziko rosnące drzewo owocowe' Tcz., Uś., **dyk**: *dik* NW, **planka** Bel., Sz. (dzika jabłoń)

dyk 1. 'dzik' Jas., **dyka swynia** Bel., Jas.; **2.** zob. *dyczka*

dykie mołoko 'mlecz' Bel.

dykij 'dziko rosnący': *dyka jabliń* Jas., Lad., **polowij**: *polowi jabloni* Bel., *polowij sliwnik* Jar.

dychaty 'oddychać': *lehky— sia dychat* Sm.

dychawycia, *dychawicia* 'astma' Biel., Bincz., Dal., Kom., Kr., NW, Tcz., *dycha-w'ycia* Kom., **zadych** Bel., Czab., Jas., Kom., Lad., Sm., Sz., **asma** Uś.

dychawycznyj 'astmatyczny' Kom., **zadychlywsi**: *zadychlywsi* Jas Kom Sm.

дычтыско 'głębokie błoto na drodze (koniowi po kolana)' Uś.
дылі zob. *pomist*
дытына 1. *дытыны* 'deski na podłogę do *stajni*': *deliny* Tcz., zdr. **дылinczata:** *delinczata* (krótkie) Tcz.; **2.** zob. *pomist*.
дым 'dym' Ł, ŁB (AŁ 9)
дымкы, Iroj. *дымка* 'rodzaj śliwek (okrągłe, „damaszkii”)' Uś.
дымыты zob. *budyty*
дырва 'drwa' ŁP, ŁBP, ŁS1–2, **дырва** ŁS3 (AŁ 167), *d'yrwa* — *porub'ane* Kom.
дырвutnia (*dyrwutnia*) 'drewutnia': *de sia derewo składat* Uś., *drewutnia* Kr.
дыszel 'dyszal' Bel., Jas., Lad., Sz., *d'yszal* Kom.
дыszыk 'dyszal u pługa': *дыszыk* Jas
дзеcko zob. *dityna*
зеркало 'lusterko' Bel., Biel., *dzierkato* Uś., *dzerkajto* Lad., **зеркало** Kr., NW, *zerk'ajto* Kom., *cirkadlo* Jar., **hladywo** Czab.
дзіад 1. 'zebrak' Biel., Jas., Kom., Kr., NW, Sm., Tcz., Uś., **zebrak** Lad., Tcz., Uś., *zebr'ak* Kom., **зоbrak** Bel., Czab., Jar., Jas., Sz., **zebraczyna** 'zebrak, który zebrze po domach' NW; **2.** *дзіад* 'strach na wróble' NW
дзіадіwka 'zebraczka' NW, Sm., **zebraczka** Kom., Lad., **зоbraczka** Jar., Sz.
дзіастра 'zwierzęta domowe dawane w posagu': *dżajstra* Jas., *dziestria* Kom., por. *wino*, *newistyna*
дзіама 1. 'rozgotowana potrawa' Pjas., 'gęsta potrawa (= *kulasza*, *huste*)' Cz., *rozwarene*, *rozwarilo sia na dziamu* Lad.; **2.** 'człowiek rozlazły, niewydarzony, ciapa' Jar., Pjas., 'człowiek rozlazły, także niedorozwinięty' Sm.
дзіамыты 'tłuc (ziemniaki)' Uś.; dok. **дзіамыты** (*komperi*) Uś.
дзіяк zob. *diak*
дзіобак zob. *dziub*
дзіобаты 'dziobać': *ptach dziobat z tym dziobakom* Czab., *dziobat wtach* Sz.
дзіобка 'plamka, kropka': *біты дзіобкы* Czab., *riabыj* (pstry) — *drobны дзіобкы* Lad.
дзіуб 'dziób' ŁP, ŁS3, **дзіуба** ŁP1, ŁP2 (zach. część), **дзіубак** ŁBP, ŁS1, **рыск** ŁS2, **дзіубак** Lad. (AŁ 395, 396); zdr. **дзіубок** Uś.
дзіуг, dop.lmn. –*гіw* 'jakaś roślina polna mała i słodka' Jar.
дзіук, lmn. –*кы* 'jakiś robak, co żyje w ziemi (ma mieć 6 nóg i skrzydła)' Uś.
дзіукла 'zgniły kłoc' Pjas.
дзіура zob. *dira*
дзвакаты 'zuć, przeżuwać': *дзвакали багow з fajky* Cz., zob. też *rumegaty*
дзвин 'dzwon' Kr., Uś.
дзвиннык 'kościelny' Czab., por. *kościelnyk*
дзвинок 'dzwonek (u krowy)' Kom. (z mosiądzu), Pjas., *дзвонok żelізныj* Sm., lmn. *дзвонкі* 'dzwonki u owiec' Cz., **дзєрпак** 'dzwonek blaszany' Kom., Rad., Wis.
дзвиныця, *дзвиныця* 'dzwonnica' Bel., Czab., Kr., NW, Tcz., Uś.
дзвизда, **дзвизда** zob. *zwizda*
дзаворонцок, **дзаворонок** zob. *zajworonok*

дєрыты sia zob. *rehotaty sia*

фajczar zob. *kuriacz*
фajка 'fajka' Cz.
фajни 'dobrze, fajnie' Bel.
фajта 'gatunek, rodzaj' Cz., Czab., Jar., Kom., Lad., *lipsza fajta* Jas., por. *gatunok*
фалат i **фалаток** 'kawał, kawalek (czegoś)' Ł, ŁB, **кawał** i **кawałок** LP, ŁBP (AŁ 320), *фалат (chliba)*, **kusok** (*chliba*) 'kromka (chleba)' Dal., *фалат (фалаток) chliba, zemli* Sm., *фалаток chliba* Kom., Sz., **скыбка** *chliba* 'kawalek chleba' NW, Uś., zdr. **скыбoczka** NW, por. *szajtko*
факла 'luczywo' Lad.
фамелья zob. *rodyna*
фара zob. *plebanija*
фарар zob. *ksiondz*
фарбанка 'spódnica z cienkiego płótna' Uś.
фartam! 'nastap się! (zawołanie na konia)' Czab.
фartuch 1. 'spódnica' Pjas.; **2.** zob. *zapaska*
фaska zob. *korec*
фелер zob. *chyba*
фезанда zob. *paradnycia*
фиглар, *fyglar* 'żartowniś' Lad., Uś.
фигли 'żarty' Cz., Czab., Lad., *fygli* Uś., **зарты:** *żarty* Uś.
фигловныj 'żartowniś' Czab.
фиглуваты 'żartować': *фиглуwaw z nim* Lad., *фигловати* Sz.
фirtka 'drzwiczki w ogrodzeniu cerkwi (wraz z daszkiem i ścianami bocznymi)' Biel., Kr., Jas., Lad., *firtka* Woł., *fortka* Bel.
физола 'fasola' Jas.
флак 'plama' Czab.
флакowyтыj 'poplamiony, z plamami' Czab.
флашка 'flaszka' Bel., Biel., Jas., Kr., Lad., Tcz., Woł., *fl'aszka* Czab., Kom., **склanka** Woł., *szklanka* Sm., Tcz., zdr. **флascza:** *flascza z medom* Czab.
фолusz zob. *stupy*
фrajir 'kawaler' Czab., Jar., *добрыj, paradныj frajir* Lad., 'kochanek' Lad., *фrajir*, dop. –*рия* Uś., 'kobieciarz' Lad., por. *kurwasz*, *sukniczkar*
фrajirka 'panna' Czab., Jar., 'kochanka' Lad., Uś., *фrajirka lem jednoho* Sz.; 'kobieta lekkich obyczajów' Lad., por. *фrajirnica*, *kurwa*
фrajirnica 'kobieta lekkich obyczajów' Lad., *фrajirnica každoho potrzebuje* (mówi się o kimś), **фrajirkoszka** Czab., por. *фrajirka*, *kurwa*
фрамбижкы 'szelki do spodni dzieciennych (dawn.)' Czab.
фрас 'zmartwienie' Sz., 'licho': *do frasa* Jas.
фрыszno zob. *skoro*
фрыszныj 'szybki' Jas.
фрыszтык 'śniadanie' Bel., Jas., Lad.
фuczka 'bułka drożdżowa': *фuczka* — *біte tisto, kismute, z сыrom* Czab., *фuczкы на ristwo* Sm.
фujarka zob. *pyszczawka*
фурка 'patyk kądzieli (bez lnu)' Biel., Uś., 'z lnem, welną' NW
фурман 'woźnica' Kr.

futro 'futryna (czy rama?) okienna' Bel., Jas., Sz.

fykaty zob. *wirgaty*

gacok zob. *perhacz*

gaczy, *gaczi* 'kalesony' Cz., Jas., Lad., Pjas., Uś., Sz., Woł.

gadaty, *gadati* 'mówić' ŁP1, **hadaty** ŁP3 (okolice Sanoka), **mowyty** ŁP3 (okolice Sanoka), ŁBP (A 388 — niepełne zapisy), *gadat sia* Tcz.

gadzina zob. *drib*

gagaty 'gęgać': *huska gagat* Bel., Dal., *hus gaga* Jar., *gagat* Jas., *huska gagat* Lad., *g'agat h'uska* Kom.

gagor zob. *jabko*

gajs 'nafta' Bel., Lad.

galer 'kołnierzyk u koszuli' Sz., *galir* Jas.

gałunkы 'troki (wstążki) do zawiązywania fartucha' Jas.

gamba 1. zob. *twar*; **2.** 'usta' Bel., Lad., Uś., z *gambom sia jist, komu jak wyszło* z *gamby* Jas.

gambyczka zob. *twar*

gargała 'drewniane naczynie na wodę, z uchem' Sz.

gargało zob. *jabko*

garłataty 'wydzierać się' (S)

garło 'gardło' Biel.

gatunok 'rodzaj, gatunek' Uś., por. *fajta*

gazda 'gospodarz, gazda' Ł, ŁB, też 'mąż', np. Dal., Sm.

gazdiwka 'obejście, całość zabudowań gospodarskich; gospodarstwo (obejście i pola); majątek': *cila gazdiwku* Pjas., Biel., Kr., NW, Tcz., Uś., **gazdiwstwo** Bel., Jas., Sz., *gażdźiwstwo* Kom., z *połem do kupy* Jar., 'majątek — tylko las' Lad., por. *majetok*

gazdowaty, *gazdowati* 'gospodarzyć': *gazdowaw* Lad., Sz.

gazdynia 'gospodyni, gaździna' Ł, np. Bel., Dal., Jar., Jas., Lad., Pjas., Sz., Tcz., Uś., *gazd'ynia* Kom.

gdowa, **gdowycia** zob. *wdowa*

gdowec zob. *wdowec*

gido zob. *dido*

gieleta, *gieleta* 'naczynie (drewniane) do przechowywania sera' sporad. Ł i ŁB (AŁ 111), 'skopek do dojenia owiec' Cz., do *gieletoch dojili* Jas., por. *diżka*

giengla, **gienglawyj** 'niezdara' (?) Pjas.

gienglawyj 'człowiek mówiący niewyraźnie' Uś, por. też *gynglawbij*

gierok 'marynarka' Jas., Tcz., u *panoch gieroki tepty były* Sz.

gira zob. *dira*

gityna zob. *dityna*

giwgati 'kwakać': *hus giwdże* Tcz., Uś., *hus giwga* Tcz., *hus giwgat* Biel., Kr.

giżka zob. *diżka*

głuryj zob. *hłuryj*

gnatka zob. *kopanycia*

gnaty, **gnatky** 'małe sanki (do zwożenia drzewa)' (S, R)

gneska, **gnesky** zob. *dneska*

gont, Imn. — *nty* 'gont' Kom., Kr., NW, Pjas., *gonot* Jar., Tcz., Uś., **szyngiel**, Imn. — *ngli* Bel., Cz., Jas., Lad.

gorset 'serdak damski z klapkami na dole, wyszywany paciorkami' Sm., Uś.

grapa, **drapa** 'stroma góra' (S)

gratia, *jedem grat* 'naczynia kuchenne' Bel., *mam duże gratia, mam duże gratiw* Uś., (S), **graty** Jar., Jas., Sz., *graty* — *szytko gu kuchni* Lad., **hraty**: *romytok* — *myti hraty* Sz.

grib zob. *hryb*

grulanka zob. *bandurianka*

grulanek 'placek z ziemniaków pieczony w piecu': *grulanik* Jas.

gruli zob. *bandurky*

grulisko zob. *bandurczysko*

grunyk zob. *hrunok*

gu zob. *ku*

guba zob. *hunia*

gubania 1. 'kurtka (przeważnie z sukna)' Dal., 'sukno podbite kozuchem (kładzione na saniach, do okrycia)' Pjas., 'płaszcz ze sukna (?)' Sz.; **2.** zob. *hunia*

gugla 'rodzaj bułki' (?): *Żyды гугли pekli na szabyc* Lad.

gunar 1. zob. *husak*; **2.** 'gąsior hemafrodyta' Bel., *gunar* Lad., **niuger** Jas.

guz 'guz' Kr.

guzyk, *guzik* 'guzik' Cz., Jas., Pjas., *gudzyk* Kom., **gombiczka** Bel., *tajbiky z gombiczkami* Sz., zob. też *guzyk*

gwizd, **gwozdik** zob. *ćwiak*

gynglawyj 'słaby, słabowity' Jas., por. też *gienglawbij*

gzyty sia 'gzić się (wskutek ukąszenia owadów)': *korowa gzitsia* Jas.

h zob. *w*

habz zob. *bzyk*

hacza 'żrebie' ŁP (bez skraju wsch.), ŁS, **haczur** ŁP (sporad., np. Tcz.), ŁS3, **zerebia** ŁP3, ŁBP (AŁ 101, 102, R), *hacza*, dop. — *czate* Sm., zdr. **haczatko** Bel., NW, Tcz., *haczur* Lad., **haczurik** Bel., **haczurka** Bel., Lad., **kobyłka** Bel.

haczky zob. *hakty*

hacznyk zob. *krętnyk*

haczuk 1. 'haczyk do wędki' Biel.; **2.** zob. *wendka*

had 1. 'płaz (nazwa ogólna)' NW, Uś.; **2.** 'żmija' Bel., Jas., Lad., NW, Sz., Tcz., *had wkusiw* Sm., **zmyja**: *żmija* Sm., *zm'yja, zmyj'a* Kom., por. *zmyj*

hadaty zob. *gadaty*

hadyna zob. *drib*

hadżypyrka zob. *paportyna*

haj 'młody las' Uś.

hajtowyj zob. *lisnyczuj*

hak 'hak', np. do wieszania kotła z żętycą Jas., zob. też *lon*

hakuwaty 'radlić': *zemu hakuwaty* Tcz.

hakы 'radełko' Tcz., **haczky** Tcz.

halbija zob. *walbij*

hała 'litr': *hała mast* Jas.

hałuszkы 'rodzaj klusek' Ł (AŁ 62), 'makaron domowej roboty (?)' Tcz., 'kluski z tartych ziemniaków' NW, *z czuchanych gruloch wariat* Jas.
hałuz 'gałąź', zbior. **hałuzia** Biel., **hałuzyna** 'gałęzie suche, połamane (w lesie)': *hałuzina* Jas.
hama 'hamulec przy wozie' Jar.
hańbyty sia 'wstydzic się': *мы scha hańbili* Jar., *bezoczliwbyj sa ne hańbyt* Sz.
handlar 'handlarz' NW, Tcz.
handlarka 'handlarka' NW
handra 'szmata' Jar.
hapaty zob. *imaty*
haras 'wełna' Jas.
haraska 'grubsze sukno, *harasowe*, do *huni* (kupne)' Jas.
harczar, harcarka zob. *harczkar, harczarka*
hardy 'ładny' ŁP, ŁS1–2, **harny** ŁBP, **ładny** ŁBP, **szumny** ŁS, **krasny** sporad. ŁS (AŁ 308, R); *harda diwka, harda chwila (pohoda)* Uś., *bude zerno harde* Tcz., *najhardsze leniane [połotno] na opliczata* Sm., *krasna diwka, krasna chwila* Uś., *szumne diwczka* Bincz.
harezst 'areszt; więzienie' Biel., Uś., ŁS, np. Biel., Jas., **hereszt** sporad. na ŁS (L 104)
harło zob. *horło*
harny zob. *hardy*
hartan zob. *hыrtan*
hasnuty 'gasnąć', dok. **wyhasnuty**: *uhel wyhasnuty* Sz.
hawerny 'chłopiec, który pasie' Jas.
hawias 'jakiś chwast (ognicha? — ma korzenie jak chrzan)': *h'awias* Kom.
hawkaty 'szczekać': *pes hawcze* Uś., *hawkat pes* Tcz., por. *brechaty*
hawran 'kruk' Biel., Jas., Lad., Sz.
hdowa zob. *wdowa*
hdowec zob. *wdowec*
hej 'tak!' ŁP1, ŁS, **tak** ŁP, ŁBP, **je** ŁP2, ŁS2–3 i **ja** ŁP3 (w górach) (AŁ 350)
het 'precz, het': *szmar ho het!* Biel.
hew 'tu, tutaj' Ł, ŁBP (AŁ 236, np. *pod hew!*)
hin, lmn. *hony* 'sprzeczka' Uś.
hirczycia 'jakaś roślina (żółto kwitnie)': *hirczica* Jas., *hircz'ycia* Kom.
hirka zob. *hora*
hirko 'gorzko': *h'irko* Kom.
hirkyj 'gorzki' Biel., NW, Tcz., *hыrkыj* (cierpki?) Lad., *hыrkыj czaj* Jar. *hыrkыj* Lad., por. *terpkyj*
hirkyj syr zob. *bryndzia*
hirniakы 'ludzie mieszkający w górach': *hirniak'ы* Kom., **horianы**: *hori'anы* Kom.
hirszyj 'gorszy': *hyszы nitky* Sm.
hladaty, *hladati* 'szukać' ŁP, ŁS1–2, ŁB, w formie **hledaty**, *hledati* ŁP2–3 (sporadycznie), ŁS2–3 (AŁ 389, R), *hled'am w'ohirok* Kom.
hladir zob. *hriadil*
hladywo zob. *dzerkato*
hlih 'głóg': *hlih* Biel., Kr., Lad., **hloh** Lad., Sz., Uś., *lih* Biel., *tuh*, dop. *-hu* Kom., **hłożyna** Lad., **wohыniak** Jas.

hladylnycia zob. *hładzenycia*
hladyty, *hładiti* 'trzeci len po raz drugi (na *hładzenyci*)' Biel., Jar., Kom., Lad., Sz., Uś., *sia hładilo* Biel., *hładili* Tcz., dok. **wyhładyty** Biel.
hładzenycia, *hładzenica* 1. 'cierlica do lnu z dwoma mieczami' Biel., NW, Tcz., **hładnycia** Dal., *hładnica od kolukoch* Sz., **hladylnycia**: *hład'ylnycia* Sm., Kom., **terlycia** PJaS.; 2. *hładzenycia* 'cierlica z jednym mieczem' Biel., NW, Tcz., Uś., **hładzylnycia** Woł., **hladylnycia**: *hładel'nycia* Kr.
hłobka 'klin': *zabiti hłobku, żeby ne hpała sokыra* Sz., **hłobok** Czab.
hłobyty 'wbijać klin', dok. **zahłobyty** 'zabić (klin, klinem)' Kom., Lad., *zahłobity* Biel., *zahłobity* Uś., por. *zabyty*
hłożyna zob. *hlih*
hłubokыj 'głęboki' Sm.; *hłuboka woda* 'głębina w rzece, potoku' Biel., Kr., *hłubokыj* ŁS, **hłybokыj**, *hlibokыj* ŁS1–2 (L15), st. wyż. *hłubsze* Kom., por. *hłyboko*
hłucha koprywa, *hłucha kopriwa* 'głucha pokrzywa' Biel., Biel., Lad., *hłucha pokriwa* Jas., Sz., *hł'ucha pokr'ywa* Kom.
hłuchy 'głuchy' Biel., Biel., Sm.
hłupost zob. *hłupota*
hłupota 'głupota' NW, *hłupoty kriczit* Biel., *hł'upota* Kom., **hłupost** Czab.
hłuryj 'głupi': *hłup jak cap* Tcz., Lad., *głuryj* Sz.
hłyna 'głina' Ł, np. Uś.
hłyniany 'gliniany' Ł, np. *hliniany hornec* Tcz.
hłynyci zob. *hnijnyci*
hływa 'grzyb jadalny rosnący na buku (późną jesienią)' Kom.; zob. też *huba*
hłyboko 'głęboko (np. orać)' Cz., Jas., Sz., st. wyż. *hłybsze* Sz., por. *hłubokыj*
hłybokыj zob. *hłubokыj*
hmerty zob. *merty*
hmła 'mgła' Biel., Jar., Uś., *mła* Biel., **mołha** Biel., Czab., Lad., *mołha zasiade, daleko ne widno* Jas., *myłha* Sz., **hmłysko**: *mlisko* Biel., **mriaka** Kom.
hmłysto 'mgliście': *hmłysto* Uś.
hnaczka zob. *sraczka*
hnaty sia zob. *honyty sia*
hnij, dop. *-noju* 'gnój' Ł, np. Biel., Jas., Kr., NW, Sm., Uś., *sza mecze hnij do woza* Jar., *kupa hnoju* Tcz., **hnoj** Sz.
hnijnyci, *hninyci*, *hnijnici* 'boczne deski na wozie (do przewożenia gnoju)' Biel., Jar., Kr., Lad., Tcz., **hnojnyci** Sz., **hłynyci**: *hlinici* Jas., *hlin'yycia* Ipoj. Kom.
hnis 'ropa idąca z rany' Biel.
hnizdo 'gniazdo' Lad., 'kojec' Biel., Dal., Jas., Kr., Uś., *mizdo, na -zgi* Biel., por. *osie hnizdo*
hnoj zob. *hnij*
hnojaniwka zob. *hnojiwka*
hnojanycia zob. *hnojarnia, hnojiwka*
hnojarnia 'gnojówka (gnojowisko)' NW, Tcz., **hnojisko** Czab., Jar., Jas., Lad., **hnojiszcze** Sz., **hnojanycia** NW, **kupa hnoju** Tcz.
hnojinia 'nawożenie': *do hnojinia* Cz.
hnojity 'nawozić (pole, hałę)' Cz., *dobre hnojena zemla* Biel., dok. **ohnojity**: *ohnojito sia* Cz., **pochnoiity**: *sia pochnoiit. pochnoiito sia* Cz.

hnojwka 'gnojówka (woda z gnoju)' Bel., Biel., Kr., Lad., Uś., **hnojaniwka** Biel., **hnojancja**: *hnojancja* Jas., *hnojancja* NW, Tcz., **moczaryna**: *moczaryna* Lad.
hnojiwo 'gnój (nawóz)': *ne ma hnojiwa* Bel.
hnyska zob. *dnaska*
hnyty 'gnić'. 3 os. *hnyje* Uś, por. *zahnuty*
hobel 1. 'strug (hebel)' Biel., Kr., **hobłyk**: *hoblik* Bel., Jar., Lad.; 2. zob. *noży*.
hobliwka 'wióry': *hobliwka* Kom., **hoblowyna** Czab., Lad., **trisky** Bel., Jar., Kom., Tcz.
hoblowaty zob. *hobluwaty*, *siczy kapustu*
hobluwaty 'strugać (heblować)' Lad., *hoblikom sia hobluwało* Bel., *hoblowati*, *hoblijut* Jar.
hobłyk zob. *hobel*, *noży*
hodyna 'godzina' Pjas., Uś.
hodynka zob. *zygarok*
Hody zob. *Rozdestwo*
holak 'brzytew' Bel., Biel., Kr., Lad., Woł., **brytow**, dop. *-twbi*, *-twi* Jas., Kom., Sz., Uś., *brutow* Czab.
holin 'goleń' NW, Uś., *holin* Dal., **holen** Bel., Biel., *holeń*, dop. *-ni* Jas., *holeń* Lad., *h'oloi* (?) Kom., **hyczał** Czab.
hołodniak zob. *żrak*
hołowa 1. 'głowa' Biel., Dal., Uś., zdr. **hołowka** Bel., NW; 2. 'głowa cukru' Kr.; 3. 'piasta koła' Dal., Jar., Jas., Lad., NW, Sz., Uś., (S), *h'olowa* Kom.
hołowacz 1. 'człowiek z dużą głową' NW, Sz., Tcz., *hołowacz* Kom., **hołowatyj** Jar., Lad.; 2. 'przyrząd obracający sukno w foluszu': *hołowacz* Kom.
hołowka 1. zob. *hołowa*; 2. 'główka maku' Jar., Lad., NW, por. *makowycia*; 3. 'kapelusz grzyba': *masna holowka* Bel.; 4. *hołowka powisma* 'o skręconym pasmie lnu, konopi' Bel.
hołownia 'głownia (z ogniska)' Bel., Jar., Lad., Uś., zdr. **hołoweńka** 'niedopalony węgiel' Jar., Lad.
hołubci 'gołąbki (potrawa)': *h'olubci* Kom.
hołubinky 'rodzaj grzybów' Sm.
hołubky 'gołąbki (grzyby)' Jas., NW, *jedna hołubka* Jas., *jedna hołubkymia* Jas.
hołubkymia zob. *hołubky*
hołuz '(drobna) gałąź' Jar., Uś., **hołuzka** Kom., zbior. **hołuzia** Jar., Uś., *hołuzia* 'gałęzie (świerka)' Kom.
hołyty (sia) 'golić (się)' Bel., Biel., Lad., Sz., dok. **ohołyty**: *ohołyty* Uś.
hołyzna 'miejsce opuszczone przy orce': *hołyzna* Kom.
honornyj zob. *honorowyj*
honorowyj 'dumny, wyniosły, zarozumiały, pyszałkowaty' Biel., NW, Uś., **honornyj** Jas.
honyty sia, *honiti sia* 'parkać się (o popędzie płciowym owiec, kóz, psów)' Lad., *honit sia uwca* Bel., Jas., *koza, ucia sia honyt* Biel., *wiwcia, suka sia honyt* Dal., Pjas., *ucia, koza, suka honyt sia* Uś., *wiwcia honyt sia* Kr., *honit sia, chce kłamci* Cz., *honit sza* (owca, krowa) Jar., **hnaty sia**: *ucia sia žene* Biel., **ścigaty sia**: *koza sia ścigat* Tcz., **capyty sia**: *capit sia koza* Bel., **mьrlyty sia** Czab., dok. **odhonyty sia**: *sa odhonit, to uż wivca* Lad.

hora 'góra' Ł, np. Jas., Lad., Sz., *zachodit sonce za horu* Uś., zdr. **hirka**: *h'irka* Kom., **horka** NW, Sz.
horb 'pagórek' Czab., Lad., Uś., zdr. **horbok** Czab., Lad., NW, Tcz.
horbatyj 'garbaty' Bel., Jar., Lad., NW, Sz., *horbatyj* Czab., Kom.
horbok zob. *horb*
horczar 'garncarz' Kr., *hьrnczar* Jar., **harczar** Lad., Sz.
***horczarka** 'zona garncarza': *hьrnczar'ka* Jar., **harczar'ka** Lad., Sz.
hordow 'wielki dzban z uchem' Czab.
hore 'do góry' Bel.
hori 'w górze' Bel., 'do góry': *hori berehom na werszok ide* Czab.
horiaczka 'gorączka' Bel., Jar., NW, Tcz., *horeczka* Czab.
horiaczo 'gorąco, upalnie, upał' NW, **horiacz** Tcz.
horiаны zob. *hirniakы*
horiszni zob. *wьszni*
horka zob. *hora*
horło 'gardło': *h'orło* Kom., **harło** Bel.
hornec 1. 'garnek gliniany' Biel., NW, *hornec hlinianьij* Tcz., *horci hlyniane, żelizne* Sm., *horn'ec* Kom., zdr. **hornoczok** Tcz., **horniatko** na wodę Biel.; 2. *hornec* 'garnek żelazny (blaszany) do gotowania' NW
hornia 'garnuszek' NW, Tcz., *do hlinianoho horniata* Jas., *horni'a* Kom., zdr. **horniatko** NW, Tcz.
horniatko zob. *hornec*, *hornia*
hornoczok 1. 'drewniane naczynie na masło' Jar.; 2. zob. *hornec*
horoch 1. 'groch' Bel., Biel., Jar., Kom., Kr., NW, Sm., Uś.; 2. 'ziarnko grochu' Jar., *jeden horoch* Tcz., **horoszok** NW, *id'en h'oroszok* Kom.
horochnianka, **horochowianka** zob. *horoszanka*
horod'ba 'materiały do gradzenia' Jas.
horodyty 'grodzić', dok. **ohorodyty**: *ohorodženo* Bel., por. *zahorodyty*
horoszanka 'badyle z grochu' Tcz., Uś., **horochowianka** Bel., Jar., Lad., Sm., *horochowi'anka* Czab., Kom., **horochnianka** Jas.
horoszok zob. *horoch*
horoszyisko 'pole po grochu' Sm.
horst zob. *żmenia*
horuczost' 'żar, upał' Lad.
hość 'gość (np. weselny)': *hość*, lmn. *-ści* NW
hostyty (sia) 'gościć (się), ugaszczać (się)' Sm.
hotowyty zob. *waryty*
hotuwania 'gotowanie': *horci do hotuwania* Sm.
howedo 'przekleństwo; wyzwisko' Uś., (S)
howedże mięso 'wołowina' Czab., Jar.
howoriaczka zob. *bajczarka*
hpasty zob. *wpasty*
hrabanka 'zgrabki z pola, dołączane do kopy': *hr'abanka* Kom., **hrabanyna** Czab.
hrabaty, *hrabati* 'grabić' Biel., Czab., Tcz., Uś., *hrabati sino* Bel., *hr'abaty s'ino* Kom., por. *zahrabuwały*
hrabky 'pałak montowany na kosie (by zboże równo się kładło)' Bel. Biel. Jar. Kr.

hrabli 'grabie' Bel., Biel., Jar., Jas., Kr., Lad., *hr'abli* Czab., Kom., *hrabli: derżak, watók, zubkы* Sz. (L 98)
hrabłysko 'trzonek grabi': *hrablisko* Jar.
hrabowųj 'grabowy': *hrabowųj lis* Bel.
hrad 'grad' Biel., *hrad padat, ne jest hradu* Jas.
hranycia 'granica (wsi, państwowa)' Kom., Uś.
hraty 'grać (na jakimś instrumencie muzycznym)' Kom., Uś., *hudaci hrajut* Bel., *hrat na huślach* NW
hraty zob. *gratia*
hreaty 'grzebać (o koniu)': *kin hreat* Uś., *kin hrebe* (przednią nogą) Bel., Lad., Sz., **dupkaty**: *dupkat kiń* Jas.
hrebın 'grzebień, grzebyk' Bel., Biel., Jar., NW, Tcz., zdr. **hrebennyk**: *hrebenik* Bel., Jar., NW; 'grzebień do czesania wełny': *sia czuchrało na hrebenoch* Jas.
hrebłycia, **hreblicia** 'zgrzebło (końskie)' Bel., Dal., Jar., Jas., Lad., NW, Tcz., Sz., Uś., *hr'ebłycia* Kom.
hreczka 'tatarka' Kom., Uś.
hriada zob. *hriadka, tragar*
hriadil 'grządziel pługa' Biel., Jas., *hriadil* Bel., *hladir* Kr., Uś., *hradir* Sz., *hri'adil* Kom.
hriadka 1. 'żerdka w chałupie (zwłaszcza kurnej) na ubrania, do suszenia ubrania' Lad., Pjas., Sz., Uś., *hri'adka* także 'do suszenia drzewa' Kom., **druczok** Bel., Tcz., Woł., **druk**: *drukы na łachы* Bel., **hriada**: *hriady, hriadkы na koryta, korytka, na łachы, suszыli* Bel.; **2.** 'poprzeczka łącząca z przodu płozy sań' Kr., **wereteno** Kr.; 'poprzeczka w kolibie' Sz.; **3.** 'grządka' Dal., Pjas., Uś.
hriast zob. *bototo*
hrich 'grzech' Ł, np. Bel., 'niezgoda' Bel.
Hrimnyci 'święto Matki Bożej Gromnicznej': *Hriwnyci* Sm.
hromada 'gromada': *hrom'ada uriad'yla* Kom.; **# u hromadi** 'razem': *sbr zostane u hromadi w miszku* Sz., zob. też *kupa*
hroszy zob. *piniazi*
hruba zob. *brichata*
hrube tiło 'udo' Biel., Jas., Lad., Tcz., **udo**, Imn. *udы* Uś., **stehno** (?) Bel.
hrubųj 'gruby, tęgi (o człowieku)' Biel., Jar., Kr., *hruba baba* Tcz., *hrub'ųj* Kom., por. *masnyj, tłustyj*
hruda 1. 'gruda' (ziemi, śniegu) NW, Uś., *hruda soli* 'głowa soli (dla krów)' Jas., Lad., zdr. **hrudka** Bel., por. *stopok*; **2.** *hruda* 'świeży ser (owczy)' Sm., **hrudka** Kom., *hruda* 'ociekający (na podyszarze) świeży ser owczy' Cz., *hrudka* Cz., *hrudka* — *otieczennyj sыр* Jas.
hrudka zob. *bryndzia, hruda*
hrudy, *hrudi* 'piersi (u mężczyzny, kobiety)' Bel., Biel., Czab., Lad., Sm., Uś., **persi**: *u persioch ma bolit* Jas., *kiń mat persa* Czab.
hrudzanka 'płótno, w które zawija się świeży ser owczy, żeby odciekł' Cz., *hrudzan-ka zebы otiuk sыр* Jas.
hrun zob. *hrunok*
hrunok 'pagórek, wzgórze' sporad. ŁP2-3 i ŁS, **hrunyk**, *hrunik* ŁP3 (sporad.), ŁBP, **hrun** ŁS2-3 **orunvk** ŁP2 (sporad.) ŁS3. ŁBS (AŁ 226. R). zdr. **hrunvk**: *hrunik*

hrusza 'grusza' Uś., *hr'usza* Kom., Wis., **hruszka** Bel., Jar., Lad., NW, Sm., Sz., Tcz., *hr'uszka* Kom., Rad., zdr. **hruszka**: *hr'uszka* Kom., **hruszoczka** NW
hruszka 1. 'gruszka (owoc)' Jas., NW, Sm.; **2.** zob. *hrusza*; **3.** zob. *jabko*
hruzaty 'tłuc': *kototow* — *hruzaty bandurkы* Sm.
hryb: *hribы* 'prawdziwki' lub 'grzyby w ogóle, zwłaszcza jadalne' ŁP2-3, ŁBP, ŁS2-3, **gribы** ŁP1, ŁS1 (AŁ 206); *hrib wo berezini* Sz., **grib sprawedliwųj** 'prawdziwek' Jas., *hryb* i **prawduwųj hryb** 'prawdziwek' Sm., **prawduwųj gryb** 'prawdziwek' Tcz., **bilaczok** 'prawdziwek' NW, **zapach** 'prawdziwek' Bel., Lad., Sz.; *hrib (hryb)* 'huba na drzewie' Biel., zob. też *huba*
hrybla 'zaspą śnieżną (ostro wystająca)' Czab.
hrywa, *hriwa* 'grzywa (końska)' Jas., Kr.
hryzota zob. *zhryza, zhryzota*
hryzty sia, *hryzty sia* 'kłócić się' Lad., *hryzut sia* Bel., Czab., Sm.
hryzawųj 'niezgodny (o człowieku)' Uś.
huba¹ **1.** *hubы* 'grzyby w ogóle' ŁP1-2, ŁP3 (okolice Sanoka), ŁS1 i sporad. ŁS2 (AŁ 207); **2.** 'huba na drzewie' Jas., Kom., Kr., **hliwы** Lad., zob. też *baketyja, hlywa, hryb, morymucha*
huba² zob. *worha*
hudak zob. *muzykant*
huhnawųj 'człowiek mówiący przez nos' Uś.
hujczaty 'kołysać': *h'ujczaw* (kołyską) Kom.
hujukaty 'hukać, pohukiwać (do lasu)' Jas.
hukaty sia 'lochać się (o popędzie płciowym u świni)': *swynia hukat sia* Bel., Jas., Kr., Pjas., Tcz., Uś., *hukat sza* Jar., ***towczy sia**: *swynia sia towczye* Biel.
hula *połotna* zob. *kruh*
hulaty 'hulać, tańczyć (?)': *kotulka po łachach szto hulało* (maglowało) Jar.
hulka *połotna* zob. *kruh*
hulkaty 'związać wełnę (po przedzeniu)'; dok. **zhulkaty**: *sia zhulkato do jednej hulky* Jas.
huncwot 'nicpoń, huncwot, psotnik' Sz., **huncut** Jas., zgr. **huncutysko**: *huncutisko* Jas.
hunia 'długa (ale czasem krótka) kurtka sukienna' Ł, ŁBP, na ŁP3 też **huńka**, na ŁS2-3 też **guba** i **gubania** (choć czasem to dwie różne rzeczy) (AŁ 41, R); *hunia* i *huńka* 'okrycie wierzchnie z sukna' Pjas., *hunia* 'do pół uda, biała i szara' Bel., Jas., *huńka* 'powyżej kolan, zwykle czarna' Uś., *hunia* i *huńka* 'długa lub krótka, w różnych kolorach' Cz., *h'uińka* 'krótka' Kom., *hunia na lilok, na guzikы, kapezana hunia* Jas., *guba* w Jar. miała znaczyć to samo, co *czuha*, *gubania* 'z szorstkiego sukna' Lad.
hunianka 'materiał na hunię' Jas.
hurda '(nie dobre) mleko, które się skwasiło, ale nie zsiadło' Kom., Rad., Wis.
***hurdyty sia 1.** 'kwaśnieć (o mleku)', dok. **zhurdyty sia** 'skwaśnieć, przekwasić się (o mleku)': *zhurdżene* Pjas., Uś., *zhurdżene motoko* jest bardziej kwaśne, niż *zbreskte* Sm., **zurdyty sia**: *motoko sia zurdilo* Czab., *zurdilo sia motoko, zurdżene* 'trochę przekwaszone' Lad., **zahurdaty sia**: *zahurdato sia* Sz.; **2.** dok. **zhurdyty sia** 'spienić się': *zhurdito sa motoko w bodenci* Sz.
hurkaty 'krecić': *hurkali* (żarnówka w żarnach) Bel.

hurma 'stado': *hurma uwec*, *chudobby* Uś., *hurma owec* Pjas., *hurma chudobby* Sm., por. *czereda*, *kырdel*
hurnia *wiwcia* 'owca z długą wełną, cienkimi nogami' Sz.
hus 'gęś' ŁP (na ŁP3 tylko w okolicach Sanoka), ŁS1–2, **huska** ŁP2–3, ŁBP, ŁS2–3 (AŁ 126, R)
husak 'gąsior' Ł, ŁBP, **husar** ŁS3 i Jar., **gunar** (*gunar* też 'gąsior hermafrodyta') sporad. ŁS2 (AŁ 127, R)
husenycia, *husenica* 'gąsienica' Bel., Biel., Jas., Lad., Sz., Uś.
husiacze mięso 'mięso z gęsi' Czab.
huska zob. *hus*
husli 'skrzypce' Czab., Sz., Tcz., *husli* NW
hustyj 'gęsty' Cz., *hustyj lis* Jas.; **na husto** 'na gęsto' Jar., *kulasza na husto* Jas.
huszczawa 'młody, gęsty las' Jas.
huzir 'spód snopa' Kr., Uś., *h'uzir* Kom., **huzer** Bel., Biel., Jas., Lad., Sz., zbior. *huziria* Sm., *huzeria* Biel.
huzycia, *huzicia* 'tyłek' Czab., Dal., **dupa** Kr., Uś., Woł., **zadnycia**: *zadnica* Jas.; # **zadnica w snicoch**, *zadnica pide na snicoch* 'o człowieku z krótkimi nogami' Jas.
hużow zob. *związka*
hwaryty, *hwariti* 'mówić, powiadać' Ł, ŁB (AŁ 390, R), por. *ohwariaty*, *dohwariaty sia*
hwizd, **hwozdyk** zob. *ćwiak*
hynuty 'ginać': *śnih hyne* Sm.
hyd 'brud, wszy' Kom.
hыk 'gruba łodyga' Uś.
hыczal zob. *holin*
hып 'daleko, hen': *id' hып* Czab.
hыпto 'niedawno' ŁS2–3, **ade** ŁS3 (L 302)
hыrcza 'guz, narośl (na człowieku, na drzewie)' Uś.
hыrczycia 'jakiś chwast': *hыrczica, sia połoło z lenu* Jas.
hыrdota 1. 'hardość, дума, pycha' (?) Jas.; **2.** 'piękność' Jas.
hыrdyj 1. 'hardy, dumny' (?) Jas.; **2.** 'ładnie (odświeżnie) ubrany' Jas.
hыркыj zob. *hыркыj*
hыrмоты 'grzmoty' Tcz.
hыrмыты 'grzmieć' ŁP, ŁBP (AŁ 292)
hыртan 'krtań' ŁP 1–2, ŁBP (w formie *hartań*), ŁS1–2, **hыртanka** ŁP2–3, ŁBS (AŁ 264, R)
ihlastyj 'iglasty', por. *lis*
ihła 'igła' Bel., Biel., Lad., Sz., Tcz., *hła* Kom.
ihlyci 'szpilki drzew iglastych': *ihlyci* Sz., por. *czatyna*
ikra, *jikra 1.* 'wymię krowy' Cz., Czab. (dawn.), Biel., Lad., Tcz., **wymia**: *wymia* Kr., *wimnia* Bel., Lad., **wacok** Kr.; *ikra* 'wymię krowy, owcy' Jas., Sm., Uś., **wymia** 'wymię krowy, owcy' Kom., Pjas., *wiwnia* Sz., **wymiaczko** 'wymię owcy' Pjas.; zdr. **jikierka** Jas.; **2. ikra** 'to, co jest w środku w wymieniu' Sz.

imaty 'łowić, łapać' Biel., *imabi rьbьbi* Uś., *im'aw r'ьbьbi* Kom., **hapaty**: *h'apaty*, *h'aple kit mьszy* Kom., dok. **pojimaty**: *maczka mьszu pojimala* Sz., **zimaty** *kit zimal mьsz* Kr., **hopyty**: *h'opyw* Kom., por. *łapaty*
imość 'żona księdza' Tcz., Uś., **popadia** Bel., Jar., Lad., Sz., Tcz.
iń zob. *ożętest*
inaksze 'inaczej' Bel., Jas., Lad., Sz., *in'aksze* Kom., **inszak** Lad., *cy tak, cy inszak* Bel.
indyczka zob. *pulka*
indyk 'indyk' ŁP (bez pasa górskiego), ŁBP, **pulak** ŁP (w pasie górskim), ŁS, **pulosz** zach. skraj ŁP i ŁS (AŁ 124)
inosza zob. *pan młody*
inyj zob. *ożętest*
iskra zob. *jiskra*
iszczy zob. *jeszcze*
ity, *iti* 'iść', 'jechać', 'płynąć', 'padać': *ideme na koszar* Cz., *ide na sanioch* Bel., *it'te sobi* Lad., *woda ide* Kr., *doszcz ide* Bel., *docz ide* (jak się chmurzy) Lad., *kurniawa ide* Uś., dok. **prejty**: *preszow, ja preszła* Sz., zob. też *nesty sia*, por. *padaty*
iz zob. *z*
iż zob. *jiż*
ja zob. *hej*
jabko 1. 'jabłko' Ł (AŁ uzup.); **2. jabko** 'jabłko Adama' (S), **pyjak** (S), **kołodka** Jas., (S), **gagor** (S), **gargało** Dal., **hruszka** Sm.
jablin, *jablin*, dop. *-toni* 'jabłoń' Bel., Biel., Kr., Lad., Uś., Sm., *jabłyń* Jar., *j'ablin* Kom., **jabłoń** Sz., **jablinka** Tcz., zdr. **jablinka** Bel.
jabłonowyj 'z jabłoni': *kwit jabłonowyj* Jar.
jaczmin zob. *jarec*
jadła zob. *jałycia*
jałowec 'jałowiec' Ł, **jałowec** ŁP3 (okolice Sanoka), ŁBP (AŁ 184)
jadro 1. 'pestka w jabłku' Ł, ŁBP, sporad. **jaderko** ŁP1, **zerno** ŁP3 (okolice Sanoka), ŁBS (AŁ 192); *jadro* 'pestka czereśni, śliwki, owocu tarniny' Uś., zob. też *kistka*; **2. jadro** 'środek pestki śliwki' Jas., **jaderko** Jas., zob. też *kistka*
jaforczyna zob. *jafьrnyk*
jafьry (sporad. **jafьrky**, **jaforы**) 'borówki — czarne jagody' Ł, ŁB, **boriwky** sporad. ŁP2–3, **borownyci** i **boruwky** sporad. ŁS2 (AŁ 188–189, R), **jafьra** 'jedna jagoda' Jar.
jafьrnyk, *jafьrnyk* 'krzak czarnych jagód' Bincz., Jar., Lad., Uś., **jaforczyna** Kr., **jafьrnycza** NW, **jafьrnycia** Tcz., **borowczyna** Sm., **boriwnycza** Dal.
jahnia 'jagnię' Ł, np. Cz., Lad., NW, Jas., Pjas., Tcz., Uś., zdr. **jahniatko** Bel., Jas., NW
jahniaczar 'pasterz, który pasie jagnięta (i jałówki?)' Cz.
jahniaczka 'pierwsza wełna (ze strzyżenia), wełna z jagnięcia' Cz., Jar., Jas., Kom., Uś., **jahniacza wowna** Jas.
jahnycia 'młoda owca jeszcze nieplodna' zanotowano na ŁP (AŁ 93); *jahnycia* 'mała owieczka' Pjas, Tcz., Uś., zdr. **jahnyczka** 'owieczka': *jahnyczka* Bel., Jas., NW
jahody, lpoj. *jahoda* 'poziomki' Sm., Tcz.

jajce 'jajko' ŁP (bez wsch. części), ŁS1–2, w formie *jejce* ŁP3, ŁBP, ŁS3, **jajko** ŁP1 (zach. skraj) (AŁ 397–399); *jajca na miahko, na twerdo* Jar.

jajesznycia zob. *jasznycia*

jak 1. 'jak, kiedy': *suchbij jak świeczka* Jar., *peruny strilajut jag burka taka, jagbym znaw tabim ti powiw* Lad.; **2.** 'od (czegoś), niż (coś)': forma *jak* ŁS, forma **niż**, *niż* ŁS1–2 (L 309)

jakkoły 'jakkolwiek, różnie': *jakkoli* Bel.

jaliwka 'jałowka' Biel., *jaliwka, pripuszczajut ich* Bel., *jałiwka* Tcz., *j'aliwka* Kom.

jałowa '(stara) owca już nieplodna' ŁP1–2, ŁP3 (zach. cz.), ŁS, **jałowega** ŁP2–3, ŁBP, ŁS3 (AŁ 91); *jałowa* 'stara owca, już nieplodna' Cz., *jałowega* 'owca, która 2–3 lata nie była kotna', 'owca jeszcze nie pokryta' Pjas.; *jałowa* 'krowa, gdy nie może być cielna' Bel.

jałowec zob. *jadłowec*

jałowega zob. *jałowa*

jałowyna 'bydło jałowe, cielęta': *jałowina* Jas., 'jagnięta, jałowki': *jałowina* Cz.

jałowyyj 'jodłowy' Kr.

jałyca, *jalicia* 'jodła' Ł, ŁBP, sporad. też **jełyca**, **jil** itp., **jadła** Sz. (AŁ 182), zdr. **jałycka**: *jaliczka* Bel.

jałyczyna 1. 'młody las jodłowy': *jaliczina* Lad.; **2.** 'gałęzie jodły' Bel.

jama 'dół, np. na ziemniaki, w rzece' Uś., 'glinianka' Bel., *jama wybrata* Lad., 'wybój na drodze (z wodą)' Biel., Jas., Kr., Sm.

jamka 1. 'wglębie w stoliku od żaren (na zboże)' Bel., Biel., Jas., Kr., Lad., Woł., *jamka na zerno* Uś., **dapka** Pjas., **dudźajka**: *dudźajka* Kom., **dołyńka**: *dolinka* Sz.; **2.** 'otwór w górnym kamieniu w żarnach (w który wsypuje się zboże)' Biel.

jar 'wiosna' Ł, ŁB, **wesna** ŁP (sporad., głównie pn. skraj) (AŁ 293)

jarczanka 1. 'słoma z jęczmienia' Bel., Biel., Dal., Jar., Jas., Kr., Lad., NW, Sm., Tcz., Uś., **jarczana sołoma** Uś.; **2.** zob. *jarczysko*

jarczysko, *jarczisko* 'pole po jęczmieniu' Bel., Biel., Dal., Jas., Kr., Lad., NW, Sm., Uś., Woł., **jarczanka** Czab.

jarec 'jęczmień' Ł, **jaczmín** ŁP3 (okolice Sanoka), ŁBP (AŁ 195–196); *jarec* 'jęczmień na oku' Bel., Kr., NW

jarenyna 'zboża jare' Czab.

jarka 'młoda (roczna) owca, jeszcze nieplodna' (wyjątkowo 'stara owca') Ł, ŁB (AŁ 92); *jarka* 'roczna owca (która jeszcze nie miała jagnięcia)' Cz., Jas., Pjas., Uś., 'stara owca' Uś.

jarmak 'jarmark' Jar., Jas. (na konie i bydło), Uś., **jarmarok** Czab., *j'armarok* Kom., **torh** Jas. (na świnie i warzywa), Kom.

jarmo 'jarzmo na woły' Bel., Biel., Jas., Lad., Sz., Tcz., Uś., (S), *j'armo* Kom.

jarok 1. 'potoczek' Jas., Pjas., 'wawóz z potokiem': *jarok* Kom.; **2.** 'młynówka' Uś., *napuszczalo sia wodby z jarku* Jas.

jaruha 'wawóz' Sz.

jaruwaty 'orać na wiosnę' Uś.

jaryna 'zboża jare': *jarina* Jar., *jarina* Lad.

jaryyj 'ozimy': *jare zerno* Tcz.

jaselka zob. *jasła*

jasen zob. *jasin*

jaskilnyk zob. *lastiwnyca*

jaskiwka zob. *lastiwka*

jaskiwnyk 'otwór, okienko' Pjas.

jasła 1. '(przenośne) drabinki do karmienia małych zwierząt' Uś., *jaszli* 'drabinki do karmienia owiec i bydła' Cz., zdr. **jaselka** Uś.; **2.** 'szopka' Lad.

jasłyckary 'kołednicy (z szopką)': *jasliczary* Bel., Lad., *jasliczkare* Jas.

jasno, lmn. *–na* 'dząśło' Bel., Biel., Kr., Sm., Uś.

jastrab zob. *astriab*

jaszczur zob. *ślipyj*

jaszczurka 'jaszczurka' Ł, ŁB (AŁ 145–146)

jaszczyk 1. 'naczynie (pudełko) drewniane na masło' Biel., Kom., Tcz., Uś., **toczanka** Czab., Jas., Lad., Sz., *toczanka na meryndiu* Bel.; **tworylcza** *tworylcza derewiane malo wersznik* Jar.; **2.** zob. *prawda*

jasznycia, *jasznica* 'jajecznicza' Bel., Lad., NW, Uś., Tcz., Woł., *jasznica na welikbi siata* Jar., *jaszn'yca* Kom., **jajesznycia** Kr.

jawir 'jawor' ŁP, ŁBP, **jawor** sporad. ŁP2–3, ŁS (AŁ 172)

jazyk 'język' Biel., NW, Sm., Uś., *ma dowhbyj jazyk* Tcz., zgr. **jazyczysko**: *jazyczysko* NW

je zob. *hej*

jedawyyj 'jadalny': *pokriwa jedawa* Sz.

jeden 'jeden' Bel., Jas., Kr., Lad., Sz., *jedno zerno* Tcz., *jid'en, id'en* Kom.

jedenadzet '11' — wymawiane *jedenaccet* ŁP (bez skraju wsch.), ŁS3 (z miękkim końcowym *–t*) i *jedenacet* ŁS3, wymawiane *jedenajciet* i *jedenajcit* ŁP3, ŁBP (AŁ 331)

jegomość zob. *ksiondz*

jelen, **jelen** 'jelen (samiec sarny?)' Ł, **oleń** ŁP3, ŁS3, *woteń* ŁBP (AŁ 131–133)

jelenyca 'samica jelenia': *jelenica* Bel., Lad., Sz., **jelenycha**: *jelenicha* Jas., **łania** NW

jełyca zob. *jałyca*

jełyciowyj 'jodłowy': *jeliciowyj lis* NW

jesień, **jesiń** zob. *osin*

jeszcze 'jeszcze': *jeszczem ne powila* Sm., **iszczy**: *iszczy, iszsze mam* Jar, *iszzi wyszbyj* Lad.

jichaty 'jechać', zob. też *nesty sia*

jid 'trucizna' ŁS (L 55)

jidźynia, *idźynia* 'jedzenie' Ł, ŁB, **jidło** Ł (AŁ 74, R), *siatocznyj jidla* Jar.

jikierka, **jikra** zob. *ikra*

jil zob. *jałyca*

jiń, **jinyj** zob. *ożetest*

jiskra 'iskra' Biel., Woł., *iskra* Kr., *jiskra* ŁS1, *iskra* ŁS2–3, *skra* ŁS3 (L 74)

jisty 'jeść, żreć (o zwierzęciu)' Kom., Sz., Tcz., *worobel jist* Jar., *jisty na horiaczo* 'jeść gorące' Uś., *na prypecku my warili jisty* Lad.; dok. **zjisty**: *korowa zjist* Jas., por. *żerty*

jiż 'jeż' Bel., Czab., Jas., Kom., Lad., NW, *iż* Uś.

Jordan 'Jordan (Święto Trzech Króli)' Czab., Lad., **Swiczky** Czab., Lad., Sz., **Troch Krali** Bel., *Tri Krali* Jas., **Wodokszczy** Kr., Uś., *Wydokszcze* Biel., *Wydokszczy* Sm., *Wod'ochszczy* Kom.

jucha 'zupa z suszonych gruszek' Sz., *juha* 'kompot z suszonych owoców' Dal., 'zupa owocowa' Pjas.

juda, judasz zob. *judina*

judyna, judina 'jarzębina' Ł (bez skraju wsch. ŁP), **judasz** sporad. ŁP1, ŁS1, **skoruch** ŁP3, **skoruszyna** sporad. ŁP2 i ŁS2, **riabec** i **ariabec** ŁBP (AŁ 176), **oriabyna** Biel., **riabyna** Sm., **juda** Biel.

juhas 'pasterz owiec' Ł, ŁB (AŁ 116. R), **wałach**: *wałach, juhas na koszare wiwci pase* Sz.

już 'już' ŁP (na ŁP3 bez górskiej części), ŁBP, **uż** ŁP3 (w górskiej części), ŁS (AŁ 304)

kabat 'spódnica z grubego materiału' Sm., Uś., 'z cienkiego materiału': *kabat z tonkoho połotna* Lad., 'halka' Cz., 'tylna część fartucha' (?): *kabat — zadnia czast, perednia czast fartuch abo chusta* Czab.

kacalnycia 1. zob. *katulka*; **2.** 'tara do maglowania bielizny' Jar.

kaczalko zob. *koliczko*

kaczało zob. *koleczko, koliczko*

kaczaty 'wałkować, maglować': *kaczaty z rozwałkom* (ciasto) Bel., *kotulka* (wałek do ciasta) *szo kaczati* Jar., *kaczali łachy* Jar., **rozwałaty** Sz., dok. **rozwałkaty**: *sia rozwałkato z kotulkom* Jas.

kacziłko zob. *koliczko, prawda*

kaczka 'kaczka' Bel., Biel., Kr., Tw., Uś.

kaczur 'kaczor' Ł, ŁBP (AŁ 123)

kaczurystyj zob. *kuczerauwj*

kadłub 'naczynie wydłubane ze spróchniałego (przeznitego w środku) drzewa, z jednym dnem, postawione na sztorc, na zboże', 'wydłubane w drzewie obramowanie studni' Uś., *kadub*, dop. — *doba* 'wydłubane z kłoca naczynie na zboże z otworem z góry' Jas., *kadub* 'naczynie wycięte z olchy na jagody, maliny' Cz.

kadubania 'głębokie miejsce w potoku' Czab., por. *badonia, baniur, kołobania*

kafel 'kafel, kafelek' Lad.

kahanec, dop. — *ncia* 'łuczywo' Jar.

kaluha 'mętna woda, *skotomuczona woda*' Jas.

kałap zob. *kapeluch*

kamfina 'nafta' Kr., Uś.

kamin 'kamień', zdr. **kamenyk**: *kamenik* Czab., Jar., Lad., NW, **кaмык** Tecz., zbior. **kaminia** Biel.: **kamin mlynciowyj** 'kamień w żarnach' Tecz., **kamiń spodnij** (niżnij), **kamiń werchnij** Jar., por. *spidniak, werchnyk; zakładny kameni* 'kamienie węgielne' Jar.

kamizelka 'serdak z sukna, z rękawami' Uś.

kandratyj, kandzierastyj zob. *kuczerauwj*

kantar 1. 'kantar' Kr.; **2.** 'uzda' Kr., por. *uzda*

kanow, kanwa zob. *konow*

kapa 'kaptur': przy *bundzie* Uś., przy *czusze* Jas.

kapar 'grabie do zboża' Bel.

kapci, jeden kapec, 'pantofle' Uś.

kapcza 'zapięcie': *kapczana hunia* Jas.

kapczaty 'zapiąć zapięcie na ubraniu': *kapczene* Cz., dok. **zakapczaty**: *zakapczaw* 'zapiął, zahaczył' Cz.

kapczuch, kapczuk zob. *duhańczak*

kapeluch 'kapelusze' Dal., Lad. (nowsze), Sz., Tecz., Woł., *kapeluch z kresami* Bel., *kapel'ich* Kom., **kapelusze** Biel., Jar., Uś., **kałap** (z *kryśq*) Czab., Jas., Lad.

kapka, kapla zob. *kropla*

kaplyczka 'kapliczka': *kapliczka* Bel.

kapota 'krótka kurtka': *bez kłapkiw, była piszywka, kieszeni* Uś.

kaprawyj 'kaprawy, z kaprawymi oczyma' Czab., Lad.

kapzuch zob. *duhańczak*

kapura 'wrota w ogrodzeniu' Czab., Jas., Sz., 'furtka w ogrodzeniu' Bel., Jas.

kapurka zob. *dwercki*

kapuścianyk 'placek z zakwaszonego ciasta, z kapustą, pieczony w piecu' Jas.

kapustnycia zob. *kwasnycia*

kapustnyky 'ciasto z kapustą': *kapusnyky* Lad.

kapustysko 'pole po kapuście' Jar.

kapycia, kapica 'kapica (wiązała na cepie)' Bel., Biel., Dal., Jar., Jas., Kom., Kr., Lad., Sz., Uś., Woł.

karbacz 'maglownica': *karb'acz* Kom., Rad., **karbowanec** Wis.

karczmar 'karczmarz' Jas., Uś.

karika 'kółko (żelazne)': *do retiazka, bodaj tia karika trimala* Jas., 'kółko żelazne w stajni do wiązania krowy' Sz., 'kółko żelazne do podwiązania kołyski (do sufitu)' Bel.

kark 'kark', 'szyja' ŁP1–2. ŁBP. ŁS1. w formie *karch* ŁP2–3. ŁS2–3. ŁB (AŁ 263)

karpli lmn. 'brukiew' Kr., *karpeli* Sm., lpoj. *karpel* Sm.

karpelysko 'pole po brukwi': *karpelisko* Uś.

kasta zob. *łada*

katar zob. *neżyty*

katoluk 'katolik, Słowak' ŁS: *osuchy, po katolikoch — pagaczi* Bel.

katula (*połotna*) zob. *kruh (połotna)*

katulce 'fajerka' Bel., **katuleczko** Bel.

katulka 1. 'wałek do ciasta' Tecz., **kotulka**: *kotulka szo kaczati* Jar., *kotulka szo sia walkato kisto, sia rozwalkato z kotulkom* Jas., **kacalnycia**: *kacalnica* Lad., *kaczalnycia* Tecz., **rozwałka**: *kaczaty kisto z rozwałkom* Bel., **wałok** Kr., zob. też *wałok*; **2.** *kotulka* 'wałek do maglowania': *kotulka po łachach szo hulalo* Jar.; **3.** zob. *prawda*

katulko zob. *koliczko*

kawał, kawałok zob. *fałat*

kawcze oko zob. *wowcza jahoda*

kawka 'kawka' (?) Jas.

kałataczka 'kołatka' Sm.

kałuza 'kałuza' Pjas., 'woda stojąca na drodze, na łące' Uś.

kidla 'spódnica' Cz.

kieby 'gdyby, jeśli': *kieby ja zletila* (poleciała, zdążyła) Bel.
kieczastyj zob. *tarkastyj*
kied', **кiedy** zob. *koły*
kiefa 'szczotka': *kiefa na lachty, na konia* Jas.
kielczyk 'wydatek, strata' Kom., Uś., *kelczik* Jas.
kieliszok zob. *poharyk*
kielo zob. *kilko*
kieltowaty 'wydawać, tracić (na coś)': *kieltuje za duże* Uś., *keltuje, marnit* Jas., dok. **skieltowaty**: *skieltuwaw* Kom.
kieluszok zob. *poharyk*
kiermysz, *kiermysz* 'odpust' Biel., Kr., Uś., *kiermesz* Jas., Sm., *kiermisz* Bel.
kiernoz zob. *kornaz*
kiernycia 'strumyk' Biel.
kierpci, *kyrpci*, lpoj. *kierpec* 'kierpce (ze skóry)' ŁP, ŁS1–2, ŁBS, **chodaкы** ŁP3, ŁBP, **бoczкогы** ŁS2–3, ŁBS (AŁ 48, R), *kerpci z postavu, zo skorby* Jas.
kierstyny zob. *kstynы*
kiertyczana kupka, **kiertyczowyna**, **kiertyczyna** zob. *кьртиwka*
kieselucia zob. *кьселucia*
kilko 'ile' Ł (na ŁS przeważnie w formie *tilko*), ŁBP, **kilo** ŁP1 (sporad.), w formie *kielo* ŁS1–2 (sporad.), **syła** ŁP3 (okolice Sanoka) (AŁ 325), *kielo to stojit?* Jas., *kilko masz?* Sm., *po tiwkó stojit?* Czab.
kił, lmn. *kołы* 'kół, słupek w ogrodzeniu' Bel.
kimia zob. *timia*
kin 'koń' Kr., NW, *kin wьyryzanyj, wьywałaszenьy* Bel., *kin wьyтыszkowanyj* Jas.
kipka zob. *kopa*
kipnyna 'miejsce (w polu), na którym śnieg stają' Kr., Lad., Uś., *kipnyны wydno* Sm., **kopiń**: *k'opiń* Kom., **kitlyna** (?) Tcz., **plazyna**: *plazina* Sz., *plazyn'a* Rad., Wis., **prohalyna**: *prohalina* Sz., **teplycia**: *teplicia* NW, **szplacha** Jas.
kirczyk 'naczynie na zboże (z 1 uchem)': *кьrczyk* Jar., por. *korec*
kiścia zob. *kist, kosiar*
kisia 'kosisko (rączka kosy)' Ł, ŁB (AŁ 35)
kisiar zob. *kosiar*
kiska zob. *kosa*
kisno zob. *tisno*
kist, dop. *kosty* 'kość' Bel., Biel., *kis* Kom., zbior. *kiścia* 'kości zwierząt' Biel.
kistka 1. 'kostka (w nodze)' Sm.; 2. 'pestka śliwki, wiśni' Ł, **koska** Jas., *kistka* 'pestka owocu tarniny' Uś., **puszka** ŁBP (AŁ 193), zob. też *jadro*; 3. zob. *kosa*
kisto zob. *tisto*
kisz 'opałka (owalny koszyk bez pałąka) do zboża (do siania)' PJas.
kit 'kot (samiec)' i 'kot w ogóle' ŁP, ŁBP, ŁS1–2 (sporad.), **maczka** 'kotka' i 'kot w ogóle' ŁP3 i ŁBP w górach, ŁS, ŁBS, np. *maczka mьszu pojimata* Sz., **kocur** 'kocur (kot samiec)' Bel., Kr., Sz. (AŁ 119, 120); zdr. **kotia** Biel., **kotiatko** Tcz., **macza** Kom., **maczatko** Bel., zgr. **kotysko**: *kotisko paskudne* NW, por. *kocur*
kitka 'kotka' Biel., Kr., Tcz., **kotycia** Biel.
kitlyna zob. *kipnyna*
kitna 'kotna (o owcy)' Cz., *kitna ucia* Biel., *kitna uwca, koza, suka* (!) Jas.
kizka zob. *koza*

klag 'podpuszczka do zakwaszania mleka', 'zawartość zołądka kozłęcia (jagnięcia), z którego robi się podpuszczkę' Ł, ŁB, np. *klag*, dop. –*gu* Bel., Jar., **klaga**, dop. –*gy* Jas., Lad., Sz. (AŁ 112, R)
klaganec 'świeży ser owczy' Jar.
klagaty 'kładać mleko (zakwaszać za pomocą klagu)': *klagalizme, klagane motoko* Bel., *klagat sia* Sm., *klagati na сыр* Sz., *klagat sia motoko* Uś., *klaganьyj сыр* '(świeżo) zakwaszony ser' Uś.; dok. **zaklagaty**: *zaklagano motoko* Cz.
klambra 'klamra': *zabiti klambru* Bel.
klinka 'klamka' Bel.
klipajкы zob. *powikы*
klipkaty 'mrugać': *klipkat z oczima* Lad., *klipkat oczamy* Uś., **mrugaty**: 3 os. *mrugat* Biel.
kliszcz 'owcza wesz' Kom.
kliszczy 'obcegi': *kliszczy* Jar.
klitka 'jakiś pomieszczenie': *klitku maju na dojinia* Lad.
klocok 1. 'klocek, polano': *okruhlbij klocok, naszczipane klockы* Sz.; 2. **klocok** (*soły*) zob. *konowka* (*soły*)
klucz 'klucz' ŁS, *klicz* zach. skraj ŁS (L 69)
kluka 1. 'kielek ziemniaka' Uś., **kluczka** Bel.; 2. zob. *lon*
kluwaty 'kuć (dziobem)': *kluwaty do derewa, żowna szto kluje do buka* Jas.
klacik 1. 'polano': *klacik sia rubat na dьrwa* Jas., **kłatyk**: *kłatikы nerozszczipene* Sz., por. *polino*; 2. zob. *kobycia*
klacza 'gruba (gorsza) przędza' (?): *z klacza hrube na gaczi* Jas.
klaczenycia 'spódnica': *klaczenica* Jar.
klamczyty (?) zob. *klamty* *sia*
klamty *sia* 'parzyć się — o owcy, kozie, także o dziewczynie': *sia klamit* Cz., (owca) *honyt sia chce klamit* Cz., dok. **oklamty** *sia*: *oklamata sia* — *jag je* (owca) *kitna* Cz., *oklamata sia* (owca, kobieta) Jas.
klancicia, *klancicia* 'kłonica (u wozu)' Ł, **ruczycia** ŁP3 (wsch. cz.), ŁBP (AŁ 23)
klapacz 'deska, do której umocowany jest drążek od żaren' PJas.
klapok 'wypustka (15 cm. długa), przy huńce były cztery' Uś.
klasty 'kłaść, nakładać' Ł, np. *klasti sino do kopok, pszenyciu kłali po rakaszoch* Jas., dok. **naklasty**: *kriakы nakłali abo druczкы* (pod snopy) Jas., *nakłasti peczi* Jas., # **klasty ohen** 'rozpalać ogień': *ohen kładut* Uś., **pałyty**: *ja budu pałyta* Tcz.; dok. **naklasty ohen** Uś., *do peca nakłasti ohen, nakłasti ohnia* Lad., *ohen sia nakłade* Cz., *do szparheta ohnia nakłasti, nakład' ohnia do peca!* Sz., **napałyty** *pec*: *był napałenьyj pec* Jas., **rozpałyty**: *rozpaliti ohen* Uś., **zatopyty**: *zatoplu, zatopyty do peca* Bel., **zapałyty**: *zapałyty h pecu* Biel. *zapałyty ohen* Kom.
kłat zob. *kobycia*
kłatyk zob. *klacik*
kłemba zob. *skłepinia*
kłen 'kłon': *klen* Jas.
kłepało 'młotek do klepania kosy': *kłepało* Jas.
kłepaty 'klepać': *kłepati kosu* Jas.
kłó 'kielek ziemniaka' Jas.
kłobuk 'głowa cukru' Bel.
kłocza 'kłaki (np. przy czesaniu lnu, konopi)' Sm., *z kłoczom* Bel.

kłopot 'kłótnia' Uś.
kłopotnycia 'hak, na którym mocuje się drążek od żaren' Kr., Woł.
kłub 'biodro' Bel., Lad., *kub* Biel., Kr.
kłyn, *klin* 1. 'klin' Biel., Kom., Uś., *klin zabiti* Jas., **zahłybka** Jar.; 2. *kłyn* 'klin (pod pachą) w koszuli' Biel., Sz., Woł., **pacha** Jas., **pidpaszka** Pjas.
knur zob. *kornaz*
knysz, dop. *-sza* 'rodzaj chleba; płaski, pieczony z połączonymi nań ziemniakami i bryndzą' Uś.
knyżka 'żołądek krowy' Bel.
kobasa 'kiełbasa' Tcz.
kobycia, *kobicia* 'pieniek do rąbania drzewa' Biel., Dal., Kr., Lad., NW, Sz., Uś., Tcz., Woł., **kłat** Cz., Jar., Jas., *kłat, szczo sia na nim szczipat* Bel., *kłat — dbrwa szczipati* (większy, niż *kobycia*) Sz., zdr. **kłacik** Jar., **pniazczok** NW
kobyła 1. 'klacz, kobyła' Ł, np. Bel., Jas., Lad., Tcz., Uś., zdr. **kobyłka** zob. *hacza*; 2. 'przewód kominowy' Biel.
kobyłyna 'podpórki pod kładką na potoku, rzece': *kobył'yna* Kom.
kocirba i **kocierbina** 'czeremcha' w pasie pn. ŁP1–2, **kociurba**, **kociurubka**, **kucuryba** itp. ŁP3, **czeremka** sporad. ŁP2–3, **czeremcha** sporad. ŁP2, ŁBP, ŁS3, **czeremszyna** sporad. ŁP1 (AŁ 177–178, R)
kociuba 'pogrzebacz' Tcz.
kociurba zob. *kocirba*
kociurbyna 'owoc czeremchy' Uś.
kociurubka zob. *kocirba*
kocur zob. *kit*
koczan 'kaczan kapusty' Dal., 'kaczan kukurydzy (po obtuszeniu)' Biel.
koczany zob. *studenyna*
koczerha, *koczer'ha* 'pociasek (łopata) do wygarniania ognia w piecu chlebowym' Bel., Biel., Cz., Dal., Jas., Kr., Lad., NW, Pjas., Tcz., Uś., Woł., z *koczerhom sia wyhartato uha* Bel., *koczarha* Sz., *kocz'arha* Kom.
kodkodakaty 'gdakać (po zniesieniu jajka)': *kura kodkodacze* Biel., Tcz., *kurka kodkodze* Dal., *kura kodkodakat* Bel., Jar., Jas., *kurka kodkodat* Lad., *kura kodkodycze* Uś., por. *staraty sia*
kody zob. *koły*
kohut 'kogut' Bel., Biel., Kr., *kohut spiwat* Lad.
koks 'gruba, stwardniała sadza' Bel.
kokorudi, *kokurudz* zob. *szbyszka*
kokorudzka 1. 'owoc buka': *buk kokorudzky ma* Jar.; 2. zob. *szbyszka*
koktawyj zob. *zahaktywij*
kolaczyj 'kłujący': *bodak kolaczkyj* Uś., *gaci hrubty, szto rizat jajca, kolacze* Jas.
kolada 'kolęda' Pjas., **koladka** Jas. (na wigilię Trzech Króli), # **po koladi** *chodyty* Bel.
koladnyk 'kolędnik' Bel., Biel., Kr., Sm., Uś., *koladnik* 'kolędnik na Boże Narodzenie' Lad., **koladnycza**: *kuladn'yca* Kom., **szczedrak** Bincz., NW, *szczedrakty* 'kolędnicy chodzący po domach z okazji święta Jordanu (Trzech Króli)' Biel., Jas., Lad.
kolaj, **kolaja** zob. *kolej*
kolak 'paździerz' (?): *htadnica od kolakoch* Sz., por. *paździrja*

kolar zob. *kołodij*
kolar'ka 'żona kołodzieja' Jar.
koleczko 'fajerka' Jar., **kaczało**: *kaczala na szparheti* Lad.
kolej 'koleina' Lad., Tcz., **kolaj** Bel., **kolaja** Jar.
koliczko 'kóleczko': przy pługu Uś., por. *kaczało*; *koliczko* 'kółko przy wrzeczenie' Biel., Kr., **koleczko** Jas., **kaczało** Biel., **kaczałko** Jar., **kacziłko** Lad., **katulko** Bel.
kolik 'słup w płocie' Uś., por. *stowp*
kolino 'kolano' Kr., Sm.
kolka 'cierni' Uś.
kołacz 'bułka pleciona' Uś., *kołacz z makom, makowbyj kołacz* Lad.
kolesar zob. *kołodij*
koleso 'koło u wozu' Bel., Biel., Dal., Jas., Kr., Lad., Sz., Uś. i ŁS, **koło** Jar., *k'oto* Kom. i ŁS1 (L 198)
kolesznia, *koleśnia*, *kołesnia* 'wozownia, szopa (dobudowana do domu) na wóz' Kr., Uś., **woziwnia** NW, Uś., **wozarnia** Tcz.
koło zob. *koleso*
kołobania 'głębsze miejsce w rzece': *kołob'ania* Kom., por. *badonia, baniur, kadubania*
kołoczaj zob. *pałyczka*
kołoczone mołoko zob. *maślanka*
kołodij 'kołodziej' Kr., Uś., *kołodziej* Tcz., **kolar** Jas., *kolar* Jar., **kolesar** Bel., *sztelmach* Biel., Kr.
kołodka 1. 'kłodka' Sz., *komarnik sia zamykaw na kołodku* Jas., 2. zob. *jabko*
kołomaż 'smar do kół' Czab., Kom., Lad., **kołymaz**: *kolimaz* Bel.
kołomaziar 'handlarz smarem do wozów' NW
kołosok 'kłos' Bel., NW, Tcz., Uś., **kołos** Jar., Jas., Lad., *k'olos* Kom., zbior. **kołosia** Bel., Jas., *k'otosia* Kom., zdr. **kołosok** Jar., Lad.
kołotiwcza zob. *pałyczka*
kołotow 'mątewka, głównie do rozbijania kwaśnego mleka' Lad., *kołotow zo smereka, z werszka* Bel., *kołotiw derewiana* Jar., *kołotow z suczkamy* Uś., **kołotowcza**: *kołot'owcia* Kom., Tcz., 'mątewka do ziemniaków' NW, Tcz., *kołotow hrużaty bandurky* Sm., **kołotowka**: *zafyrtalo sia moky z kołotowkom* Jas., zdr. **kołotowcza** Lad., zob. też *pałyczka*
kołotowcza zob. *kołotow, pałyczka*
kołoty 'kłuć', 'zabijać (świnie)'; dok. **zakołoty**: *sia zakołoto* (świnie) Bel.
kołotyty 'rozbijać, roztrzasać (za pomocą mątewki)' zob. też *prawyty*; dok. **zakołotyty**: *czir — zakołotili pro paciata mały* Lad.
kołowratka zob. *priadka*
koły, *koli* 'kiedy?' ŁP, ŁS2–3, ŁB, **kiedy** ŁP1 (pd.–zach. skraj), ŁS1, **kod** P1 (zach. skraj), ŁS1, **kody** sporad. ŁS2 (AŁ 298, L 299), **kied** Bel., *ked' uż hotowo* Lad., *kied ja se wydala* Jar.
kołyba, *koliba* 1. 'buda pasterska w górach', np. Jas., 'koliba dla bacy i jednego pomocnika' Cz., 'pomieszczenie, w którym bacia spał i wyrabiał ser' Jar., 'buda dla pilnujących pola przed dzikami', np. w Dal., Kom., Pjas.; 2. 'stara, zniszczona, cygańska chałupa' Bel., Jas., por. *kucza*. Wyraz znany na Ł, ŁB (AŁ 103, R), zdr. **kołybka**, *kolibka* 'mała budka, przenoszona na drągach, dla juhasów' Cz.

kołymaz zob. *kołomaż*
kołysanka 'kołyska zrobiona z płachty (w polu)' PJa.
kołysaty 'kołysać (w kołysce)' Bel.
kołyska 'kołyska (stojąca na ziemi lub podwieszana do sufitu)' Bel., Cz., NW, PJa., Tcz., *kołyska na retiaskoch* Jas., *kołyska z połotna aj z dosok* Lad., *kołyska polowa a chytżna (přid powalom)* Jar., **poliwka** 'kołyska z płótna (na pole)' Lad.
komar 'komar' Bel., Jas., Sz.
komanda 'szczaw (jadalny)' Kom.
komanycia zob. *konycz*
komarnyk 'buda na hali, w której suszono ser' Jas., *komarnik na sbr, tam byli podbyszary* Cz.
komirnyk 'komornik, chłop nie mający pola': *komirnik* NW
komora 1. 'komora, spiżarka': *komora — bandurkы сыраты, kapusta sa dawata* Lad.; 2. zob. *chytża*; 3. zob. *sybranec*
komperi zob. *bandurkы*
komperiana natyna, komperianka zob. *banduriana*
komperysko zob. *bandurczysko*
komyn 'komin' Bel.
komunycia zob. *konycz*
konar 'duża gałąź (każdego drzewa)' Bel. (świerka), Jas. (świerka), Uś., Lad., *konar z jadłы* Sz., zbior. **konaria**: *smerekowe konaria* Lad., *konaria odrubati* Sz.
konarowityj 'mający wiele gałęzi': *buk konarowityj* Sz.
konaryk 'pęd rośliny, kwiatka': *konarik* Lad.
***kończyty** 'kończyć'; **dokończywały** 'dokańczyć': *dokończywali kositi zerno* Lad.
koniar 'pasterz koni' Jas.
konopli, lpoj. *konopla* 'konopie' Biel., Kom., Lad., Sz., Tcz., Woł., *konopli sia gilili na dwi czasti: matiurnы, szczo sia ne mołotilo (semiono ne bylo lem kasza dribna), poskonы, w nich simenec, tozme mołotili* Bel.
konoplysko, konoplisko 'pole po konopiach' Bel., Woł.
konow, dop. -*nwi* 'drewniane naczynie (wiadro) do noszenia wody' Biel., Woł., **kanow** Cz., **kanwa** Jar., Jas.; *konow* 'konewka do noszenia wody': *konow z duh, na spodi szyroka, z uchem* Uś.; **konowcza** 'naczynie drewniane do noszenia wody': *konowcia* Tcz., *k'onucia* Kom.
konowka soły 'głowa soli' Biel., **klocok soły** Kr., Woł.
konskыj 'koński'; *konskыj sersan* zob. *sarsan*
kontia zob. *chimla*
konycz, konicz 'koniczyna' ŁP, sporad. ŁS2, **konyczyna, koniczina** ŁS1, **komunycia** ŁP2-3 (sporad.), ŁS2-3, **komanycia** ŁBP, ŁS3 (sporad.) (AŁ 197-198, R)
konyczysko 'pole po koniczynie' Biel., Kom., Kr.
konyk 1. 'konik polny' Biel., *k'onyk* Kom.; 2. 'jakiś szkodnik': *konyk stynat kołosy na zerni* Lad., *saszka* Lad.
kopa 'kopa' Jar., Lad., NW, Sm., Uś., zdr. **kipka** NW, Sm., Uś., *kopa (kipka) sina* Biel., **kopka** Jas.
kopacz zob. *stowp*
kopaczka 'narzędzie do żłobienia koryta' Uś.
kopań 'szybko': *kopań biżył* Kom.

koranycia 'płozą u sań', też *sań, sania, sanka, gnatka, смыкы* lmn. (S, R), **sanycia** Kr.
koranyci 1. 'sanie do wożenia drzewa', Uś., **sani** Kr.; 2. *koranyci* 'sanki dla dzieci' Uś., **sankы** Bel., Tcz., Uś.
koraty 1. 'kopać (np. dół)', **ryluwaty** Bel., *rył, ryluje sa* Sz., **ryty**: *ryti* Jar., *rył, ryli* Lad., dok. **wыkoraty** Kom.; 2. *koraty* 'kopać (o koniu)': *kin korat* Biel., Lad., Uś.; *kope* Sz.; 3. **koraty** 'kopać ziemniaki' Biel., *korati bandurkы* Bel., *korati gruli* Jas., **braty**: *brati* Lad., dok. **wыkoraty** Sz., *w'ykupaty* Kom.
корес 'goły (niezarośnięty) pagórek' Jas.
корег, dop. -*priu* 'koper' Uś., *k'oper* Kom.
коріја 'kopała (bania) nad *firtq'* Woł.
коріі zob. *kipnyna*
коріі zob. *muriancza kupa*
корка zob. *kopa*
корросз zob. *корыгнак*
коргува, kopriwa 'pokrzywa' Bel., Biel., Dal., Kr., Lad., Sm., Uś. i LS2-3, **покрыва**: *покр'ува* Kom. i ŁS1-2 (L 175)
корыла, корылак, корылес, корылок zob. *корыгнак*
корыгдаја zob. *корыгнак*
корыгнак (kopyrnak) 'nieślubne dziecko' Dal., **корыгдан** Bel., Cz., Jar., Jas., Sz., Tcz., **корыгнiak**: *kopyrniak* PJa., **корылак** Kr., *kopyl'ak* Kom. **корыла** Woł., **корылес** Lad., *kopylec* PJa., **корросз**, dop. -*sza* Jas., **корылок** (chłopiec) Sm., **корыгнак** (dziewczynka) Lad., Sm., *k'opowka* Kom., **bachor**: *b'achor* Kom., **bonk** Jar., NW, Tcz., Uś., **boncol** (przezvisko) Jar., **benkart** Bincz., **najduch** Biel., Bincz., Kr., Sm., Woł., **znajduch** Tcz., zdr. **najduszok** Kr.
корыгнак 1. 'dziewczyna mająca nieślubne dziecko' Biel., Bincz., Kr., Uś., *kop'ywka* Kom., **корыгнакыця**: *kopyl'asnycia* Kom., **корыгдаја** (obrazliwe) Dal., **prespanka** Bel., **prespanka** Jar., Jas., Woł., **prespanycia**: *prespanica* Lad., Sz., **pryspanka**: *pryspanka* NW, Tcz., Uś., **zawytka**: *zaw'ytka* Kom.; 2. zob. *корыгнак*
kora zob. *skora*
korawec 'bezczelny; niemiły' Jas.
korawyty 'mówić nie mając racji, niemiło (?)': *rad sia korawit* Jas.
korawyj 1. 'szytwny (zwykle o płótnie, także o człowieku)' Uś., 2. 'kłótnik' Lad., 'bezczelny, niemiły' Jas., 3. 'niedobry, nieposłuszny' Sm.
korcz 'żylak' Kom., **korczywкы** lmn.: *korczywкы* Czab.
korczma 'karczma' Jas., Uś., *kor'czma* Lad., *k'orcзма* Kom.
korczniak zob. *liwak*
korczowatyj 'żylakowaty. mający żylaki': *korczowaty nohy* Kom.
korczunok 'karczowisko, pole na karczowisku' Kom.
korczywкы zob. *korcz*
korzec 'korzec (miara: 100 kg)' Bel., Lad., Rad., Sz., Uś., *korzec żyta* Jas., **faska**: *f'aska* (20 kg ?) Kom., por. *kirczyk*
korziń 'korzeń' Uś., *koreń* Jas., zbior. **korinia** Uś.
korkobyc, korkowec zob. *duha*²
kormyty 'karmić': *kormit cyckow* Sm., *kormiw koni* Sz., por. *prekormyty*

kornaz 'knur' Bel., Biel., Jas., Lad., Tcz., Uś., *k'ornaz* Kom., **kiernoz** Jar., **knur** Kr., Sm.
korowa 'krowa' Ł, zgr. **korowysko**: *korowisko* NW
korowij 'krowi': *sbr korowij* Lad., **korowiaczyj**: *korowiacze mniaso* Bel.
korowyczka pańczowa zob. *worożka*
коруціатко, коруціце, коруціца, коруціа, коруцітко zob. *koručo*
koručo 1. 'koryto, wydłubane w drzewie, do karmienia świń' Kr., Uś., przen. 'głębo-
kie miejsce w rzece wymyte przez wodę' Bel.; 2. 'niecki (okrągłe koryto) do
formowania ciasta chlebowego' Bel., Dal., Jas., Lad., Sz., Tcz., *koručo* — *tisto*
sza opalato Jar., *kor'yto* Kom., **коруціа** Biel., Kr., **коруціце** Woł., *koruścice* Bel.,
zdr. **коруцітко** 'małe, na pierogi' Jas., Sz., Tcz., **коруціца**: *koruścica* Jar., **коруціат-**
ко *sztosza na nim opalaw chlib* Jar.
kosa 1. 'kosa' Ł; 2. 'warkocz' ŁP1 i sporad. pozostała Ł, **kiska** i **kistka** (!) ŁP2-3,
ŁBP, *kosa*, zdr. **koska** NW, **warkocz** ŁS2-3, *warkicz*, dop. *-kocza* Jas. (AŁ 268,
R)
kosacz zob. *kosiar*
kościłnyk, kościłnik 'kościelny' ŁP1, ŁP2 (zach. część), ŁS1-2, **cerkownyk** ŁP (na
ŁP1 sporad.), ŁBP, ŁS2-3, sporad. **kościłny** ŁP2 i **cerkiwny** ŁP3 (AŁ 337), por.
dzwinnyk
kosec zob. *kosiar*
kosiar, dop. *-ria* 'kosiarz; żniwiarz' Biel., Dal., Kr., Sm., Tcz., Uś., **kisiar** NW, **kiścia**
Jar. (Imn. *kosci*), Uś., **kosec** Bel., Czab., Jas., *koszec* Lad., *kos'ec* Kom., **kosacz**
Sz.
kosiby, lpoj. *kosiba* 'pióra u czapki' Bel., 'pióra koguta': *kohut ma kosiby* (dwa
największe) Bel.
kosinia 'koszenie, sianokosy' Bel.
koska 1. 'mały sierp' Bel.; 2. zob. *kosa*
kost 'smak': *kost dobrój* (dobrze smakuje) Bel.
kostka zob. *kistka*
kostry 'grubsze nici z nierównego tkania' (?) Lad. (*gubania* miała je na wierzchu)
kostura 'większy nożyk' Bel.
kostuwaty 'kosztować, próbować (jedzenie)': *jak sia kostuje*, dok. **pokosztuwaty**:
pokosztuj! Bel
kosyty 'kosić' Ł, np. Bel., *kosyti zerno* Lad.
Косы 'Orion (gwiazdozbiór)' Biel.
koszar 1. 'przenośne ogrodzenie dla bydła i owiec' Ł, **koszara** ŁB (AŁ 105, R); 2.
'zabudowania pasterskie (koliba) na hali wraz z ogrodzeniem na owce' Jas.; 3.
zob. *korudel*
koszarowaty 'przenosić koszar, nawozić łąkę przenosząc koszar' Cz., *koszarowati*
sia bude Jas., *koszarowaty pole* Rad., *koszarowali zemlu* Sz., por. *prestawiaty*
koszar
koszarysko 'miejsce nagnojone po przeniesieniu koszaru': *koszarisko* Cz., Jas.
koszela 'koszula' ŁP1-2, ŁS1-2, **soroczka** ŁP2-3, ŁBP, ŁS2-3 (AŁ 49)
koteł, dop. *-tła* 'kocioł na żętycę' Jar., Jas.
kotia, kotiatko zob. *kit*
kotulka 1. zob. *katulka*; 2. 'wałek do maglowania': *kotulka po lachach szto hulalo*
Jar.

kotycia zob. *kitka*
kotysko zob. *kit*
kotyty sia 'kocić się (o owcy, kozie)': *kotyty sia* Kom., PJas., Uś.; dok. **okotyty sia**:
okotyła sia Cz., *okotyła sia* Uś.
коты 'odwiedzanie zwłok': *na kot'ы* (iść) Kom.
kowadło 'kowadło' Ł (AŁ uzup.)
kowal 1. 'kowal' Ł, np. Bel., Jar., Jas., Lad., NW, Sz., Tcz., *kowal kuje konia* Jas.; 2.
'żuk (czarny)' Biel.
kowalka 'żona kowala' Jar., Jas., Lad., NW, Sz., Tcz., **kowalowa** Bel.
koza 'koza' Ł, zdr. **kizka** Kom.
kozaky 'rodzaj grzybów' Tcz.
koźba 'koszenie' Lad.
koziarka 'gałąź drzewa iglastego, oczyszczona z igieł' Uś.
kożuch 1. 'kożuch' Ł.; 2. zob. *skirka*
kożuchar 'kożusznik, człowiek, który szył kożuchy' Bel.
kożuszanka 'kożuszek' ŁP2, ŁBP, ŁS, **kożuszok** ŁP1 (sporad., w Uś. 'kożuszek bez
rękawów'), ŁP3, ŁBP, **kożuszcza** ŁP2, *kożuszanka* i **serdak** Jas. (AŁ 46, R)
kożuszok zob. *kożuszanka, skirka*
kraczun 'chleb pieczony na Boże Narodzenie (z główką czosnku w środku), krojony
dopiero na Nowy Rok': *kracz'un* Kom.
krajaniania 'krojenie': *deńce na krajaniania chliba* Bel.
krajbabka zob. *babka*
krajczir zob. *krawec*
krajczirka zob. *krawczynia*
krajka 'wstążka do zawiązywania fartucha' Kom., por. *torokty*.
kram 'kram. buda na jarmarku' Bel.
krasni 'pięknie' Bel., *zakwitto krasni, jak okyt* Uś., **krasno, szumni**: *chwila jak*
krasno, szumni Lad.
krasnij zob. *hardbij*
krasota 'piękność; pięknie': *krasota było w cerkwi* Sz.
krasty 'kraść' Jas., Uś.
krasula 'czerwono-brunatna krowa z dużą ilością białych plam' Sm., Uś.
krawczynia 'krawcowa' Kr., NW, Tcz., Uś., **szywкыня**: *szewкыня* Kr., *szywк'enia*
Kom., *szywкыня* Rad., Wis., **szwaczka** Bel., Jar., Lad., Tcz., **krajczirka** Jar.,
Sz.
krawec 'krawiec' Tcz., Uś., Woł., *kraw'ec* Kom., **krajczir**: *krajczir*' Jas., Lad.
krendzil 'kręzel': *krendzil, szto owijali len, wownu* Jar.
kreptuch 'becik lniany (do kołysanki)' PJas.
kresacz zob. *plankacz*
kresaczka 'lekka siekiera' (S), *kresaczka na kresania* Bel.
kresania 'obciosywanie (gałęzi)' Bel.
kresaty 'okrzesywać, obciosywać': *plankacz* — *kresati* Lad.
kresawka 'krzesiwo': *kresalka* Jar.
kret zob. *koruścica*
kriak 'krzak, krzew' Jar., Kom., Kr., NW, Sm., Tcz., Uś., *kriak liskowbij* Bel., zdr.
kriaczok Czab., *kriaczki* Imn. Lad., zbior. **kriaczyna** Lad., **chałaszczyna** Lad.
krikow, krikwa zob. *krokwa*

krip 'wrzątek' Kom., Lad., **кыріак** Lad.
krokow, Imn. –*kvi* 'krokiew' Kr., Lad., Pjas., **krikow** Bel., Jas., *krikow*, dop. –*kwi* NW, *krikow*, dop. –*kwy* Uś., **krikwa**, dop. –*kwy* Jar.
krompacz 'kilof' Uś.
kropka zob. *kropła*
kropła 'kropła' ŁP, ŁBP, **kapka** ŁS, **kropka** ŁS3 (sporad.), **kapła** ŁP2 (sporad.) (AŁ 285): *kropła dojdzu* Uś.
kroputy 'kropić': *kropit dożdż* Jas., *dojcz kropyt* Uś.
krosenka 'kozy do piłowania drzewa' Jas.
krosna 'krosna (warsztat tkacki)' Uś., *kr'osna* Kom.
krow 'krew' Bel., Jas., Sz., Woł., *otrawa kырwi* Lad., *duże kырwi* Sm., *krow*, dop. *kryw'y* Kom.
kruchowa sil zob. *sil*
kruczenyj zob. *kuczeriawyj*
kruh 1. *kruh pototna* 'zwój płótina' Jar., Kom., Lad., Rad., Sz., Tcz., Woł., **krużok** Bel., Dal., *kruszok* Tcz., **katula** Biel., *hula pototna* Jas., zdr. **krużok**: *kruż'ok* Kom., **hulka** Jas.; 2. 'głowa soli' Uś.
krupy 'kasza' Uś., *krupy kindericzani* Bel.
krutyty 'kręcić, wykręcać' Bel., *nasad sia krutyty, porewasto krutili na hrablok, sznurok kruczenyj* Jas., *z towczkom krutili* (mak) Sz., dok. **skrutyty** Czab., *motuzok z lenu skruczenyj* Jar., por. *poskruczaty, zakrutyty*
krutyty sia 'kręcić się': *krutyty sia woda* Czab.
krużok zob. *kruh*
kryha, *крыха* 'kra' (S, R), np. Sm.
kryjda 'rozrzuciona kopka siana': *krijda — rozmetana kopka sina, szto sia suszbit* Jas.
kryklywyj 'krzykliwy, krzykacz': *krykliwyj* Lad., Tcz., **kryklun**: *kriklun* Jar.
kryło 'skrzydło' Jas., NW, zdr. **kryłko** NW
krysa, *крыса* 'rondo kapelusza' Dal., Jas., Sz., *kapeluch z kresami* Bel., 'rondo kapelusza; brzeg miski' Lad., Uś.
krysak 'kapelusz z wygiętym rondem (*krysq*)' Lad.
krywula 'zakrzywiona laska pasterska' Bel., Lad., Sz., **kulmaga** Jar., **bakula** Jas.
krywyj 'krzywy' Ł zob. też *kulawyj*
kryżowa woda zob. *woda*
kryży 'krzyże': *kryży* Bel., Sm., Uś.
крыха zob. *kryha*
крытнык 'sznuerek do kalesonów' Uś., **hacznyk** Pjas., **troczok** Jar.
крыты (sia) 'kryć (się)': dok. **скрыты (sia)** Bel., *skryty* Jas.
Крыза 'Wniebowstąpienie (?)' Sm.
ksiondz 'ksiądz' ŁP, ŁBP, też w formie *ksiendz* ŁP3, ŁBP, **pip** ŁP3, ŁS, **jegomość** ŁP, **pan** ŁS1–2, **farar** ŁS2, **swiaszczenyk** w różnych punktach (AŁ 334), **pan grewelebnyj** Bel., zdr. **porońko** Biel.
kstyny, *кстыны* 'chrzciny' Bel., Biel., Lad., Uś., *kst'yny* Kom., **kierstyny** Sz.
ku, *gu* 'ku, do': *ku tomu, gu tomu* Cz., *gu weczery* Jas., *gu chyżi* Lad., *katacz ku szparhetu* Jar. (*gu* ŁS, *ku* sporad. ŁS1–2, L 306)
kub zob. *klub*
kuchnia 'czarna izba (gdzie był piec)' Biel., **кучыня** Lad.
кучы 'kołacz z jęczmiennej mąki (cieńsze od chleba, były przed I wojną)' Jar.

кучыня zob. *kuchnia*
куцурьба zob. *kocirba*
kuca 1. 'chlew dla świń, zwykle wolno stojący lub dobudowany do *stajni*' Bel., Biel., Cz. (osobno lub w *stajni*), Jas., Kr., Tcz., Uś., Woł., *k'ucza* 'osobne pomieszczenie na owce lub świnię' Kom., **kuczka** (S), **kut** (S), **kutec** Jar., Lad., NW, Pjas., Sz., zdr. **kuczeczka** Bel., **kuczuk**: *kuczik* Sz., **chliwok** Sz.; 2. *kuca* 'stara, rozwalająca się chałupa' Bel., 'chałupa cygańska' Sz., por. *kołyba*
kuczeriawyj, **kaczurystyj**, **kruczenyj**, **kundzieriawyj**, **kandratyj**, **kuderiawyj** 'o krętych włosach' (S), **kandzierastyj** Jas., **бырчыж**: *бырчыж* Jas.; **kaczurysta wowna** *kaczurista wowna*: 'kręta wełna' Uś., **kandrata wowna** Sz. (krótka, kręta), **бырчза wowna** Bel., Sz. (krótka i zbita), Uś., **бырчзата wowna** Jas.
kuczka zob. *kuca*
kuczma 'długie, rozczochrane włosy (i człowiek z takimi włosami)' Kom.
kuczuk zob. *kuca*
kudela zob. *kudil*
kuderiawyj zob. *kuczeriawyj*
kudil 'kąpiel' Ł, **kudela** ŁB (AŁ 36)
kukielka 'strucla posypana makiem' NW
kukil, dop. –*kolu* 'kąkol' Biel., Kr., Uś., *kukil*, dop. –*klu* Sm., *kukol* Jas.
kukuczka zob. *zozula*
kukurudz, **kukurudza**, **kukurudzok**, **kukurudźka** zob. *szyszka*
kukurydzia 'kukurydza' Uś., *kukurycia* Biel. (tu też 'nie obłuskany kaczan kukurydzy'), *kukur'ydza* Kom., **tenderycia** Dal., Lad., *tender'ycia* Kom.
kukurydzianka 'mąka kukurydziana' Uś., **kukuryczanka**: *kukuriczanka* Jas., **tenderyczanka** Dal.
kulastra zob. *kurastra*
kulasza 'rodzaj gęstej potrawy z mąki' Cz., Jar., NW, *kulasza na husto* Jas.
kulawyj 'kulawy' Jar., NW, Sm., **kulchawyj** Sz., **krywyj**: *kr'ywyj* Kom., por. *chromyj*
kulchawyj zob. *kulawyj*
kuleczyk 'kolezyk' Biel., Tcz., Uś., Woł., **zausznyczky** Cz., *zausznyczky* Lad., Sz. **zawusznyczky**: *zawusznyczky zbydiwky maty* Jas.
kulka 'kietek ziemniaka' Kr.
kulmaga zob. *krywula*
kundzieriawyj zob. *kuczeriawyj*
kupa 'kupa, kupka, duża ilość' zob. też *кыртыўка, muriancza kupa*; # **do kupy** 'razem': *gazdiwstwo z polem do kupy* Jar., **do hromady** Jar.; *kupa hnoju* zob. *hnojarnia*
kupaty (sia) 'kapać (się)': dok. **wykupaty (sia)** Jas.
kupinka zob. *кыртыўка*
kupka zob. *muriancza kupa*
kupczyj 'kupowany (fabrycznej roboty)': *nohawici kupcze, nohawky z drelichu* Sz.
kura 'kura' Bel., Biel., Jar., Jas., Kr., NW, Tcz., Uś., **kurka** Dal., Lad., *k'urka* Kom.
kurastra 1. 'siara (pierwsze mleko po ocieceniu się krowy)' Ł, ŁB (AŁ 114); 2. sporad. **kulastra** Pjas., *kulajstra* 'woda pozostała po odcedzeniu sera z przegotowanej siary' Sz.

kurcza, Imn. –czata 'kurczę' Bel., Jas., **kuria** Jas., *k'uria* Kom., **kuriatko** Biel., NW, Uś.
kurej 'kogut hermafrodyta' Bel., Cz., Czab., Jas., Lad.
kuria zob. *kurcza*
kuriacz 'człowiek, co dużo pali, palacz' Bel., Lad., **kuriany** Sz., **fajczar** Jar., *fajczar* Bel.
kuriatko zob. *kurcza*
kuriatyna 'kurze mięso' Tcz., **kuriacze mięso** Czab.
kuriawycia zob. *kurniawa*
kurka zob. *kura*
kurna chyża zob. *chyża*
kurniawa 'kurniawa, wiatr ze śniegiem': *kurniawa ide — jak kurit śnih z witrom* Uś., *kuriawa* Sm., **kuriawycia** Kom., **metelnycia** Kom., **powiterycia**: *powiterica* Jas., **zamety** Tcz.
kurtyj 'krótki' Jas., *k'urtyj* Kom., st. wyższy *kurtszyj* Cz.
kurwa 'kobieta lekkich obyczajów' Bel., Czab., Jar., Lad., NW, por. *frajirka*
kurwacz 'kobieciarz' Bel., Jar., Lad., **kurwiar** NW, **kurwiasz** Tcz., **lompiar** Tcz., por. *frajir*, *sukniczkar*
kuryna 'kurze mięso': *kurina* NW
kuryty 1. 'palić, kurzyć', dok. **wykuryty** 'wypalić (o tytoniu)': *czo już wykurene w cibusi* Sm.; **2.** 'kurzyć (o śniegu)': *kuriw śnih* NW, *śnih kurit* Uś., dok. **nakuryty**: *nakuriw śnih* Jas., por. *okuryty*
kus 'trochę' Sm., *kus było markitno* Kom., **kuściok**: *kuściok wbszcze* Uś., por. *dakus*
kusa zob. *ryj*
kusaty 'gryźć, kąsać': *komary kusajut* Czab., por. *wkusyty*
kuściok zob. *kus*
kusok zob. *falat*
kut zob. *kucza*
kutacz 'pogrzebac' Dal., Lad., PJas., *kutacz do szparhetu* Sz.
kutec zob. *kucza*
kuty 'kuć': *kuje konia* Bel., *kow'al kie k'oni* Kom., dok. **pokowaty**: *pokowaw konia* Bel.
kuźmir 'kuśnierz' (?), 'ten, co skupuje skóry' Tcz.
kuźwka, *kuźwka* 'pochewka na osetkę do ostrzenia kosi (i na wodę)' Biel., Dal., Kr., Lad., NW, Uś., *koźwka* Tcz., *koźwka* Jas., **kuźka** Jar.
kwakaty 'kwakać': *kaczka kwacze* Biel., Tcz., Uś., *kaczka kwacit* Dal., *kaczka kwakat* Kr.
kwarnyk, *kwarnik* 'łasuch' Bel., Lad., Sz., **szkwarnyk**: *szkwarnik* Jar.
kwaryty 'psocić' Uś., 'łasować': *kwarit* Bel., *kwariti* Lad., *kwarit* Sz., **szkwarowaty** Jar.; dok. **nakwaryty** 'napsocić' Uś., **pokwaryty**: *pokwariw, wzjaw* Sz.
kwaz zob. *zakwaska*
kwasnycia 'mały szczaw' Ł., ŁBP, **kapustnycia** (*kapusnycia*) w środkowej części ŁP (AŁ 205)
kwasnij 'kwaśny': *kwadne motoko* Ł., ŁB (AŁ 76), *kwadne motoko* gdy rozbełtane Lad., *werchnyna lem kwasna* Bel., *kwasn'a kap'usta* Kom.
kwasok zob. *zakwaska*
kwazenyj 'kwaszony': *kwazena kapusta* Dal.

kwit 'kwiat, kwiecie (na drzewie)' Biel., Jas., Lad., NW, Sm., Sz., Uś., *kwit jablonowyj* Jar., *kwit* ŁS, **cwit** wsch. skraj ŁS (L 106a), zbior. **kwitnia** Bel., Kom., Sm.
Kwitna Nedila 'Niedziela Palmowa' Bel., Biel., Czab., Dal., Jas., Kr., Lad., Sm., Uś., Woł., *Kw'itna Ned'ila* Kom., **Kwitnycia**: *Kwitnica* Sz.
kwitnuty 'kwitnąć' Sz., *jablin kwitne* Jas., Lad., Uś., *jabliń kwytne* Bel. i ŁS, **cwitnuty**: *jabliń cwine* Czab. i wsch. skraj ŁS (L 106), dok. **zakwitnuty**: *jablon zakwitnuta* Sz., **zacwitnuty**: *jabliń zacwila* Czab., por. *odkwitnuty*, *rozkwitnuty*
Kwitnycia zob. *Kwitna Nedila*
kwitok 'kwiat, kwiatek (na łące)' Jas., Uś., Imn. *kwitky* NW, Sm., Tcz.
kwitula 'krowa czerwonobrązowa z małą ilością białych plam' Uś.
kwoka 'kwoka' Jas.
kwokaty 'gdakać (o kwoce)': *kwokat, kwocze kwoka jak sidyt na jajcoch* Jas.
***kwyczaty** 'kwiczeć': *swynia kwyczyt* Bel., Uś., *kwyczit swynia* Jas., *kwyczit* (świnia) Lad., por. *riochkaty*
kwyczka 'wymłócony snopek do pokrycia strzechy' Bel., Cz., Lad., Uś.
kyj 'kij, łaska' Bel.
kyjanka, *kyjanka 1.* 'pałka do tłuczenia ziemniaków, do bicia siekiery do kłosa' Tcz., Uś., 'pałka do ubijania kapusty': *kyj'anka* Kom., por. *towczok*, *wałok*¹; **2.** 'młot drewniany' Biel., Kr.
kyriak zob. *krip*
kyrity 'kipieć': *woda kyrity, kyrityczu woda* Bel.
kyrdel, *kyrdel owec* 'kierdel, stado owiec' Cz., Jar., *kyrdel owec, statku* (bydła) Jas., *kyrdel owec* Sz., **koszar uwec** Bel., por. *czereda*
kyrci zob. *kierpci*
kyrtiwka 'kretowisko' Bincz., **kiertyczowyna** Kr., **kiertoczowyna**: *kertoczowina* NW, **kiertyczyna**: *kertyczyna* Kom., **kyrtyna**: *kyrtina* Jas., **kyrtycza kupa** Lad., **kiertyczana kupka** Sz., **kupka** Uś., **kupynka**: *kupinka* Tcz.
kyrtycia, *kyrtycia* 'kret' Ł., **kyrtyna** ŁBP, **kret** sporad. ŁP1–2, ŁP3 (okolice Sanoka) (AŁ 139)
kyrtycza kupa zob. *kyrtiwka*
kyrtyna zob. *kyrtiwka*, *kyrtycia*
kysetycia, *kysetycia*, *keselica* 'żur z mąki owsianej (ewentualnie z dodatkiem żytniej), zakwaszony kwasem chlebowym (przez dobę), z dodatkiem drożdży, cedzony przez szmatę, zagotowany' Bel., Jas., Lad., NW, Sz., Uś.
kysnuty 'kisać': *stare tisto na zakwasku kyslo* Jar., dok. **wykysnuty**: *kisto wykisnute* Bel.
kyssenka 'kieszeń' Jas.

laksirka zob. *sraczka*
laksuwaty 'czyścić (mieć biegunkę)' Tcz.
lalko zob. *zrińko*
laty 'lać' Ł, np. *llati, dożdż lije, na Weligden lijut z wodom* Jas., *lije docz* Lad., *dojcz lije* Uś., *zelizniak latyj na bandurky* (do gotowania) Bel, dok. **nalaty** Bel., Biel., Kr., Lad., Sz., Uś., **polaty**: *polaw dojcz* Uś., **wlaty** Kom., *hlaty* Sm., por. *doliwaty*, *natewaty*, *sypaty*
lid zob. *lud*
ligar 1. 'legar (belka pod podłogą)' Biel., Cz., PJas., Woł.; **2.** zob. *pidwatyna*

lijak 'ulewny deszcz': *lijakby idut* Lad.
lijok 'otwór w żarnach, przez który wysypuje się mąka' Kr.
lik 'lek, lekarstwo': *nit liku* Jas.
liktik (i *liktyk*) 'zmotane nici' Kr.
lilok '(ozdobny?) sznurek do zawiązywania *huni*': *sznurok zoz wowny, kruczenyj, hunia na lilok* Jas.
liń 'leń' Jas., Tcz., **liniuch** NW, **ieniuch**: *leni'uch* Kom.
liniwyj 'leniwy' Jar., Jas., Tcz., *leniwyj* Lad.
liński 'zesztoroczny': *lyńskie (tohoricznie) sino* Uś., **wliński**: *hlyńskie* Kom., **łonski**: *łonske sino* Lad., *łońskie* Sz., **riczni**: *riczne sino* Sz., **terazriczni**: *terazriczne sino* Jas., **tohoricznij** Uś., *tohor'icne* Kom.
linwa zob. *sztrang*
lipszyj zob. *dobryj*
lis 'las' Ł, np. *lis bukowyj, sosnowyj, hrabowyj* Bel., *tyściastyj, ihlastyj lis* Uś., zdr. **lisok** Jar.
lisa 1. 'prześło w płocie' Dal., PJas., 2. 'sekcja w koszarze' PJas., **liska** PJas., **ostroha** Uś., **prasmo** Cz.Jas., **prysmo**: *pr'ysmo* Kom., **plajster** Kom.
liska 1. 'leszczyna' Bel., Jar. (jeden krzak), Kr., NW, Tcz., por. *liszczyna*; 2. zob. *dwercki*; 3. zob. *lisa*
liskowyj 'leszczynowy': *kriak liskowyj* Bel.
lisnuczij 'gajowy' Kr., Tcz., **lisnyk** Lad., **hajtowyj** Tcz.
lisok zob. *lis*
liszczyna 'leszczyna' Bel., Sm., Tcz., 'leszczyna zbior.': *liszczyna — ciłbyj lisok* Jar., por. *liska*
litaty 'latać': *h n'oczy l'itat* Kom., *litat* Sz.
lity *sia* zob. *bihaty (sia)*
lito 'lato' Ł, np. Lad., Uś., *l'ito* Kom.
litorky, litry zob. *drabyna*
liwak 'mańkut' Bel., Czab., Tcz., **majka** Bel., **majkut** NW, *m'ajkut* Kom., **korczniak** Jar. (mężczyzna lub kobieta)
lompiar zob. *kurwasz*
lon 'haczyk na końcu dyszla' Kr., **hak** Bel., Kr., **kluka** Czab., **naszczeka** Lad.
loter, lotrosz zob. *pyjak*
lubyty 'kochać, lubić' Biel.
luczyka zob. *pidkulok*
lud 'lód' ŁP1–2, ŁP3 (sporad.), ŁS2 (sporad.), w formie **lid** ŁP3 (w górach), ŁS (AŁ 287), np. *lud*, dop. *ledu* Sm., dop. *ledu* Uś., *lid*, dop. *ledu* Sz.
lude 'ludzie' Ł, np. Woł.
ludzki zob. *czudzyj*
lulka zob. *wowcza jahoda*
luszeńka zob. *pidkulok*
luszni, *luśni* 'luśnie (u woza)' Biel., Kr., **lewczy** Lad.
łaba 'noga zwierzęcia (konia, krowy, psa)' Bel., Czab.
łacha 'część ubrania': *cundra — potorhana, roztorhana łacha* Sz.
łachy 'odzież' ŁP2–3, ŁBP, ŁS, **ubrania** ŁP1–2, sporad. ŁP3, **szmatia** sporad. ŁP3, ŁB, **odedza** ŁP1–2 (AŁ 39, 40), zdr. **łaszkы** Bel.

łada 'skrzynia (często na odzież)' Bel., Cz., Czab. Lad., Sm., Sz., **kasta** Jar.; *łada* 'skrzynia na zboże': z *doczok zbita* Lad., 'skrzynia do przewiezienia świni na wozie' Jar., zob. też *truna*, por. *pajstruna, sudyna*
ładnyj zob. *hardbyj*
łajbyk, łajbik, łajbryk 'kamizelka bez rękawów' Bel., *łajblik zo sukna* Jas., 'męska niebieska kamizelka zapinana na guziki' PJas., **łajbycza** Sm., **dużka** Sm.; *łajbyk* 'kożuszek bez rękawów': *ł'ajbik* Kom.
łamanycia, łamanica 'międlica (cierlica do lnu z jednym mieczem)' Biel., Dal., Kr., Lad., PJas., Sm., **łamalnycia** Kom.
łamaty 'międlieć (len)' Bel., Biel., Kom., Lad., *napered sia łamato len na łamanyci* Sm., **łapaty** *łamalizme konopli, łepało sia na łamanici* Bel.
łangosz 'placek z tartych ziemniaków, pieczony na liściach z kapusty' Czab., Dal., Lad., *wangosz* Jas., **bala** Jas., **pagacz** Jas., por. *bala*
łania zob. *jelenycia*
łapiszka '(większa) motyka' Czab.
łapaty 'łapać, chwycić': *łapati ryby* Jas., por. *imaty*
łapotływa baba 'plotkarka': *łapotliwa baba* Lad.
łapsary, lpoj. *łapsara* 'cholewy skórzane (zakładane oddzielnie)' Bel.
łapyty dzecko 'odbierać dziecko (w połogu)': *babka znata łapiti ditia (dzecko)* Jas.
łastiwka 'jaskółka' Bel., Biel., Jas., Kr., Lad., Sz., Uś., *łastiwka* Kom., **jaskiwka** PJas.
łastiwncia 'otwór (okienko) w szczycie chałupy' Woł., **łastiwnyk, hłastiwnyk** Biel., Uś., **jaskilnyk** PJas., **wyhladec** Tcz., **wyhladczyk** Kr., **oblaczyk**: *oblaczik* Lad., **okielnycia**: *okielnica na podi* Jar., **woronka** Uś., *wor'onka* Kom.
łasycia 'łasica': *łasica* Lad.
łaszkы zob. *łachy*
łata 'półokrągłak (drzewo wzdłuż przecięte)' Jar., Sz. (do grodzienia), Uś.
ława 1. 'kładka przez rzekę' PJas., Uś., *ławu sia peretożbto* Bel., **ławka** Bel., Biel., Cz., Kr., PJas., Sz., *ławka na perechid na druhu stranu* Lad., *ławka* Kom., zdr. **ławoczka**: *wałoczka* (!), *na druhu stranu może prejty* Jas.; 2. zob. *ławka*
ławka 1. 'ławka w domu do siedzenia (dawniej spania; przybita lub przenośna)' Cz., PJas., Uś., *na ławkoch spali* Jas., **ława** NW, Tcz., **stolec** Uś., zdr. **ławoczka** NW, Tcz., zob. też *ława*; 2. zob. *ława*
ławoczka zob. *ława, ławka*
łaz 'pole zarośnięte krzakami i młodymi drzewami, które trzeba wyciąć i spalić' (!); 'polana w lesie (na równym terenie)' Kom., Rad., 'pole w lesie' Kom., zdr. **łazok**: *łaz'ok* Kom., Rad.
łe 'partykuła wzmacniająca': *pod-le hew!* Bel.
łedacze zerno zob. *pozadnie zerno*
łediwka zob. *ślызgawycia*
łekwar 'powidło śliwkowe': *lekwar* Bel.
łedwo 'ledwo, zaledwie' Lad., *łedwo chodzu* Bel.
łeheni, łehke pluca, łehky zob. *plucza*
łem, lem 'tylko' Ł, ŁB, **tilko** i **tylko** ŁP3 (okolice Sanoka) (AŁ 323), zob. też *tilko*
łemisz 'lemiesz': *ł'emisz* Kom.
Łemкы 'nazwa Łemków po północnej stronie Karpat' Lad.
łen, len, dop. *tenu* Jas., Kom., Lad., Sz., Woł., *ne mam len* Bel.

ieniuch zob. *liń*
ieniwyj zob. *liniwbyj*
iewczy zob. *luszni*
iewesz 'zupa z ziemniaków' Czab., Dal., Pjas., *iewasz* 'zupa' Sm.
ipuch 'łopuch' Uś., Imn. *opuchy* Kr.
lokot, dop. *liktia* 1. 'łokieć' Bel., Biel., Sm., Uś., *tokot* Jas., Lad., *t'okot* Kom., *toket* Czab., forma *tokot* ŁS1-2, forma *likot* ŁS3, forma *toker* ŁS3 (L 14); 2. '20 pasem (na kądzieli)' Jar., zob. też *motok*
łoksza '(długi) makaron' Kom.
łonsko roku zob. *tony*
łonskыj zob. *lińskыj*
łony 'zeszłego roku': *h tony* Uś., **łonsko roku** Lad., **teperik** Bel., Sz., **terazrik**: *terazrik było dobri* Jas., **tamtotrik** Lad., Sz., **tamtoho roku** Uś.
łopata 'łopata do pieca chlebowego' Bel., Jar., Jas.
łopatka 'strączek grochu (po opadnięciu kwiatu, gdy jeszcze nie ma ziarenek)' Jar.
łotaj 'jakiś kwiat' Jar.
łożka zob. *łyżka*
łubok: *ubok* 'kora drzew liściastych' Uś., *ubky* Imn. 'zeszła kora, zdarta z (każdego) drzewa' Bincz., **łub** 'zdarta kora drzew szpilkowych' Kom., zbior. **łubia**: *ubia* Uś., *łubia berezowe, smerekowe* 'zdarta kora z brzozy, świerka' Biel., **łupa** 'kora drzew liściastych' Lad., Sz., *upa* Uś., *berezowy łupy* Lad., por. *skora*
łuh 'ług (do prania)' Bel.
łuka 'łąka' Bel., Jas., Sm., *polana* (hała) *welka łuka w lisi* Cz., *łuka moczarowita* (podmokła) Lad., *łuka zahajena* 'dwa lata koszona, potem przez rok służąca za pastwisko' Jas.
łupa 1. zob. *tubok*; 2. 'łupina na ziemniakach': *upa na komperach* Sz., Uś., 'łupina bobu, strączek grochu' Sm.; 3. 'skorupka jajka' Bel., Kr., *łupa z jajcia* Tcz., *skorupa* Uś., *szkarłupyna* Dal.; 4. *stara łupa* 'przewisko na starą krowę' Tcz.
łupyty 'okorowywać drzewo, zdzierać korę' Bel., *łup'yty* Kom., **czystyty** Biel., dok. **oszkoruwaty** 'zdrzeć korę' Uś., **ołupyty**: *skoru ołupiti, ołupena skora* Lad., Sz., **ođłupyty**: *ođupyty* Uś., **złupyty**: *złupiti* Jas.
łuszczyty 'wyluskiwać ziarna kukurydzy' Kom.
łyce, *lice* 'policzek' Ł, np. Bel., Biel., Jar., Jas., Lad., Kr., NW, Sm., Tcz., *tyjce, dwa łycia* Uś., *tyc'e* Kom., zdr. **łyczko**, *liczko* Bel., Jar., NW, Tcz.
łypa 'lipa' Uś.
łyścia 1. 'liście' Biel., Kr., *łyścia na postelinia* Uś., *łystia, z łyskiom* Lad., *listia* Sz., zbior. **łyst**: *hpadenbyj list* Bel.; 2. zob. *buraczanka*
łyściастыj 'liściasty', por. *lis*
łyсия 'lisiątko' Uś., **łyszczata** Imn.: *luszczata* Lad.
łyсиwкы 'rodzaj grzybów (liszki?)' NW, *liščыtwкы* Jas., *lišiwкы* Sm., *lišiwкы* (gąski?) Sz.
łyst zob. *łyścia*
łyszaty 'zostawiać' Uś.
łyszczata zob. *łyсия*
łyszka 'lis (nazwa ogólna)': *lišzka* Bel., Czab., Lad., NW, *łyська, łyjska* Uś., *łyszka* Kom.; 2. 'samica lisa' NW
łyда 1. 'udo' Kr.; 2. 'zad (krowy)' Jas., przen. (żart.) 'tyłek' Jas.

łyста 1. 'łydka' Bel., Biel., Kr., Lad., Sm., Tcz., Uś., *łыста* Kom.; 2. **łyдка** 'goleń (!)' Tcz.; *łыста* Jar.
łyсына 'łysina': *łысына* Jar., NW, *łысын'a* Kom., Rad.
łyсыj 'łysy (o człowieku)' Bel., Biel., Lad., NW, Tcz.; *łысу голову мав* Jas.
łyżка 'łyżka' ŁP. ŁB. ŁS1-2. **łożka** ŁS2-3. **łyżция**: *łyция i ыция* ŁP2, **łyżyczka**: *łyżyczka* ŁP3 (sporad.), ŁS2 (AŁ 68, L 48), zdr. **łyżoczka** NW, *łыżечка* Jar., Tcz.
łyżнык, *łыжнік* 'półka (z dziurkami) na łyżki' Jar., Jas., NW, Pjas., *łыжык* Kom., **łyżычык**: *зычык* Lad., *зычык дыруватый* Sz.
łyция, **łyżyczка** zob. *łyżка*
łyзычык zob. *łyжык*

maciczkыj 'malusieńki' Uś.
macocha zob. *maczocha*
macza zob. *kit*
maczanka 'potrawa gotowana z mąką, grzybami, octem, ewentualnie też z wędzonym mięsem' Bel.
maczatko zob. *kit*
maczaty 'maczać': *sia do wody maczato* Sm.
maczka zob. *kit*
maczocha 'macocha' Ł, np. Bel., Biel., Dal., Jas., Kr., Lad., Sm., Sz., Tcz., Uś., *m'aczocha* Kom., **macocha** sporad. na pd. skraju ŁS1-2 (L 112)
maczuga 1. 'zagięty, długi kij pasterski (do odławiania owiec)' Rad.; 2. 'zbity kawał darni' Pjas.
madragula zob. *wowcza jahoda*
magiel, dop. -*glu* 'kupa (drzewa)': *magiel derewa dowhoho* Uś.
maj 'bardziej' na wsch. skraju Ł: *maj w liwo, maj w prawo* Kom.
majetok 'majątek' Ł, tylko sporad. na ŁP1 *majontok* (AŁ uzup.), *majetok* 'gospodarka', por. *gazdiwka*
majity 'maić, ozdabiać gałęziami': *majity chyżu na Rusalu* Bel.
majka 1. 'lewa ręka' Bel.; 2. zob. *liwak*; 3. 'mlecz': *m'ajka* Kom.
majkut zob. *liwak*
mak 'mak' Ł, np. Jar., Kr.
makiwnycia 'naczynie do tarcia maku' Biel., **makusznycia**: *mak'usznycia* Kom., **makortet**: *makort'et* (większe) Kom., **terfo** Kr.
makowianyк 'ciasto z makiem' Lad., **makownyk** Tcz.
makowycia 'pusta makówka (główka maku)': *makowica jak mak wytłuszczony* Jar., **makowyna** Lad., por. *holowka*
makusznycia zob. *makiwnycia*
malata 'małe (młode) zwierzęta domowe': *odhorodżene na malata* Czab.
maluwane jajce 'pisanka' Bel.
małyj 'mały' Ł., np. Lad., st. wyż. *menczyj*: *mencze* Jar., zdr. **małeńкыj** Bel., Lad., Sz., *małejkie* Jar., *małeńкыj* Jas., *mał'eńkyj* Kom.
małyна, *malina* 'malina' Jas., Sm., Tcz.
małynnycza (*malinnycza*), dop. -*cza* 'pędy malin' Sm., *maliniczka* Czab., Lad., **małyniak** 'pęd maliny': *maliniak* Jar., Jas.
mama 'mama' Bel., Biel., Kr., Lad. ('mama' — przy zwracaniu się), Sz., Uś., Woł., *mama dziecko płekat* Jar., **maty**: *mati* Sz., **matir**, dop. -*tere* Sz., *matier* Lad.

mandel, dop. –*ndla* ‘stóg zboża z 32 snopów’ Jas., ‘stóg z 16 snopów’ Jar., ‘snopy ułożone na krzyż’ Kom.
manna ‘manna, słodki osad na trawie’: *manna ti hpade z neba* Sm.
maradyk ‘kopa z 15 snopów’ Sm., ‘z 18 snopów’ Czab., ‘snopy poukładane na krzyż’ Kom., **maradyka** ‘kopa z 21 snopów’ PJas.
marcha ‘niedobry, kiepski koń’ Jas., por. *marżbina*
marcuwaty sia ‘o popędzie płciowym kota’ Kom., *kitka marcuje sia* Kr., *marcujut sia* PJas.
markitno ‘markotnie, przykro’ Uś., (S)
marnyty ‘marnować, tracić (np. pieniądze)’ Jas.
marszałka ‘człowiek, który chodził po wsi i zapraszał na wesele’: *marszałka zhaniaw ludyj na wesila* Uś., ‘starosta weselny (?)’ Jas., **marszałok** Biel., por. *starosta*
marżbina ‘konie, bydło’: *marż'yna* Wis., **marszyna**: *marsz'yn'a* (także ‘złe, niedobre konie’) Kom., por. *marcha*
maskaty ‘smarować’: *babki maskali z rukami polipyty zemlu* (w chałupie) Jas.
maślanka ‘maślanka’ Dal., Jar., Kr., NW, Tcz., Uś. (też *maszłanka*), *masłanka* Biel., Lad., *maśl'anka* Kom., **prawene mołoko** Bel., Sz., **kołoczene mołoko** Czab., **cmir** Jas.
masło ‘masło’: *prawiti masto* Lad., *robity masto* Woł., *m'asto* Kom.
masnyj ‘tłusty’: *masne miaso* Kom., Uś., ‘tłusty (o zupie)’ Bel., Sz., ‘oślizgły’: *pidsośniak — masna holowka* Bel., zdr. **masneńkыj** ‘o człowieku’ Kom., por. *hrubbyj, tłustyj*
mast ‘omasta’ Lad.
mastyty ‘maścić’: *mastuu chlib* Jar., dok. **pomastyty** Lad., **omastyty**: *omaszczeni krupy* Bel.
maskara ‘maska’ Lad.
materia ‘ropa’ Sm.
materny konopli zob. *konopli*
matir zob. *mama*
Matka Biza ‘święto Matki Bożej’ Jas., Sm., **Matka Biza Persza** ‘święto Matki Bożej Zielnej’ Sm.
maty ‘mieć’ Ł, ŁB (AŁ 359, 360), np. *wecej bude mała mołoka* Jas., *klitku majut na dojinia, ja mam rad* Lad.
mazurka ‘czarna owca z białymi plamami’ Bel., ‘biała owca z czarnym pyskiem’ Cz., **mazura** ‘biała owca z czarnymi plamami na mordzie lub na odwrot’ Lad., por. *muryna*
mecz ‘miecz w cierlicy’ Dal., Sz., Uś., **meczyk**: *meczik* Bel., Lad.
medwedycha ‘niedźwiedzica’: *medwedicha* Jas.
medwid ‘niedźwiedź’ Czab., Lad., Uś., **medwed**’ Bel., Jas., **midwid**’, dop. –*wedia* Sz.
medża ‘miedza’ Ł, ŁB (AŁ 217)
medży ‘między, pomiędzy’: *welka łuka w lisi medži bukami* Cz., *medži ścinkы* (między chałupami), *medži chыtы* Jas., Lad., *дыszel medži kinma* Sz., *medży tym* Uś., **meże**: *meże chыtы* Kom.
menta ‘długi (po kostki) i szeroki „płaszcz” kobiecy z sinego sukna, z fałdami, z kołnierzem z lisa, oblamowaniem od dołu i przy kieszeniach’ PJas.

merty ‘umierać’: *mre* Bel., **wmeraty**: *tak merajut lude* Sz., *umer'aty* Kom., dok. **wmerty** Uś., *hmerty* Bel., Jas., *hmerti* Lad., *hmer* Sz., *um'erty* Kom., **zmerty**: *zomre* Sz.
merwa ‘odpadki siana, słomy pozostałe po zgrabieniu (na polu)’ Uś., ‘zagrabiane do kopy’ NW, Tcz., *merwa — sia zahrabało po rilli* Jas., *szo sia zahrabuwało, sia znosilo do stizkiw* Sm., *m'erwa* ‘jeszcze się nadające do wiązania w snopy’ Kom., ‘odpadki słomy przy młóccc’ Bel., Jas., Lad.
merydzaty, meryndzaty zob. *rumegaty*
meryndia, meryndia ‘jedzenie zabierane do pasienia, na drogę’ ŁP, ŁBP (rzadko), ŁS (bez wsch. części) (AŁ 402, R)
* **merznuty** ‘marznąć’; dok. **omerznuty** ‘przemarznąć’: *omerznute derewo* Sz., por. *zamerznuty*
meso zob. *miaso*
meszkaty ‘mieszkać’: *de my meszkali* Sm.
meszternia hriada zob. *tragar*
metaty ‘rzucić’: *drywareń de derewo sia mecze* Jas., *metali kamen na wodu* Sm., *zahołowok metaty* Sm., *kin zadom mecze* Uś., *m'eczut kam'inia* Kom., dok. **pometaty** ‘porozrzucić?’ Jar., **nametaty**: ‘narzucić, zarzucić (czym)’: *nametali hlinu* Bel., *chodzde taka nametata szelejaczyny* Lad., por. *pometaty, rozmetaty*
metelnycia zob. *kurniawa*
meże zob. *medży*
miahke misce zob. *stabe misce*
miaso ‘mięso’ ŁP, ŁS, w formie *miaso* też ŁP2–3, ŁBP, ŁS2–3, **meso** ŁP1 (sporad.), ŁP1–2 (AŁ 69, L 22)), *miaso howedze, swynske, baranie* Jar.
miata ‘mięta’ Kom., NW, Tcz., *mniata* Lad., *miata kinska* Uś., **miatka** Kr.
miawczyty ‘miauczeć’: *kit miawczyt* Biel., Tcz., Uś., *mniawczyt* Woł., *kitka mniawczit* Dal., *mniawczit* Bel., *maczka miawczit* Jas., *maczka mniawczit* Lad., Sz., *mi'awczit m'acza* Kom.
miazgra ‘miazga drzewa’: *miazgra pod skorom* Jas.
mich ‘worek’ Jas., Kr., Lad., Uś., por. *miszok*
micheryna zob. *duhańczak*
michyr, michyr 1. ‘pęcherz moczowy (u człowieka, zwierzęcia)’ Bel., Bincz., Kr., NW, Uś., *mych'yr*’ Kom.; **2.** zob. *duhańczak*; **3.** ‘pęcherz po oparzeniu’ NW
michyrcza, michyryk zob. *duhańczak*
micno ‘mocno, silnie’ Bel.
micnyj 1. ‘mocny’ Bel., Czab., Sm., Uś., *micny kolkы* ‘twarde kolce’ Uś.; **2.** ‘bogaty’: *micn'bij g'azda* Kom.
micz zob. *sykłyны*
mid zob. *miud*
midwid’ zob. *medwid*
mil 1. ‘mól’ Czab.; **2.** ‘robak występujący w mące’ Kom.
milko ‘drobno (gdę ziemia się rozsypuje)’: *sa mi miwko orato* Lad., *milko oraty* Sz.
milkowista zemla ‘pulchna, rozsypująca się przy oraniu’ Sz.
milkyj ‘miałki, sypki’: *milka zemla* ‘pulchna ziemia’ Uś.
miriaty ‘mierzyć’, w szczególności ‘mierzyć ilość mleka od poszczególnych owiec na hali (dla stwierdzenia ich mleczności)’ Jas.

mirka 1. 'zapłata za mielenie mąki w młynie' Kom., *mirku zaplatiti* Jas.; **2.** zob. *piwkircia*
misce zob. *stabe misce*
misiac 'księżyc' Kr., Sz., Uś., *m'isiac* Kom., **misiazok** Bel., NW, zdr. **misiazok** Sz.; # **misiac ohorodzenyj** 'księżyc w lisiej czapie („na deszcz”)’ Lad.
misiazka zob. *swij czas*
misiazok zob. *misiac*
mist 'most' Czab., Lad.
misticzan zob. *miszczuch*
misto 'miasto' Bel., *chodilizme do mista* Jas.
misyty 'miesić': *misyt sia* (o cieście) Uś., dok. **namisyty**: *namisili z nohami* Jas., **wymisyty** 'wymiesić (ser)' Sm.
miszania zob. *zhaniania*
miszczuch 'mieszkaniec miasta': *miszcz'uch* Kom., **miszczan** Bel., **misticzan** Lad.
miszkar, *myszkar*, *myszkar*, dop. *-ria* 'kastrator' Bel., Jar., Kom., Lad., Sm., Sz., Tcz., Uś., *miszkar miszkuwaw* NW
miszkuwaty, *myszkuwati* 'kastrować' Jar., Lad. (konია, byka), NW, Sm., Uś. (też konia), *walach myszkowanij*, *myszkowati prasja*, *swyniu* Jas., *miszkowati* Sz., **walaszty**: *walaszty* Bel., *walaszty* Lad. (świnie), **wyrizowaty**: *wyrizowaw koni* Sz., dok. **wymiszkuwaty** Bel., *kyń wymiszkuwanij* Jar., **wywałaszty**: *wywałaszenyj kin* Bel., **wyrizaty**: *wyrizanyj kin* Bel., *wyrizati pacia* Sz., **powyrizowaty** Sz.
miszok 'worek, woreczek' Sm., *miszky z połotna*, *sbr zostane w miszku* Sz., por. *mich*
misztgerenda zob. *tragar*
mitła 'miotła' Ł, np. *stara mitła* Bel., *mitła tem z czatiny* Jar., *mit'a* Kom., zgr. **mitczysko** 'stara miotła' NW
miud 'miód' ŁP, **mid** ŁP3, ŁBP, ŁS3 (AŁ 61)
miuzga 'miazga drzewa' Biel., *mniozga* Kr.
młaka 'podmokła łąka, łąka ze stojącą wodą' Ł, ŁB (AŁ 232): 'bagniste miejsce, gdzie można się zapaść' Pjas., **młaczysko** Woł.
młocko 'zmłoczek (człowiek, który wynajmował się do młócenia)' Jar., *młocko, młockowe tam bjut* Jas., *młocko dobrój* Tcz., **młocok** Lad.
młoda, **młoducha**, **młoda pani** zob. *pani młoda*
młodyj zob. *pan młody*
młyczarka zob. *młynczarka*
młyn 'młyn': *młin* Uś.
młynar, *młinar*, dop. *-ria* 'młynarz' Bel., Biel., Jar., Jas., Kr., Lad., NW, Sz., Tcz., Uś.
młynarczyk 'syn młynarza': *młinarczyk* Bel.
młynarka, *młinarka* 'żona młynarza' Bel., Biel., Jar., Jas., Kr., Lad., NW, Sz., Tcz.
młynarycia 'stara żona młynarza' Kr.
młynciowyj zob. *kamin*
młynkowa pałyeczka zob. *młynczarka*
młynczarka, *młinczarka* 'drażek w żarnach' Bel. (też *młynczanka*), Biel., Woł. Uś., **młyczarka** Kr., **młyncziwka**, *młincziwka* Lad., Pjas., Sz., Tcz., **pałyca**: *palica* Jas., **pałyeczka młynkowa**: *paliczka młincowa* Jar., **żerniwka** Dal., **żorniwka** NW, **derżak**: *derz'ak* Kom.

młynec, *młinec* 'żarna' Bel., Biel., Dal., Jar., Kr., Lad., Pjas., Sz., Tcz., Uś., Woł., *mł'ynec* Kom., **młynok**: *młinok* Jas., **żorna** NW
młynkuwaty 'młynkować': *młinkuwaty zerno* Tcz.
młynok 1. 'młynek do młynkowania zboża' Tcz., *jak sia mołotilo, potim na młynok sia wijalo* Sm.; **2.** zob. *młynec*
mniaso zob. *miaso*
moc zob. *duże*
moch, dop. *mochu* 'mech' Ł, np. Bel., Jas., Kom., Lad., Uś., *ne je mochu* Sz.
moczar 'bagno': *jak swynia w moczari* Jas., 'podmokła łąka' Bel., Sz., 'podmokłe pole' Jas.
moczarowytyj 'moczarowaty, podmokły': *tuka wohka, moczarowita* Lad.
moczaryna zob. *hnojwka*
moczowka zob. *sykłyny*
moczyło 1. 'moczar, bagno (w którym można się utopić)' Uś.; **2.** 'stawek do moczenia lnu': *moczyło — napuszczalo sia wodbi z jarku* Jas.
moczyty 'moczyć': *moczyło sia konopli jak sia omototilo* Bel., *sia moczyło len do tyżnia* Jas., *moczyli len* Lad.; dok. **namoczyty**: *namoczyli ich (konopli) do wodbi* Czab.
modren zob. *szkwirk*
modreniowyj 'modrzewiowy': *modreniowyj lis* Jar.
modryna zob. *szkwirk*
mokaniczky 'paździez (?) zczesane w drugiej kolejności z konopi' Bel.
moknuty 'moknąć, moczyć się': *mokli konopni dwa tyżni* Czab.
mołha zob. *hmla*
mołoczynia zob. *mołotia*
mołodec zob. *pan młody*
mołodiata 'państwo młodzi' Lad., Sm.
mołodnyk 'młodnik, młody las': *mołodnik* NW
mołodycia zob. *pani młoda*
mołodyj 'młody' Ł, np. *mołodbij lis* Lad., zob. też *pan młody*
mołoko 'mleko' Ł, ŁB, por. *dykie mołoko*
mołokowyj 'mleczny': *skorka mołokowa* Jar.
mołotia 'młócenie': *od mołotia* Uś., **mołoczynia**: *mołoczynia* Bel.
mołotyty, *mołotity* Bel., Sm., Tcz., *mołotyli w sinioch dakoli* Lad., *mołotili z cipami* Sz., dok. **wymołotyty** Bel., Lad., *wymołoczenyj* NW, **omołotyty**: *poskonby sia omototilo* Bel.
morkow, dop. *-kwyb*, *-kwi* 'marchew' Ł, np. Bel., Biel., Dal., Jar., Jas., Kr., Lad., Sm., Sz., Tcz., Uś., *m'orkow* Kom.
morkwianycia 'nać marchwi' Bel., Biel., Jar., *morkłanycia* Kr., **morkowianka** Czab., **natyna**, *natina* Dal., Jar., Sm., Tcz., Uś., **natyna morkkowa** Jar., **natynia** Biel., *nat'ynia* Kom., Wis., **nat'** Lad., Rad.
moroz, dop. *-zu* 'mróz' Bel., Lad., Uś.
morozok zob. *prymorozok*
morymucha, *morimucha* 'muchomor' Biel., Bincz., Kr., NW, Tcz., *murimucha* Uś., *maram'ucha* Kom., **muchotrawka** Jar., Sz., **muchołapka** Sz., **bachamora** Jas., **czerwena huba** Bel., **żabynka czerwena** Czab., **szafena huba** Lad.

mosur¹ 'naczynie wydlubane z drzewa na zboże (podobne do wiadra, z dnem, z uchem i bez ucha)' Uś., zdr. **mosuryk** Uś.
mosur² 'człowiek zły, ponury' Jas., **zmosureńij** Jas.
moszeńka zob. *duhańczak*
motok 'motek' ŁBS (R), **priadeno** Bel., **priadenko** Kom., **priadywko**: *priadiwko* Jas., **łokot** ŁBS (R)
motowyo 'motowidło' Bel., Jar., Jas., Kr., Tcz.
motuz 'sznurek' Ł, np. Bel., Lad., Sz., Tcz., (S), **motuzok** Bel., Tcz., *motuzok z tenu skruczenyj* Jar., (S), **sznurok** Tcz.
motuzky 'wełniane sznurowadła do kierpców' Jas., zob. też *motuz*
motyka 'motyka' Tcz., Uś.
motyl 'motyl' Kr.
mowyty zob. *gadaty*
mrazno 'mroczno, ciemno' Jas., *mrazno sia robit* NW
mraczyty sia 'ściemniać się': *mraczyt sia* NW, por. *cmyty sia*, *zmerkaty sia*
mra 'zmrok (przed deszczem)' Uś., *mr'aka* 'mrok (w lesie)' Kom., **mra** 'zmrok, ciemno': *mra sia robit* NW
mrakota 'ciemności' Sm.
mreży 'kraty': *mreży w hareszti* Bel.
mriaka zob. *hmła*
mrugaty zob. *klipkaty*
mucha 'mucha' Lad.
muchołapka, muchotrawka zob. *morymucha*
muder, mudryk, mudryn zob. *szkwirk*
muderec 'przemądrzały' Jar.
mudryj 'mądry': *takij mudryj skot bbtw* Sz.
mudryjasz 'przemądrzały' Czab.
mular 'zdun' Biel., Kr., Tcz.
murcatyj 'brudny' Bincz., Pjas., Uś., **murcata ucia** 'biała owca z czarnymi plamami na głowie' (!) Uś.; **murdzata** i **murdziasta** 'nazwa owcy z plamami na ciele' (S)
murdzata, murdziasta zob. *murcatyj*
muriancza kupa 'mrowisko' Jar., Jas., Kr., Lad., Tcz., Uś., Woł., *muriancza kupa* Bel., **muria** **cz** **kupa** Tcz., **murianczana kupa** Sz., **muriankowa hromadka**: *murniankowa hromadka* Czab., **kopińka** Czab., **kupa** Biel., **kupka** Bel.
murianka 'mrówka' Bel., Biel., Jar., Jas., Kr., Lad., NW, Sz., Uś., Woł., **murianok**: *murnianok* Czab.
muriankowa hromadka zob. *muriancza kupa*
muryna 'biała owca z czarnym pyskiem': *murina* Cz., Jas., **murynka**: *murinka* Jas., por. *mazurka*
muzykant 'muzykant, skrzypek' NW, Tcz., *muzykant* Jar., **hudak**: *hudaci hrajut* Bel.
muż 'mąż' Biel., Kr., Uś., por. *gazda*
mycka 'czapka z jagniąt, obszyta niebieskim sukniem, z czerwonym pomponem': *m'yczka, m'ycka na z'ymu* Kom.
mynuty 'minąć, ominąć': *minuw* (opuścił jakieś miejsce przy siewie) Bel.
mysnyk 'półka na naczynia': *misnik* NW
mydło 'mydło' Ł, ŁB (AŁ 55)
mykaniczky 'lepsza (niż *werchiwky*) część przędzy' Lad.

mykaty 'czesać (?) len, konopie': *mykalo sia* Lad.
myrlity sia zob. *honyty sia*
mysz 'mysz' Jar., Jas., Kr., **mysza** Sz., *maczka myszu imat* Lad.
myszperhacz zob. *perhacz*
myty 'myć' Jar., *romytok myti hraty* Sz., por. *wymyty, wymytwaty*
myty sia 'myć się' Ł, dok. **wmyty sia**: *stez'ami umyty sia* Kom.

na 1. 'na, do': *na podwirci* Tcz., *deńce na krajania chliba, zberało sia na prania, druky na lachy* Bel.; **2.** 'koło': *Cigane na watrisku sidiat* Lad.; **na druhij rik** zob. *narik*, **na husto** zob. *hustyj*, **na ridko** zob. *ridko*, **na wydaj** zob. *wydaj*, **na wyn**, **na wyinka** zob. *wonka*
nabreschnutyj, nabrezghyj, nabryzgnutyj zob. *zbresktyj*
nabywaty 'ubijać' (?): *nabiwana zemla* (podłoga z gliny) Jar.
nabyrimity 'spuchnąć': *nabyrimilo* Kr.
naczerpowaty 'czepać': *czerpak naczerpowati jidlo* Jas., por. *czerpaty*
nadbyty sia 'obić się': *zhnite jabko, sia nadbito* Bel.
nadcha zob. *neżył*
nadragula zob. *wowcza jahoda*
nahaniacz 'pomocnik juhasa': *nahaniacz nahaniat uwci do koszara* Jas.
nahawky zob. *nohawky*
nahnit 'nagniotek': *nahnit* Tcz., **otlak** Bel.
nahwariaty 'namawiać, zachęcać' Jar.
naj 'niech!' ŁP1-2, ŁS1-2, **nijaj** ŁP2-3 (też w formie *nief*), ŁBP, ŁS2-3, **nej, nech** ŁP3 (okolice Sanoka) (AŁ 381)
najduch, najduszok zob. *korytnak*
naklasty zob. *klasty*
nakrajaty 'pokroić, nakroić': *nakrajało sia miasa* Bel.
nakuryty zob. *kuryty*
nakwaryty zob. *kwaryty*
nalaty zob. *laty*
nalesnyk, nalesnyk 'rodzaj placka z ziemniaków (pieczonego na blasze, na liściach)' Cz, NW, Tcz., **nalisnyk** 'rodzaj placka z ziemniaków z małą ilością mąki' Bel., *nalisnyk sia pecze na blaszi, w ruri* Jas.
nałewaty 'nalewać' Kom., por. *laty*
nametaty zob. *metaty*
namisyty zob. *misyty*
namoczyty zob. *moczyty*
nanaszka 'matka chrzestna' Bel., Biel., Dal., Lad. (każda, która była na chrzcie), NW, Pjas., Sm., Sz. (tylko dzieci tak mówiły), **chresna nanaszka** Woł., **nonaszka** Bincz., Cz., Jar., Jas. (tylko dzieci tak mówią), Tcz., Uś., **chresna maty**: *chr'esna maty* Kom., *kyrsna maty* Jas., *kresna matier* Lad., **mamcia chresna**: *m'amcia chr'esna* Kom.
nanaszko 'ojciec chrzestny' Bel., Biel., Dal., Lad. (każdy, który był na chrzcie), NW, Pjas., Sm., Sz. (tylko dzieci tak mówiły), **chresnyj nanaszko** Woł., **nonaszko** Bincz., Cz., Jar., Jas. (tylko dzieci tak mówią), Tcz., Uś., **otec chresnyj**: *ot'ec chr'esnyj* Kom., *kyrsnyj otec* Jas., *kresnyj otec* Lad., **chresnyj tatio**: *chr'esnyj t'atio* Kom., **chresnyj nianio**: *chr'esnyj nianio* Kom.

naokoło 'naokoło, wokół' Jar.
napałyty *pec* zob. *klasty* (*ohen*)
napawaty zob. *pojity*
napeczy zob. *peczy*
napered 'wpierw': *napered sia tamalo len na tamanyci* Sm., **napersze**: *napersze sia sijaw len* Jas., **napred** 'przed': *napred mene* Sz.
naperstok 'naparstek' Jar., Lad., Sz.
napersze zob. *napered*
napowaty zob. *pojity*
napozaran, napozarany, napozawtru zob. *pozarany*
napred zob. *napered*
napuchnuty zob. *puchnuty*
napyty sia 'napić się': *napijte sza urdy!* Jar., por. *pyty*
narik 'w przyszłym roku' Czab., Lad., Uś., *nar'ik* Kom., **nateperik** Bel., Sz., **naterazrik** Jas., **na drugij rik** Lad.
narikaty 'mówić (?)': *narikali* Sm.
narıty zob. *rıty*
nasad 'nasad (we wozie)' Czab., Sz.
nasady 'listwy w saniach (paralelne do płóz)' Kr.
nasiaty zob. *sijaty*
nasinia 'nasienie' Biel., Kom., Sm., *nasinia z lenu* Jas.
nasıpaty zob. *sıpaty*
nasıpok zob. *zasıpa*
naszczeka zob. *lon*
naszczypaty zob. *szczypaty*
nat' zob. *morkwianycia*
nateperik, naterazrik zob. *narik*
natyna 'nać' Ł, np. Tcz., zob. też *bandurianka, morkwianycia*
natyna komperiana zob. *bandurianka*
natynia zob. *buraczanka, morkwianycia*
natynianka zob. *bandurianka*
nawersznik 1. 'przykrywka w *bodence*' Biel., Jas., Kr., Woł., Tcz., Uś., **wersznik** Jar., Pjas., Tcz., **zbuszok** Dal., Lad., **werszok** Bel., Sz., **werzbuszok**: *werzb'uszok, werb'uszok* Kom.; **2.** *nawersznik* zob. *prawda*; **3.** *nawersznik* zob. *pałyiczka*; **4.** *nawersznik* 'krężel (nakładany na kądziel)' Bel., Lad., Sz.
nawerszniczok zob. *prawda*
nawertaty 'nawracać (np. pługiem)' Uś.
nawkryż 'na krzyż': *nawkryż* Jas.
nawołoky 'wełniane sznurowadła do kierpców' Lad., Sz., Uś., Woł., *nawołoky z wowny, priadywa* Czab.
nawyty 'nawinać': *nawili na motowilo, nawiwat sia na krosna* Czab.
nazad 'z powrotem': *nazad ne mame awtobusa* Bel.
nazarań zob. *pozarany*
nazywaty 'nazywać': *omastom nazywali* Jar.
nażaty zob. *żaty*
nebo 'niebo' Bel., *manna ti hpade z neba* Sm., **obłoha** Bel.
neboszczyk 'nieboszczyk, zmarły': *neboszczik otec* Bel.

nech zob. *naj*
nechwyła 'niepogoda' Biel.
neczysto 'brudno': *neczysto* Bel.
nedbanływyj 'zaniedbany, brudas': *nedbanliwyj* Jar.
nedobryj 'nieдобры': *nedobre besidbi* Sz.
nedosiw 'miejsce opuszczone przy siewie' Jar., **nedosiwok** Jar.
nej zob. *naj*
nenahoda 'niewygoda' Bel.
nenawist' 'nienawiść' Czab.
nenażertyj 'żarłok' Jar.
neodata 'kobieta niezamężna' Bel.
neporiadok 'nieporządek' Uś.
nieprawda 'nieprawda' Sz.
neroba 'nierób' Tcz.
neska zob. *dneska*
nesty 'nieść', 'nieść się (o kurze)': *kura bude nesty* Biel., *nis na pteczu, na pteczoch* Lad.
nesty śa 'jechać konno' Ł, **ity** sporad. ŁP, ŁS2-3, **jichaty** ŁBP (AŁ 98, 99)
newista 1. 'kobieta zamężna' Bel., Lad., *newista motoda, wıdata* Jar.; **2.** 'synowa' Bel., Biel., Jar., *new'ista* Kom.
newistyna 'posag, składający się z rzeczy osobistych bądź domowych' Jar., **załoha** Jar., por. *wino*
newsiadenyj 'przekwaszony (o mleku)': *newsiadene motoko* Jar.
nezdarenyj 'niezdara, ciapa' Jar.
neżyczływyj 'nieżyczliwy': *neżyczliwyj* Sm.
neżył 'katar' Bel., Lad., Sm., Uś., *n'eżył* Kom., **nadcha** Sz., **katar** Biel., **ryma**: *rima* Jas.
ni 'nie' ŁP1, ŁP2 (zach. część), ŁP3 (wsch. część), ŁBP, ŁS1, ŁS2 (zach. część), np. *ni. ja ty ne powim* Kom., **nit** (i sporad. *niet*) ŁP2-3, np. Jar., Lad., Sz., **niet** ŁS2 (też *nit*), np. *owada niet* Lad., ŁS3, ŁBS (AŁ 351, R)
nijaj zob. *naj*
nianio 'ojciec' ŁP1-2, ŁS, ŁBS, **niano** Bel., Jas., Sz., **tato i tatcio** ŁP3, **otec** ŁP, ŁBP, ŁS2, **apo** Sz. (AŁ 244-245, R)
niej zob. *naj*
niet zob. *ni*
nigda 'nigdy' Lad.
nikłyj 'nieдобры. kiepski': *nikle zerno* Lad.
nimyna zob. *wowcza jahoda*
nimyj 'niemy' Bel., Jar., Lad., NW, Sz., Tcz., *n'imyj* Kom.
nis 1. 'nos' Biel., Kr., NW, **nos** Lad., zdr. **nosok** NW; **2.** 'nos (przód) płozy u sani' Kr.
nit zob. *ni*
niuch 'węch' Kr., Uś., **wonch**: *wonch dobrыj* Sm.
niuger zob. *gunar*
niuter 'koń wykastrowany połowicznie' Rad., Uś., Wis., **wniuter** Kom., *niuter* 'każde zwierzę źle wykastrowane' Czab., *niuter ma jedno jajce* Jar., **nuter** Lad., Sz. (też 'mający jądra w brzuchu')

niw 'nów (księżycy)' Bel., Kr.
nizgri zob. *nozgri*
niż 'nóż' NW, zdr. **nożyk** Bel., *nożyk* NW, por. *noży*.
niż obirucznyj 'ośnik' Uś., *obirucznyj niż* Kr.
niżni(j) 'dolny (m.in. o części wsi)' Ł, ŁB, **doliszni(j)** ŁP3 (okolice Sanoka) (AŁ 215), *kamiń niżnij (spodńij — w żarnach)* Jar.
noha 'noga (u człowieka)' Ł, np. NW, *toptali kapustu z nohamy* Bel., Jar. (też u konia), zdr. **nożka** NW; 'łapa (psa, kota)' Kr.
nohawky (*nohawki*) 'spodnie płócienne' ŁP2-3, ŁBP, ŁS1-3, **nahawky** ŁP2-3, ŁBP, **nohawyci** sporad. Ł (AŁ 44, R), *nohawici kupcze, nohawky z drelichu* Sz; por. *portky*.
nohot, Imn. *nichti (nichti)* 'paznokieć' Bel., Biel., Kr., Lad., Uś., Woł., *nohot*', Imn. *nochti* Jas., *nohot*', dop. *nichtia* Sm., *n'ohot*', Imn. *n'ohti* Kom.; *nichti* i **pahnosty** 'paznokcie' (S.); *nohot*' ŁS1-2, *nochet*' ŁS3, *pahnist* (i warianty) ŁS2 (L 29)
nonaszka zob. *nanaszka*
nonaszko zob. *nanaszko*
nora zob. *cta*
nos zob. *nis*
nosacz 'człowiek z wielkim nosem': *nos'acz* Kom., **nosatyj** Bel., Czab.
nosok zob. *nis*
nosyty 'nosić': *cundry — poderty łachy, szto ne nosiat* Lad.
Nowyj Rik 'Nowy Rok' Jas., Sz.
nozgri **1.** 'nozdrza (chrapy) u konia' Biel., Uś., **nizgri** Kom.; **2.** *nozgri* 'zejście się dwu potoków' Uś.
noży *do kapusty* 'szatkownica (do kapusty)' Biel., Tcz., Uś., Woł., **hobel** Jas., Lad., *hoblowali kapustu na hobli* Jar., **hoblyk**: *hoblik* Bel., *h'obtyk do kap'usty* Kom., por. *niż*
nożyk zob. *niż*
nukaty 'namawiać, zachęcać': *nukati* Jar.
nuter zob. *niuter*
nychto 'nikt': *nichto* Bel., Czab., Lad., *nichto ne zna* Jas.
nycz 'nic' Ł, np. *ja ti nycz ne dam* Jas., Sz., *nycz sia ne wrodyt* Kom., Rad., Wis.
nykaty 'myszkować': *kit nykat po horciach* Kom.
nyska zob. *dneska*
nyż zob. *jak*
obczyj zob. *czudźbyj*
oberak 'dłuższa kurtka ze sukna': zgrub. **oberaczysko** Pjas.
obertaty 'obrać, przewracać' Uś., *obert'aty sino* Kom.
obertyl 'kierownik u woza' Biel., Uś., *ob'ertyl* Kom., **oberten** Kr.
obicaty 'obiecać' Bel., Jas., **obiciaty** Czab., *obiciaw* Lad.
obid 'drugie śniadanie' (sporad. 'obiad') Ł, ŁB (AŁ 67)
obiraty sia 'ubierać się, nosić się': *obirali sia hardo* Sm.
obirucznyj niż zob. *niż obirucznyj*
obisielec zob. *wisielak*
obisyty sia 'powiesić się': *obisiti sia, obeszenyj* Lad., *sa obisiw* Sz., por. *zawisyty sia*

obiszenec, obiszeniak zob. *wisielak*
obkład zob. *riaf*
oblikati 'nakładać, oblekać, nawlekać': *oboloczyna — oblikaty na werch* Tcz.
oblubenyj 'ulubiony': *oblubene starodawne jidło* Czab.
oblaczyk **1.** 'otwór, przez który wydostawał się dym w kurnej chałupie': *oblaczik* Bel.; **2.** zob. *łastwicyca*
obłak zob. *wbhlad*
obłeczy sia 'włożyć bieliznę' ŁP1, ŁP2 (zach. część), ŁS1, ŁS2 (zach. część) (AŁ — uzup.)
obłoha zob. *nebo*
oboloczyna 'poszwa' Tcz., Uś., *oboloczona* Biel., 'poszewka na poduszkę' Jar., **powłoka**: *p'owluka* 'poszwa na pierzynę' Kom., **perynianka** 'poszwa na pierzynę' Jar., Sz., *perynianka werchnia* Lad.
oboloczynka 'poszewka na poduszkę' Tcz., **zahołowczyna**: *zahołowczyna werchnia* Lad.
obolonar' zob. *blanar*
oboloniar'ka 'żona szklarza': *obloni'ar'ka* Kom., Rad., Wis.
obora zob. *podwiria*
oboroh 'bróg' Pjas.
oborowaty 'podorywać': *plużok (radelko) do oborowania grul* Jar., por. *oraty*
obratyj 'zabrudzony' Cz.
obrik 'obrok': *obrik* Kom., **obrok** Jas.
obrocznycia 'torba na obrok': *obrocznica* Jas., *obrusznica, konim sa dawalo żerty* Czab.
obrok zob. *obrik*
obrucz 'obręcz (na beczce, piaście koła)' Biel.
obruczka 'pierścień metalowy łączący kosę z kosiskiem' Biel., Kr., 'obrączka ślubna' Cz.
obszywka, obszywka **1.** 'mankiet (haftowany) koszuli męskiej' Biel., Cz., Jas., Lad., Pjas., Sz., **obszywoczka**: *obszywoczka* Uś., *obszyweczka* Biel., Imn. **obszywczata**: *wobszywczata* Kom.; **2.** 'mankiet (haftowany) damskiej bluzki' Bel.; **3.** 'haft przy kołnierzu' Uś., 'haftowana stójka przy szyji (w koszuli, w *opliczy*)' Biel., Kr., Lad., Woł.
obtawkaty 'ubić, stłuc': *obtawkaty len na olij, obtawkaty zerno* Tcz.
obudyty zob. *budyty*
obyścia 'obejście gospodarskie' Uś., *obystia* Sz., *obystia* Jar., Lad., por. *podwiria*
obyrwi 'brwi' Ł (sporad. na ŁS *obiery*) (AŁ 271)
obżernyk zob. *żrak*
ochabyty 'zostawić, opuścić': *ochabiti* Bel., Jas., Sz., dok. **zochabyty**: *zochabiti* Bel., *zuhorena zemla, zochabeno na jar*' Czab., por. *poochabiaty*
ochwority zob. *chwority*
ocidzaczka zob. *cidzaczka*
odberaczka 'kobieta pomagająca przy koszeniu zboża' Bel., Dal., Jar., Lad., *odber'aczka* Kom., **pidberaczka** Jas., Uś., *pidbiraczka* Jar., **zberaczka** Czab.
odberaty **1.** 'odbierać, zabierać': *bosorka odberat mołoko* Sm.; **2.** 'pomagać przy żniwach (przy koszeniu)' Sz., por. *pidberaty*

oddawaty (sia) 'wydawać (się) zamaż': *zahotowok metaty po hotowam diwkam, żeby sia skoro oddawaty* Sm., dok. **oddaty**: *diwky mame oddaty* Czab.
odedża zob. *tachy*
odhaczkaty 'odhaczyć': *odhaczkaw* Jar.
odhonyty sia zob. *honyty sia*
odkal, odkel 'skąd' Ł, **skadi** sporad. ŁS (AŁ 240)
odkwitnuty 'przekwitnąć': *odkwitne* Jas., por. *kwitnuty*
odkyrchnuty 'odłamać' Bel.
odłuczony zob. *odsadyty*
odłupyty zob. *lupyty*
odmoknuty 'namoknąć': *oni* (krowy) *odmokniu, wecej bude motoka* Jas.
odomasz, dop. *-szu* 'poczęstunek po zakończeniu prac, przy kupnie (litkup)' Bel., Jar., Lad., Pjas., Sz., Uś., *adamasz* Kom., *priszli na odomasz* Jas.
odpękaty zob. *ptekaty*
odpoczyty 'odpocząć': *żeby zemla odpoczytla* Jar.
odpust 'odpust w miejscach świętych (gdzie się Matka Boska objawiła)' Bel.
odrobyty 'odczarować': *baczowe worożbly, znali odrobiti, porobiti* Jar., ndk. **odrablaty**: *worożblynik odrablaty znaw od worożblystwa* Czab.
odsadyty 'odstawić jagnię od owcy' Pjas., **odłuczony** Kom., ndk. **odszmariowaty**: *odszmariowali* Cz.
odszczypany 'odłamać': *odszczypany kawalec chliba* Tcz.
odszmariowaty zob. *odsadyty*
odszmariowyty 'wyszyftować, wyelegancić (?)': *tajbiky z gombiczkami odszmareno* Sz.
odtal 'stad' Ł, **wydyty** (*wydyty*) i **zwydyty** (*zwydyty*) ŁB, **stadi** S1–2 (AŁ 238, R)
odtamal 'stamtąd' ŁP1–2, ŁS1–2, **odtamtal** i **odtamtel** ŁP3, **wydytam** (*wydyttam*) i **zwydytam** (*zwydyttam*) ŁBP, **stamadi** sporad. ŁS (AŁ 239)
odwariowaty 'gotować, podgrzewać': *bacza odwariowaw motoko* Jas., por. *waryty*
odwilhnuty: *odwilhlo* 'nadeszła odwilż' Woł., **pustyty**: *pustyto* Woł.
ogar 'silny, dobrze zbudowany mężczyzna' Bel., **ogarysko**: *ogarysko* Bel.
ogier 'ogier' Sm., Tcz. *oger* Dal., Jar., Uś., **wajczak** Jas., Lad., **wir**, *do woria* Czab.
ogin zob. *chwist*
oharok, lmn. *oharky* 'ogarek, niedopalony węgielek' NW
ohen 'ogień' Ł, ŁB (AŁ 7), *ohnia skreszu* Bel., por. *kłasty (oheni)*
ohladec 'dziura w ścianie stajni, przez którą podawano koniom siano' *ohl'edec* Kom., Rad., Wis.
ohławec 'uzda, za pomocą której przywiązuje się konia w stajni' Kom.
ohnojity zob. *hnojity*
ohnysko zob. *watrysko*
ohołyty zob. *hołyty (sia)*
ohorodyty zob. *horodyty*
ohorodzenyj misiac zob. *misiac*
ohryzok 'ogryzek' Czab., NW, Tcz., **wyhyryzka** Sz., **ohryzka** Jar., *wohryzka* Bel.
ohurok, dop. *-rka* 'ogórek' Biel., Kr., Lad., Sm., Sz., Uś., **ohurka**: Bel., Jar., *ohurka* Kom.
ohwariaty 'ostrzegać': *ohwariaw mnia* Lad., 'omawiać': *ohwariajut* Sz., por. *hwaryty*

okaista 'biała owca z czarnymi okularami' Jas., **okularka** Jas., *okaista* 'nazwa pstrej owcy' (S), **okata** 'biała owca z czarnymi plamami na głowie' Uś.
okence zob. *wbhlad*
okielnycia zob. *lastiwnycia*
okilnyk 'zagroda dla bydła na pastwisku w górach' Rad.
okist 'okiść (śnieg lub lód na gałęziach)' Kom., *okist* *tamat derewa* Pjas.
okłamka 1. 'owca mająca za wcześniej jagnię (też 'niepłodna owca'!) zanotowano raz na ŁP1 i raz na ŁP3 (AŁ 93), 'kotna owca (po raz pierwszy)' Cz., Jas.; 2. 'kobieta w ciąży (po raz pierwszy?)' Jas.
okłamyty sia zob. *klamyty sia*
oko, lmn. *ocy* Ł, np. Jas., Lad.
okołot 'wymłócony snop żyta' Bel., Biel., Jas. (też z pszenicy), Lad. (z 5–6 snopów), NW, Tcz. (duży, trzy razy wiązany), Uś., **okołotok** Jar. (wielki)
okotyty sia zob. *kotyty sia*
okowyta 'spirytus (czy wódka?)': *okow'yta* Kom., zdr. **okowytko**: *okow'ytka* Kom.
okrajec 'piętka chleba' Bel., Dal., Jar., Jas., Kr., Lad., NW, Sm., Sz., Tcz., Woł., **okrajok** Uś.
okrent 'belka pod strzechą' (S)
okruhlanka 'rodzaj śliwy (drzewo i owoc)' Sm.
okruhlyj 'okrągły': *okruhlyj klocok* Sz.
okryty 'okryć': *dobri sia siade (motoko), sia okrije, zrobiał sbr* Jas.
okularka zob. *okaista*
okulary 'obwódki wokół oczu u owcy': *czorny okulary mat* Kom.
okuryty 'opalić, osmolić': *skina — bylo okurene* (w kurnej chacie) Lad., por. *kuryty*
olij 'olej (np. ze lnu)' Tcz., *olij z linianoho nasinia* Jas.
olijaren 'olejarnia, prasa do wyciskania oleju ze lnu': *olijaren — szruba sia krutita* Jas.
oleń zob. *jelen*
ołowo 'ołów' Bel., Biel., Czab., Jas., Lad., Uś.
olowrant zob. *pidweczyrok*
olupyty zob. *lupyty*
omasta 'omasta, okrasa' Czab., NW, *omastom nazywali* Jar.
omastyty zob. *mastyty*
omerznuty zob. *merzuty*
omolotyty zob. *molotyty*
on 'on': *chyrbetom ku onomu* Lad., 'on — gdy chodzi o osobę znajdującą się daleko' Lad., por. *win*
onaczyty 'robić coś („tetegować")' Kom., Rad., Wis., *onacziw* (zrobił) Jas., dok. **wyonaczyty**: 3 os. *wionaczi* Cz., *sia wyonaczajut* Jas., **zaonaczyty**: *ja zaonacziw* (załatwiłem) Bel., 3 os. *zaonacziw* Cz., **zonaczyty** 'wykręcać się, przekręcać, coś zamyślić, z czego nic nie wyszło (?)' Uś., **pryonaczyty**: *pryonacziw* (założył) Bel.
onucza 'szmata (?)', *won'ucza* 'szmata (używana przy wyciskaniu oleju)' Kom.
onuczar, onuczar 'szmciarz (skupował szmaty i skóry)' Bel., Lad., Sz., *onuciar* Tcz., **onuczkar** Czab., **szmatiar** Jar.
opalanok 'chleb z mąki jęczmiennej lub owsianej': *opal'anok wiwsianbyj* Kom.

opałaczka 'koryto drewniane (wydrażone) do wiania zboża i do wyrabiania ciasta' Biel., Kr., por. *wijaczka*

opałaty 'czyścić („wiać”) zboże za pomocą opalki': *chlib sia opatało* Bel., *tisto sza opatało, opataw sza chlib* Jar., por. *wijaty*

opalenyna 'oparzenie (od ognia)': *opalenina* Bel.

oparenyna 'oparzenie': *oparenina* Bel., **oparenysko**: *oparenisko* Jar., NW, **oparene** Czab.

oparyty sia 'oparzyć się': *oparyw sia, oparyło ho, oparene* Kr., *opariw sia* NW, **opeczy sia**: *opiuk sia, opekto* Kr.

opasok 'wiązanina do *zapaski*' Bel.

opast' zob. *ożetest*

opaszkuwały 'młócić pierwszy raz': *opaszkuwati — perszij raz wymototiti* Lad.

opaszok 'wymłócony snopek żyta, jęczmienia bądź pszenicy' Lad.

opieczono 'oparzone miejsce, oparzenie': *opecz'eno* Kom., **opieczene** Tcz., **popieczeno** Lad.

opeczy sia zob. *oparyty sia*

oplicza, Imn. *opliczata* 'bluzka z rękawami (wyszywanymi), bez kołnierzyka (ze stójką)' Biel., Czab., Jas., Lad., Sm., Uś.

opowidaty 'opowiadać': *opowidaw* Sm.

opylaty zob. *połoty*

oracz 'oracz' Czab., Jar., Jas., Lad., NW, *dobrbyj oracz* Bel., **pluhatar'** Jar.

oranyina 'zoranina ziemia': *oranina* Bel., Jas., Tcz., **oranyia** Czab., *oranicia* NW, **orana ziemia** Bel.; *oranyina* 'pole orane na wiosnę': *oranina* Jar.

oraty 'orać' Ł, np. Uś., *oraty na staje* (zostawiając pas łąki w środku?) Cz., *plytko oraty* Bel., *pl'ytko or'aty* Kom., *sa mi miwko orato* Lad., *ore dobrzy* Tcz., dok. **zoraty**: *miłko zoraw* (jak się ziemia rozsypywała), *plytko zoraw* (niegłęboko, na 5 cm.) Lad., **pooraty** 'zaorać': *sia pohnoiłt i poore* Cz., por. *oborowaty*

orek, dop. *-ku* 'pola i łąki (jednego gospodarza)' Bel.

oreł, *orew* 'orzeł' Bel., *orew*, dop. *-rła* Uś., dop. *-reła* Biel., Jas., Lad., Sz., *orew myszy imat* Czab., *ori'aw*, dop. *-ri'ata* Kom.

oriabyna zob. *judyna*

orich 'orzech; leszczyna' Jas., *liszczyna jak stiate, jak rosne — orich* Bel.

orkysz 'orkisz (odmiana jęczmienia)': z *arkiszu krupy robili* Jar., *orkisz* Sm

oś 'oś (u woza)' Bel., Jas., Kr., Lad., Sz., Uś. i ŁS, **wiś** Kom. i wsch. skraj ŁS3 (L 57)

osa 'osa' Ł, **wosa** ŁBP (AŁ 157)

osełka zob. *durbak*

osem zob. *wisem*

oseredok 1. 'pień rosnącego drzewa' ŁP (bez zach. skraju), ŁBP, ŁS2-3, sporad. też **seredok**, **seredyna**, **rzdżoń**, **serce**, **szpik** i in. (AŁ 165-166): **2.** 'rdzeń drzewa' Uś., **seredok**: *seredok w derewi* Jas., **serce**: *serce h stromi* Bel.

oset 'oset ścielący się po ziemi' Uś., 'mniej kłujący niż bodak', *dla husok* Sm., *wos'ot* Kom.

osibne 'osobno, oddzielnie' Cz., z **osibna** Bel., **osobitno** Jar.

osie hnizdo 'gniazdo os' Jas.

osin 'jesień' Ł, np. Bel., Jas., Kr., Lad., Sz., Uś., *gu oseni* Lad., 'osiń' Kom., **jesiń** i **jeseń** w okolicach Sabinowa i na pd. od zwarteo obszaru łemkowskiego (L 24)

osnowa 'osnowa (tkackie)' Jas.

osobitno zob. *osibne*

osobitnyj 'osobny, oddzielny' Jar.

ostawaty 'zostawać': *ostawat* Jas., dok. **ostaty**: *maw ostati* Bel.

osterba zob. *rogal*

ostereczy 'ostrzec': *ja osterežu* Uś.

osterw, *oster*, dop. *-tyrwy* 'żerdka, żerdka na pół (wzdłuż) rozcięta' Uś., **ostyrwa** 'żerdka pozioma w płocie' Uś.: *plyt z ostyrwi* Uś.

ostrih 'płot pleciony z gałęzi (jodłowych)': *ustr'ih* Kom.

ostroha zob. *lisa*

ostrokы 'dziurki w kierpcach do przewlekania rzemieni' Jas., *strokы* Bel.

ostryczy zob. *stryczy*

ostryhaty zob. *stryczy*

ostyrwa zob. *osterw*

ostyrha zob. *rogal*

osuch 'placek z tartych ziemniaków (pieczony w piecu)': *falat osucha (po katolikoch: pogaczi)* Bel., 'resztki ciasta wyskrobane z niecek': *osuch — uż poslednie tisto wbszkreptane z korbita* Jar.

osuha '(gnijący) osad na kiszzonej kapuście' Bel., Czab., Jar., Lad., Sz.

osuwa zob. *zawezłysko*

osuwania 'osuwanie się ziemi' Biel.

osyka 'osika' Jas., Kr.

osypka 'wysypka na ciele' Tcz.

osząd, **oszada**, **oszadyna**, **oszedyna** zob. *ożetest*

oszczypok 'placek z mąki niekwaszonej' Sz., *oszczypok* Kom.

oszkorowały zob. *lupyty*

otawa 'potraw (siano z drugiego pokosu)' Bel., Biel., Dal., Jas., Lad., Sm.

otczym zob. *witczym*

otec zob. *niano*

otekaty 'ociekać': *hrudzanka, żeby otiuk sbr, sbr otiecznyj* Jas.

otik 'wrzód' Bel., por. *czyriak*

otkal zob. *odkal*

otłak zob. *nahnit*

otok 'ropa (z rany)' Jar.

otrawa 'trucizna, zatrucie': *otrawa kыrwi* Lad.

otriasty zob. *triasty*

otrowyty sia 'otruć się': *sia otrowiw by* Bel.

ottal zob. *odtal*

ottamal, **ottamtal** zob. *odtamal*

otworiaty 'otwierać': *otworiaby sia worota* Czab., dok. **otworyty**: *otwor'lyw* Kom.

owad 'gierz (koński)' Bel., Biel., Jas., Kr., Lad., Sz., Uś., 'owad' Kom.

owczar 'pastuch owiec' Uś.

owcze mięso 'mięso z owcy': *owcze miaso* Bel., *wiwcze miaso* Czab., *ucze miaso* NW, por. *baranyina*

owes, dop. *wiwsa* 'owies' Biel., Jar., Jas., *ow'es*, dop. *wi(w)s'a* Kom.

owijaty 'owijać, okręcać': *krendzil, szto owijali len, wownu* Jar.

owsianka zob. *wiwsianka*

owoc, **owocny stromы**, **owoczy**, **owoczyna** zob. *sadowyna*

owsysko zob. *wiwsysko*

ozero 'stawek, bagienko' itp. ŁP (AŁ 229); 'woda stojąca na polu, moczar' Jas., Uś.

oznycia 'otwór, przez który wychodził dym (w kurnej chacie)' Kom.

ozymyna 'ozimina': *ozimina* Jar., Lad., Tcz.

ożefest i ożelec 'szron' zapisano sporad. na Ł, **osząd** i **oszada** zapisano sporad. na ŁP1–2, **osządyna**, **osządyna** i **oszedyna**, **oszedyna** ŁP1 i ŁS1, **opast'** zapisano sporad. ŁP3 i ŁS2, **inyj** i **jinyj** ŁP2–3, ŁS2–3 (na ŁP3 i ŁS3 też *jenyj*), **in** i **jin** ŁBP (okolice Sanoka) (AŁ 288–290, R)

ożyma 'krzak jeżyny (czasem też pędy jeżyny)' Dal., Sm., Uś., *ożymna* Kr., *wożyma* Biel.; *ożyma* 'krzak jeżyny' notowano sporad. (AŁ 185–187 komentarz), **czernyczanka**: *czernyczanka* Tcz., **czernyczak** Bel., Jar., **tiahaczy**: *tiahaczy* Bel., **czernyczynia**: *czernyczynia* 'pędy jeżyny' Kom., **czernyczynia**: *czernyczynia* Sz., **czarnyczak**: *czarnyczak* Jas., **deraczyna**: *deraczyna* Lad.

pacha 1. 'rowek w cierlicy': *terlica dwojaka dwi pachy mała* Jar., 'wrąg w beczie' Czab.; **2.** zob. *kłyn*, **3.** zob. *pazucha*

pachnuty 'pachnieć': *szumni pachne* Czab.

pacia, lmn. *paciała* 'prosię' Biel., Dal., Kom., Kr., Lad., NW, Uś., *pajca* Bel., **prasia**, dop. –*siaty* Jas., zdr. **paciatko** NW (jeszcze ssie), Tcz., Uś., *pajcatko szczo cyckajit* Bel.

paciaczyj 'świński, wieprzowy': *paciacze mięso* Biel., por. *paciatyna*, *swynyna*

paciatko zob. *pacia*

paciatyna 'wieprzowina' Biel., por. *paciaczyj*

pacir 'pacierz (anat.)' Bel.

pacirky 'paciorki (ozdoba)': *pacurky* Jas.

paczysky 'wyczeski lnu' (S)

padaty 'padać': *padat dożdż* Bel., *padat hrad* Jas., *padat docz* Kom., *docz padat z mowhy* Lad., por. *ity*, *ruda padat*, dok. **wpasty** 'upaść, spaść': *hpadenbyj list* (opadłe liście) Bel., *żeby na ladi* (na łodzi) *ne hpali, do propasti hpasti* Jas., *wpaw śniżok* NW, *manna ti hpade z neba* Sm., *hpaw* Sz., 'wpaść': *wpaw w zaspu* NW

pagacz zob. *langosz*

pahirok 'pagórek' (S)

pahnist zob. *nohot*

pajstruna 'skrzynia na mąkę': *pajstruna — kasta na muku* Jar., por. *tada*

pak 'potem' Kr., Woł., *htadili, a pak czesali na szczeti* Lad., *odtożu na pak* Uś., *ja pak p'idu* (starsi) Kom., **potim** Jas., Kr., Lad., Sm., Uś., Woł., *potim ja ti powim* Bel., *ja w'ozmu p'otim, pizn'isze* Kom.

pała, lmn. *palata* 'rodzaj placka pieczonego na blasze' Tcz.

paława 'skwar' Jar.

palczyk zob. *patec*

palunka 'wódka' ŁP1–2, ŁS1–2, **palinka** ŁP2, ŁS1 (skraj zach.), ŁS2–3, **zhoriwka** ŁP2–3, ŁBP (AŁ 63)

pałaczynka 'placek pieczony na blasze': *palaczinka* Cz.

pałanok 1. 'płot z desek' Cz.; 'zagrodzenie w stajni' Czab., Sz., *pałanok z doszkoch* Jas.; **2.** 'przestrzeń pomiędzy ścianą chałupy i zagrodzeniem, którą zasypuje się ziemią (tworząc *zasypok*)' Bel.; **3.** 'obrzynek' (!) PJas.; **4.** 'daszek nad płotem

wokół cerkwi' Lad.; **5.** *pałanok* 'żerdka do moszczenia drogi' Kom.; por. *zapałankowaty*

pałec, lmn. *palci* 'palec' Biel., Jar., Jas., Kr., NW, zdr. **palczyk** NW; *wetykyj patec* 'kciuk' Kr., Sm., *mabij patec* Sm., por. *szczuk*

pałenisko zob. *watrysko*

pałka 'drażek do ubijania kapusty' Biel., por. *watok*

pałyca, *palicia* 'zakrzywiona laska do podpierania się' Cz., PJas., 'kij do podpierania się', 'kij ozdobiony wstążkami (*basamunkami*) niesiony przez *marszałka* z okazji wesela' Uś., 'trzonek pociaska (*koczerhy*)' Jas., zob. też *młynczarka*, *pałyca*, *ruczka*

pałyca młynkowa zob. *młynczarka*

pałyca stupna zob. *stupir*

pałyca, *paliczka 1.* 'mątewka w *bodence*' Biel., Kr., Sz., *paliczka masto prawiti* Lad., **pałyca** PJas., *palica* Bel., **kołotiwcza** Dal., *kołotiwcia* PJas., **kołotow** Tcz., **kołotowcza**: *kołot'owcia* Kom., **zbusznyk** Woł., też **zbuszok** Jar., **kołoczaj** (S), **robywko** Bin., **toparka** Cz., Jas., zob. też *kołotow*; **2.** zob. *wataszka*¹

pałyca młynkowa zob. *młynczarka*

pałyty 1. *pałyty ohen, pec* zob. *klasty (ohen)*; **2.** *pałyty łaz* 'palić, wypalać łaz', dok. **wypałyty**: *pałyty, wypałyty łaz* Uś.

pamiataty 'pamiętać': *ja pamniatam* Bel., *pamniatam od materi* Czab., *pamiatawiem dohri* Jas., **tiamyty**: *tiamlu, win tiamit toho* Uś.

pamroka 'zmrok; ciemność w wyniku zachmurzenia się' PJas.

pan zob. *ksiondz*

Pan Boh zob. *Boh*

pan młody 'pan młody' Bin., Uś., *pan młody* Tcz., **młodyj** Bel., Jar., Lad., NW, **mołodyj**: *mołod'byj* Kom., **mołodec** Dal., PJas., *mołod'ec* Kom., **winosza** Czab., **inosza** i **winosza** sporad. na wsch. skraju ŁS3, **brawtyjan** sporad. ŁS1 (R, L 316)

pan prewelebnyj zob. *ksiondz*

pancak 'pęczak (kasza jaglana)': *p'ancak, pancak'by* Kom., *stupka — pancaka towczy iz jarcu, pancakby* Lad., *pancakby* Uś.

pańczowa korowyczka zob. *worożka*

pani młoda 'panna młoda' ŁP1–2, **mołodycia** ŁP1 (sporad.), ŁP2–3, ŁS2–3, ŁB, **młoducha** ŁP1, ŁS1, **młoda** ŁS1–2, **pani młoda** sporad. ŁP, **brawta** sporad. ŁS1–2 (AŁ 254, R, L 317)

pantliczka 'pętelka' Jas., *pantliczka h czepci* Bel., **pantlika** Jas.

panucikby, lroj. *panucik* 'troki u fartucha' Cz., por. *torokby*

paportyna, *paportina* 'paproć' Bel., Jar., Kom., Lad., Sm., Sz., Tcz., Uś., 'paprocie (zbior.)' Uś., **hadżypyrka**: *hadżipirka* Jas.

papuczy, *jedna papucza* 'pantofle z filcu' Uś., *papucze — powercha, na bagańcze* Cz., *papuczi z postaw, dakody na baganczy, na skirni na zimiu, żeby na ladi ne hpali, żeby ne zamerzli nohy* Jas.

papulatyj 'mający tłustą gębę' Lad.

paraczok zob. *prykrywka*

paradna zob. *paradnycia*

paradno 'strojnie; odświętnie' Lad.

paradnycia, *paradnica* 'dziewczyzna ładnie ubrana, strojnisia' Bel., Jar., Lad., NW, Sz., *par'adnycia* Kom., **paradna** Tcz., **feszanda** Jar.

paradnyj 'wystrojony, odświętnie ubrany' Jas., zob. też *paradnycia*
paradyty (sia) 'stroić się; ubierać się odświętnie': *paraditi, paradno oblikati sa* Lad.,
dok. **выparadyty sia**: *выparadżena* Lad.
parak zob. *прыкрыўка*
parenyna, parenina 'parzone plewy': *parenyna* — *jak połowu paryty* Sm., 'siano
sparzone wrzątkiem' Bel., Lad., Sz.
parno 'parno': *barz je parno* Czab.
parobok, parubok, lmn. — *ribci* 'kawaler (młody, nieżonaty mężczyzna)' Ł, ŁB (AŁ
250), **szuhaj** 'młody chłopak (do 18 lat?)' Czab. (jak ma już 21 lat), *szuhaj dakoli*
Lad., zdr. **paribczak** Czab. (jak ma 17 lat)
paryja 'głęboki wąwóz i (bardzo) zła droga w nim' Uś., *draha prez mtakty, medzi
berekami, brydka draha* Jas., 'głęboki wąwóz, dół' Sm., 'teren zarośnięty
krzewami, gdzie przejść nie można (nawet na równym)' PJas.
paryty 'parzyć': *siczka parena* Jar., *paria dla korowy* Kom.
paserb 'pasierb' Jas., Sm., Tcz., Uś., *p'aserb* Kom.
paserbycia, paserbica 'pasierbica' Biel., Jas., Kr., Sm., Tcz., Uś., *p'aserbicia* Kom.
paseńka zob. *paswysko*
pasika 1. zob. *zrub*; **2.** 'pasięka' Biel., Kr., Uś., Woł., **pasica** Tcz., **pszolnyk** Czab.
paska 'chleb pieczony na Wielkanoc' Jar., Sm., *paska na Weligden z pszenicznej
muky* Jas.
Paska zob. *Wetykden*
pasmo 'pasmo (lnu, wełny)': *priadeno* (motek) z *pasmami* Bel., *pas'mo* Jar., **powismo**
Bel., Lad.
pasok 'pasek (np. do canistry)' Sm.
past 'sidła' Czab.
pastuch zob. *pastyr*
pastuszka zob. *pastyrka*
pastwysko zob. *paswysko*
pasty 'paść' Ł, 'paść się': *chudoba chce pasti* Sz.
pastyr 'pasterz' Bel., Czab., Jas., Lad., PJas. (krów, wołów, koni), Sz., Uś (krów
i owiec), **pastuch** Jar., Jas., Kom., NW, PJas., Tcz.
pastyrka 'pasterka' Bel., Lad., Sz., Tcz., **pastuszka** Jar., NW
paswysko, paswisko 'pastwisko' Bel., Biel., Cz., Jas., NW, Sz., Uś., *p'aswysko* Kom.,
pastwysko: *pastwisko* Jar., Lad., Tcz., **paseńka** Bel., *pasienka* Cz.
patkań zob. *szczur*
patryja 'wieża triangulacyjna' Lad., *patrija* Jas.
patyczky, patyczky, jedna patyczka 'zapałki' Biel., Kr., NW, Woł., *patyczky*, lpoj.
patyczok Tcz.
pawiky, pawuczajky zob. *powiky*
pawuczyna, pawuczina 'pajęczyna' Ł, ŁBP (AŁ 149–150), *pawuczyn'a* Kom., Rad.,
pawuk 'pająk' Ł, ŁB (AŁ 148); **pawuk zelennyj** '?': *jak korowa zjst, to zdochne* Jas.
pawutycja 'powój' Bel., **powij** Tcz., **połotycja** Lad., **splitaczka**: *splitaczka* Kom.
pawuz 'pawęż (drąg do przyciskania siana lub snopów na wozie)' Bel., Biel., Jas.,
Lad., Sz., *paw'uz* Kom.
pawuzyty 'mocować pawęż (za pomocą sznura)': *pawziti motuz* Jas., por. *prypawu-
zyty*
pazdur zob. *pazur*

paździria 'paździeże' Biel., Jas., NW, Tcz., Woł., *paździria* Bel., *paździria z lenu* Jar.,
paździeria Lad., *paździra* Sz., *paźdz'iria* Kom., por. *kolak*
pazucha 'pacha' Kr., Tcz., **pacha**: *pid pachom* Uś.
pazur 'pazur' Biel., **pazdur** Jas. (u kota)
pażerawyj 'żarłok (gdy trochę gruby)' Bel., por. *żrak*
pczolar 'pszczelarz' Bel., Lad., Tcz., **pszczelar** NW, **bortnyk** Kom.
pczolnyk zob. *pasika, utyj*
pczoła 'pszczola' Ł, ŁBP, **pszczola** ŁP, ŁS1 (AŁ 158, L 172)
pec 'piec (chlebowy)' Ł, ŁB (AŁ 5)
pechacz 'piegowaty (chłopiec, mężczyzna)' Bel.
pechaczka 'piegowata (dziewczyna, kobieta)' Bel.
pechatyj 'piegowaty' Bel.
peczar zob. *watrysko*
peczarky, jedna peczarka 'pieczarki (grzyby)' Jas.
peczeń, peczenia, peczinka, peczene mięso 'pieczone mięso' (S)
peczenia zob. *peczeń, peczinka*
peczinka 1. 'wątroba': *peczinka* Tcz., (S), *peczunky* lmn. (S), *peczunka* Jas., Lad.,
picz'unka Kom., **peczenia** (S), **wantroba** (S), *wontroba* NW, *ontr'oba* Kom.,
czorna peczunka Bel., *czorna piczunka* Sm., **czorny peczynky** Kr., *czerni
peczynky* Dal. (u zwierząt), *piczunka (czorna)* Sm., **tiężke pluca** Biel. (L 88); **2.**
zob. *peczeń*
peczynky biły zob. *plucza*
peczynky czorni zob. *peczinka*
peczy 'piec': *w kolibie na watri gruli budeme pekli* Cz., dok. **speczy**: *id'yj spicz chlib*
Kom., **wpeczy**: *hpik, hpeczenyj* Bel., *zadnia chyża, de sia pekto chliba* Jar., *hpiuk
sia* Jas., **napeczy**: *jak sia napiuk chlib* Jas.
peluszka zob. *pełenka*
pełechatyj 'człowiek z długimi, nieuczesanymi włosami' Sm., (S), **pełechacz** Sm.
pełenka 'pieluszka' Bel., NW, Tcz., **peluszka**: *powiwati do peluszek* Jar.
pełesz 'zbite włosy' (S)
pełewnyk 'plewnik, także zagacenie ścian' Ł, ŁB, **plewnyk**: *plewnik* sporad. na ŁP1,
ŁS1 (AŁ 14 podaje jedynie zasięg wyrazu), np. *pełenyk* 'zagrodzenie na liście
bukowe, jaworowe dla ocieplenia komory' Bel., **plewynka**: *plewinka* 'zasięk na
plewy' Jas.
pencakyy zob. *pancak*
perechid 'przejście': *tawka na perechid na druhu stranu* Lad.
pered 'przed': *watra pered czelustkami* Bel., *pered Welikodniom* Jar., *burka jak witor
duje pered dodżom* Lad.
peredni zuby zob. *zub*
perednia chyżka zob. *chyża*
perednie żelizo zob. *czeresto*
perednij 'przedni': *perednie piwwoza* Jas.
peredwczera, peredwczerom zob. *pozawczera*
perehorodyty 'przegrodzić': *perehorodżena* Uś., **prehorodyty**: *carkyy* — *pre jahnia-
ta prehorodżeno* Cz.
perekysnuty 'przekwasić się': *perekysto mi motoko* Lad.

perelih 'ugór' Bel. (jak długo nie orane), Jas. (na rok, lub więcej), *perelih* Tcz., *perel'ih* Kom., **pereloh** 'w lesie, nigdy (?) nie orane' Sz., **wernycia** Lad., *wern'ycia* Kom., **pernycia**; *pern'ycia* Rad.

perelożyty 'przełożyć, położyć': *tawu* (kładkę) *sia perelożyto* Bel.

perepiłka 'przepiórka' ŁP, ŁS2-3, **prepiłka** ŁP1, ŁS1, **perepęycia** ŁBP (AŁ 144)

pereruba 'miejsce na wymłócone ziarno, sásiek' Czab., (S), zdr. **pererubka**

perespanka zob. *korpywka*

peresyra zob. *wsypr*

peretihaty 'przeciągać': *perekichało w zymy* (zimno ciągnęło, wiało przez szpary) Uś.

perewaryty 'przegotować': *perewariti mołoko* Bel.

perewertaty (*sia*) 'przewracać (się)' Sm., **prewertaty** 'przewracać': *powiterica lisby prewertat* Jas.

perhacz 'nietoperz' ŁP1 (sporad.), ŁP2-3, ŁBP, ŁS2-3, **myszperhacz** ŁP1, ŁP2 (zach. skraj), ŁS 1-2, **gacok** ŁP3 (okolice Sanoka) (AŁ 152-153)

periuszcza zob. *perwistka*

pernycia zob. *perelih*

pero 'pióro, piórko' NW, Tcz., por. *piria*

perohy zob. *pirohы*

pers zob. *cycka, hrudy*

persten 'pierścionek': *persten z oczkom* Cz., *persteń* 'obrączka ślubna' Jas.

perun 'piorun': *peruny byjut* Bel., *perun strilat* Lad., *peruny byut* Sz.; # **do peruna!** 'do pioruna!' Bel.

perwistka 'owca, lub krowa, która urodziła po raz pierwszy' Bel., **periuszcza** Tcz., **perwiuska** Cz.

peryna, *perina* 'pierzyna' Bel., Jar., Jas., Lad., Sz., Uś., *per'yna* Kom.

perynianka zob. *oboloczyna, wsypr*

pes 'pies' Ł, ŁBP (AŁ 117), *pes żeby dom wartuwaw* Bel., *pes bresze* Lad., zdr. **psyk**, *psik* Bel., Jar., Jas., NW, Tcz., **pesyk** Rad., zgr. **psysko**: *psisko* NW, por. *szczenia*

pesia wysznia 'jakaś trująca roślina': *p'esia w'ysznia* Kom.

pesyk zob. *pes*

petruszka 'pietruszką' Kom.

piastuk 'pięść' Jas., NW, Tcz., Uś., **piast** Czab., Jar., Lad., Sm., *piast* Kom., **żmenia**: *daw mu zo żmeniom, zo żmeniom mnia buchnow* Bel.

piata 'pięta' Ł, np. Bel., Lad., Uś., *pi'ata* Kom.

piatero 'pięcioro, pięciu' Uś.

piatka 'piętka u kosy' Bel., Jas.

pid¹ 'pod' Ł, np. *piwnica pid chyżom* Jar.

pid², miejsc. Ipoj. *na podi* 'strych (nad chałupą)' Ł, ŁB (AŁ 2)

pidberaczka zob. *odberaczka*

pidberaty 'pomagać przy koszeniu': *baby pidberali zo serpom, z rukami* Jas., por. *odberaty*

pidczynyty tisto 'rozczynić ciasto': *pidczyn'yty k'isto* Kom., por. *rozczynyty*

pidgarla, **pidharla** zob. *pidhorla*

pidharłycia, **pidhyrłycia** 'dolna poprzeczka w jarzmie' Uś., **pidhorłyna**: *pidhorlina* Jas.

pidharłyna 'podgardle prosięcia' Uś., zob. też *pidhorla*

pidhartaty 'rozgarniać węgiel w piecu': *watlarka — pidhartati na bik* Uś.

pidhorla 'podgardle (krowy)' ŁP2-3, ŁBP, ŁS3, **pidgarla** (**pidharla**) ŁP1, **pidhorlyna**, *pidhorlina* ŁS1, **pidhorłycia** ŁS2, **pidhartyna** Tcz. (AŁ 83)

pidhorłyna zob. *pidharłycia, pidhorla*

pidkowa 'podkowa' Jas., **pidkow**, dop. *-kwy* Czab.

pidkulok 'luśnia (podkulek, zewnętrzna podpórka tylnej kłonicy)' ŁP, ŁBP, **luszeńka** i **luczyka**, *luczika* sporad. ŁS1, **pidpirka** ŁS2, **pidstawka** ŁS3 (AŁ 24)

pidkysnuty 'podkwasić się': *mołoko pidkysło* Jar.

pidłoha 'podłoga (w domu)' NW, Pjas., Uś., *pidłoha* Kom.

pidłyj 'zły, kiepski': *podłyj kin* Jas., *pidł'byj* Rad.

pidmołot 'otręby (?)': *zakwasok do pidmołotu sza dawalo* Jar.

pidnebinia 1. 'podniebienie' Uś., *pidnibinia* NW, **pidnibia**: *pidnibia* Jar., **ponibia** Tcz., *ponibla* Sm., por. *timia*; **2.** zob. *ponibia*

pidojma 'podejma w woze' Bel.

pidoszwa 1. 'spód stopy, stopa' Bel., Sm.; **2.** zob. *pidwałyna*

pidpalcza 1. 'chleb (placek) z owsa': *pidpalcza* Dal.; **2.** zob. *pidpatok*

pidpałok 'rodzaj plaćka' Czab., Lad., *tońsze* (niż *osuch*), *zo syrom, z hruszkamy, z kapustom* Bel., zdr. **pidpalcza** Lad.

pidpaszka zob. *kłyn*

pidpeńky 'podpieńki (rodzaj grzybów)' Sm.

pidpirka zob. *pidkulok*

pidplekаты zob. *pletakaty*

pidpołudенок 'drugie śniadanie jedzone w polu' Sm.

pidsośniakы zob. *sosniakы*

pidstawka zob. *pidkulok*

pidstina zob. *zasypa*

pidwałok 'miejsce opuszczone przy orce': *pidwałok* Jar., **prekonecza** Jas., **skas** Lad.

pidwałyna 'podwalina (pierwsza belka, leżąca na kamieniach węglanych)' Uś., **spodok**: *spodok*, lmn. *spidky* Lad., Woł., **spidok**, lmn. *spidky* Bel., **pidoszwa** Czab., **ligar** Biel., Woł., **protiś** Pjas., *pr'otisia* Kom.

pidweczyrok 'podwieczorek' ŁP, ŁBP, *pidweczurok* 'podwieczorek jedzony w polu' Sm., **ołowrant** ŁS (AŁ 66), *ołowrant zo sobom nosiw* Jas.

pidwerszok zob. *prawda*

pidymnia zob. *ponibia*

pina 'pianka na świeżym (nie przegotowanym) mleku' Jas. (przy dojeniu), Sm., Uś.

piniazi 'pieniądze' ŁP1, ŁS i częściowo ŁP2, ŁP3, **hroszы** ŁP2-3, ŁBP (AŁ 34)

pinka i **skirka** 'piana na barszczu, kapuście, mleku' Dal.

pip zob. *ksiondz*

pir 'czarownik' Kom., por. *bosor, czariwnyk, strigosz*

piria 'pierze' Jas., NW, Sz., Tcz., por. *pero*

pirnycia zob. *wsypr*

pirohы 'pierogi' Jas., Lad., **perohы** Sm., Sz., zdr. **pirożky** Jas.

pirycia 'czarownica': *pir'ycia* Kom., por. *bosorkania, czariwnycia, striga*

pist 'post': *tyżden fedorowij (jak sia stało na pist), kryżowij, czornij, zadusznyj, kwitnij* (przed Niedzielą Palmową), *wetykodnij* (przed Wielkanocą) Sm.

pisznyk zob. *stezka*

pity zob. *spiwaty*

piwdruha 'półtora' Czab., Lad., Sz., *piwdruha metra* Jas., podobnie **piwtretia** 'dwa i pół' Czab., Lad., Sz., **piwczetwerta** 'trzy i pół' Czab., Lad., *piwstwarta* Sz., **piwpiata** Czab., Lad., **piwdesiata** Czab., Lad.
piwfasky zob. *piwkircia*
piwka 'półka' Pjas.
piwkircia 'pół korca (miara: 50 kg.)' Bel., Jas., Uś., **piwfasky** Kom., *mirka* Sz.
piwkirciwka 'beczka o pojemności 50 kg. (zboża)' Lad.
piwmandla 'stóg zboża z 16 snopów' Jas.
piwnicz 'północ' ŁS3, **piwnoczy** ŁS (L 187)
piwpiata, **piwtretia** zob. *piwdruha*
piwwoza zob. *telih*
pizniszcze 'później' Uś., *piznisze* Bel., Kom.
plajster 1. zob. *lisa*; **2.** 'wełna, która przy strzyżeniu owcy spada z jednej strony' Wis.
plantro 'strych w stodole, nad klepiskiem' Cz. (*nad bojiskom i nad priczutkom*), Bel., Jas., Sz., Uś., (S), *plantra* lmn. Lad.
plewnyk, **plewynka** zob. *petewnyk*
plit, *plit*, dop. *plota* 'plot' Ł, np. Jas., (S), *ne mam plit* Jar.
pluca **ciężka** zob. *peczinka*
plucza, lpoj. *pluczo* 'pluca' Uś., **pluca** Dal., Jas., Lad., Sm., **biłe pluca** Bel., **łehke pluca** Biel., **łehke** Tcz., *łehke* Kom., **łehky** Sm., **łeheni** Bincz., **biły peczinky** Kr.; jako 'pluca u zwierząt' zapisano *pluca* Uś., *biły peczinky* Dal.
pluta 'śnieg z deszczem' Sm. (S), **plutawyna**, *plutawina* Bel.
placa 'zapłata' Ł, **płatnia** ŁP3 (okolice Sanoka), ŁBP (AŁ 345)
plachta 1. 'plachta' Jar., *plachta z polotna* Jas., *tkata plachta* Sz., *pisana plachta* (ze smugami, tkane jak drellich, własnej roboty) Lad., 'plachta do siania' NW, Tcz.; **2.** zob. *prystyrato*; **3.** 'przykrycie na łóżko' Kom.
plaj 'na przełaj': *idesz plaj* Wis.
plakaty 'plakać' Ł, np. Sz., **szłyzyty**: *szłyzyta* Sz.
planka zob. *dyczka*
plankacz, **woksza**, **rubanycia** 'topór ciesielski' (różne rodzaje?) (S), *plankacz* — *kresati* Lad., **kresacz** (to samo co *plankacz*) Czab.
planno, *plano* 'licho, źle' Jar.
plannyj 'lichy, marny, zły' ŁP, ŁS3, w formie **plannyj** ŁS1–2 (AŁ 309, R), *plannyj czas* (pogoda) Lad.
plaskatyj 'płaski' (S)
płat¹ 'zapłata juhasa' Jas.
płat² 'koc z sukna': *płat wownianyj* Jar.
płatky 'łaty': *na kierpcoch sut płatky z dotu* Bel.
płatnia zob. *placa*
płatok 'klin w *opliczy*' Lad.
płatow 'płatów' Kr., dop. *-twi* Cz., Lad., dop. *-twy* Uś.
plawajka zob. *plowyj*
plazyna 1. 'polanka w lesie': *plazyn'a* Kom.; **2.** zob. *kipnyna*
plebanija (często w formie *klebanija*) 'plebania' ŁP (na ŁP3 rzadko), ŁBP, **popiwstwo** ŁP3, ŁBP, **fara** ŁS (AŁ 338)
pleczo 'ramię' Jas., Uś., *plecze* Woł.; *pleczy* 'plecy' Sm., *na pleczech* 'na plecach' Woł.; *nis na pleczu, na pleczech* Lad.

plekaty 1. 'karmić piersią' Bincz., Cz., Czab., Lad., Pjas., Sz., *mama plekat gitynu* Bel., *mama dzecko plekat* Jar., *mama ho (dzecko) plekat* Jas., *plekat ditynu cycku* ('piersią') Sm., *plekat ditynu* Uś., dok. **odplekaty** 'wykarmić': *odplekat* Bel., **pidplekaty** Czab.; **2.** *plekaty* 'karmić — o zwierzęciu' Czab., Jar., Lad., Sz., *plekat* Cz.; **3.** *plekaty* 'ssać — o dziecku': *dzecko plekat* Jas., *gityna plekat* Pjas., **plekaty sia** Sz., *dzecko sia plekat, cicut*, (rzadziej) *sse* Cz., *ditina sia plekat* Uś., **cyccaty**: *cyccat* Jar., *dzecko cicut pers* Jas., *żena dawat cyccaty* Lad., *dzecko ciciat* Sz., *ditina cicut* Uś., **cyckaty** Lad., *cyccat* Jar., *gityna cyccat* Bel., Pjas., **ssaty**: *dzecko sse* Bincz., **scaty**: *daje mu scaty cycku* Sm., *ditina sce* Uś.; **4. plekaty sia** 'ssać — o zwierzętach': *tela sia plekat* Uś., **cyccaty**: *cicut jahnia* Cz., *jahnia cicut uwcu* Jas., *tela ciciat* Sz., *tela cicut* Uś., **cyckaty** Lad., Pjas., *szczeniatio cyccat, pajcata cyccajut, cyccajut suku, korowu* Bel., **ssaty** Pjas., **dojity**: *cyccat, sse, dojity* Pjas.

pleskanka 'ser (krowi), ściśnięty (płaski)': *pleskanka* — *czysty сыр korowij na Pasku* Lad.

pleso 'staw, który tworzy potok, rozlewisko (powstałe wskutek zatoru z lodu)' Kom.

plesty 'opowiadać plotki, pleść (bzdury)': *bajczarka baji plete* NW

pletar 'zagrodzenie w stajni na świnie' Jas.

pletianka 'butelka opleciona (na naftę, wódkę itp.)' Lad.

pletkar'ka zob. *bajczarka*

pletky zob. *baji*

plowyj 'płowy (o krowie)' ŁP1 i ŁP3 (sporad.), **plawajka** 'płowa krowa' zapisano na ŁP2, **połowyj** zapisano ŁP2–3, ŁBP (AŁ 82)

pluca zob. *plucza*

pluh 'plug' Ł, np. Kom., Lad., Uś.

pluhatar zob. *oracz*

pluzok 'radelko (do ziemniaków)' Tcz., *pluzok do oborowania grul* Jar.

plytko 'plytko': *plytko oraty* Bel., Jas., Lad., Sz., Uś., *plytko or'aty* Kom.

plytkyj 'plytki' Cz. (o misce, talerzu, orce), *plytka woda* Kr., *plytka woda* Uś.

pniazok zob. *kobycia*

pnia 1. 'pieniek (pozostały po ściętym drzewie)' Jas., Lad., Uś.; **2.** 'pień rosnącego drzewa' Jas., Kom., por. *strim*; **3.** 'ul z desek': *ul sołomianyj, pniak z doszkoch* Jas.

po 'po', 'na': *bołoto po drazi, sia zahrabało po rilli* Jas.

poboronyty zob. *boronyty*

pochmareno zob. *chmarno*

pociluwały zob. *ciluwały*

pocwerkaty zob. *cwyrkaty*

poczaruwały zob. *czaruwały*

poczasa zob. *chwyla*

poczka 'nerka' Bel.

poczubaty zob. *ciluwały*

pada 'ziemia, grunt': *orna pada, sia pohnojit i poore* Cz.

podenok 'żerdki i gałęzie położone w stodole pod snopy': *w stodoli na spodku, lem kriakky nakłali abo druczky* Jas., *podynok* (strych nad stajnią) Kom.

poderty zob. *derty*

podertyj 'podarty, zniszczony': *podertyj boczkor* Bel., *cundry* — *poderty tachy* Lad.
podłtyj zob. *pidłtyj*
podoj 'świeżo sklagany ser, wyjęty z *putyry*' Cz.
podolok 'halka (pod spódnicą)' Uś., *podolok z potoma, uzke* Lad.
poduszka zob. *zahotowok*
podwiria 'podwórze (w obejściu)' Uś., Woł., **podwirec**, *na podwirci* Tcz., **podworec** Biel., **rymok** (?) Kr., **obora** 'podwórze' Kom., Pjas., 'podwórze wraz zabudowaniami (domem i *stajnią*)' NW, por. *obyścia*
podyszar, *podyszar* 'półka, na której ocieka i schnie ser (w *komarniku*)' Cz., Jas.
pochar 'spalenisko, wypalone miejsce' Kom., **pochorysko** Kom., Rad., Wis.
pocharyk, *pocharik* 'kieliszek' Bel., Jas., Lad., Tcz., Uś., **pocharok** Biel., **porcyja** Kr., Sm., *p'orcija* Kom., **porcyjka** Biel., Kr., **kieluszok** (dawn.) Sz., **kieliszok** (nowe) Uś.
pohnojity zob. *hnojity*
pohoda zob. *chwyla*
pohorysko zob. *pochar*
pohrabky 'zgrabki zboża' Jar., por. *wyhrabky*
pojmaty zob. *imaty*
pojity 'poić': *pojity chud'obu* Kom., **napowaty**: *napuw'aty* Kom., **napawaty**: *koni napawali* Lad.
pokal, **pokiel** zob. *pokla*
pokis, lmn. — *kosy* 'pokos siana' Jas.
pokla 'póki, dorpóki': *pokla żyju* Uś., **pokal**: *dobri pokal zdrawia* Jas., **pokiel** Bel., **dokal**: *dokal zdrawia trimat silnyj* Lad., **doky**: *doky ne pryjdu* Czab., **poky** Czab.
pokładok 'jajko podkładane w kojcu' Czab.
pokosztuwaty zob. *kostuwaty*
pokowaty zob. *kuty*
pokropyty 'pokropić (kropidłem)': *pokropiti* Bel.
pokrowec 'narzuta, rodzaj koca, derka' Lad., Sz., *postelny pokrowci* Jar., *z pokrowcem sia prikriwali* Jas., **deka** Cz. (koc kupny), Lad., *deka teper* Sz.; *pokrowec* 'narzuta na łóżko, na której się spało' (?) Cz.
pokrywa zob. *koprywa*
pokrywa, **pokrywka** zob. *prykrzywka*
pokwaryty zob. *kwaryty*
poky zob. *pokla*
polana 'polana w lesie, hala górská' Bel., Cz., Uś., zdr. **polanka** Bel., Uś.
polaty zob. *lary*
polih 'połóg' Kom.
polino 'polano (do palenia)' Uś., **poliń**, miejsc. lpoj. — *ni* Jar., por. *klacik*
polipyty 'natłuścić („ulepić")': *polipyty zemlu* (w chałupie) Jas.
poliwka zob. *kołyska, poływka*
polowyj 'polny', por. *dykij, kołyska*
polubyty (komu) 'pomóc': *polubywo mu sia* 'pomogło mu' Uś., **złubyty** (komu) *ne złubywo mu sia* 'nie pomogło mu' Uś.

połaznyk 1. 'człowiek przychodzący jako pierwszy do chałupy z życzeniami na Boże Narodzenie (*na wyłyju, wo świata*)' Bel., Czab., Lad., Uś., **winczowacz** Jas.: *połaznyk* 'na Nowy Rok' Sz.; **2.** 'chlebek wypieczony dla *połaznika*, z „kreskami" zrobionymi nożem, do których wkładano pieniądź': *baba hpiata hroszbi do toj kriskoi* Uś., *połaznyk* — *chlib na ristwo* Sm.; **3.** 'choinka bożonarodzeniowa' Jar.
połe 'pole' Biel.
połediwka, **połedowycia**, **połedycia** zob. *styzgawycia*
połetycia, też **połotycia** itp. 'pasożyt koniczyny (kanianka)' ŁP1–2, sporad. ŁS2 (AŁ 202)
połewka 'zupa': *horochowa polewka* Czab.
połokaty 'plukać' Kr., *len sia połokato w wodi* Jas.
połomin 'płomień' Biel., Tcz., Uś., Woł., *poł'omiń* Kom., *połomin* (S), ŁS (L13)
połon 'piołun' Kr.
połotno 1. 'płótno': *teniane połotno, paczysne połotno* Woł.; **2.** 'zwisające podgardle krowy (byka)' Uś., ŁP2 (AŁ 83)
połoty 'plewić' Kr., Sm., *sia połoto len* Jas., *ja polu* Uś., **opłaty** Kr.
połotycia zob. *pawutycia, połetycia*
połowa 'plewa, plewy' Jar., Jas., NW, Tcz., *jedna połowka* NW
połowyj zob. *plowyj*
położ 'płóz pługa (część pozioma słupicy, pięta)' Bel., Kr., Uś.
położynia 'dolina otoczona łagodnymi stokami' Uś.
połudенок 'obiad' Ł, ŁB (AŁ 71)
połudnowaty 'jeść obiad' (AŁ 67 — komentarz)
połycia 'półka': *polica* Jar., *poł'ycia* Kom., *policia jag dowha ckina* Lad., zdr.
połyiczka: *policzka* Jar., NW
poływka 'zupa' *poliwka* Jas., 'zupa z żętycy, zaprawionej mąką': *p'oływka* Kom.
pomahaty 'pomagać': *powara pomahaw baczowi* Cz.
pomały 'wolno, pomału' Kr., Uś.
pomastyty zob. *mastyty*
pomedże 'między, pomiędzy' Biel., **pomedży**: *pomedži chbiżbi* Bel., *pomedži dybri* Sm., *pomedži chbiżbi ide* Sz.
pomeło 'miotłka do wymiatania pieca' Bel., Biel., Lad., NW, Tcz., Uś., *pomeł'o* Kom.
pomerwyty 'zmierzić': *pomerwena sołoma* Bel.
pometaty 1. zob. *metaty*; **2.** 'poronić, urodzić przedwcześnie (o zwierzęciu)': 3 os. *pometata* Pjas., Uś.
pomicz 'pomoc': *nit pomoczi* Jas.
pomist 'dyle, podłoga w *stajni*': *p'omist* Kom., **pomosty** Kr., Woł., **dyłyna**, *dyłina* 'podłoga w *stajni*' Biel., NW, Tcz., Uś., **dyli** Bel., Jar., Jas., Sz.
pomiszaty sia 'o połączeniu owiec różnych gospodarzy do wspólnego wypasu letniego': *pomisz'awut sia* Kom., **zmiszaty sia**: *zmisz'awut sia* Kom., por. *zmiszaty*
pomosty zob. *pomist*
pomytok, *pomytok* 'szmata do mycia garnków' Lad., Uś., *pomytok mytti hraty* Sz., *p'omytok* Kom.
ponibia 1. 'sklepienie pieca nad paleniskiem' Biel., Lad., Woł., *ponibla* (S), **poniebienia** Tcz., **pidnebinia**: *pidnibinia* NW, **pidymnia**: *p'idymnia* Kom., **skłępinia**

Jas., *skleplinia* Kr., *sklepienia* Uś., **sklepowania** Sz., *sklepuwania* Bel.; **2.** zob. *pidnebinia*

ponuriak 'ponury człowiek, ponurak' Czab.

poochabiaty 'pozostawiać coś': *poochabiaw* (nieskoszone miejsca) Lad., por. *ocha-byry*

pooraty zob. *oraty*

popadia zob. *imość*

popeczeno zob. *opeczeno*

popper, dop. *-priu* **1.** 'pieprz' Ł, np. Bel., Biel., Dal., Jar., Jas., NW, Tcz., Uś., dop. *-pru* Sz., *pop'er*, dop. *-pri'u* Kom., *popyr* Lad.; **2.** 'znamię, pieprzyk' Czab., Lad.

popiwstwo zob. *ptebanija*

popiwszczyna 'księżę pole' Biel.

popońko zob. *ksiondz*

popozraty 'popatrzyć' Czab.

poprihaty zob. *zapriaczy*

popry 'przy': *juhas, nahaniacz popry niemu* Jas.

porast '(młody) gęsty las': *mołodbij porast* Sz.

porcyja, porcyjka zob. *poharyk*

porewesło zob. *poweresło*

poriad zob. *za poriad*

porih 'próg' ŁP1–2, ŁS 1–2, **poroh** ŁP3, ŁS3, ŁBP (AŁ 20)

porobyty 'zamówić, z czarować': *baczowe worożbili, znali odrobiiti, porobiti* Jar.

porochno 'próchno' Kr., Uś.

porochnowka zob. *baketyja*

porodyty sia zob. *rodvty (sia)*

poroh zob. *porih*

porosna (*swynia*) 'prośna (świnia)' Biel., Czab.

porosyty sia 'prosić się (o świni)': *swynia sia porositi* Uś.

porozszmariaty 'porozrzucić': *porozszmarije* Jar., por. *szmariyty*

porpłyca, *porplica* 'paprzyca (poziome żelazo pod kamieniem młyńskim w żarnach)' Bel., Jar., Uś., 'otwór, przez który wysypuje się mąka w żarnach' (?) Biel., Woł., 'otwór w górnym kamieniu w żarnach' (?) Kr.

portky 'spodnie płócienne' Tcz., Uś., *zoz lenu, smuszkate* Jas., por. *nohawky*.

portok, dop. *-rtku* 'szmata do garnków' Bel., Lad., 'obrus haftowany': *portok z toriczkami z potolna* Lad.

porubaty 'porąbać': *d'yrwa porub'ane* Kom., por. *rubaty*

porwaz 'powróż, gruby sznur' Cz.

posadzaty zob. *sadzaty*

pościl i postil 'łóżko' Ł, ŁB, sporad. **postela** ŁP3 (koło Sanoka; AŁ 11)

poskony zob. *konopli*

poskorodyty zob. *skorodyty*

poskruczaty 'poskręcać': *sia poskruczato* Bel., *byrcza wowna poskruczana* Sz., por. *krutyty*

poślid zob. *pozadnie zerno*

posmiszko 'żart': *czerewo — briuch na posmiszko* Jar.

posmotryty zob. *smotryty*

pospyraty 'zaprzeć': *pospirat* Jas.

postaw 'sukno' Bel., *papuczi z postawu* Jas., *czuha z postawu* Lad., *huni z postawu* Sz., **sukno**: *chołozni zo sukna szyty* Bel.

postawyty zob. *stawyty*

postil zob. *pościl*

postilka zob. *prycza*

postrużnycia zob. *burtnycia*

postryczy zob. *stryczy*

posusz zob. *suchar*

poswiaszczanka 'poczęstunek po poświęceniu czegoś': *posiaszczanka* Jar.

posypuwały 'posypywać': *sia posypuwalato* Bel., por. *sypaty*

poszwygaty zob. *szwygaty*

poterty zob. *terty*

potik 'potok' Bel., Czab., Lad., Sz., Uś., zdr. **poticzok** Czab., Lad., Pjas., *p'oticzok* Kom.

potim zob. *pak*

potorhaty 'podrzec, porozdzierać': *cundra — potorhana łacha* Sz.

potowczy zob. *towczy*

potrebowaty 'potrzebować' Sz.

pożywały 'używać': *najwecej sia poużywalato* Jar.

powala 'sufit' Ł, np. Bel. (także nad *stajnią*), Jar., Jas., Lad., Pjas., Sz., Tcz., Uś., Woł., *pow'ala* Kom.

powara 'pastuch owiec, pomocnik bacy' Cz.

powaryty zob. *waryty*

powch 'nornica (?)' Biel., Czab.

powercha 'nawierzch, zwierzchu': *papucze powercha, na багаńcze* Cz.

poweresło 'powrósło' Bel., Dal. i ŁS, **porewesło** ŁS1 (i sporad. gdzie indziej), *porewasło zo żyta krutili na hrabłok* Jas. (L 176)

powiazaty zob. *wiazaty*

powidaty 'mówić, powiadać': *powidajut, powidaw* Lad., *i dowho dumaty i powidaty* Sm., *ne powidaj mi nicz* Sz., dok. **powisty** Jas., Lad., *ja choczti ti daszto powisty* Bel., *jeszczem ne powita* Sm., *jagby jem znała tobym ti powila* Sz. *daszto ti powim* Uś., *jagbym znaw t'obym pow'iw* Kom.

powij zob. *pawutyca*

powijaky 'powijaki' NW

powiky 'powieki' ŁP1–2, **powiky** sporad. ŁP2, **prawuczajky** ŁP2–3, ŁS 2–3, **klipajky** ŁS3, ŁB (AŁ 272, R); lpoj. *powiko* Biel.

powismo zob. *pasmo*

powisty zob. *powidaty*

powiterycia zob. *kurniawa, zadujawka*

powitria 'powietrze' Kr.

powłoka zob. *obotoczyna*

pownia 'pełnia (księżycy)' Bel., Kr.

powyty 1. 'zwinąć': *powili na klubky* Czab.; **2.** zob. *powywały*

powywaczy 'powijaki': *powiwacze* Tcz., *powiwacz* Bel.

powywały 'zawijać (w pieluszki)': *powiwati* Jar., dok. **powyty**: *powity z pelenkami* Bel.

powyrizowaty zob. *miszkuwaty*
powysze 'powyżej': *powysze kolina* Jas.
poza 'za, poza': *poza chyżu* Bel.
pozadnie zerno 'poślad (gorsze ziarno)' Bel., Czab., Lad., Uś., **pozadok** Sz., **poślid** Kr., *poszlid* Jas., **pozadki** Bel., **fedacze zerno** Jas.
pozahartaty 'pozagarniać': *pozahartaw jedno ku druhomu* Jar.
pozarany 'pojutrze' Tcz., Uś., *pozarani* Biel., *pozaranyj* Kr., *pozaran* Kr., Woł., **napozaran** Bel., *napozarań* Sz., **napozarany**: *napozarani* Lad., **pozawtriu**: *pozawtriu, napozawtriu* Czab., **napozawtru** Jas., **nazarań** Sz., **pozawtrim**: *poz'awtrim* Kom.
pozawcerom 'przedwczoraj' Uś., **pozawczera** Czab., **pozawszczera** Kr., **zawczero** Jas., **peredwczera** Woł., *peredwcz'ara* Kom., **peredwczero** Biel., **predwczero** Bel., Lad., Sz., Tcz.
pozawtrim, pozawtriu zob. *pozarany*
poznaty 'znać': *poznam (znam) totu mołodiciu* Lad.
pozwozyty sia zob. *zawezty sia*
pożerty zob. *żerty*
pożyczyty 'pożyczyć': *pożycz meni szczaty* (szczotki do czesania lnu) Czab.
prajnyk, prajnik, pralnyk 'kijanka do prania' Ł, ŁB (AŁ 52), *kaczaczij pranik po katulki* Jas.
prania 'pranie': *zberato sia na prania* Bel., *dożdżowa woda na prania dobra* Jar.
prasia zob. *pacia*
prasmo zob. *lisa*
praty 'prać' Lad., Uś., *prati prajnikom na stilci* Sm., dok. **wypraty** Jar.
prawak 'człowiek praworęczny': *chłop z prawom rukom robii* Bel.
prawda 1. 'prawda' Ł, np. Lad.; **2.** 'kółko nakładane na mątwkę w bodence' Biel., Jar., Jas., Kr., Sz., Tcz., Uś., Woł., też **nawersznyk** Dal., **nawerszniczok** Dal., **pidwerszok** Bel., **jaszczyk** Pjas., **katulka** Bel., **kacziłko** Lad., **zbuszcza** Czab.
prawene mołoko zob. *maślanka*
prawet zob. *sracz*
prawnuk 'prawnuke' Bel., *prahnuk* Sm.
prawyty, prawiti masło 'robić (ubijać) masło' Lad., Sz., Uś., **kołotyty**: *kołotiti* Cz., Jas., **robyty masło** Woł., *rob'yty m'asło* Kom.
praznyk zob. *świato*
prażyty 'smażyć' Uś.
pre zob. *pro*
prechodżaty 'przechodzić, przelatywać': *prechodżaty z tepłych krajiw* (ptaki) Czab.
preci, precik, preciz, pretiz, preca, precin, priciak 'przecież' (S)
precidyty zob. *cidyty*
precin, precik, preciz zob. *preci*
precz 'precz': *id precz!* Bel., *wbitiahnuti precz* Jar., *idu od nieho precz* Jas.
predwczero zob. *pozawczero*
prehoroda 'zagrodzenie' Jas., zdr. **prehorodka** 'zagrodzenie w stajni' Jas.
prehorodyty zob. *perehorodyty*
prejty zob. *ity*
prekonecza zob. *pidwatok*
prekormyty 'wykarmić (?)': *prekormyżymy* Sm., por. *kormyty*

prepiłka zob. *perepiłka*
preruba zob. *protub*
prespanka, prespanycia zob. *kopywka*
prespaty sia zob. *skopytyty sia*
prestawiaty koszar 'przenosić koszar' Cz., dok. **prestawyty koszar**, por. *koszarowaty*
prestiń 'jakaś przestrzeń, przejście, np. między krzakami' Pjas.
presypa zob. *wsyp*
preszmaryty 'przerzucić': *preszmaryw prez wbitz* (wóz) Jar., por. *szmaryty*
pretak 'przetak' Kr., Uś., por. *reszeto*
pretiz zob. *preci*
pretrymowaty sia 'trzymać się, przebywać': *w lisi, de sia pretrimowali diki swini, wowci* Jas.
prewertaty zob. *perewertaty (sia)*
prez 'przez' ŁP1–2, ŁS1–2, **bez** ŁP1–2 (głównie w pasie pn.), ŁP3 i ŁBP (okolice Sanoka), **czerez** ŁP2–3, ŁS3 (AŁ 225, L 307, R)
priadene 'przędza namotana na motowidle' Tcz.
priadeno, priadenko zob. *motok*
priadka 1. 'prządka' Bel., Jar., Lad., NW; **2.** 'kołowrotek' Dal., Kom., Tcz., Woł., **wizok** Tcz., **szpulak**: *szpul'ak* Kom., **kołowratka** Lad.
priadywko zob. *motok*
priadywo 'przędziwo' Lad., Uś., *pri'adwo* Kom.
priadza 'przędza' Ł, ŁB (AŁ 37)
priasty 'prząść' Jas., Uś., *z lenu sia priato* Jas., *potim sia priato len na nitki* Sm., dok. **spriasty**: *posztrihli, spriali, tkali* Bel.
priataty 'sprzątać (w domu, na polu)' Cz., Kom., por. *spriataty*
priciak zob. *preci*
pro 'dla, na (coś)': *czir pro paciata mały* Lad., **pre**: *pre jahniata prehorodżeno* Cz., *kutec (chliwok) pre swini* Sz.
procidyty zob. *cidyty*
prodił 'przedziałek (we włosach)' Bel., Jar.
prohałyna zob. *kipnyna*
prokinecza 'miejsce opuszczone przy koszeniu' Czab., **rebro** Jar., **zakos** Jas.
prolij zob. *żywa*
protub, dop. –i 'przerębel' Czab., Dal., Lad., NW, Tcz., Uś., *pr'otub* Kom., **czurpel**: *na Hodbi skakali do czurpeli i myli sia* Jas., **preruba** Sz.
promiń 'promień' NW, zdr. **promyczok** NW
propast 'przepaść' Bel., Kr., Lad. (gdy moczar w dole), Sz., Uś., *do propasti może hpasti* Jas., *pr'opast'* Kom.
propecok zob. *prypecok*
prosfora 'opłatek (komunijny)' Lad.
proskurka 'opłatek' Lad.
prostyraty 'rozpościerać': *prostyrato sia len* Kom., **prystyraty**: *prysterali len na rosu* Sm.
prosyty 'prosić, zapraszać': *iszli prositi* (na wesele) Jas.
protiś zob. *pidwatyna*
prudko 'prędko': *prudko tetit* Uś., *ide prudko* Uś., *pr'udko isz'ow* Kom., por. *pylno, skoro*

prudkij dożdż zob. *dożdż*
prut 1. 'wąskie (na 5 m) pole' Pjas.; **2.** 'tępa strona kosy' Bel., Biel., Jas., Kr.
prychod 'przedsiemek w cerkwi' Uś, **prytwir** Kom.
prychodyty 'przychodzić': *prychodżajut* Sz., dok. **pryjty**: *priszlizme, otkal jes priszow?* Lad.
prycmywały sia zob. *cmtyt sia*
pryczółok, *priczółok* 'komórka na snopy zboża lub na siano' Ł, ŁB (AŁ 16), 'zagrodzenie na liście, plewy' Lad.
pryczy 'bryczesy': *pryczy* Bel.
prydany 1. 'ludzie z orszaku weselnego, którzy szli za młodymi z wesela do domu' Uś., *ideme na prydany* Jas.; **2.** 'rodzina panny młodej na weselu': *prydane* Kom.
pryhławok 'kostka w śródstopiu' (?) Bel.
pryhornuty 'przygarnąć, przegarnąć': *pryhornuti* Lad.
pryhorszczy, *prihorszczy* 'dwie (obie) garście' Bel., Lad., NW, Tcz., *do prihorszcz* Jar., *pr'yhorszcz* Kom.
pryjty zob. *prychodyty*
prykłasty zob. *prytożyty*
prykryj 'stromy' Uś.
prykrywało zob. *prykrywka*
prykrywały 'przykrywać': *z tym sia prykrywało* Sz.
prykrywka, *prikrywka* 'pokrywka (w naczyniu)' NW, Sz., Uś., *pekli pid prikrywkom* Jas., **prykrywało** Bel., **pokrywa** Tcz., **parak** Czab., zdr. **prykrywoczka**: *prykrywoczka* NW, **pokrywka**: *p'okrywka* Tcz., **paraczok** Czab.
pryłożyty 'przyłożyć': *sia pryložyto kameniom* Sm., **prykłasty**: *sia prikłato z welikima kameniami* Jas.
prymorozok 'przymrozek' NW, *pr'y morozok* Kom., **morozok** Bel., Tcz.
pryonaczyty zob. *onaczyty*
prypawuzyty 'przymocować pawąz' Bel., **zapawuzyty** Bel., por. *prawuzyty*
prypesok, *pripesok* 'przypiecek' Ł, ŁB, **prypiczok** część ŁBP, **propesok** Bel. (AŁ 6), *na prypecku my warili jisty* Lad.
prypuszczaty 'podprowadzać (do buhaja)': *jaliwka — pripuszczajut ich* Bel.
prypyn, *prypin* '(długi) łańcuch do wiązania krowy lub konia na pastwisku' Biel., Uś.
pryrodzenia 'przyrodzenie' Lad., *pryrodżinia* Czab.
prysiaha, *prisiaha* 'przysięga' Lad., Sz., *na prysiahu iszli* Bel.
prysiahnuty zob. *prysihaty*
prysidka 'część kądzieli, na którą się przysiadła' Bel., Jar., Lad., Pjas., Sz., **prysiadka** Czab., Kr.
prysihaty 'przysięgać' Lad., *prysihat* Bel., *prysihaw* Jas., *prysiham* Uś., **prysihaty**: *prisiahati* Sz., *prysiah'aty* Kom., dok. **prysiahnuty**: *prysiahnuw* Jas.
pryskorodyty zob. *skorodyty*
prysmo zob. *lisa*
pryspa zob. *zasypa*
pryspanka zob. *kopywka*
pryspaty zob. *skopytyt sia*
prystałyj 'dojrzały': *pristale zerno* Uś., *prystale zerno* Kr., **prystatylj**: *pristate zerno* Bel., Jas.

prystasz, *pristasz*, dop. *-sza* 'przybysz, który się ożenił we wsi' Bel., Cz., Jar., Lad., Sm., Sz., *pr'ystasz* Kom.
prystaty 1. zob. *prystawaty*; **2.** 'zamieszkać, ożenić się (o przybyszu)': *pristaw* Jar.
prystatylj zob. *prystatylj*
prystawaty 'dojrzewać': *pristawat zerno* Jas., *zerno pristaje* Uś., dok. **prystaty**: *zerno pristalo* Bel., Jas. (teraz: *dozriło*)
prystyrało 'prześcieradło' Uś., **plachta** Biel. Cz., NW, Woł.; *prystyrało* 'kapa na łóżko' NW
prystyraty zob. *prostyraty*
prysuszaty 'tracić mleko (o owcy, krowie)': *prysuszat* Pjas., Uś., 'nie mieć mleka (o krowie, owcy)' Sm., **tratyty mołoko** Cz., Jas., dok. **prysuszaty**: *prisuszyt, prischla* Cz., **prysusztyt sia** (*prysusztyt sia*) 'stracić mleko (tylko o młodej krowie, owcy)' Sm., **zapustyty sia**: *zapustytla sia korowa* (też o owcy) Sm.
prytoky 'śnice tylne': *pritoky* Sz., por. *snyci*
prytwir zob. *prychod*
prywezyty 'przywieźć': *drow treba prywezyty* Bel.
prywiązka 'wstążka do zawiązywania fartucha' Czab.
prycza 'prycza do spania w stajni' Kom., Lad., **postilka**: *postilka pro stuhu* Bel., **wyrook** Jar., zdr. **pryczka**: *pr'iczka* Kom., zbior. *prycza* 'prycze': *pr'icza des h budi* (dużo ludzi na nich spało) Kom.
psia zob. *szczenia*
psia buda 'psia buda' Uś.
psiakrew 'psiakrew (przekleństwo)' Bel., *psiakrew jedna* Jar.
psiatko zob. *szczenia*
psota zob. *ślota*
pstruh 'pstrąg' (S)
psyk, **psysko** zob. *pes*
pszczelar zob. *pczolar*
pszczenia zob. *szczenia*
pszczolnyk zob. *ułyj*
pszczola zob. *pczoła*
pszenycia 'pszenica' Biel.
pszenyczysko, *pszeniczisko* 'pole po pszenicy' Biel., Dal., Jas., Kr., Sm., Woł., **pszenyczysko** Bel., *pszenicznisko* Lad., NW
pszenycznianka 1. 'słoma z pszenicy' Bel., Biel., Czab., Dal., Lad., Uś., **pszenyczanka**, *pszeniczanka* Jar., Jas., Woł., też **pszenyczna**, *pszeniczna sołoma* NW, Sm., Tcz., Uś.; **2.** 'pole po pszenicy' Czab., Kom.
ptach 'ptak' Biel., Czab., Kr., Lad., NW, Tcz., Uś., **ptak**: *ptaci* Imn. Jar., **wtach** Jas., *wtach dżiobat* Sz., zdr. **ptasza** Czab., **ptaszok** NW, Tcz., Uś., **wtaszok** Jas.
ptycia zob. *drib*
puc zob. *pucka*
puchłynyna zob. *spuchtenyna*
***puchnuty** 'puchnąć', dok. **napuchnuty**: *napuchnuta noha* Bel., por. *zapuchnuty*
pucka 'penis' Bel., Czab., Jar., Kr., Lad., Tcz., Uś., Woł., *p'ucka* Kom., **puc** Jar.
pulak zob. *indyk*
pulcza, Imn. *pulczata* 'indycze' Bin., Jas.
pulka 'indyczka' Ł, ŁBS, **indyczka** pn. skraj ŁP i ŁBP (AŁ 125)

pulosz zob. *indyk*
pulso zob. *słabe misce*
putatynia 'ziemia nie nadająca się pod uprawę' Kom.
pustyty 1. 'puścić, wpuścić': *ne chotili do chbiż pustyty Sm., pust wodu! Sz.*; **2.** zob. *odwilhnuty*
puszka zob. *kistka*
puszok 'opuszka palca' Bel.
put 1. 'połna droga' ŁP, ŁBP (AŁ 212); **2.** 'pielgrzymka' Sz.
putia 'przezvisko na grubą babę' Jas.
putnia 'płaskie naczynie z klepek do pojenia konia, półokrągłe, rozszerzające się lekko ku górze, z uchem' Bel., Biel., Uś., Woł., *putnia — koni napawali* Lad., **putno** Czab., **putnio** 'rodzaj wiadra do czerpania wody ze studni' Sz.
puto 'okrągłe naczynie z klepek rozszerzające się u góry, z uchem' Cz.
putowaty 'iść na odpust' Jas., dawn.: 'iść pieszo' Jas.
putyra 'pucira, dziezka, w której wyrabia się bryndzę': *putyra, putyra Cz., putyra, baczowe mali na motoko, robili sbr* Jas., zdr. **putyrka** Jas.
pyjak, pijak 1. 'pijak' Bel., Biel., Jar., Jas., Kr., Lad., NW, Sz., Tcz., Uś., **pyjaczysko** Lad., Uś., **pyjaczyna:** *pijacz'ina* Kom., **loter** Jas., **lotrosz** Jas.; **2.** zob. *jabko*
pylno 'szybko' Kr., por. *prudko, skoro*
pylnuwaty 'pilnować' Uś., *pes piln'e d'omu* Kom.
pyła, pila 1. 'piła' Lad.; **2.** 'tartak' Jar., Lad.
pyłowyna, pyłowynia zob. *rizowyna*
pyrycia zob. *cm*
pysanka 'pisanka': *pisanka* Tcz.
pysanyna 'ogólne określenie pokrycia (pierzyny, poduszki) w czerwone i białe pasy': *pisanina* Bel.
pysanyj 'kolorowy (?) w pasy': *pisana plachta* Lad.
pysar 'pisarz' Jas., *p'ysar* Kom.
pyszczawka, piszczawka 'fujarka' Bel., Biel., Cz., Kr., Lad., Sm., *piszczawka, ne byto dakoli* Sz., *pyszcz'awka* Kom., **fujarka:** *fuj'arka* Kom.
pyty 'pić': *duha wodu pije* Bel., *pje w'odu sm'uha* Kom., dok. **wyipyty:** *wy'piw* Sz., por. *napyty sia*
pywnycia 'piwnica wykopana w ziemi (poza chałupą)' Uś., *piwnica pyd chbiżom* Jar.
pywo 'piwo': piwo Jas.
pyrczyty sia 'odbywać stosunek płciowy (o baranie)': *baran pyrczyt sia* Pjas.
pyrij 'perz' Jar., *pyrij* Lad., NW, *pirej* Bel., *pyr'yj* Kom.
pyrk 1. 'morda konia' Bel., Biel., Kr., 'morda owcy' Lad., zob. też *ryj*; **2.** 'głowa ptaka' Lad., zdr. **pyszczok:** zob. też *dziub, twar*
pyrsznyj 'dumny, zarozumiały' Jas., Sz.

rad 'lubić': *ja rad* Bel., *chto maw rad* Jar.
raduha zob. *duha*²
radyty 'mówić' Uś.: *dachto radiw, radime* Uś., *riaditi* Biel.
raf zob. *riaf*
rafka 'rafa do czyszczenia lnu' Biel.
rajbaczka 'tara do prania' Jas., Tcz., *rejbaczka* Biel., *rajb'aczka* Kom.
rajbaty zob. *zmykaty*

rakasz 1. 'kopa ze snopów żyta lub pszenicy (wyjątkowo owsa)' Biel. (z 22 snopów), *żbito, pszeniciu kłali do rakaszoch* Jas.; **2.** 'kupa kamieni, drzewa' Kom.
rameno 'ramię' Biel., Kr., Sm., Woł.
rapcy 'frędzle (przy ręczniku, jaki nosili drużbowie?)' Jas.
ratycia, raticia 'racica' Bel., NW, Tcz.
razom 'razem' Uś.
rdża 'rdza' pn.–zach. skraj ŁP1, też na ŁBP, **ardża** ŁP2, ŁS1–2, **yrdża** ŁP3, ŁS3 (AŁ 31); # *ardża na sołomi, na sołomi ardża stane* 'gdy pada deszcz i świeci słońce' Lad., por. *ruda padat*
rebro 1. 'zebro' Bel., Biel., Jar., Sm., Uś.; **2.** zob. *prokincza*
rechotaty 'kumkać, rechotać': *żaby rechoczut* Uś., **riowkaty:** *żaby riofkajut* Uś., **rygaty:** *żaba rygat* Kr.
redkow 'rzodkiew' Lad., *r'edkow* Kom., **redkowka** Sz.
rehotaty sia 'rzyć': *kin sia rehocze* Bel., Biel., Dal., Kr., Tcz., Uś., **erżyty sia:** *erżyt sia* Lad., *kiń 'erżyt sia* Kom.
remenec 1. 'rzemień do kierpców': *reminci* lmn. Bel., Uś., **remin:** *remeni* lmn. Biel.; **2.** zob. *związka*
remin 1. 'pasek do spodni' Tcz., Uś., dawn. 'szeroki pas męski' Biel., dawn. 'pasek do spodni (wąski) z nabitymi blaszkami' Kom.; **2.** zob. *remenec*; **3.** zob. *związka*
reminec zob. *związka*
reminyk 'rzemień do wiązania *lapsary*' Bel.
reszeto 'rzeszoto' Bel., Dal., 'przetak gęsty (do przesiewania zboża po raz wtóry)' Kr., 'przetak rzadki (do przesiewania mąki)' Uś., por. *pretak*
retiazka 'łańcuch, łańcuszek': *kolbyska na retiaskoch* Jas.
***rewity** 'ryczeń': *korowa rewe* Biel., Uś., por. *ryczyty*.
riabec, riabyna zob. *judyna*
riabyj 'pstry' Lad., *ri'abbyj* Kom., *riaba kurka* Sz.
riadyty, riaditi 'uchwalać': *ri'adiat* Kom., 'rządzić, rozrządzać': *riaditi z tym* Jas., dok. **uriadyty:** *hrom'ada uriad'yla* Kom.
riaf 1. 'obrzecz (rafa) w kole woza' Jar., Uś., **raf** Sz., **obkład:** 'obkład Kom.; **2.** 'szczotka do czesania lnu, konopi' Jar., *riaf — zubys zelizny* Jas.
riafaty 'czesać (len, konopie) na *riafie*': *sza riafało na riafi* Jar., *riaf, sia riafało* Jas.
rianda 'szmata' Bel., Cz., Dal., Jar., Jas., Lad., Pjas., Tcz., *randa* Sz., **cundra** Kom. ('podarta szmata'), 'stara podarta odzież' Bel., Pjas., *cundry — poderty lachys szto ne nosiat* Lad., *cundra — potorhana, roztorhana lacha* Sz.; *cundra* 'przen. o dziewczynie–latawicy' Jar.
riasa 1. (*wiwsiana*) 'kłos (owsa)' Bel., Biel., Jar., Kom., Lad., Rad., *bohawyj owes, bo win duze riasy maw na sobi* Sm.; **2.** 'kłos każdego zboża' (?) Tcz.; **3.** 'to, co jest na leszczynie pod baziami' Lad.
ricznyj zob. *lińskij*
ridko 'rzadko, na rzadko': *ridko sia warilo* Cz.; **na ridko** 'na rzadko': *czir na ridko* Jas.
ridkij 'rzadki (np. o potrawie)' Uś., zdr. **ridońkij:** *ridońkij czir* Czab.
rih 'róg' Jas., Kom., **roh** 'róg' Biel.
rila 'rola': *rila, sia zahrabało po rilli* Jas.
rin, msc. *po rini* 'kamienie i piasek nad rzeką' Dal.

rindzia, *ryndzia* 'zołodek cielęcy, z którego robi się kłag' ŁP1 (sporad., głównie w górach), ŁB, ŁS1, **rindzka**, *ryndzka* ŁP2-3, ŁS2-3, ŁBS (AŁ 113, R)
riochkaty 'kwiczeć': *swynia riochkat* (jak ma prosięta) Uś., *sw'inia ri'ochkat* Kom., por. *kwyczaty*
riowkaty zob. *rechotaty*
ripa 'rzepa' Sm.
ripak 'rzepak': *rip'ak* Kom.
ripyk 'dziurawiec (roślina)': *ripyk* Jar.
riwnyna 'równina' Bel., Biel., NW, Tcz., Uś., *riwnyn'a* Kom., Rad., **riwni** (tylko lmn.) Uś., **rowyna** Czab., *rowina* Jas., Lad.
riwnyj 'równy': *rimnyj* Cz.
rizanky 'makaron (domowy)' PJa., Sm., Uś.
rizaty 1. 'ciąć, wycinać': *czeresło rizato* Bel.; 'piłować': *rizali bukty* Sz., *riże sia* Uś.; **wyrizowaty** 'wycinać': *szynku sia wyrizuje* Uś.; 2. zob. *siczy kapustu*; 3. *wyrizaty*, *wyrizowaty* zob. *miszkuwaty*
rizbar zob. *blanar*
rizowyna, *rizowina* 'trociny (z piłowania drzewa)' Jar., Tcz., *rizowyna* Uś., **rizowyny** Kr., NW, **pyłowyna**: *piłowina* Bel., Jas., Lad., **pyłowynia**: *pił'owynia* Rad.
Riztwo zob. *Roźdestwo*
riźdia 'chróst' Lad.
riźnyj zob. *wszelijakyj*
robitnyk 'najmita' Dal.
robota 'roboty, praca' Bel., *tuczny roboty* (koszenie łąk) Jas., por. *sinokosy*
robyty 'robić': z *prawom rukom robit* Bel., 'pracować': *sa mu ne kee robyty, cibtyj deń robył* Lad., dok. **zrobyty**: *ja zrobiu, zroblat* Biel., *dwerka zrobeny do pletara* Jas., por. *odrobyty, porobyty, prawyty masto*
robywko zob. *pałyczka*
rodczy, *rodiczi* 'rodzice' Bel., Jas., Lad., Uś., *r'odyczy* Kom.
rodyna 'rodzina' Bel., Jas., Lad., Uś., *błyska rodyna* Sm., *rod'yna* Kom., **fametyja**, *famelija, familija* Jas., Lad., Sz., Uś., *fam'ylija* Kom.
rodyty (sia) 'rodzić (się)': *rodzeny* Jar., dok. **porodyty sia** 'o urodzaju': *żniwa — dobri sia porodilo* Jas.
rogal 'ostrewka do suszenia siana' Biel., Uś., *rogal na kipky* Sm., **socha** Bel., Kom., **ostyrha** Jas., **osterba** Jar.
roh zob. *rih*
rohacz 1. 'sarniak (samiec sarny)' ŁP1-2, **serniak** ŁP2-3, ŁS, **serniuk** ŁP3 (skraj wsch.), ŁBP, **siureń** ŁP1 (sporad.) (AŁ 130, R); 2. 'ciasto (pieczone na Trzech Króli)' Czab.
rohaczka zob. *rohula*
rohatyj 'rogaty' Cz., *rohata ucia* Woł., *rohata korowa* Kr., *rohata* 'owca z rogami' Jar., Jas., Kom., por. *rohula*
rohowyj 'narożny, węgielny': *rohowy, uholny kameni* Lad.
rohula 'owca mająca rogi' Cz., **rohaczka** Kom., por. *rohatyj*
rojity sia 'roić się': *rojat sia* Tcz.
rojtky zob. *toroky*
rokyta 'gatunek wierzy' Lad., Sz.
ropa 'roztwór soli, w którym przechowuje się mięso, słonine, ser' Kom.

rosiw 'rosół (zupa gotowana na mięsie)' Dal., Jar., Uś.
rosiwka zob. *siwalnycia*
rosocha 'gałąź z drobniejszymi gałązkami' Lad.
rosty 'rosnąć': *roste orich* Bel., *strom webykij roste* Lad., dok. **wyrosty**: *jak wyros len, to sia pololo* Jas.
rosyty 'moczyć na rosie': *len sia lem rosyło* Bel.
rot 'usta, jama ustna' Czab.
rowyna zob. *riwnyna*
rozbywaty 'rozbijać' Lad.
rozczynty 'rozczynieć (ciasto)': *rozczyntyt sia* Uś., por. *pidczynty*
rozderciuch 'krzykacz' NW
rozhaniaty *uwci* 'oddawać owce gospodarzom po wypasie letnim': *bacza zhaniat uwci na koszar, rozhaniat* Cz., *rozhaniajut uwci z koszara* Jas., **wyłuczaty**: *wyłuczawut sia* Kom., dok. **wyłuczaty**: *wyłucziv* Kom.
rozhartaty 'rozgarniać (np. len), przegarniać (ogień)' Bel., Jas., Tcz., Uś., *rozhart'aty, rozh'artam* Kom., dok. **rozhornuty** Kom., Lad., Uś.
rozkwitaty 'rozkwitać, zakwitać': *jabliń rozkwytat* Bel., por. *kwitnuty*
rozkyrity 'roztgotować': *rozkyreny gruli* Jas.
rozmajtyj zob. *wszelijakyj*
rozmetaty 'rozrzucić': *rozmetati sino, rozmetana kopka* Jas., *rozmetane daleko po switi* Uś., por. *metaty*
rozpałka 'drzewo ułożone do rozpalenia' Jas.
rozparinec 'odchowany wieprzek', przen. 'o chłopcu, który ugania się za dziewczętami' Uś.
rozpałyty zob. *klasty*
rozprawa 'mowa' Jar.
rozprawiaty 'rozmawiać, rozprawiać': *rozprawiamie* Jar.
rozrizaty 'rozciąć' Lad.
rozsada 'rozsada, flanca' Lad., **sadzenycia**: *sadzenica* Jar.
rozterty 'rozpostrzeć': *na pokosy sia rozterto len* Jas.
roztiahnuty 'rozciągnąć': *sia rozkiahło* Bel.
rozticzka zob. *roztoka*
roztoka 'dwa schodzące się potoki' PJa., zdr. **rozticzka** PJa.
roztorhaty 'porozdzierać': *wownu sia roztorhato, dachto i mołotiw* Jas., *cundra — roztorhana tacha* Sz.
rozwalaty zob. *kaczaty*
rozwałka zob. *katulka*
rozwałkaty zob. *kaczaty*
rozwałynny 'zburzenie': *stara chyż'a na rozwaliny* Jar.
rozwaroty (sia) 'roztgotować (się)': *rozwarene, rozwarilo sia na dziamu* Lad., por. *waryty*
rozwora 'rozwora (w wozie)' Bel., Sz.
Roźdestwo 'Boże Narodzenie' Biel., **Riztwo** Bel., Biel., Kom., Lad., Sm., Sz., Uś., **Hody** Jar., Jas.
rozkula 'owca z rogami' Jas.
rubacz 'drwal' Lad., Sz.
rubań zob. *zrub*

rubanycia zob. *plankacz*
rubanysko zob. *zrub*
rubaty, *rubati* 'rąbać, ścinać' Lad., Uś., *rubati derewo* Jar., *sia rubat na dbrwa* Jas., *družbowe rubali prohy* (na niby) Sm., dok. **zrubaty**: *zrubajut, zrubane* (ścięte) *derewo* Lad., por. *porubaty, wypasiczty*
rubec, lmn. -*bci* 'trok u fartucha' Uś., Woł.
ruczka 'trzonek koczerhy' Jas., 'trzonek sztychówki' Bel., 'trzonek wideł': *ruczka do wilołch* Sz., zob. też *derżak, pałycia*, por. *sztyl*
rucznyk, *rucznyk* 'ręcznik' Jas. (družbowie mieli), Kr., Uś.
ruczycia zob. *klanycia*
ruda padat 'gdy świeci słońce i pada deszcz' Czab., por. *rdza*
rujka 'rojenie się pszczół' NW
ruka 'ręka' Ł; # **na swoju ruku** Bel.
rumegaty 'przeżuwać (o owcy, krowie)' ŁP (bez skraju pd.-zach.), ŁBP, ŁS (bez zach. części), **meryndzaty**: *merindzaty* ŁP1 (pd.-zach. skraj), ŁS1, ŁBS, **merydzaty**: *meridzaty* Jas., *merydziat* Jar. (AŁ 387, R), też **żuty żwiaku**: *żwiaku żuje* PJas., **dżwakaty** Cz., **bagolyty**: *bagolity* Cz., zob. też *dżwakaty*
rumenok 'rumianek' Bel., Jar., Lad., **rumenec** Tcz., **rumianok** Kr., NW
rumplyna zob. *buraczanka*
rumplysko zob. *buraczysko*
runkla zob. *burak*
runkłowa natyna, **runkłowyna**, zob. *buraczanka*
runkłysko zob. *buraczysko*
rura zob. *susznia*
Rusala 'Zielone Świątki' Bel., Jas., Sm., Sz.
Rusnaczka 'Rusinka. Łemkinia (określenie siebie samego)' Jas., *R'usnaczk*a Kom.
Rusnak, lmn. - *naci* 'Rusin, Łemko (określenie siebie samego)' Bel., Czab., Jas., Lad., *R'usnak*, lmn. - *n'aky* Kom.
ruszaty 'ruszać': *ne možu ruszaty z rukom* Bel.
rużana 'określenie krowy' Sm.
rużnyj zob. *wszelijakyj*
rychtuwały 'szykować, przygotowywać': *rychtuwały* Bel.
rygaty zob. *rechotaty*
ryhaty 'wymiotować': *rihaw* NW
ryhotyny 'to, co zwymiotowane': *rihotyny* NW
ryma zob. *neżbit*
ryndzia, **ryndzka** zob. *rindzia*
ryba 'ryba' Biel., Kr.
rybar 'rybak' Tcz., **rybak** NW
rybnyk 'siatka na ryby': *rybnyk* Jas.
rychtar zob. *sołtys*
rychtarka zob. *sołtyska*
ryczyty 'ryczeć': *korowa ryczyt* Bel., Dal., Jas., Lad., Kr., Tcz., *rycz'it kor'owa* Kom. por. *rewity*
rydzyky 'rydze' Ł, ŁBP (AŁ 208–209)
rygiel 'rygiel': *rygiel derewianyj* Sz.
ryj 'ryj świni' Biel., Kr., **ryło**: *ryło* Kom., **kusa** Biel., **rysk** Kr.

rył zob. *sztychiwka*
ryluwały zob. *kopaty*
ryło zob. *ryj, sztychiwka*
ryni zob. *swerbiaczka*
rynok zob. *podwiria*
ryty 1. zob. *kopaty*; **2.** 'ryć' Jar., dok. **naręty**: *kiertysa naręje* Bel.

sad 'sad' Jar., Sm.
sadowyna, *sadowina 1.* 'owoce' Ł, ŁBP, **owoczy**, **owoci** sporad. ŁP1–2, sporad. też **owoczyna**, *owocina* (AŁ 190–191); **2.** *sadowyna* 'drzewa owocowe' Jar., Sm., **owocny stromy** Jas.
sadyty 1. 'sadzić (np. ziemniaki)' Biel., *sad'yty* Kom., por. *zasadyty*; **2.** 'sadzać': *sad'yty k'urku na j'ajciach* Kom.
sadza 'sadza' Ł, ŁB (AŁ 10)
sadzaty 'sadzać, wsadzać (chleb)': *topata — sadzało sia chlib* Bel., *chlib sia sadz'alo* Kom., dok. **posadzaty**: *posadzali do pieca* Jar.
sadzenycia zob. *rozsada*
sagan 'duże blaszane lub gliniane naczynie kuchenne' Uś., **saganek**: *s'aganek na syr abo na m'asto* Kom.
sak 'sak (na ryby)' Uś.
safasz 1. 'stado owiec, juhasi, baca itp. (razem wzięci)' Ł, ŁB (na ŁP wyraz występuje rzadko wobec braku wypasu owiec od dawna) (AŁ 104); **2.** 'zabudowania pasterskie na hali': *safasz sztyko: chytza, chliwok* Sz.
samochwał 'samochwała' Jar., por. *chwałybzda*
samodwomi 'we dwóch, we dwoje' Sz.
sań. sanka zob. *kopanycia*
sani zob. *kopanyci*
sankaty sia 'zjeżdżać na sankach' Bel., Lad., zob. też *wozyty sia*
sanky zob. *kopanyci*
sanycia zob. *kopanycia*
sarsan 1. 'uprząż na konia' Dal., *konskylj sersan* Lad., 'uprząż na dwa konie' Uś.; **2.** 'narzędzia ciesielskie' Czab., *sersam* Lad.; **3.** 'komplet, zestaw: uprząż na konia, sanie wraz z łańcuchami, narzędzia ciesielskie': *s'arsan* Kom., **sersan** Bel., Jas., Sz., *kliszczby, szbyło i konskylj sersan* Jar.
saszka zob. *konyk*
scaty zob. *pletaty*
schid 'trzecia kwadra (księżycy) Bel.
schnuty 'schnąć': *sbr schnuw tam* Jas., dok. **wyschnuty**: *wytschło* Bel., *wytsch len* Jas., *sino wytschło* Lad.
schodyty 'wschodzić': *schodiat bandurky* Kr., *schodit sonce* Uś., dok. **zjity**: *zysztło sonce* Uś.
schodyty sia 'schodzić się': *dwi riky sia sch'odiat* Kom., dok. **zjity sia** (R)
scidyty zob. *cidyty*
ścigaty sia zob. *honyty sia*
ścina 'ściana' ŁP (na ŁP2–3 rzadko), ŁBP, ŁS1, ŁS2 (zach. część), w formie *stina* (i *skina*) ŁP2–3, ŁBP, ŁS (AŁ 346), zdr. **stinka** Kom.
sedem zob. *sim*

segenia 'nieboże (pieszczotliwie na dziecko)' Sm., zdr. **segeniatko** Sm., **segiń** 'biadak, biedaczyna' Jas.
selanyn 'człowiek ze wsi': *selanin* NW, **selskыj**: *selskij* Lad., **waławczan** Lad.
selezynka 'śledziona': *selezinka* Bel., **slezynka**: *slezinka* Sz., **seleziń** Lad., *selez'iń* Kom. (AŁ 259)
seło 'wieś' ŁP, ŁBP, ŁS1, ŁS2 (sporad.), **wałał** ŁS2-3 (AŁ 213, R)
serce 1. 'serce' Biel., Jas., Sm.; **2.** zob. *oseredok*
serdak 'serdak sukienny, kożuszek bez rękawów itp.' ŁP. zach. skraj ŁS1 (AŁ 47); 'kożuszek bez rękawów, podszyty suknem („wełną")' Uś., 'serdak (męski i damski) z sukna, czarny, obszyty białym sznurkiem' Pjas., zob. też *kożuszanka*
serednij 'środkowy' Ł, np. Jar.
seredok zob. *oseredok*
seredyna 'środek': w *seredyni* Bel., *seredyni* (w środku) Lad.
serieńcza zob. *szcześcia*
serna 'sarna' Ł, ŁB (AŁ 129), zdr. **sernia** Czab.
serniak, serniuk zob. *rohacz*
serp 'sierp' Bel. (większy, niż *koska*), Jar., Tcz., *sirp* Czab., *babki pidberali zo serpom* Jas.
sersan zob. *sarsan*
serst 'sierść konia, krowy' Bel., Kr., Lad., *syrst* Sz., *serst* Kom., 'szczecina (świni)' Bel., Kom., Kr., Lad., *syrst* Sz.
serwatka zob. *żentycia*
sestra 'siostra' Ł, np. NW, zdr. **sestryczka**: *sestriczka* NW
sestranycia 'siostrzenica (też bratanica)' Lad.
sestrenycia 'siostra stryjeczna': *sestrenica* Cz., *sestrinicia* (też siostra cioteczna) Czab., *sestranycia* (też siostra cioteczna) Jar., Sz.
sestryczka zob. *sestra*
sestryniec 'siostrzeniec': *sestr'inec* Kom.
siadane mołoko zob. *ssiite mołoko*
siczka 'sieczka' Jar., Jas., NW, Sm., Tcz.
siczny kapustu 'szatkować kapustę' Bel., Biel., Kr., Lad., Tcz., **hoblowaty**: *hoblowali kapustu na hobli* Jar., *hoblowati kapustu* Jas., **rizaty**: *r'izaty kapustu* Kom.
sidem zob. *sim*
sidlisko zob. *sidżynia*
sidło 'siodło' Ł, ŁB (AŁ 403), *sidl'o* Kom., **sidysko** Jas.
sidżynia 'siedzenie na wozie' Uś., **sidysko** Jas., Kr., *sidisko* Tcz., **sidlisko** (S)
sijacz 'ten, co (dobrze) sieje' Czab., Jar.
sijania 'siejba' Jas.
sijaty 'siał' Uś., *budeme sijaty h jari* Bel., *napersze sia sijaw len* Jas., dok. **nasiaty**: *nasiaw* Sz.; forma *sijaty* ŁS1-2, forma *siaty* ŁS2-3 (L 96), por. *zasijaty*
sijka zob. *sojka*
sil, dop. *soły* 'sól' Ł, np. Bel.; **kruchowa sil** 'gruba sól' Bel.; *hruda soły* zob. *hruda*
silskыj 1. 'wiejski' Kom.; **2.** zob. *selanyn*
sim 'siedem' ŁP, ŁBP, ŁS2-3, **sedem** ŁP1 (skraj pd.-zach.), ŁS1, w formie **sidem** ŁS2 (zach. część) (AŁ 328)
simdesiat 'siedemdziesiąt' Kr.
simenec zob. *konopli*

sinny roboty zob. *sinokosy*
sino 'siano' Ł, np. Biel., Kr., Lad.
sinokosy, sinokosy 'sianokosy' Biel., Lad., NW, **sinny roboty** Jar., por. *robota*
sinny, sini 'sień' Bel., Biel., Cz., Jas., Kom., Lad., Sz., *sinny* Jar.
siureń zob. *rohacz*
siwalnycia 'płachta, z której się sieje': *siw'alnycia* Rad., **rosiwka** Jar., Lad.
skadi zob. *odkal*
skała 'duży kamień' Biel., *szkała* Uś., 'kamień, skała' Bel., Kr., Lad., Sz., *sk'ala* Kom., *skaby* lmn. 'płyty kamienne' Kr.; **2.** 'drzazga (wbita w ciało)' Kr., **szczypa** Uś.
skamenity 'skamienieć': *skamenilo, skamenite* Sz.
skarha 'skarga' Czab., (S)
skarżyty (sia) 'skarżyć (się)' Czab., Lad., *skarżyt sia na mene* Jas., *win sia sk'arżyt na mene* Kom., (S), por. *żałyty sia*
skas zob. *pidwatok*
skieltowaty zob. *kieltowaty*
skipa 'drzazga do rozpalania w piecu (wysuszona)': *skipy* lmn. Lad., *sk'ipy* Kom., zdr. *skipka* Lad., por. *szczypa, triska*
skipyty 'szczepić (drzewo owocowe)': *samem skipyw* Lad.
skirka 1. 'skórka; błona żołądka' Sm.; **2.** 'pianka na przegotowanym mleku' Bel., Biel., Kr., Sm., Tcz., Uś., *skirka z mołoka* Woł., **skora** Czab., Jar., Jas., **skorka** Lad., Sz., *skorka mołokowa* Jar., **kożuch**: *kożuch na mołoci* NW, **kożuszek** Kr., *sk'irka* Kom.; **3.** *skirka* zob. *pinka*
skirni, jedna skirnia 'buty z cholewami' Bel., Cz., Kom., Uś.
sklanka zob. *flaszka*
składaty 'składać': *składaty do stiżko(w)* Tcz., *skład'aty do kop'ec* Kom.
sklep (dawn.) 'sklep' Sz.
sklepinia 'sklepienie nad piwnicą (z kamienia)' Jar., NW, Uś., **kłemba**: *kłemba, sklepinia jak robili piwnicu* Jar., zob. też *ponibia*
sklepowania zob. *ponibia*
skło zob. *szbiba*
skołomutyty 'zmacić': *kaluha skołomuczena* Jas.
skopyłyty sia 'urodzić nieślubne dziecko (o pannie)': *skopyliła sia* Pjas., *skopytyła sia* Kom., Kr., *skopytyła sia* Uś., *skopyliła sia* Czab., **pryspaty**: *prispala* Bincz., Uś., **prespaty sia**: *prespala sia* Cz., Czab., *prespanka, prespala sia* Jas.
skora 1. 'skóra (człowieka)' Bel., Biel., Jas., Lad., Tcz., Uś., *sk'ora* Kom.; **2.** 'skóra zwierzęca (wyprawiona)' Bel., Biel., Lad., Tcz.; **3.** 'kora drzewa' Bel., Jas., Biel., *skora z smereku* Lad., *skora bukowa, smerekowa, ołupena skora* Sz., 'kora drzew szpilkowych' Kom., Uś., *szkora* 'kora świerka' Uś., **kora** Tcz., por. *lubok*; **4.** zob. *skirka*
skore 'wcześniej': *uż było skore* Bel.
skorka zob. *skirka*
skoro 'szybko, prędko' Czab., *ide skoro, fryszno* Jas., *sk'oro ide* Kom., **fryszno** Jas., *fryszno biżyt* Sz., *sk'orsze* 'szybciej, prędzej' Kom., por. *prudko, pylny*
skorodyty 'bronować (przed sianiem)' Kr., Uś., *skorod'yty po raz perejty* Kom., *skorodity napered* Czab., **skorodżaty lem bandurkы** Bel., **pryskorodyty** 'bronować na wiosnę pole zorane w jesieni' Lad., dok. **poskorodyty**: *poskorodžu* Lad.

skoruch zob. *judyna*
skorupa zob. *tupa*
skoruszyna zob. *judyna*
skot zob. *bydła*
skresaty 'skrzesać, wykrzesać': *skreszu ohnia* Bel.
skrutyty zob. *krutyty*
skrynia 'skrzynia' Kom. (sąsiek?), Lad. (szafa?), NW, zdr. **skrynika**: *skrinka* Tecz., **skrynoczka** NW
skruty (sia) zob. *kruty (sia)*
skupar 'skąpiec' Biel., Tecz., Uś., **skupacz** NW, **skupniak** Czab., **skupindosz** Jas., **szkrob**, dop. *-ba* Jar.
skuparka 'skąpa kobieta' NW, **skupindra** Czab.
skupiar 'handlarz, który skupował coś' Tecz.
skupindosz zob. *skupar*
skupindra zob. *skuparka*
skupniak zob. *skupar*
skupyj 'skąpy' Bel., Jar., Lad., Sz., Tecz., Uś.
skwasnityj 'przekwaszony (o mleku)': *nabrezgłe, skwasnite, zestarite mołoko* Jar.
skыba 'skiba (ziemi)' Biel., Jas., Kr., Tecz., Uś.
skыbka, skыboczka zob. *fałat*
ślipota 'ślepotą' NW, *ślip'ota* Kom.
ślipyj, ślipyj 'ślepy' Bel., Jar., Lad., NW, Sm., Sz., *ślip'ij* Kom.; # **ślipe czerewo** 'ślepa kiszka' Jas., **ślipy jaszczur** 'salamandra' Lad., *ślipy jaszczur* Bel., *szlepy jaszczur* Jas.
ślabe misce 'skroń' Kr., NW, Sm., Uś., **miahke misce** Tecz., **pulso** Biel., lmn. **ślычы**: *ślычы* Jas.
ślabota 'słabość, brak sił' Jar.
ślczynka zob. *sełczynka*
ślbidno 'wolno, można': *ne ślobidno* Lad.
ślonecznyk zob. *sonecznyk*
ślonko zob. *sonce*
ślota 'ślota' Ł, ŁBP, **psota** ŁP1 (sporad.) (AŁ 284), *ślota padat jeden tydzień, druhyj* Bel.
ślотно 'deszczowo' Sz.
ślowiak, śłowik zob. *solowij*
śluch 'słuch' Uś.
śluha (sluha) 'śluga (u pana)' Dal., Jas., *śluha pase pansku chudobu* Pjas.
ślup zob. *stowp*
ślutyj '(człowiek) bez ręki' Bel., Lad., Sz., '(człowiek) nie władający ręką' Jar.
śluzka 'dziewczyna (kobieta) na służbie, służąca' Jas.
ślymacza budka (chызka) zob. *ślymakowa budka*
ślymak, ślimak, ślymak 'ślimak' Bel., Biel., Jas., Lad., Sz., Uś., *ślym'ak* Kom.
ślymakowa (ślimakowa) budka 'skorupa ślimaka', **ślymakowa chызka** Bel., Jas., **ślymacza budka** Woł., **ślymacza chызka** Lad., Sz., **chызka ślymaka** Biel., Kom.
ślyskawycia zob. *ślызgawycia*

ślyszczanka 'zupa ze śliwek': *ślyszczanka, jak poliwwa, ale huste, sia powariat, z grulami sia jist* Jas.
ślywka, śliwka 1. 'śliwa (drzewo)' Bel., Lad., NW, Pjas., Sm., Sz., Tecz., Uś., *śl'ywka* Kom., Rad., Wis., **ślwynyk**: *ślwink* Jar., zdr. **ślywca**: *śl'ywca* Kom., **ślywoczka**: *ślwoczka* NW; **2.** *śl'ywka* 'śliwka (owoc)' Jas., NW, Sm.
ślызgawycia 'ślызgawica, gołoledź' Sm., Woł., **ślыskawycia** 'ślызgawica' Dal., *ślыskaw'icia* Kom., **połedowycia** Sm., *połedowica* Jas., Lad., **połedycia** Pjas., *połedicia* NW, *p'ołedicia* Tecz., **połediwka**: *połediwka welika* Sz., **łediwka** Biel., *łediwka na doroz* Uś.
ślызko zob. *chowzko*
ślычы zob. *ślabe misce*
ślызы zob. *ślызы*
ślmacznyj 'śmaczny' Uś.
śmerdiaczij 'śmierzący': *śmerdiacze jajce* Jas.
śmerdity 'śmierdzieć' Biel.
śmerezok zob. *śmerek*
śmerezyna, śmerezina 1. 'las świerkowy' Sz., Tecz., 'młody las świerkowy' Lad.; **2.** 'gałęzie świerkowe' Bel., Czab., Sz.; **3.** 'opadłe igły świerka' Bel.
śmerek 'świerk' Ł, ŁBP, **śmerek** ŁBP (AŁ 181), zdr. **śmerezok** Tecz.
śmerek czerwonyj zob. *szkwirk*
śmerekowyj 'świerkowy': *śmerekowy holuzi* Jar., *śmerekowe konaria, śmerekowyj lis* Lad., *śmerekowa skora* Sz.
śmetana zob. *werchnyna*
śmetanka 1. 'ślodka śmietana' Jas., **zmetanka**: *zmetanka solodka* Tecz.; **2.** zob. *werchnyna*
śmich 'żarty': *na śmich* Lad.
śmitia zbior. **1.** 'opadłe liście lub szpilki drzew' zapisano ŁP i sporad. ŁS. 'opadłe szpilki' Uś., *śmiti'a* Kom.; **2.** 'śmiecie (w chałupie)' Bel., Kom., Lad., *śmitia z niej (wełny) wyszło* Jas. (AŁ 168, R)
śmoliwka 'kawałek drzewa z żywicą (na rozpalkę)' NW, 'łuczyno' NW
śmoła 'żywica' Jas., 'żywica świerka' Uś., 'żywica sosny' Kr., por. *źłwycia*
śmotryty, śmotriti 'patrzeć' Bel., Jas., Kom., Sm., *śmot*, *tam je korowa* Sz., **śmotryty sia** Lad., dok. **posmotryty**: *posmotte* Cz., **posmotryty sia**: *posmot' sa* Lad.
śmrid 'śmród' Biel.
śmuha zob. *duha²*
śmużkatyj 'w pasy (?)': *portky zoz lenu, śmużkate, bile, czorne* Jas.
śmykaty sia 'ciągnąć się, wlec się': *sza śmykało po zemli, tiahto sza* Jar.
śмыкы zob. *kopanycia*
śnih 'śnieg' Ł, np. Bel., Lad., NW, zdr. **śniżok** NW
śnihowycia 'zamieć, burza śnieżna': *śnihowica* Bel.
śnihulak 'bałwan śniegowy' Jas.
śnip. lmn. *śnopy* 'śnop' Ł, np. Bel., Biel., Czab., Jas., Kom., Kr., NW, Tecz., *śnyр* Jar., **śnop** Sz., zdr. **śnopok** Bel., Tecz.
śnit 'śnieć (na zbożu)' Tecz.
śnitnyj 'ze śniecia': *śnitna pszenycia* Sm.
śniżok zob. *śnih*
śnop, śnopok zob. *śnip*

snowadnycia 'snowadło': *snowadnica* Jas.
snyci, snici 'śnice (u woza)' Bel., Kr. ('śnice przednie'), Lad., Uś., *ma nohi jak snici* Jas., por. *prytokly*
snyty 'snuć': *pawuk pawuczynu snije* Czab.
socha 1. 'socha' Tcz.; **2.** zob. *rogal*
sojka 'sojka' Bel., Jas., Sz., Uś., *s'ojka* Kom., **sijka** Biel., Czab., Lad.
sokaczka 'kucharka na weselu' Dal., 'kucharka (dawn.)' Czab.
sokыга 'siekiera' Ł, ŁB, na ŁP3 też **sokыrka** (AŁ 29): *sokыга s korotkym toporiskom* Uś.
sokыrka zob. *sokыга, wataszka*¹
sokыrsko zob. *toporysko*
solanka 'solniczka' Bel., Jar., Lad.
sołnecznyk zob. *sonecznyk*
sołodкыj 'słodki': *zmetanka sołodka* Tcz.
sołomianyk 'worek ze słomą do spania': *sołomi'anik* Kom.
sołomianыj 'słomiany': *ul sołomianыj* Jas.
sołonyna, sołonina 'słonina' Bel., Sm., Tcz., Uś.
sołotwyna 1. 'trzęsawisko' Dal., 'bajoro, kałuża z plamami nafty' Woł., 'mokradło na łące, na polu' Uś., 'małe mokradło' (S); **2.** 'słona (mineralna) woda' Biel., Kr.
sołowij 'słowik' ŁP, ŁBP, ŁS3, **sołowik** sporad. ŁP1–2, **słowik** ŁP3, **słowiak** ŁS2 (sporad.) (Ł 143)
sołtys 'sołtys' NW, *sołtys* Tcz., **rychtar, rychtar'** dop. *–ria* 'wójt, sołtys' ŁS1–2, np. Bel., Jar., Jas., Lad., Sz., **birow** ŁS3, np. *b'irów* Czab. (L 321)
sołtyska 'żona sołtysa' NW, *sołtyska* Tcz., **rychtarka, rychtar'ka** Bel., Jar., Lad., Sz., **birowka:** *bir'owka* Czab.
sołyty 'solić': *solyto sia* Sm.
somar 'głupiec, głupkowaty' Jas., 'przezwiśko niedobrego (!) człowieka': *ty somariu!* Uś.
sompli zob. *compel*
sonce 'słońce' ŁP1–2, ŁS3, w formie *sońce* ŁP2–3, ŁBP, ŁS2–3, **słonko** ŁP1 (skraj pd.–zach.), ŁS1 (AŁ 295, L 34): *sonce swityt* Lad., zdr. **soneczko** Biel., Kr., NW, *soneczko swityt* Sz.
sonecznyk, sonecznik 'słonecznik' Kr., Tcz., *sanecznyk* Biel., *sołnecznyk* Lad., **słonecznyk:** *stonecznyk* NW, Tcz., *ston'ecznyk* Kom.
soroczka zob. *koszela*
sorok zob. *czotyrdesiat*
sorowыj zob. *surowыj*
sosna 'sosna' Kr., Sm., zdr. *soseńka* Kr.
sosniakы 'maślaki (grzyby)' NW, Tcz.; **pidnośniakы:** *pidsośniak — masna holowka* Bel.
sosnowыj 'sosnowy': *sosnowыj lis* Bel., Czab., Jar.
sosnyna 1. '(młody) las sosnowy' Bel.; **2.** 'drewno i gałęzie sosnowe' Sm., **3.** 'opadłe igły sosnowe' Bel.
sowa 'sowa' Ł, np. Bel., Jas., Lad., Uś., *s'owa* Kom.
spałenysko zob. *watrysko*
spasiczyty zob. *wypasiczyty*
spaty 'spać': 1 os. lpoj. *spju*, 3 os. lmn. *spjat* Biel., por. *wыspaty sia*

speczy zob. *peczy*
spid¹ 'spód': *na spodi* Bel.
spid² 'spód': *beret wam spid rukы* Sz.
spidniak 'dolny kamień w żarnach': *spidni'ak* Kom., **spodok** P Jas., por. *kamin*
spidniarka 'spodnia deska na wozie' Jar., Jas., NW, Tcz., *spidlarka* Kr., **spidnycia:** *spidnycia* Czab.
spidnij 'spodni, dolny': *spidnia perynianka, zahołowczina* (wsypa), *spidnia suknia* (halka) Lad., **spodnij:** *kamiń spodnij* (w żarnach) Jar., *spodnia doczka* (na wozie) Sz., por. *kamin*
spidnycia zob. *spidniarka*
spidok zob. *pidwatyna*
spitkаты sia zob. *striczaty sia*
spiuch 'śpioch' Czab., Kom., **spioch** Jar.
spiucha 'śpioch (o kobiecie)' Czab.
spiwaczka 'kobieta, która dobrze śpiewa' Bel., Jar., Lad., NW, Sz., Tcz., *spiw'aczka* Czab., Kom.
spiwak 'mężczyzna, który dobrze śpiewa' Bel., Jar., Lad., NW, Tcz., *spiwak dobrыj* Sz., *spiw'ak* Czab., Kom.
spiwaty, spiwati 1. 'śpiewać': *paribci spiwajut na watali* Sz., (S); **2.** 'piać': *kohut spiwat* Biel., Dal., Jar., Jas., Kr., Lad., NW, Tcz., Uś., *koh'ut sp'iwat* Kom., **pity:** *kohut pije* Bincz.
splіtaczka zob. *pawutycia*
spodnij zob. *spidnij*
spodok 1. zob. *spidniak*; **2.** zob. *pidwatyna*; **3.** 'kamień kładziony pod podwalinę' Uś.
spojity sia 'złączyć się (?), zejść się': *my sia spojili* Bel.
sporochnыj 'spróchniały' Uś., *sporochniate derewo* Kr.
spriasty zob. *priasty*
spriataty 'schować' Uś., por. *priataty*
sprostыj 'człowiek bez czci, bez wstydu': *sa ne hańbyt, beret wam spid rukы, sut ludi take sproste* Sz.
spuchłenyna 'opuchlizna': *spuchlenina oboch noh* Bel., *spuchłynina* NW, **spuchnyny** lmn. NW, *puchłynyna:* *puchlinina* Jar., **spuchnene misce** Tcz.
spudza 1. 'sadza wypalona w kominie': *spudza* Lad., *szpudza* Czab.; **2.** *spudza* 'osad, szumowina' (!) Dal., P Jas.; **3.** 'kamień, który osadza się w garnku (przy gotowaniu wody)' Jar.; **4.** 'opadłe szpilki drzew': *sp'udza* Kom.
spyci, spyci, spici 'szprychy' Bel., Biel., Dal., Jar., Jas., Kr., *szpica* Lad., Sz., *spyci sia bje do hołowy* Uś., (S), lpoj. *sp'ycia* Kom., **szprychy** (S)
sracz 'wychodek' Kom., **wыchodok:** *wych'odok* Kom., **tranzet:** *tranz'et* Kom., **prawet:** *praw'et* Kom.
sraczka 'biegunka' Bel., Czab., NW, Tcz., **hnaczka** Bel., **laksirka** Tcz.
sranduli 'głupstwa, żarty' Sz.
sribro 'srebro' częściowo ŁP1–2, **sribło** ŁP2–3, ŁBP, częściowo ŁP1, **stribło** ŁS (AŁ 32, L 12)
sруб zob. *zруб*
ssaty zob. *ptekaty*
ssiłe mołoko 'ssiadłe mleko' Ł (AŁ 75), też **siadene mołoko** Bel.
stadi zob. *odtal*

stado 'stado': *stado chudoby* PJa., *stado uwec* Uś.
staja zob. *oraty*
stajania 'długi zagon, przy oraniu od góry' Uś.
stajanka 'wydzielone miejsce w *stajni*': *stajanka na owci* Lad., *stajanka na wiwci* Sz.
stajnia 'pomieszczenie na zwierzęta (konie, krowy, kozy, owce)' Dal., Kr., Sz., Uś., *st'ajnia* Kom.
staraty sia 1. 'martwić się': *ne starajte sia* Bel.; **2.** 'gdakać (przed zniesieniem jajka)': *kura starat sia* Bel., Jas., Tcz., Uś., **troskaty sia** : *kurka troszcze sia* Dal., *kurka troskat sia* Lad., por. *kodkodakaty*
staroba 'starość' Bel.
starodawnyj 'dawny, starodawny' Jas., **starowickyj** Bel.
starościna 'starościna weselna' Uś., **starostycha** Czab., **swaszka** Bel., Biel., *sw'aszka* Kom.
starosta 'starosta weselny' Bel., Czab., Lad., Sz., Tcz., Uś., *st'arosta* Kom., por. *marszałka*
starostycha zob. *starościna*
starowickyj zob. *starodawnyj*
starbyj 'stary' Ł; # *mij starbyj* 'mąż', *moja stara* 'żona' Jas.
statcza, zob. *bydla*
statok 'bydło' ŁP1–2, ŁS1–2, **chudoba** ŁP (bez skraju zach.), ŁBP, ŁS2–3 (AŁ 88); por. *chudoba* i *dobitok* 'wszystkie zwierzęta domowe' Sz., *statok* 'krowy, konie, owce' Sz., *hrubby statok* Jas.; zob. też *bydla*, *dobytok*
staty 'stać się': *jak pooriaw perelih, to stało uhorom* Czab.
staw 'staw (anatom.)' Kr.
stawyty 'stawiać', dok. **postawyty**: *postawyty cerkow* Bel.
stebło 'żdźbło': *st'ebło* Kom.
steczy 'spłynąć': *stecze toto* Sm.
steczy sia 'wściec się': *może sia steczy, stik sia, steczenyj* Bel.
stehno 1. 'ścięgno' Uś.; **2.** zob. *hrube tило*
steklyna 'wścieklizna': *steklina* Bel., **steklyzna**: *steklizna* Tcz.; **wsteklyna**: *wsteklina* NW
steranka zob. *stiranka*
stereczy 'strzec': *stereczy, ja sterezū* Uś.
steren 'ściernisko (nazwa ogólna)' Kr., NW, *steren żytnyj* Bel., *steren po zerni* Uś., **sternia** Jar., Jas., Tcz., **sternianka** Dal.
sterka 'ścierka, szmata do garczaków': *st'erka* Kom.
sternia, sternianka zob. *steren*
sternysko 'pole po życie, pszenicy' Bel., *stern'yisko* Kom., 'pole owsie' Dal., 'pole po życie' Sm.
sterta 'sterta' Kom.
steżka 'ścieżka' ŁP, ŁBP, ŁS2–3, **pisznyk** ŁP (sporad.), ŁS2–3, **chidnyk** ŁS1 (AŁ 210, L 325), np. *chidnik* Jas., **chodnyk**, *chodnik* Biel., Tcz., **drażka** Bel., Czab.
stiahnuty zob. *stihaty*
stiaty zob. *stynaty*
stih 'stóg; kopa (60 lub więcej) snopów jęczmienia lub owsa' Biel., zdr. **stożok** Sm., **stizok**: *stiz'ok* Kom.

stihaty 'ściągać': z *wercha* (konopi) *stihali płańsze, werchivky* Bel., *hładili, pazdiria stihali* Lad., dok. **stiahnuty** Uś. (o korze)
stileczyk zob. *stolec*
stił 'stół' Ł, np. Bel., zdr. **stołyk**: *stolik* Tcz.
stina, stinka zob. *ścina*
stizok zob. *stih*
stobycia 'część pługa łącząca rączki i grządziel' Bel., Kr.
stodoła 'stodoła' Jar.
stojaty 1. 'stać': *do stojaczoy wody* Czab.; **2.** 'kosztować (mieć cenę)': *po tiwko stojit?* Czab., *kielo to stojit?* Jas., *tiłko stojit?* Lad., *szto stojit toto?* Sz.
stokłosa 'stokłosa' Uś.
stolar, stolar' 'stolarz' Bel., Biel., Czab., Jar., Kr., Lad., NW, Sz., Tcz., Uś.
stolarka 'żona stolarza' Bel., Jar., Lad., Sz., Tcz., **stolarowa žena** Bel., *stolariowa žena* Czab.
stolec 1. 'stolec' NW, Tcz., zdr. **stileczyk** NW, Tcz.; **2.** zob. *ławka*.
stołyk 1. 'szuflada w stole' Kr.; **2.** zob. *stił*.
stołyna 'wiązanie nóg stołu (od ziemi)' Bel.
stopok 'głowa soli' Dal., *stop'ok* Kom., **stopka**: *st'opka s'oty* Kom., por. *hruda*
storona 'strona' ŁP1–2 (głównie w pasie pn.), ŁP3, ŁBP, **strana** ŁP1–2 (głównie w pasie górskim) ŁS1–2, **bik** w pasie górskim ŁP3 i ŁBP, ŁS3 (AŁ 234, np. *na druhu storonu, na druhbyj bik*)
stopw 'słup, słupek (w ogrodzeniu, w płocie)': *stop* Jas., **kopacz** Jas.; forma *stop* ŁS, **słup** ŁS1 (L 35), por. *kolik*
stożok zob. *stih*
strach 'strach' Bel., *strach maw* Lad.
strakatyj zob. *tarkastyj*
strana zob. *storona*
strawa 'jedzenie (gotowane)' Bel., *strawa wszystko* Lad., *str'awa* — *war'ene* Kom.
striasanyk 'rodzaj placka z kapustą (pieczonego na blasze)': *striasanik* Jas.
striasty zob. *triasty*
stribło zob. *srebro*
stricha 'strzecha': *okołot na strichu* Bel., 'dach' Cz., NW, *stricha z sołomy, z szbingloch* Jas., *str'icha z g'ontiw* Kom.
striczaty sia 'spotykać się': *ne striczame sia z tim* Czab., dok. **strityty sia** Ł, ŁBP, też **zjity sia, zdobyty sia, spitkaty sia** (AŁ 393, S)
striga 'czarownica (zabierała krowom mleko)' Cz., Jas., *strigy berut mołoko* Jar., por. *bosorkania, czariwnyca, piryca*
strigosz 'czarownik (przede wszystkim zabierał krowom mleko)' Cz., **strigoń** Jar., Jas., por. *bosor, czariwnyk, pir'*
strilaty 'strzelać' Ł, np. *perun striliw do buka* Czab., *dakoli* (niekiedy) *peruny strilajut jak burka taka* Lad.
striła 1. 'strzała'; **2.** 'jakaś część pługa („z boku”)': *strił'a* Kom.
strim, strom 'drzewo owocowe', też 'drzewo rosnące przy domu, drzewo rosnące przy drodze, drzewo osobno rosnące, ładne drzewo' Ł, ŁBP (AŁ 164), *strom derewo z hałuziami* Jas., *strom wetykyj roste* Lad., zdr. **stromok**: *kołotow ze stromka, z werszka* Bel.; **strim** 'pień drzewa rosnącego' Bel., **trom** Biel., Jar. (także ściety): **trim** 'ścięte drzewo' Uś., por. *pnik*

strityty sia zob. *striczaty sia*
strocanka 'sznurowadło z wełny (do kierpców)' Dal., 'zakończemie *wotoków*':
stocz'anka Kom.
strom, stromok zob. *strim*
stromowyj 'odnoszący się do pnia': *dupla stromowa* Jar.
strub zob. *zrub*
struczok 'strąk, strączek (grochu)': *str'uczok* Kom., **struk** Jar., zbior. **strucza**: *str'u-*
cza Kom.
struh 'pstrąg' Uś., (S)
struk zob. *struczek*
strunga, strunka 1. 'bramka, przez którą wpuszcza się owce do dojenia w koszarze'
Ł, ŁBS, **dwerci** ŁP2, **wratka** Sz. (sporad.) (AŁ 106, R), *strunga* 'część koszaru,
z której po wydojeniu przepuszcza się owce do drugiej części' Cz., *strunga*
'przegroda w koszarze' Jas., *strunka* 'przegroda w koszarze' Jar.; **2.** *strunga,*
strunka 'przejście (dziura) w płocie': *str'unka* 'wąskie przejście, wyłamane miej-
sce w płocie, koszarze' Kom.; **3.** *strunga, strunka* 'szpara między zębami' Ł, ŁBS
(R): *strunga* Uś., *str'unka* Kom.
strużlak 'siennik wypchany słomą' Lad.
stryczy 'strzyc (m.in. owce)', dok. **postryczy**: *posztrihli* Bel., **ostryczy** Uś., *ostriczi*
Bel., por. *ostrihaty*.; # *stryczy* 'strzyc uszami': *maczka, pes striżet z uchami* Jas.
strymywaty 'przytrzymywać': *strimywaty drabinu luczi* (na wozie) Jas., por.
trymaty
strycznyj syn zob. *bratranec*
stryk 'stryj' Ł, np. Bel., Dal., Jar., Lad., NW, Sm., Sz., Uś., *stryk* Pjas., (S), **stryko**
Tcz., *str'yko* Czab., Kom., (S)
stryna 'stryjenka' Ł, np. Bel., Czab., Dal., Jar., Kr., Lad., NW, Sm., Sz., Tcz., Uś.,
Woł., *stryna* Pjas., *str'yna* Kom., (S)
stuchłyna 'stęchlizna' Uś., **stuchłyzna** Kr.
stuchłyj 'stęchły': *stuchłyj* Kr.
studenka, studenka 1. 'źródło' ŁP1–2, ŁS1–2, **studnyk** ŁP3, ŁBP, ŁS3, **studenko**
Jar., **źridło, źrudło, źrudło** Ł, ŁBP, ŁS1–2, **źradło** ŁS3, **żereło** sporad. ŁP (AŁ
230–231, R), *zridło* Pjas., *studenka* 'zagłębienie, z którego bije źródło' Jas.; **2.**
'woda wypływająca ze źródła' Pjas.; **3.** zob. *studnia*
studeno 'zimno, chłodno' Uś.
studenyina, studenina 'mięso w galarecie' Bel., Jas., Lad., NW, Sm., Sz., Tcz.,
studenina z nożok Jar., *studyn'yna* Kom., **studenec** Uś., **koczanyina: koczanina**
Lad.
studnia 'studnia' Biel., Dal., Jas., Kr., Lad., Sz., Uś., Woł., (z obramowaniem
z wydłubanego pnia) Pjas., *st'udnia* Kom., **studenka** Biel., zob. też *studenka*
studnyk zob. *studenka*
stupa 1. 'stępa do wyrabiania oleju (z siemienia)' Biel., Jar., NW, Woł., **stupka** Bel.,
Kr., Sz., Tcz., **stupy**: *st'upy* Kom.; **stupka** 'stępa do pęczaku': *st'upka* Czab.,
Kom., *stupka pancaka towczy* Lad.; **2.** 'stępa w foluszu do bicia sukna' Kom.,
stupy Jas.
stupir 'stepor' Biel., Kr., **towk** Czab., Sz., **pałycia stupna: palica stupna** Jar., **taran:**
t'aran (w stępie do oleju) Kom.
stupka zob. *stupa*

stupy 1. 'folusz (zakład wyrabiający sukno)' Dal., *st'upy* Kom., **folusz** Jas.; **2.** zob.
stupa
stużka 'wstążka' Pjas.
stynaty 'ścinać': *konyk stynat kołosy na zerni* Lad., dok. **stiaty**: *liszczyina jak stiate*
Bel., *stiate derewo* Czab.
styganka, steranka, styranka 'zacierka' Ł, ŁB (AŁ 77)
subota zob. *zelenbij*
suchar 'uschnięte drzewo' Bel., Lad., Uś., Woł., **suszycia** (*suszycia*) Biel., Kr.,
posusz: *p'osusz* Kom.
sucherlak zob. *suchyj*
suchotnyk 'gruźlik': *suchotnik* NW, Tcz., **tubarak** Bel., Czab., **tuberczka** 'gruź-
liczka' Bel.
suchoty 'gruźlica' Bel. (nowsze: *tubera*), Jar., Lad., NW, Tcz., **suchotyiny** Czab.,
Lad., **tubera** Czab.
suchyj 1. 'suchy': *suche sino* Lad., *suche derewo* Sz.; **2.** 'chudy' Bel., Czab., Jas.,
Kom., Kr., Lad., Tcz., Uś., *suchyj jak świeczka* Jar., **chudyj** Uś., **sucherlak** NW
suczka 'suka, suczka' Bel.
suczyna 'gałęzie oczyszczone z drobnych gałązek do grodzenia płotu': *suczyna* Lad.
sud zob. *antatok*
sudyna 1. 'naczynia kuchenne nazwa ogólna dla garnków, dziełek itp.' Uś.; **2.** 'każde
naczynie kuchenne: garnek, talerz itp., też beczka' Czab., Lad.; **3.** 'skrzynia na
ziarno': *sudyn'a* Kom.
suk 1. 'gałąź' Kom., (S), zbior. *sucz* Biel.; *suk*, zbior. *sucz* 'uschnięta gałąź' Uś.; **2.**
'sęk' Jas.
sukaty 'skręcać (nitki, sznurek)' Kom., (S)
sukman 'długi płaszcz z sukna domowej roboty, czarny' Uś.
suknia 'spódnica': *suknia z hrubsoho połotna, werchnia suknia* Lad., zdr. **sukniczka**
Lad.
sukniczkar 'mężczyzna uganiający się za spódniczkami' Lad., por. *frajir, kurwusz*
sukno zob. *postaw*
surowo 'wilgotnie' Bel.
surowyj 'mokry, wilgotny': *surowe sino* Bel., Jas., *surowe sino* Lad., por. *wohkyj*
susid 'sasiad' Biel., Czab., Jas., Kr., NW, Tcz., Uś., **susida**, dop. –*dy* Jar., Sm., *medza*
od susidbi Lad., *mij susida* Sz.
susida 1. 'sasiadka' Czab., Jar., Jas., Lad., NW, Sz., Tcz., Uś., **susidka** Bel., Biel.,
Kr., NW, Uś.; **2.** zob. *susid*
susik 'skrzynia do przechowywania ziarna' Ł, ŁB (AŁ 18), np. *susik na podi, na zerno*
Jar.
susznia 1. 'część pieca, na której suszono zboże do mielenia itp.' Kr.; **2.** 'duchówka
w piecu' Biel., **badrura** Woł., **rura**: *nalisnyky sia pecze w ruri* Jas.
suszycia zob. *suchar*
suszity (sia) 'suszyć (się)' Ł, np. *szczypany dyrwa, zebby sia suszylbi* Jar., *stmy*
suszylbi do peca Jas., *susz'yty, suszyło sia len* Kom.
swad'ba zob. *wesila*
swala 'belka w ścianie' Uś.
swalba, swarba zob. *wesila*
swaryty sia 'kłócić się' Uś.

swaszka 'swatka' Lad., zob. też *starościna*
swat 'swat': *swatowe* Lad.
swekor 'świekier' Czab., 'świekier, teść' Jar., Jas.
swekra 'świekra' Czab., 'świekra, teściowa', Jar., Jas., *swekra dla newisty, dla chłopa* Sm.
swerbiaczka 'świerzb' Bel., Tcz., *ryni* Jar.
swerbiaczky 'pryszczę' NW, 'wypryski ze świerzbu' Lad.
swerbohuz 'dzika róża' Biel., Kom., *swerbyhuz* Czab., *werbowuz* Kr., **swerbowuz** Sz., Woł., **swerbowuza** Jas., **swerbouzyna** Uś.
swerbyty 'świerzbiec': *swerbit* Bel., por. *szwałyty*
swiaszczenyk zob. *ksiondz*
świata bania 'kopuła na cerkwi' P.Jas., **bania** Kom.
świato 'święto' Ł, np. *sjato* Jar., Lad., *siato, sijato* Sz., forma *swiatio* ŁS1-2, *sjato* i *siato* ŁS2-3 (L 165), **praznyk**: *praznik* Sz.
swiatocznyj 'święteczny': *sjatocznyj jidla* Jar.
światyty 'święcić': *wodu swiatyli* (na *Jordan*) Bel., Sm., *sjatyli wodu* Lad., *swiatili bahnitky* Jar., *świaczone zila* NW
Światyj Weczer 'wigilia Bożego Narodzenia' Sm., **Szczedryj Weczer**: *Szczedryj Weczur pred Hodami* Jas.
swiba 'jakieś drzewo (ma owoce czerwone, trujące)' Jas.
świca 1. 'świeca, świeczka' NW, **świczka** Jar., Tcz., zdr. *świczeczka* NW; 2. zob. *compel*
świczka zob. *compel*, *świca*
swij czas 'menstruacja': *swij czas ma* Bel., Tcz., **misiaczka** NW
świrk zob. *swirszczok*
swirszczok 'świerszcz' Uś., *swyrcz'ok* Kom., **świrk** Kr., **cwirczok** Bel., *ćwirczok* Czab., Lad., *cwerczok* Sz.
swit 'świat': *wandruje po switi* Sz.
świtlak 'oset dziewięciosił' Rad.
switłyca zob. *chytza*
śwityny 'czuwanie przy zmarłym' Kr.
swityty 'świecić': *swityt sonce* Lad., *soneczko swityt* Sz.
swora 'rozwora (w wozie)' Kom., Kr., Lad., **sworiwka** *luczbit telihy* Uś.
sworen 'sworzeń (w wozie)' Biel., Kr., *cworen* Jas.
sworiwka zob. *swora*
swynia 'świnia' Ł, np. Biel., Sz., Tcz., zdr. **swynka** Bel., Czab., Kr., *swinka* NW
swyniak 'mlecz': *swyniak* Jar., *swyni'ak* Kom.
swynka zob. *swynia*
swynyna 'wieprzowina' Bel., **swynskie mięso** Bel., Jar., por. *paciaczyj, paciatyna*
sygan zob. *cygan*
syganyty zob. *cyganyty*
sykaty 'sikać, oddawać mocz': *sykaty* Kr., **szczaty**: 3 os. *szczit* Uś., dok. **wyisykaty** *sia: wytikala sza* Jar.
sykłyny lmn. 'mocz': *sykłyny* Kr., **micz** Jar., **moczowka** Jar.
sylnyj 'mocny, silny': *sylnyj witor* Czab., *silnyj napij, dokal zdrowia trimat silnyj, witor duje a silnyj docz* Lad., *silnyj barz* Tcz., *derewo bylo s'ylne* Kom.
syła zob. *kilko*

syłacz 'siłacz': *silacz* NW, **syłak**: *silak* Sz.
syłka lpoj. 'sidła (na ptaki, na zwierzęta)': *syłka* Biel., *s'ywka* 'sidła na ptaki' Kom., **zasiwka** 'sidła na ptaki' Uś.
syniak 'siniak' Tcz., *siniak* NW, *siniak* Bel., *wdaryw sia syniak me* Kom.
syłce 'szmatka do cedzenia mleka' Czab., *sitce* Lad.
syłka 'torba z sukna' Woł.
sytko 'sitko do cedzenia mleka' Bel., *sitko* Sm.
sytyty: *sytit* 'mży' Bincz., Uś.
syłyty zob. *plakaty*
syłyzy, też *syzy* 'łyzy' ŁP (ŁP tylko część zach.), ŁS1-2, w formie *syłyzy* ŁP3, ŁBP, ŁS3, w formie *stęzy* ŁP3 (okolice Sanoka) (AŁ 273)
syn 'syn' Ł, zdr. **symok** NW
sypanec 'spichlerz (zwykle osobny budynek)' pd. pas ŁP, cała ŁS, **szpiklir** pn. pas ŁP; sporad. zapisywano **komora** 'spizarnia, komora pod dachem domu mieszkalnego' (AŁ 21)
sypaty 1. 'sypać' Ł, np. *sypanec zerno sia sypato* Bel., por. *posyruwaty*; 2. 'nalewać', dok. **wsypaty**: *wsypl!* Kom., **nasypaty**: *nas'ypaty, nas'yp tam hor'iwky* Kom., por. *laty*
syпка 'zapłata, którą otrzymywał juhas w owsie lub jęczmieniu' Jas.
syр 1. 'ser, twaróg' Ł, np. *pidpalky zo syrom* Bel., *dobri sia siade motoko, sia okrije, zrobiat syр* Jas., *syр klagaw* Lad., *klagati na syр* Sz.; 2. zob. *bryndzia*
syrianyk 'ciasto z serem (pieczone w piecu)': *syrianik* Jas.
szabla 'szabla (noszona przez drużbów przy ślubie)' Uś.
szabyc 'szabas': *Zydyt gugli pekli na szabyc* Lad.
szachowyna 'kawałki drewna długości 1 m.': *szachowina* Bel., Jas., **szajta** Jas.
szafel 'drewniane naczynie do noszenia wody, z uchami' Jas., *szafel na siczku, na wodu* Jar., zdr. **szaflyk**: *szaflik* Jar.
szajta zob. *szachowyna*
szajtko 'kromka chleba (ukrojona)' Lad., por. *fałat*
szalicy 'szaleć': *szalicy* Sz.
szalena 'głupkowata' Jas.
szalena huba zob. *morymucha*
szalenyna zob. *wowcza jahoda*
szalenyj 'umysłowo chory' Bel., 'głupkowaty' Jas., 'głupi' Bel.
szanc 'rowek odpływowy (koło chałupy)' Lad., *szanec* Sz.
szapka 'czapka futrzana': *szapka barania* NW, **czapka** Jas., Sz., Tcz., *tepla czapka, czapka na hołowu* Bel., *barankowa czapka* Lad.
szaragy 'kozły do piłowania drzewa' Uś.
szariwka 'szarówka, zmierzch' Tcz.
szczabli '(okrągłe) szczęble drabiny' Kr., *szczebel* 'szczębel' Jas.
szczambara, szczambarka zob. *triska*
szczapkaty 'wyszywać, haftować': *szwaczka szczapkala* Jas., por. *wysztywaty*
szczaty zob. *sykaty*
szczastia zob. *szczęścia*
szczastływyj 'szczęśliwy': *szczastliwyj* Bel.
szczawij '(duży) szczaw' ŁP, sporad. ŁS1-2, **szczawija** sporad. ŁP2-3 i ŁS2-3, **szczawnyk** ŁBP, sporad. ŁS2 (AŁ 203-204)

szcebel zob. *szczabli*
szczedrak zob. *koladnyk*
szczedrowania 'kołędowanie': *szczedraci chodiat po szczedrowaniu* Jas.
Szczedryj Weczer 1. 'wigilia święta Jordanu (Trzech Króli)' Uś., **Triokralowa welija** Jas.; **2.** zob. *Swiatyj Weczer*
szczeka zob. *wylycia*
szczenia 'szczenię' Bel., Sz., **pszczenia** Jas., **psia** NW, Rad., Tcz., zdr. **szczeniatio** Bel., **psiatko** NW
szczera zob. *wczera*
szczęścia 'szczęście' ŁP (na ŁP3 rzadko), ŁS1, ŁS2 (zach. część), w formie **szczęstia** ŁP3, ŁBP, w formie *szestia* ŁP2–3, **szczęstia** sporad. ŁP2–3, **sereńcza** ŁP2–3 (sporad., pd. pas), *ser'eńcza* Kom. (AŁ 348, L 23, R)
szczetyna 'szczecina (u świni)' Biel.
szczyt, szczyt' 'szczytka do czesania lnu' Bel., Biel., Kr., NW, Pjas., Tcz., Woł., *czesali na szczyti* Lad.
szczytka 'szczytka do ubrania, do konia' Uś., 'szczytka do lnu': *sia czesało len na szczytci* Sm., *szczytka na czyszczenia* Bel.
szczo zob. *sztto*
szczoś zob. *dasztto*
szczuk 'kciuk' Uś., por. *patec*
szczupak 'szczypawka' Biel.
szczur 'szczur' Bincz., Kom., Uś., **patkań** Bel., Jas., Lad., Sz.
szczyra 1. 'mały kawałek drewna na rozpalkę' Tcz., Uś., *szczyrby* lmn. Bel., Jas., zdr. **szczyrka:** *szczyrky* lmn. Bel., por. *skipa, triska*; **2.** 'drzazga (wbita w ciało)' Uś.
szczyraty, szczyrati 'rąbać na drobne kawałki': *klat, szczo sia na nim szczyrat* Bel., *szczyranyi dbrwa* Jar., *klat dbrwa szczyrati* Sz., dok. **naszczyraty:** *naszczyrane klocky* (drwa do rąbania) Sz.
szczyrka zob. *szczyra*
szczyplawyj 'szczypliący, piekący': *kopriwa szczyplawa* Czab.
szczyt 'szczyt domu' Kr., Uś., *szczyt* Jar.
szelejaczyna zob. *wszelejaczyna*
szelejako zob. *wszelijako*
szerszeń 'szerszeń (?)': *szerszeni dowhby* Lad.
szewć zob. *szwec*
szewkynia zob. *krawczynia, sztywkytnia*
szkarednyj 'paskudny, szkaradny' Pjas.; **szkaredyj:** *szkaredyj, neharnyj czas* Bel.
szkarłupyna zob. *łupa*
szkarpa 'urwisko' Biel.
szklanka zob. *flaszka*
szklar zob. *blanar*
szkoda 'szkoda' Jas., Lad., *szkoda mi ho* Bel., Uś., *małem czkodu* Sz., *czk'oda* Kom.
szkoła 'szkoła' Jas., Lad., *czkoła* Biel., Sz., Woł., *czk'ola* Kom., forma *szkoła* ŁS1–2, forma *czkoła* ŁS2–3 (L 160)
szkop 'szkop (kastrowany baran)' Bel., Czab., Jar., **szkopec** Sz.
szkora zob. *skora*
szkowranok zob. *żajworonok*
szkrep, dop. *-pu* 'rzecz do wyrzucenia' Uś.

szkrob zob. *skupar*
szkrofli 'zołzy (skrofuły)': *szkr'ofli* Kom.
szkrofluwatyj 'mający zołzy (skrofuły)' Kom.
szkurat 'kawałek skóry, co odpadł od buta' Dal., 'stary kawałek skóry' Kom., 'stary kierpiec' Lad.
szkwara 'wypalona sadza w kominie' Sz.
szkwarky 'skwarki' Sm., *czwarky, lpoj. czwarok* Uś.
szkwarnyk zob. *kwarnyk*
szkwarowaty zob. *kwarty*
szkwirk, też *szkwir, szkwirt* 'modrzew' ŁP1–2 (bez skraju zach.), sporad. ŁP3 (okolice Sanoka), ŁS1–2 (bez skraju zach.), **modryna** ŁP3, ŁS3, **muder, moder, mudra** ŁBP, *mudryk* ŁP2–3, *mudryn, modren* itp. ŁP (AŁ 183 i komentarz), **czerwonyj smerek** Lad.
szlarka 'koronka' Pjas., por. *czyrka*
szlog zob. *zrub*
szlub 'ślub' Uś.
szmaryty 'rzucić' Ł., np. Bel., Dal., Pjas., Sm., *szmarili sia* (przerzucili się) Uś., *szmar ho het!* Bel., *szmar tot kamiń!* Jas., *szmar'te!* Lad., *szm'aryty* Kom.; dok. **wyszmaryty, wyszmariti** 'wyrzucić' Sz., *do wyszmarinia* Dal., por. *porozszmaryaty, preszmaryty, zaszmaryty*
szmatia zob. *łachy*
szmatiar zob. *onuczar*
sznurok zob. *motuz*
szto zob. *sztto*
szoltys zob. *sołtys*
szoltyska zob. *sołtyska*
szopa 'szopa, drewnitnia' Biel., *listia do szopy* Sz., 'szopa na wóz' Bel., Jas., *szopa na wiz* Uś.
szor 'rząd, szereg' Pjas., Uś., *za szorom* Jas., *dwa sz'ory g'ontiw* Kom.
szoś zob. *dasztto*
szowdra zob. *szotka*
szowgor zob. *szwagier*
szowgryna zob. *szwagieryna*
szpara 'szpara, prześwit (np. między belkami w ścianie)' Uś.
szparhet 'piec kuchenny' Bel., Lad., Woł., (S)
szpiklir zob. *szpanec*
szpinawyj 'brudny (o człowieku)' Jar., Lad.
szplacha 'plama, ślad, piętno': *szplachy* 'plamy na sierści owcy' Cz., zob. też *kipnyna*
szplachatity 'zapelniać się *szplachami* (miejscami bez śniegu)': *szplachatije pole* Jas.
szplachatyj 'pstry' Jas., *szplachata* 'owca mająca na sierści plamki' Cz.
szplachy 'kawałki drzewa długości 3 m.' Bel.
szprychy zob. *szpyci*
szpulak zob. *priadka*
szpunt 'zatyczka (czop) w beczce' Biel., Jar., Uś., **czip** Woł., **sztoperyk:** *sztoperik* Sz., **dugow** Cz., Jas., **sztopuch** 'zatyczka do beczki zrobiona z drzewa' Cz.
szpylka 'cierń, kolec' Kr.
szruba 'śruba': *szruba sia krutita* Jas.

sztacheta 'sztacheta': *parkan ze sztachetiw* Uś.
sztelmach zob. *kolodij*
sztó 'co' Ł, **szczo** LP3 (okolice Sanoka), **szo** ŁBP (AŁ 316), **czo** Sm., np. *sztó byste chceli* Bel., *sowa szczo chaple ptachy, cundry — poderty tachy szto ne nosiat* Lad.
sztoby zob. *žebty*
sztompuch zob. *szpunt*
sztoperyk zob. *szpunt*
sztosi, sztosik zob. *daszto*
sztrang 'lina (używana przy dzwonach, ciągnienu przez woły)' Bel., Kom., **linwa** Bel.
sztreka 'linia kolejowa' Jas.
sztwertka, sztwirtka zob. *czwert*
sztychiwka 'sztychówka (do kopania)' Kr., *sztych'iwka* Kom., **rył** Bel., Jas., Kom., Lad., Sz., **ryło** Bel.
sztyl 'stylisko sztychówki, widel' Tcz., por. *ruczka*
sztynradcet zob. *czotyrdesiat*
sztynri 'cztery' Ł, ŁB (AŁ 415, R), ale np. *piwczetwerta* Lad.
sztynradcet (*sztynradcet*) 'czternaście' Kr., Lad.
szubrawec 'żartowniś, kawalarz' Sz.
szuhaj 1. zob. *parobok*; **2.** 'nazwa psa' Jas.
szumni zob. *krasni*
szumnyj zob. *hardbj*
szumowyna 'szumowina na gotującym się mięsie': *szumowina* Uś.
szurc zob. *zapaska*
szuryn zob. *szwagier*
szuster zob. *szwec*
szusterka 'żona szewca' Jas.
szutyj 'bezrogi (baran)' Ł, ŁB. *szuta* 'o owcy lub krowie' Ł, ŁB, np. Jar. (także ze złamanym rogiem), Jas., Kr., Lad., Woł., *uwca szuta przez roha, bez rohiw* Bel., *szuta bez rohoch* Sz. (AŁ 95, R); **szutka** 'owca bez rogów' Uś.
szwabocznyky 'naleśniki' Jar.
szwaczka 1. 'krawcowa; hafciarka' Dal., Jas., 'szwaczka, krawcowa' Biel.; **2.** zob. *krawczynia*
szwagier 'brat męża' Kom., Sm., **szuryn** (miało być w Kulasznym) Kom., **szwagor** Lad., **szwoger** Jas., **szwogor** 'brat męża, mąż siostry' Czab., forma *szwager* ŁS1, *szwoger* ŁS1–2, *szwogor* ŁS3, *szowgor* ŁS3 (L 320)
szwagieryna 'siostra męża, żony' Lad., *szwegerina* Jas., **szowgryna** Czab.
szwagor zob. *szwagier*
szwałyty 'świerzbiec, śwędzieć (?)' Jar., por. *swerbyty*
szwec 'szewc' NW, *szwec*, dop. *szewcia* Uś., *szewc* Tcz., **szuster** Jas.
szwoger zob. *szwagier*
szwygaty 'poganiać' Bel., dok. **poszwygaty**: *poszwygaj z bathom!* Bel.
szyba 'szyba' Bel., Tcz., *szyba* Kr., **blana** Sz., **skfo** Lad.
szyja 'szyja': *szyja* Sm.
szymgiel zob. *gont*
szynka, szynka 'szynka': *szynka budżena* Tcz., *szynka budżena* Kom., **szowdra** Bel.

szyszka, szyszka 'szyszka' Kom., Uś., 'szyszka na jodle' Sz., 'szyszka na sośnie' Lad., **kukurudza** 'szyszka' Kr., *kukur'udza* Kom., 'szyszka na świerku': *kukurudzy na smereku* Lad., **kukurudźka** 'szyszka' Biel., **kukurudzok** 'duża szyszka' Uś., **kokorudi** lmn.: *kokorudi sa na smerekoch* Jas., **kokorudźka** 'szyszka jodli i świerka' Jar., **bobal** 'szyszka na świerku' Sz., **kukurudz. kokurudz, kukurudza** 'szyszka' (S)

szytko zob. *wszytko*

szyty 'szyć' Ł, np. Rad., *chołozni zo sukna szyty* Bel.

szywkymia 1. zob. *krawczynia*; **2.** 'hafciarka': *szewkymia* Woł., **wysztywaczka** Tcz.

tabla 'stolnica' Jas., Lad., **bajta** Jar.

taj 'i' Kom., *ostrokty — taj sobi czerkaw* Jas., *oberaczysko taj bunda* Pjas.

tak zob. *hej*

taler zob. *tanir*

tamtoho roku, tamtotrik zob. *lony*

tańcusz zob. *tanecznyk*

tańcuszka zob. *tanecznycia*

tancuwaty 'tańczyć' Uś., *tańcowali sia* Sm., *tińciuje* Tcz.

tanec 'taniec' Jas., Lad., Uś., *družbiwskij tanec* Sz., *t'anec* Kom.

tanecznycia 'kobieta, która dobrze tańczy': *tanecznycia* Bel., Jar., Lad., NW **tańcuszka** Kom.

tanecznyk 'mężczyzna, który dobrze tańczy': *tanecznyk* Bel., Jar., Lad., NW, **tańcusz** Kom.

tanij zob. *tunij*

tanir 'talerz' Bel., Uś., **taler** NW, zdr. **taniryk**: *tanirik* Bel., **tarelyk**: *tarelik* NW

tanistra zob. *canistra*

taran zob. *stupir*

tarczasta, tarczula zob. *tarkastyj*

tarelyk zob. *tanir*

tarkastyj 'pstry', 'czarno-biały (o krowie)' Bel., 'z plamami innego koloru' Lad., 'piegowaty' Lad., 'z białym i czarnym' Jar., **tarkasta wiewca** 'biała owca z czarnymi plamami lub biała — z czarnymi' Cz., Sz., **tarkata i tarczasta** 'o owcy' (S), **tarczula** 'krowa czerwona z białymi plamami': *korowa czerwena z biłym* Pjas., Uś., *korowa bila i czerwena* Sm., 'srokata (łaciata) krowa' (S), **strakata** 'o owcy, krowie' Bel., Jas., **kieczasta** 'o krowie' Jas.

tatarka 'tatarka (bot.)' Sm.

tatcio, tato zob. *niano*

tawpa 'podeszew' Bel.

tela 'ciele' Ł, np. Bel., Jas., NW, Tcz., *gu tym telatim* Sz., zdr. **telatko** Bel., NW, Sz., Tcz.

telaczy zuby zob. *zub*

telatko zob. *tela*

telatyna 'cielećcina' Bel., *telat'yna* Kom., **telacze mięso**: *telacze mniaso* Bel.

teliha 'półwozie, przód lub tył woza': *teliha perednia, zadnia* Kr., Uś., **telego** Jas., **piwwoza**: *perednie, zadne piwwoza* Jas.

telo zob. *tilko*

telepacz 'dzwonek z blachy (zawieszany krowom na szyi)' Uś.

telyty sia 'cielić się': 3 os. *korowa telyt sia* PJa., Uś.
temetiw zob. *cmentir*
темный 'ciemny': *temne mesto* Jas.
tencza zob. *duha*²
tenderycia zob. *kukurydzia*
tenderyczanka 1. 'pole po kukurydzy' Lad.; 2. zob. *kukurydzianka*
tenderyczanyj zob. *krupy*
teper 'teraz' ŁP2-3, ŁS2-3, ŁB, **teraz** ŁP1, ŁS1-2 (AŁ 303, L 300), **teperky** Czab.
teperik zob. *tony*
teperky zob. *teper*
teplota 'skwar, upał, gorąco': *teplota welika* Bel.
teplycia zob. *kipnyina*
teplyj 'ciepły': (ptaki) *prechodzały z teplych krajiv* Czab.
tepsza 'okrągła brytfanka' Jas.
teraz zob. *teper*
terazricznyj zob. *lińskij*
terazrik zob. *tony*
teren zob. *ternyk, ternyna*
terka 'owoc tarniny' Jas., Kom., Uś.
terło 1. 'tarka' Bel., Kr., NW, 'tarka do buraków' Tcz., **terleczo** 'blaszana tarka do ziemniaków' Jar.; 2. zob. *makiwnycia*
terlycia 'cierlica do lnu' Kom., Kr., Sm., *terlica, szto hładila* Jar., zob. też *hładzenycia*
ternawka 'rodzaj śliwek' Uś.
ternia zob. *ternyk, ternyna*
terniak zob. *ternyna*
ternyk 'cierń': *ternik* Sz., **teren** Sz., **ternia** Sz.
ternyna, *ternina* 'tarnina' Jas., Uś., **teren** Kr., **ternia**: *t'yrnia* Kom., Rad., Wis., **terniak** Jas.
terpko 'cierpko': *t'erpko* Kom.
terpkij 'cierpki', 'gorzki?' Bel., Biel., Jas., Kr., Lad., Uś., por. *hirkij*
terty, *terti* 'trzeć' Lad., Sm., 'trzeć (o Inie)' Bel., Jas., PJa., Tcz., *terto sia na terlyci* Sm., dok. **poterty**: *poterty na tamankoch* Sz.
teściania 'teściowa' Czab.
test 'teść' Czab.
teta 'ciotka' ŁP1-2 (i sporad. ŁP3), ŁS (sporad. też *tietta*), **titka** ŁP3, ŁB (AŁ 247) zob. też *ujczyzna*
tiahaczy zob. *ożbina*
tiaharky 'ciężarki (do saka na ryby)' Uś.
tiahaty 'ciągnąć, iść (?)': *do bereha (pod górę) tiażko tiahati* Jas.
tiahnuty 'ciągnąć', np. *tiahto sia po zemli* Jar., dok. **wytiahnuty**: *wytiahnuti precz* Jar., por. *włeczy*
tiamyty zob. *pamiataty*
tiażke pluca zob. *peczinka*
tiażko 'ciężko' Jas.
tilko 'tyle' Ł, ŁBP, **tilo** ŁP1, **telo** ŁP1-2 (AŁ 324), *telo znam* Sz.: zob. też *tem*
tiło 'ciało' Ł, np. *kiło* Sz., por. *hrube tiło*

timia 1. 'ciemie': *kimia* Jas.; 2. 'podniebienie' (?): *kimnia* Bel., zdr. **timiatko**: *kimniatko ho bolit* Bel., por. *pidnebinia*
tin, dop. *tyniu* 'cień' Jas.
tisno 'ciasno': *kisno* Bel., Jas., Lad., Uś.
tisto (przeważnie w formie *kisto*) 'ciasto' Ł, ŁB (AŁ 60)
tisztytysia 'cieszyć się': *my sia kiszylu* Bel.
titin zob. *duhan*
titka zob. *teta*
tiutiun zob. *duhan*
tiwna *korowa* 'cielna': *tiuwna korowa* Jas.
tiż 'też, także' Tcz., Woł., *tiż, kiż* Bel., *tież* NW, *tiż* Lad.
tkania 'tkanie': *berdo do tkania* Jas.
tkanyna 'tkany materiał': *tkata płachta, tkanina — bo sa tkalo doma* Sz.
tkaty 'tkać' Ł, np. Bel., Sz., *tk'aty* Kom.
tlík zob. *tlók*
tlók 'ugór — pole niezorane', **tołoka** 'ugór, na którym wypasa się bydło' Jar., Czab., Uś., 'pastwisko stałe (nie sezonowe)' Woł., 'wspólne pastwisko' Biel., 'wspólne pastwisko na polu zorany w jesieni' Sz., 'pole na rok oddane na pastwisko dla całej wsi' Lad., 'pola, gdzie cała wieś sadziła ziemniaki': *tołoka tam, de gruli bbyli zasadzene* Jas., **tlík** 'ugór' Biel., Kr., 'ugór, na którym wypasa się bydło' Uś., **tołoko** 'łąki, pastwiska' Cz.; zasięgi wyrazów bez podania znaczenia w AŁ 219 (*tlók* ŁP w pasie północnym, ŁS1, *tołoka* na pozostałym obszarze)
tlustyj 'tłusty' ŁP1-2, ŁP3 (okolice Sanoka), ŁBP, ŁS1-2, **tucznyj** ŁP3, ŁBP, ŁS3 (AŁ 312, R); *tlustyj* 'gruby, tęgi (o człowieku)' Sz. (też o zwierzęciu), Uś., *człowiek je to tlustyj* Bel., *tucznyj* 'o zwierzęciu' Kom., por. *hrubij, masnyj*.
tma zob. *cma*
tochmaty 'schować, skryć': *tochmati* Jas.
toczanka zob. *jaszczyk*
toczyty 'toczyć (w drzewie)', dok. **wytoczyty**: *wytoczene tworylcza* Jar., *wytoczene* Sz.
tohoricznyj zob. *lińskij*
tołoka, tołoko zob. *tlók*
tonko 'cienko', st. wyż. *tonsze* Bel., Jar.
tonkij 'cienki': *kabat z tonkoho pototna* Lad.
toparka zob. *pałyeczka*
topec 'topielec' Lad., **wtopolec**: *wtop'etec* Kom., Rad.
topir 'topór' Ł, np. Kr., Lad., NW, Tcz., Uś., *topir* Jar., *top'ir* Kom., **topor** Sz.
toporysko, toporisko 'trzonek siekiery, topora' Jar., Kr., Lad., NW, Tcz., Uś., *porysko* (!) Sz., *toporisko do motykы* Bel., **sokyrusko** 'trzonek siekiery': *sokyrusko* Kr.
toptaty 1. 'deptać': *kapustu toptali z nohamy* Bel., dok. **wtoptaty**: *wtoptaty kapustu* 'ubić (udeptać) kapustę' Woł.; 2. 'o ptakach' *kohut topcze kurky* Dal.
topyty 'palić' Sm., z *dyrwami sia topiło* Bel.
topyty sia 'topić się, tajać': *śnih sia topit* Bel.
torba 'torba skórzana (nie ozdobiona)' Uś., 'torba płócienna' Cz., *torba z pototna, z tonkoho* Jas., zdr. **torbeczka**: *torbeczka na meryndiu* Jas.
torh zob. *jarmak*
torhowycia 'targowisko (plac)' Uś.

toriczki zob. *torokby*
torkaty 'wyciągać (?)': *sia torkało zo zemli* Jas.
torokby 'frędzle, wstążki ozdobne lub do zawiązywania (np. fartucha)' Uś. (frędzle u *czuhy*) Uś., *trawnica z torokami* Bel., **trakby**, lpoj. *trak* Tcz., *trawnica z trakami* Jas., **toriczki**: *portok* (obrus) z *toriczkami z potoma* Lad. (też frędzle u *czuhy*).
toroczki Bel., **troczki** Biel., **traczki** Bel. (do fartucha), Sz., *hrudzanka mała traczki* Jas., **rojtki** Bel., por. *krajka, panuciki*
tot, rodz. ż. *tota* 'ten' Ł, np. *czemir — tota choroba* Jar.
towa 'bagnó, trzęsawisko' Dal., 'głęboka jama z wodą (można się w niej utopić)' Lad.
towczok 1. 'wałek do ucierania maku' Biel., Uś., z *towczkom krutili* Sz.; **2.** 'tłuczek do ubijania bryndzy, kapusty, ziemniaków' Bel., Jar., Lad., NW, Uś., Woł., *towczok do bryndzy* Sz.; **3.** 'kij, baba do rozbijania grud na polu' Jar., por. *kwijanka, wałok*
towczy 'tuc': *towczy* (w stępie), *sia ho* (len) *towkto* Bel., *śmby towkli z towczkami* Jas., *stupka pancaka towczy* Lad., *kamen towkli* Sm., *tołkto sia prajnykom* Sm., dok.
potowczy: *wałok, sia wałkało szto by hru dby potowczy* Jas., **wytowczy**: *berda byli, wytowkto, zbito* Bel.
towczy sia zob. *hukaty sia*
towk zob. *stupir*
tra zob. *treba*
tracz 'tartak' Uś.
traczki zob. *torokby*
tragar 1. 'tragarz (główna belka pod sufitem)' Biel., Jar., Kr., Pjas., Tcz., Uś., Woł., *drag'ar* Kom., **hriada** Lad., Sz., **miszterenda** Cz., Jas., **meszternia hriada** Lad., *meszteriada* Bel.; **2.** *tragar* 'poprzeczna belka pod sufitem' Bel., Cz., Jas., Sz., Uś.
trakby zob. *torokby*
tranzet zob. *sraz*
tratyty *moloko* zob. *prysuszaty*
tratyty sia 'gubić się': *jak sia tratyła korowa* Sm.
trawa 1. 'trawa' NW, Tcz.; **2.** zob. *trawka*
trawka 'jedna trawa, źdźbło trawy' NW, **trawa**: *jedna trawa* Tcz.
trawnycia 'płachta na trawę': *trawnica* Bel., Cz., Jas., 'płachta, z której dawniej siano' Bel., zdr. **trawnyczka** 'mała płachta (nosili w niej jedzenie w pole)': *trawniczka* Jas.
treba 'trzeba' Sm., Woł., *treba pryweżty drow* Bel., *treba hbywaty* Kom., (S), **tra** Kr.
trebycz 'rodzaj koniczyny (kwitnie na czerwono)': *trebicz* Bel., Lad., Sz.
trebycznysko 'pole po *trebyczu*': *trebicznisko* Bel., Lad.
trepaty zob. *łamaty*
triasowycia 'trzęsawisko': Pjas., **triasewyna** Biel., **triasowysko**: *tresow'yisko* Kom.
trasty, *trasty* 'trząść' Jas., Kr., Lad., Sz., Uś., *tresty* Kom., dok. **otriasty** Jas., Lad., Sz., **striasty** Bel.
trasty sia 'trząść się, ruszać się (o bagnie)' Jas., *triase sa* Sz.
trim zob. *strim*
Triokralowa Welija zob. *Szczedrbj Weczer*
triska 1. 'trzaska (z rąbania drew)' Bel. (też łuczyno), Jar., Jas., Kr., NW, Sz., Tcz., Uś., **szczypa** Bel. (łuczyno), Jar. (łuczyno), Sz., **szczambar** Jar., **szczambar-**

ka: *trisky* (*szczambarby, szczambarkby*) na rozpalowanie Jar., por. *skipa*; **2.** zob. *hobliwka*

Troch Krali zob. *Jordan*
troczki zob. *torokby*
troczok zob. *krutnyk*
troje 'troje' Kom.
trom zob. *strim*
tromba 'długa (1–1.5 m) trąba pasterska z kory olchowej' Kom.
trombytky 'harmonijka ustna' Kom.
tromi 'trzech, troje' Sz.
troskaty sia zob. *staraty sia*
troty 'trociny': *tr'oty* Kom.
truna 'trumna' Bel., Jas., Kom., Lad., Sm., Sz., Uś., **truhla** Jar., **łada** Czab.
truszczyty 'łuskać': *bib treba truszczyty* Sm.
trut 'truteń' Biel., Kr., Uś.
Try Krali zob. *Jordan*
trymaty 'trzymać' Ł, np. *dokal zdrawia trimat — silnyj* Lad., por. *strymywaty*; # *bodaj tia karika trimala!* (przekleństwo?) Jas.
trynia '(różne) śmieci' Wis.
tryny 'plewy (drobne odpady przy młócce)': *friny* Uś.
trywało 'trwale, na trwało' Bel.
tubera zob. *suchoty*
tuberaczka, tuberak zob. *suchomyk*
tucza 'silny deszcz': *tucza — welikij dodż* Lad.
tucznyj zob. *thustyj*
tuha 'wełna z dorosłej owcy, twardsza' Jas.
tula zob. *wetula*
tulak zob. *wandrownyk*
tulaty sia zob. *wandrowaty*
tunij 'tani' Ł, ŁB, **tanij** ŁP3 (sporad., okolice Sanoka) (AŁ 311, R), st. wyż. *tuńsze* Lad.
turnia 'daszek (?) dzwonnicy': *turnia nad dzwonom* Bel.
twar 'twarz' Bel., Biel., Dal., Kr., Lad., NW, Sm., Tcz., *twar* Kom., **gamba** Dal., Jar., Lad., Sm., Sz., **rysk** Dal., zdr. **twarcia** NW, **twarka** Tcz., **gambyczka**: *gambiczka* Jar.
twaroznyj miszok 'woreczek, w który wkłada się świeżo zaklagany ser, żeby odciąka serwatka' Cz.
tworylcza zob. *jaszczyk*
tycho, *ticho* 'cicho' Ł, ŁB, **cicho** sporad. na ŁP (AŁ 409)
tylko zob. *tem*
tyskaty 'ściskać': *tiskati* Lad.
tyżden, *tyżden* 'tydzień' Ł, np. Bel., Jas., Kom., Lad., Uś., *dwa tyżni* Kom.; *poneditok, witorok, sereda, czerwer, piatnycia, subota, nedila* Uś., *wiwtorok* Bel.
u zob. *w*
u hromadi zob. *hromada*
uberaty 'zbierać': *persze ho* (len) *uberali z rili* Jas.

ubicz, msc. *na uboczy* 'stok góry' Bel., **ubocz**, *na uboczi* Lad., 'miejsce oddalone (?)':
w uboczi, w lisi, de sia pretrimowali wowci Jas.
ubohыj zob. *chudobnyj*
ubok zob. *lubok*
ubrania zob. *tachы*
ubraty sia, zibraty sia, zobraty sia, zahornuty sia 'ubrać się' (S)
ucia zob. *uwcia*
ucho, Imn. *ucha* **1.** 'ucho' Ł, np. Jas., Lad.; **2.** 'ucho naczynia' Ł, np. Jas.
uczarnia 'osobne (odrębne od *stajni*) pomieszczenie dla owiec' Uś.
ucze miaso zob. *owcze miaso*
uczyna zob. *ujczyna*
udo zob. *hrube tило*
udywa 'wędzidło' Uś.
uhel **1.** 'węgiel' Lad., Tcz., Uś., *uhle* Cz., *uhel wьthasnutыj* Sz., **uhol** Jas., *uhel* 'coś wypalonego' Uś., zbior. **uhla**: *z koczerhom sia wьthartało uhla* Bel., 'uhla' Kom.; **2.** *uhel* 'węgiełek (niedopalony)' Tcz.
uhir 'pole płytko zorane, pozostawione tak na jakiś czas' Tcz., **uhor** 'pole zorane jesienią' Jar., Lad., Sz.
uhla zob. *uhel*
uhło 'węgiel chałupy' Kr., Pjas., Uś., *wuhło* Kom., Uś., **uhol**, dop. *-hla* Bel., Sz.
uhol zob. *uhel*
uholnyj 'węgielny': *uholny kameni, rohowы kameni* Lad.
uhol zob. *uhło*
uhor zob. *uhir*
uhorysko 'zorane pole': *uhorisko, zuhorene* Jas.
uhoryty 'orać jesienią (?)': *uhoriat* Lad., **zuhoryty** 'zorać w jesieni pod zasiew wiosenny, pod ziemniaki' Czab., *zuhorene* Jas.
ujczyna, *ujczыna, u(j)czыna* 'wujanka' Ł, np. Bel., Dal., Jar., Lad., NW, Pjas., Sm., Sz., Tcz., Uś., (S), *wuczыna* Kom., forma *uczyna (uczыna)* ŁS2-3, **teta** ŁS1 (Ł 318) zob. też *teta*
ujko 'wujek' Ł, np. Bel., Cz., Dal., Jar., Jas., Kr., Lad., NW, Pjas., Sm., Sz., Tcz., Uś., (S), *wujko* Biel., Tcz., Woł., *w'ujko* Kom., (S), *ujko* 'stryj' Jas., **dido** 'mąż ciotki' Bel., *gido* Lad.
ukoł 'ukłucie' Lad.
ul zob. *ułyj*
ułycia 'ulica, droga (przejście) pomiędzy chałupami': *ulica* Kr., *ułycia* Uś.
ułyj, *ulij* 'ul' Bel., Biel., Lad., Sz., Uś., **ul**: *ul sołomianyj* Jas., **pszczolnyk** Sz., **pszczolnyk** 'ul wydłubany z pnia, zrobiony z desek': *pszczownik* Jas.
umerty zob. *merty*
umurcanыj 'zabrudzony': *umurcanыj zo sadzom* (sadzą) Cz.
umыty sia zob. *mыty sia*
upa zob. *lubok*
upałancyty zob. *zapałankowaty*
upasty zob. *padaty*
upeczy zob. *peczy*
upłetacz 'płat opleciony z gałęzi (jodłowych)': *z jedliczaka upłetacze* Jas.
upriaż 'uprząż na konia' Uś.

urda **1.** 'gęsta substancja na przygotowanej żetycy' Cz.; **2.** '(drugi) ser, z przygotowanej żetycy' Jas.; **3.** 'przygotowana żetyca (?)' *urda z uwczoho moloka* Jar.
uriadyty zob. *riadyty*
uroda zob. *urożaj*
urodyty sia 'obrodzić': *nycz sia ne wr'odyt* Kom., Rad., Wis.
urodzaj zob. *urożaj*
urodzajnyj 'urodzajny': *urodzajnyj rik — harde bude zerno* Tcz.
urożaj 'urodzaj' Uś., **uroda** Bel., **urodzaj** Bel.
urwysko **1.** 'urwisko': *urwysko jak sia urwe bereh i hpade* Uś.; **2.** 'drzewo złamane przez wiatr': *urwysko — buria ho urwała* Pjas.
usz, dop. *uszbi* 'wesz' Uś.
utok 'wętek (w tkaninie)': *utok — riandy z szatoch, osnowa len* Jas.
uwaryty zob. *waryty*
uwcia, *ucia* 'owca' ŁP1-2, ŁS1-2, w formie *wiwcia* ŁP2-3, ŁS2-3, ŁB (AŁ 89), zdr. **oweczka** Jas.
uzda **1.** 'uzda': *uzda zo sznurka* Uś.; **2.** 'kantar' Uś., por. *kantar*
uznanyj 'znany' Czab.
uż zob. *już*
użyin 'żniwa': *na uż'yn* (chodzili na Słowację i na Węgry) Kom., Wis., por. *żyywa*

w, u, h 'w' Ł, np. *h pecu* Jar.

w hromadi zob. *hromada*

wacok zob. *ikra*

wadyty sia 'sprzeczać się, kłócić się': *wadyt sia* Jas., Sm.

waha 'waga' Kr.

wahan 'duże niecki do wyrabiania ciasta' Bel.

wajczak zob. *ogier*

wakietyja zob. *baketyja*

wakieszka 'biała owca z niewielką ilością czarnych plam' Cz.

walbija 'koryto (dłubane) do karmienia świń' Cz., Kom., Kr., Lad., Pjas., Sz., Tcz., Woł., *walbija* Biel., **halbija** Jas., NW, *halbija pre swiniu* Jar., **walbijka** Bel., 'drewniane koryto do pojenia gęsi, świń itp.' Dal., Uś. (zbite z desek), **żołob** Cz., Jar., 'koryto do pojenia krów przy studni, w stajni' Sz., **żlab** 'koryto do pojenia krów (przy studni)' Jar., zdr. **walbijka** Kom., Kr., por. *waliw, żołob*

waliw, *waliw*, dop. *-towa* **1.** 'naczynie wydłubane z kłoca, zamknięte z boków, z otworem w środku, na zboże' Uś.; **2.** *waliw* 'koryto do pojenia i karmienia bydła': *waliw swyniam jisty dawaty, korowam wody* Czab., **wałow** 'koryto przy studni do pojenia bydła' Lad., por. *walbija, żołob*

wałach **1.** 'wałach (koń wykastrowany)' Bel., Jas., Kom., Uś., por. *kin*; **2.** zob. *juhas*

wałaska baba zob. *baba*

wałat zob. *seto*

wałaszka¹ 'toporek noszony od święta, na weselu' Cz. (miał go też *baca* i *juhasi*). Sz., **sokyrka** Sm., Sz., **pałyeczka**: *palczka* Jas. (mieli je *druźbowie*, uderzali nimi po *tragarzach*)

wałaszka² 'owca z długą wełną' Czab.

wałaszty zob. *miszkuwaty*

waławczan zob. *selanyin*

wałok¹ **1.** zob. *katulka*; **2.** 'pałka do ubijania bryndzy': *wał'ok* Kom., 'pałka do tarcia maku': *wał'ok* Kom., **katulka**: *kat'ulka* Kom., por. *kbijanka*, *pałka*, *towczok*; **3.** *wałok* 'brona (?)': *sia wałkało szto by hru dy potowczy* Jas.; **4.** *wałok* 'część grabi, do której mocuje się zęby' Biel., Jar., Sz.

wałok² 'pokos trawy' Dal., Kom., Uś.

wałow zob. *waliw*

wandrak zob. *wandrownik*

wandrowaty 'włóczyć się, wędrować' Jar., Jas., Lad., *wandrownik*, *tulak tak sa tula po switi*, *wandruje* Sz., **tulaty sia** Sz., por. *wołoczyty sia*

wandrownik 'włóczęga, wędrowiec': *wandrownik* Jar., Jas., Lad., Sz., *wandrownik wandruje po switi* Czab., **wandrak** Biel., **tulak** Sz., por. *wołociuha*

wansacz 'wąsal': *wans'acz* Kom.

wansy zob. *bajusy*

wantroba zob. *peczinka*

war I. 'kwas z kwaszonej kapusty' Ł, np. Bel., Biel., Dal., Jar., Jas., Kom., Kr., Lad., Sz., Tcz., Uś., Woł., *gruli z warom* (kapuśniak) Jar., NW; **2.** zob. *warianka*

warcab, też lmn. *warcaby* 'futryna (w oknie)' Biel., Kr.

warene mołoko zob. *waryty*

warga zob. *worha*

warianka I. 'zupa na kwasie z kapusty' Biel., Czab., Dal., Lad., Tcz., Woł., *wari'anka* Kom., **war** Jas.; **2.** *warianka* 'jakaś zupa': *warianka — kus mołoka i wodbi, zafirtało sia muki z kołotowkom* Jas.

warkicz, **warkocz** zob. *kosa*

wartowaty, *wartuwati* 'pilnować' Lad., Uś., *pes żeby dom wartuwaw* Bel., *pes wartuje* Bel., *wartowati dom* Sz.

waruwaty 'ostrzegać': *waruwaw mnia* Bel., dok. **zawaruwaty**: *zawaruj!* (strzeż!) Bel.

warycha, *waricha*, *warecha* 'warząchew' Jar., Kr., NW, Sz., Uś., *war'ycha* Kom.

waryty, *warity* 'gotować' Jas., Lad., Sz., Uś., *plano nawarene* Bel., *ridko sia warilo Cz.*, *warilo sia w horcu* Jas., *na prypecku my warili jisty* Lad., *waryty mołoko* Tcz., *war'yty* Kom., **hotowyty** Biel., Kr., *hotuje* Lad., dok. **zawaryty** Uś., **zwaroty**: *zwariti* Sz., **uwaroty**: *uwar'te!* Lad., *uwar!* Sz., **powaryty**: *sliwczanka — sia powariat* (śliwki) Jas., **zhotowyty**: *zhotow daszto isti!* Sz.; # **warene mołoko** 'przegotowane mleko' Woł., por. *odwariowaty*, *perewaryty*, *rozwaroty* (*sia*)

watlarka zob. *watralka*

watra I. 'ogień (ognisko) w polu' NW, Sz., Tcz., 'ognisko w kolibie': *na watri gruli budeme pekli* Cz., 'ogień': *ktali watru na prypicku* Czab.; **2.** zob. *watrysko*; **3.** 'ognisko w piecu chlebowym' Ł: *watra pered czelustkami* Bel., *watra pered pecom* Sz., **watrycia**: *watricia* Tcz. (AŁ uzup., R)

watralka 'drewniana „łopatka” do ogniska w piecu' Czab., Kom., Lad., *watlarka — pidhartati na bik* Uś.

watrycia zob. *watra*

watrysko 'miejsce po ognisku (w polu)' Biel., Lad., Tcz., Uś., **watra** Cz., Jar., Jas., Sz., **pałenysko** Biel., Uś., **spałenysko**, *spalenisko* Bel., Jas., Pjas., **ohnysko** 'miejsce po ognisku' Lad., Pjas., *ohnisko w polu* Uś., *ohnysko* Kom., **peczar** Woł.

watula 'owca, która miała bardzo miękką wełnę' (!) Pjas.

wbahryty koto 'obłożyć koło, połączyć dzwona koła': *wbahr'yty k'oto* Kom.

wbyty zob. *wbywaty*

wbywaty 'wbijać', 'ubijać': *wbywaty*, *hbywaty* Kom., dok. **wbyty** Kom.

wczera 'wczoraj' Bel., Biel., Kr., Tcz., Uś., Woł., *szczera* Bel., Kr.

wczyty 'uczyć' Ł, np. *wczyw* Lad.

wderyty 'uderzyć': *uderyw* Lad.

wdowa 'wdowa' ŁP, ŁBP, w formie *hdowa* ŁP3, w formie *gdowa* ŁS, **wdowycia** ŁP3, ŁB, w formie *gdowycia* ŁS3 (AŁ 248, R)

wdowec, *hdowec*, *gdowec* dop. — *diwca* Ł, np. Bel., Biel., Jas., Lad., Sm., Sz., Tcz., Uś., *wdow'ec* Kom.

wdowycia zob. *wdowa*

wece zob. *duże*

weczer ŁP1–2, w formie *weczur* ŁP2–3 (sporad.), ŁS, w formie *weczor* ŁP3, ŁBP, ŁS3, w formie *weczir*, *weczyr* sporad. ŁP i ŁS1 (AŁ 276)

weczzeria 'wieczera, kolacja' Ł, ŁB (AŁ 64)

weczeriaty 'wieczerać, jeść kolację' Jas., *wecz'eraty* Kom.

weczerkom 'wieczorem': *weczerkom sa prycmiwat* Sz.

weczirkы, *weczurky* 'posiady, wspólne przedzenie wełny, lnu, konopi' Bel., Jas., NW, Tcz., Uś.

wedro zob. *widro*

wekszыj zob. *wetykыj*

welka choroba 'padaczka' NW

welkыj zob. *wetykыj*

welo zob. *duże*

Wetykden, *Weligden* 'Wielkanoc' Bel., Biel., Jas., Uś., *pered Welikodniom* Jar., *po Welikodni* Lad., *po Wetykodni* Sm., *Wetykden* Kom., **Wetykodni Świata** Biel., **Paska** Bel., Lad., *Paska siataja* Sz.

wetykodnyj 'wielkanocny': *wetyk'odna sub'ota* Kom.

wetykыj, *welikыj* 'wielki, duży' ŁP2–3, ŁBP, ŁS2–3, **welkыj** ŁP1, ŁS1; stopień wyższy **wekszыj** ŁP1, ŁP2 (zach. część), **bilszыj** ŁP1 (wsch. część), ŁP2–3, ŁBP, ŁS3 (AŁ 314–315)

wendka 'wędka' Biel., Uś., **haczuk** Biel.

wendzonka 'wędzonka' Kr., Tcz.

wengor i **wuher** 'węgorz' (S)

weper, dop. — *pria* 'wieprz (kastrowany)' Bel., Biel., Dal., Jar., Jas., Lad., Sm., Uś., **wepryk**, *weprik* Bel., Kr., Sm., *w'epryk* Kom.

wepryk I. 'młody knurek' NW; **2.** zob. *weper*

weranda 'drzwiczki w dachu służące do wkładania snopów' Pjas.

werba 'wierzba': *wer'ba* Lad., Sz.

werbyna 'zagajnik wierzbowy': *werbina* Lad.

werch I. 'góra (czegoś)', 'szczyt góry' Lad., **werszok**: z *werszka* Bel., *na werszku* (na górze) Uś.; **2.** *werch* 'dach' (S, R), *wiazankы na werch* (na dach) Bel.

werchiwкы 'odpadki (gorsze części) lnu (konopi) pozostałe po przedzeniu' Lad., Sm., z *wercha* (konopi) *stihali plaisze — werchiwкы* Bel.

werchnij I. 'górný (m.in. o części wsi) Ł, por. *wyszni*; **2.** *werchnij kamiń* zob. *werchnыk*

werchnыk 'górný kamień w żarnach' Biel., **werchnij kamiń** Jar.

werchnyna, *werchnina* 'śmietana (z której robi się masło) Bel., Biel., Dal., Kr., Lad., Sm., Uś., Woł., **smetanka** Jas., Sz., Woł., *smet'anka* Kom., **smetana** NW, **zmetana** Kr., Tcz., Uś., *zmetana z mołoka* Jar., zdr. **zmetanka** Jar., Uś., por. *smetanka*

wereczy 'rzucić' Czab., *wirh k'ameniom* Kom.

wered zob. *czyriak*

werest 'wrzos': *w'erest* Kom.

weretelnycia, *wereturnycia*, *weretelnycia* itp.) 'mały wąż; padalec; jaszczurka' ŁP1–2, ŁS1–2, **weretylnyk** ŁP2–3, ŁBP (AŁ 154–155)

wereteno 1. 'wrzecziono' Ł, np. Bel., Biel., Jar., Jas., Kr., Lad., NW, Sz., Tcz., Woł.; 2. 'wrzecziono w żarnach' Kr.; 3. zob. *hriadka*

wernycia zob. *perelih*

wersznyk 'zamknięcie (z góry)': *tworylcza derewiane mało wersznyk* Jar.

werszok 1. zob. *werch*; 2. zob. *nawersznyk*; 3. 'korona drzewa' Uś.

wertep¹ 'niebezpieczne miejsce, gdzie można się zabić (w lesie)' Pjas., 'miejsce, z którego trudno wyjść' Sm., 'nierówne, trudne do przejścia miejsce' Kom., *wertepy* lmn. 'brydkie pole, neriwne, jamy, potoky' Uś., 'droga pełna wyboi': *wertep — kiepska doroha, tiazko perejehaty* Uś.

wertep² 'szopka' Jas., **betlehem** Jas.

wertepnyj 'trudny do przejścia, wyboisty': *wertepna doroha* Uś.

wesila 'wesele' ŁP, ŁBP, ŁS1–2, **swalba** ŁS2–3, **swarba** ŁS3, **swad'ba** ŁBS (AŁ 255, L 162, R)

wesło 'rodzaj drewnianej łyżki z dziurkami do rozbijania i mieszania z kłaganego mleka' Cz.

wesna zob. *jar*

wetula, *witula*, *tula* 'koza nieplodna lub niekotna', 'młoda koza, która jeszcze nie miała koźlęcia', 'owca, która ma za wcześniej jagnię lub która ma pierwsze jagnię' notowano sporad. na ŁP (AŁ 93)

wiano zob. *wino*

wiazanka 'związany (wymłócony) snopek słomy' Bel. (do poszycia strzechy), Kr., 'związany snopek lnu': *wiazanka lenu* Jas.

wiazaty 'wiązać': *sia wiazalo do snopoch* Jas., dok. **powiazaty**: *powiazali na snopy* Czab., *chustku jej powiazaly* (podczas oczepin) Sm.

wiczka 'gruby sznur' Bel.

wiczky 'lejce' Kr., Sm.

widro 'wiadro drewniane': *widro z derewa* Uś., 'wiadro metalowe' Woł., **wedro** 'wiadro (dawniej drewniane, z jednym uchem)' Cz., Jas., forma *widro* ŁS2, forma *wedro* ŁS (L 64)

wijaczka 'szufla do wiania zboża' Biel., Kr., Lad., Woł., *wijaczka — opalali zerno* Jas., por. *opalaczka*

wijaty 'wiać (zboże)': *wijali. zduwali połowu* Lad., *potim wyhrabky na młynok, sia wijalo* Sm., por. *opataty*

wijce 'dyszel pługa', 'rodzaj dyszla do brony' Lad., Uś.

wikno zob. *wyhlad*

wilcha 'olcha' Ł (S), *w'ilcha* Kom.

wilhit 'wilgoć' Bincz.

wilhitnyj, **wilhotnyj** zob. *wohkyj*

wilszyna 'gałęzie olchowe (wraz z liśćmi)': *wilszyn'a — z l'ystiami* Kom.

wił zob. *byk*

win 'on — gdy chodzi o osobę znajdującą się blisko' Lad., por. *on*

winczanka 'ślub w cerkwi (także w urzędzie)' Lad.

winczowacz zob. *połaznyk*

winczowaty 'składać życzenia': *winczowacz winczowaw* Jas.

winec 1. 'korona nakładana na głowę podczas ślubu' Sm.; 2. 'wieniec dożynkowy' Bel., *winec dożynkowyj* Lad., Tcz., *win'ec* Kom.

wino 'wiano' Kom., Sm., Uś., **wiano** Jar. (ziemia, krowa), Jas. (tu z wyłączeniem zwierząt domowych), NW, Tcz., por. *dziastra*, *newistyna*

winosza zob. *pan młody*

wir¹ zob. *ogier*

wirgaty 'wierzgać': *kin wirgat* Bel., Dal., Jas., Sz., *w'ergat* Kom., *kin wirgat (sobom)* Kr., *wirgat z daczom* (o koniu, ale też o człowieku) Jar., **fykaty** *kin fykat* Biel., dok. **wirgnuty** Jar.; przen. *wirgaty* 'latać, powiewać (?)': *wirgalo mu* (o rozpiętej odzieży) Jas.

wiś zob. *oś*

wiselec zob. *wisielak*

wisem ŁP2–3, ŁS2–3, w formie *wisim* ŁP3 (okolice Sanoka), ŁBP, **osem** ŁP1, ŁS1, ŁS2 (zach. część) (AŁ 329)

wisielak 'wisielec' Bel., NW, Tcz., **wiszalnyk**: *wisz'alnyk* Kom., **wiselec**: *wis'etec* Kom., Rad., **obisielec**: *obiszelec sa obisiw* Sz., **obiszenec** Jar., **obiszeniak**: *obyszeniak, obesziniak* Lad.

wisnia zob. *wysznia*

wispa 'ospa (choroba)' Biel.

wistria 'ostrze kosy' Bel., Biel., Kr., Uś., Woł., **wistrio** Jas.

wiszak zob. *wiszalo*

wiszalnyk zob. *wisielak*

wiszalo 'drażek nad łózką do zawieszania ubrań' Biel., Kom., Kr., Lad., Woł., **wiszak** Uś., 'wieszak' Tcz., **żerd**¹ 'drażek do zawieszania ubrania': *żerd z druka* Jar., **żerdka** *welka i mata* Jar.

wiszczycia zob. *cma*

wit 'wójt' Biel., Kom., Uś., Woł.

witczym, *witczym*, *witczim* 'ojczym' Bel., Biel., Bincz., Dal., Jas., Kr., Sm., Tcz., Uś., *witcz'ym* Kom., **otczym**: *otczim* Sz.

witczyzna 'spadek po rodzicach' Tcz.

witer ŁP1–2, sporad. ŁP3, ŁBP, ŁS1–2, **witor** ŁP2–3, ŁBP, ŁS2–3 (AŁ 280, L 29)

witula zob. *wetula*

wiwcia zob. *ucia*

wiwcze mięso zob. *owcze mięso*

wiwsianka 1. 'słoma z owsa' Bel., Biel., Czab., Dal., Jar., Jas., Kr., Lad., NW, Uś., **owsianka** Tcz., też *wiwsiana soloma* Uś.; 2. zob. *wiwsysko*

wiwsianycia, **wiwsianysko** zob. *wiwsysko*

wiwsianyj 'owsiany' Biel., Uś.

wiwsysko, *wiwsysko* 'pole po owsie' Biel., Jas., Kr., NW, Uś., *owsisko* Jar., **wiwsianysko** Bel., **wiwsianka** Czab., *wiwsianka* Kom., **wiwsianycia**: *wiwsianicia* Lad.

wiz 1. 'wóz' Ł, np. Jas., Kr.; 2. **Wiz** 'Wielki Wóz (gwiazdozbiór)' Biel.

wizok zob. *priadka*
wjisty zob. *czort*
wkazowaty 'pokazywać, wskazywać': *z tow rukow wkazowali* Lad.
wkusyty 'ukusić': *wkusita* Jas., *had abo źmija wkusiw* Sm., por. *kusaty*
wlaty zob. *luty*
wlinskij zob. *linskij*
właki, *wakły* 'włóka do pługa' Bel., Uś., *na włakoch* Lad., **właczky** Jar., **wołoczni** Czab.
włapyty 'złapać': *hłap!* Jas.
włeczy 'wlec' zapisano ŁP1–2, ŁS1–2 (sporad.), **wołoczyty** (AŁ 372, 373, S), por. *tiahnuty*
włożyty 'włożyć': *hłoźte!* Jar.
włuka zob. *wołociuha*
wmeraty zob. *merty*
***wmerec** 'nieboszczyk': *pry hmerci* Biel.
wmerty zob. *merty*
wmyty sia zob. *mbty sia*
wniuter zob. *niuter*
wnucza zob. *wnuk*
wnuczka, *hnuczka* 'wnuczka' Ł, np. Bel., Czab., Dal., Lad., NW, Sm., Tcz., Uś., *mam sedem wnuczki* Jar., *wn'uczka* Kom., **wnuka**: *hn'uka* Kom.
wnuk, *hnuk* 'wnuk' Ł, np. Bel., Biel., Czab., Dal., Jar., Kom., Lad., NW, Sm., Tcz., Uś., zdr. **wnuczok**, *hnuczok* Biel., NW, Tcz., **wnucza** Czab.
wnuka¹ **1.** 'w środku, wewnątrz' Czab., *dnuka* Jar., Sz., 'w środku: w człowieku. w zwierzęciu (ale nie w chałupie)' Uś.; **2.** 'od wewnątrz': *dnuka* Jas.; **3.** *dnuka* 'do środka' Lad., *do wnuka* Uś.
wnuka² zob. *wnuczka*
wnutorszczy 'wnętrzości': *wnutorszy* Czab.
woda 'woda' Ł. **kryżowa woda** 'zejdźcie się dwóch potoków' Bel.
Wodokszczy zob. *Jordan*
wohkyj 'wilgotny' Kr., Uś., *wohke sino* Sz., *wohkie sino* (niedosuszone) Bel., *tuka wohka, moczarowita, wohkie sino* Lad., *wohki'e* Kom., **wilhotnyj** Biel., Kr., Uś., **wilhitnyj**: *wilhitne sino* Jas., Tcz., por. *surowyj*
wohryzka zob. *ohryzok*
wohymiak **1.** 'czarny bez (? „czarne drzewo, którego owoce obniżają ciśnienie”)' ; **2.** zob. *hlih*
woksza zob. *płankacz*
wolar zob. *wołowar*
wolaryty 'paść woły': *wolariti* Jas.
wołociucha 'włóczęga' Uś., *wołoci'uha* Kom., Rad., **włuka**: *tuka* Tcz., por. *wandrownyk*
wołoczni zob. *właki*
wołoczyty zob. *włeczy*
wołoczyty sia 'włóczyć się': *włuka wołoczyt sia* Tcz., por. *wandrowaty*
wołoky 'rzemienie do kierpców' Kom., lpoj. *wołoka* (S), 'sznurowadła do kierpców z białej wełny (męskie i kobiece)': *ołoky* Tcz.
wołos 'włos', zbior. **wołosia** ŁP2–3, ŁS2–3, ŁB (AŁ 267, R)

wołowar 'pasterz wołów': *ołow'ar* Wis., **wolar** Jas.
won 'precz. na zewnątrz': *sia wbymetało won* Jar.
wonch zob. *niuch*
wonka 'na zewnątrz' Cz., Jar., Jas., Lad., Sz., **na wym** Bel., **na wymka** Bel.
worha 'warga (u człowieka, u konia)' Biel., Jar., Uś., 'warga (u człowieka)' Bel., Dal., Jas., Lad., Sm., **huba** 'warga u człowieka': *h'uba* Kom., **warga** 'warga u konia': *w'arga* Kom.
worobel 'wróbel' Bel., Biel., Czab., Kr., Uś., (S), **worobec** (S), *orob'ec* Kom. **worona** 'wrona' Bel., Czab., Sz., Uś.
woroni oczy 'jakaś trująca roślina' Uś.
woronka **1.** 'otwór w beczce' Bel., Biel., Cz., Jas., Sz., *woronka w boczeki* Bel., *woronku zabiti* Lad.; **2.** zob. *lastiwnycia*; **3.** 'dziurka w kierpcach (do przewlekania rzemienia)': *wor'onka* Kom.
worota 'wrota (do stodoły lub klepiska)' Ł, ŁB (AŁ 19); 'wrota do klepiska' Bel., Cz., Jas., Kom., Uś., **wrata**: *wrata do bojiska* Sz.
worotyło 'przedziwo na krosnach': *worot'yło* Kom.
worożec zob. *worożylnyk*
worożka **1.** 'biedronka' Biel., Kr., Tcz., Uś., **worożyła** Czab., Lad., *woroż'yla* Kom., **bobrunka** Bel., Lad., Sz., **pańczowa korowyczka** Jas.; **2.** *worożka* 'kobieta, która wróży, wróżka' Biel., **worożkymia** Bel., Sz., **wrażkymia** Bel.
worożylnyk 'mężczyzna, który wróży' Czab., *worożelnik* Bel., **worożec** Jas., **wrażec** Bel., **worożyła** Lad.
worożylstwo 'czary, urok': *odrablati znaw od worożylstwa* Czab., por. *zoczy*
worożyły 'wróżyć': *baczowe worożyli, oni znali odroboti, porobiti* Jar.
wosa zob. *osa*
wowcza jahoda 'wilcza jagoda': *w'owcza j'ahoda* Kom., **nadragula** Lad., **madragula** Jas., **nimyna**: *nimina* Jar., **szalenyna**: *szalenina* Bel., **kawcze oko** Uś., *lulka* Biel., **czortowy czereszni** ('ts'?) Czab.
wowczycia 'wilezyca' Bel., NW
wowk **1.** 'wilk', np. Kr., NW; **2.** 'narośl na pniu rosnącego drzewa (przeważnie drzewo gnije tam od środka)' Kr.; **3.** 'wzdęcie (choroba)': *wowka ma* Bel., por. *czemir*
wowna 'wełna' Ł, np. Bel., Lad., Sz., por. *kuczeriawbij*
wownianyj 'wełniany, sukienny': *wownianyj płat* (koc z sukna) Jar.
wozarnia, **woziwnia** zob. *kołesznia*
Woznesenije 'Wniebowstąpienie' Jas., *Wozniesenie na nebo* Sz.
woznycia, *woźnica* 'otwór w suficie z zasuwą na dym (w kurnej chacie)' NW, Uś., por. *ciwka*
wozyty sia 'jeździć': *sankaty sia* — *wozyty sia na sankoch* Czab.
wpasty zob. *padaty*
wpeczy zob. *peczy*
wpered 'poprzednio': *hpered* Jar.
wrata zob. *worota*
wratka zob. *dwerci, strunga*
wrażec zob. *worożylnyk*
wrażkymia zob. *worożka*
wred zob. *czyriak*

wrodyty sia zob. *urodyty sia*
wse 'zawsze' ŁP, ŁBP, ŁS2-3, **wsze** ŁS1, ŁS2 (zach. skraj), **zawse** sporad. ŁP1-2, **zawsze** ŁP2-3 (sporad.), ŁBP, **zajedno** ŁP2, **furt** zapisano ŁS, np. Bel., Czab., Jas. (AŁ 305, R), *furt ide Sz.*
wsteklyna zob. *steklyna*
wsyp 'wsypa (na pierzynę)' Tcz., Uś., **perynianka**: *perynianka spidnia* (na pierzynę) Lad., **pirnycia** 'wsypa na pierzynę': *p'irnycia* Kom., **presypa** 'wsypa' Jar., Sz., *presypa na piria* Jas., **peresypa** 'wsypa na pierzynę' Bel., **zahołowczyna**: *zahołowczyna spidnia* (na poduszkę) Lad.
wsypaty zob. *syropy*
wszady 'wszędzie': *szady* Bel.
wsze zob. *wse*
wszelejaczyna 'wszystko, wszystko możliwe, różne rzeczy': *debria — chodźde taka nametata szelejaczyny* Lad.
wszelijako 'rozmaicie, różnie': *wszelijako było* Bel., *szelejako* Lad., **wszelijak**: *wszelij'ak* Kom.
wszelijakyj 'rozmaity' Ł, ŁB, **rozmajtyj** ŁP1, sporad. też **ružnyj**, **rižnyj**, **chocjakyj** ŁP, ŁBP (AŁ 412)
wszytko, *wszytko* 'wszystko' Ł, ŁB, też w formie *szytko* (zwłaszcza ŁP3, ŁS2-3) (AŁ 410, R)
wtach, **wtaszok** zob. *ptach*
wtekaty 'uciekać': *weretilnica jak had, bez chwosta, ne wtika jak ony* Bel., *wkikali* Lad., dok. **wtiknuty** Bel., *wtiuk* Uś.
wtopelec zob. *topec*
wtoptaty zob. *toptaty*
wuher zob. *wengor*
wuhło zob. *uhło*
wujko zob. *ujko*
wusa zob. *bajusy*
wydyty 'widzieć' Ł, np. Sz., *ne widžu plit* Jas., *dobri widyt* Sm.
wyдно 'widać': *daleko ne widno* Jas.
wylycia 'szczeka' Kom., *wilica* Jar., *wilicia* Lad., Sz., **szczeka** Uś.
wylyja 'wigilia (Bożego Narodzenia)': *na weliju sia jist* Jas.
wyły 'widły': *ruczka do wiloł Sz.*, *wiły* Uś.
wyniwka 'mniejsza becška, np. na kapustę' Kom.
wyr 'głębokie miejsce w potoku' Lad., PJas., 'wir w rzece' Kom., Uś.
wysznia, *wiśnia 1*. 'wiśnia (drzewo)' NW, Sm., Tcz., zdr. **wyszenka**: *wiszenka* NW;
2. *wysznia* 'wisienka (owoc)' NW, Sm., Tcz.
wytka 'rodzaj zaczepu na drabinie (na wozie, by trzymała się luśni)' Kr.
wybaczyty 'wybaczyć' Kr.
wybawa 'posag (nie obejmujący ziemi)' Lad.
wybraty zob. *braty*
wybudyty zob. *budyty*
wybyty 'wybić': *dity wybili ciłu błanu* Czab.
wybyty sia 'wybić się': *z boczkы woronka sia wybila* Bel.
wychodok zob. *sracz*
wychudżenyj 'wychudzony' Sm.

wyswerkowaty, **wywyrkaty** zob. *swyrkaty*
wycyckaty zob. *cyckaty*
wyczystyty zob. *czystyty*
wyđaj 'wydanie': *dorosnuta diwka, na wyđaj* Lad., *diwka na wyđaj* Czab.
wyđatka 'dziewczyna, która wyszła za mąż' Jas.
wyđaty sia 'wydać się (wyjść za mąż)': *kied ja se wyđala* Jar.
wyđerty 'wydrzeć', 'wyrwać (len)': *to, szo sia wyđerlo* Jas.
wyđtam zob. *odtamal*
wyđty zob. *odtal*
wyhartaty 'wygrzebywać z pieca': *z koczerhom sia wyhartalo uhla* Bel., *wyhartalo sia* Dal., dok. **wyhornuty**: *koczerha wyhorne uhla* Bel., *wyhornuti* Lad., por. *pryhornuty*, *rozhartaty*
wyhasnuty zob. *hasnuty*
wyhin 'droga, po której można jechać wozem' PJas.
wyhlad 'okno' ŁP1 (poza skrajem zach.), ŁP2, ŁS1 (poza skrajem zach.), w pasie pn. ŁS2 i częściowo ŁS3, **wikno** ŁP1, ŁP2 (częściowo), ŁP3, ŁBP, zach. ŁS1, **obłak** ŁS (poza zach. skrajem) i w przyległym pasie ŁP, zdr. **wyhladec** Uś., **okence** Jar. (AŁ 3)
wyhladczyk zob. *lastiwnyca*
wyhladec zob. *lastiwnyca*, *wyhlad*
wyhladyty zob. *hladyty*
wyhornuty zob. *wyhartaty*
wyhrabky 'zgrabki, drobna słoma. kłosa pozostałe po młócce' Lad., Sm., Sz., *wyhr'abky* Kom., por. *pohrabky*
wyhrызka zob. *ohryzok*
wykarczyty 'wykarczować' Uś.
wykoraty zob. *kopaty*
wykupaty (sia) zob. *kupaty (sia)*
wykuryty zob. *kuryty*
wykyśnuty zob. *kyśnuty*
wyłuczania 'oddawanie owiec gospodarzom po zakończeniu wypasu letniego' ŁBS (R)
wyłuczaty, **wyłuczty** zob. *rozhaniaty*
***wyłuskaty** 'wyłuskać, wybrać': *mak wyłuszczennyj* Jar.
wymesty zob. *wymetaty*
wymetaty 'wymiać': *sia wymetalo won* Jar., dok. **wymesty** Jar.
wymia, **wymiaczko** zob. *ikra*
wymisyty zob. *misyty*
wymiszkuwaty zob. *miszkuwaty*
wymołotyty zob. *mołotyty*
wymyty 1. zob. *myty*; **2**. 'wymyć, wybić': *korыto* (głębokie miejsce w potoku) *wymyje woda* Bel.
wymywyaty 'myć, płukać': *wymywalo sia len* Jas.
wymp, **wynka** zob. *wonka*
wyopaczyty zob. *opaczyty*
wypałyty zob. *pałyty*
wyparadyty sia zob. *paradyty (sia)*

wypasiczyty 'wyrąbać drzewa, zrobić zrab': *w'ypasiczeno* Kom., **spasiczyty**: *spasieczene* (o krzakach) Lad., por. *rubaty*
wypraty zob. *praty*
wypriachaty 'wyprzęgać': *wypriachali* Sz.
wyputy zob. *puty*
wyrczyty 'warczeć' *pes wyrczyt* 'pies warczy' Kr.
wyrizaty zob. *miszkuwaty, rizaty*
wyrizowaty zob. *miszkuwaty, rizaty*
wyrok zob. *pryca*
wyrosty zob. *rosty*
wyrosyty sia 'nawilżyć rosą': *sia prostryalo na luci az sia w'orosyt ten* Kom.
wyruszity 'wybić ze snu': *wyruszilo* Jar.
wyrub zob. *zrub*
wyschnuty 'wyschnięty' Sz.
wyschnutyj 'wyschnięty' Sz.
wysoko 'wysoko' Ł, st. wyż. *wyższe: szi wyższe* Kom.
wyspaty sia 'wyspać się': *wyspata* Jar., por. *spaty*
wystrykaty 'wytryskać': *wystrykuje woda* Czab.
wysykaty sia zob. *sykaty*
wyszcopyty 'wykastrować barana': *szopec wyszkopenyj* Sz.
wyszkrebtaty 'wyszkrobać': *uz poslednie tisto wyszkrebtane z korbita* Jar.
wyszmarinia: *do wyszmarinia* 'do wyrzucenia' Dal.
wyszmaryty zob. *szmaryty*
wyszni 'górnny (koniec wsi)' Ł, 1 B, **horiszni** ŁP3 (okolice Sanoka) (AŁ 216), por. *werchnij*
wyszzywaczka zob. *sztywkynia*
wyszzywaty 'haftować': *w'ysztywaty* Kom., por. *szczapkaty*
wytlahnuty zob. *tlahnuty*
wytoczyty zob. *toczyty*
wytowczy zob. *towczy*
wytrymaty 'wytrzymać': *wytrymali* Lad.
wyttam zob. *odtamal*
wyttty zob. *odtal*
wywałaszyty zob. *miszkuwaty*
wyziraty 'wyglądać, wyzierać': *wyzirat* Jas., dok. **wyzdryty, zazdryty**: *sonce wyzdrilo (zazdrilo) zza chmary* Kr.
wyzwidacz 'ten, który szpera u kogoś, wypytuje kogoś' Bel.
wziaty 'wziąć' Ł, np. *woz sobi toto!* Czab., Lad., *wziaw* Sz.
wżycznyk zob. *łżycznyk*
yrdza zob. *rdza*
z, zo 'z': *suknia z hrubszoho potolna* Lad., **iz**: *pancaka towczy iz jarcu* Lad., **zoz**: *motha zoz dozdzu* Lad., 'za pomocą': *priali z weretenom, zmywali z tym riandom* Czab., *umurcanyj zo sadzom* Cz., *maskali z rukami* Jas.
z osibna zob. *osibne*
za poriad 'po kolei' Bel.

zabanuwaty sia zob. *banuwaty*
zabawnyj 'człowiek, który zabawia innych' Jar.
zaberaty 'zabierać, odbierać': *bosorkosz moloko zaberat* Bel.
zaboronyty zob. *boronyty*
zabudyty zob. *budyty*
zabyty 'zabić, wbić': *zabiti klambru* Bel., *zabiti zahlybku* Jar., *zabiti klin* Jas., *zabiti woronku* Lad., *zabyty klyn* Uś., *zabity mochom szparby* Sm., *zabiti hlobku zebny ne hpała sokytira* Sz., por. *hłobyty*
zachmareno 'pochmurnie (gdz jest bardzo ciemno)' Jar.
zachodyty 'zachodzić': *zachodit sonce za horu* Uś.
zacwitnuty zob. *kwitnuty*
zaczekaty zob. *czekaty*
zaczepyty 'ocześcić' Uś.; **zaczypczena** 'o pannie młodej po założeniu czepca' Dal.
zaczpieny 'oczepiny' Sm.
zaczkiw zob. *duhańczak*
zadiwaty 'wtykać': *tycznik dyruwatyj, sia zadiwalo* Bel.
zadnia chyzka zob. *chyzka*
zadnij 'tylny': *zadne piwwoza* Jas.
zadnycia zob. *huzycia*
zadujawka 'huragan': *zadujawka jag witer barz duje, lisy prewertat* Jas., **powiterycia**: *powiterica* Jas.
zaduszna subota 'sobota poświęcona pamięci zmarłych' Jas., Lad., *zaduszna subota pered Welikodniom* Sm., *zad'uszna sub'ota* (pierwsza w Wielkim Poście) Kom.
zaduty 'zasypać śniegiem': *zadulo* Bel.
zaduwka 'zaspa śnieżna' Bel.
zadych zob. *dychawycia*
zadychlywyj zob. *dychawyczynyj*
zadymka 'zadymka, zamieć śnieżna' NW, Uś.
zafyrtaty 'zakreślić, rozmieszać': *warianka — kus moloka i wody, zafyrtalo sia muki z kolotowkom* Jas.
zahaklywyj 'jąkała': Bel., *zahakliwyj* Jar., Lad., Sz., *zahaklywyj* Kom., **koktawyj** Jar.
zahakuwaty sia 'jąkać się': *zahakuje sia* NW
zahaniało 'kijek pastucha do zaganiania' Tcz.
zahasyty ohen 'ugasić (ogień)' Uś.
zahata zob. *zasypa*
zahatyty 'ogacić (dom), przegrodzić (potok)': *zahat'yty* Kom.
zahin 'zagon' Biel., Kr., Tcz., Uś.
zahłobyty zob. *hłobyty*
zahlybka zob. *klyn*
zahnyty 'zgnić': *zahnyto* (o drzewie) Kr., por. *hnyty, zhnytyj*
zahołowcza zob. *zahołówek*
zahołowczyna zob. *oboloczynka, wšyp*
zahołowok 'poduszka' Ł, ŁB, na ŁP3 i ŁBP także **poduszka** (AŁ 12), zdr. **zahołowoczok** Tcz., **zahołowczok** Jar., Lad., Sz., **zahołowczyk** NW, **zahołowcza** Czab.
zahornuty sia zob. *ubraty sia*
zahoroda 'zagrodzenie' PJas., zob. też *zahorodka*

zahorodka 'ogródek (warzywny) przy chałupie' Bel., Czab., Dal., Jar. (zdr.), Sz., Tcz., **zahoridka** NW, **zahoroda** Jar., Tcz.
zahorodyty 'zagrozić': *ne mam zahorodżene* Jar., por. *horodyty*
zahortka 'bluzka damska (dawn.)' Jas.
zahrabaty zob. *zahrabuwały*
zahrabowyny 'zgrabki (zboża)': **zahrabowiny** Bel.
zahrabuwały 'zgrabiać, zagrabić' Bel., *merwa, szo sia zahrabuwało* Sm., **zahrabaty**: *sia zahrabato po rilli* Jas. por. *hrabaty*
zahurdaty sia zob. *hurdyty sia*
zajedno zob. *wse*
zakapczaty zob. *kapczaty*
zaklagaty zob. *klagaty*
zakład 'kamienie węgielne' Jas.
zakładka 'zasuwa' Jar.
zakładnyj zob. *kamin*
zakołot 'śmierzące jajko, na którym siedziała kwoka': *z'akołot* Kom. por. *zaportok*
zakołoty zob. *kołoty*
zakołotyty zob. *kołotyty*
zakos zob. *prokincza*
zakrutyty 'zakręcić': *zakrutyło* (o wirze w rzece) Kr., por. *krutyty*
zakwaska 'zaczyn, zakwas': *zakwasok — stare tisto na husto, na zakwasku, kbišto* Jar., **zakwasok** *zakwasok do pidmototu sza dawalo* Jar., **kwas** Lad., Tcz., **kwasok** Tcz., Uś.
zakwitnuty zob. *kwitnuty*
zakysyty 'zakwasić': *zakys'yty* Kom.
zalizy 'zaleźć': *bo ti zalizut* Bel., *bahno* (głębokie) — *zaliz by chlop* Lad.
zalizysko 'trzęsawisko': *zalizysko, zalizesz do spodu* Bel.
zality 'chodzenie w swaty, swatanie' Tcz.
załoha zob. *newistyna*
założyty 'założyć (np. zamek)' Jar.
zamerznuty 'zamarznąć': *żebni ne zamerzli nohy* Jas., por. *merzputy*
zamety zob. *kurniawa*
zamiszka 'gęsta potrawa z mąki rzucanej na wodę' Kr., (S), 'gęsta potrawa z kaszy jęczmiennej, kukurydzianej' Lad., Uś., *z'amiszka* Kom.
zamiť zob. *zaspá*
zamykaty 'zamykać (na klucz, na kłódkę)': *komarnik sia zamykaw na kołodku* Jas., dok. **zamknuty** 'zamknąć (na klucz)' Kr., Uś.
zanizka 'zanoszka w jarzmie' Bel., Jas.
zaonaczyty zob. *onaczyty*
zapach zob. *hryb*
zapałankowaty 'przegrodzić (plotem z desek)': *zapałankowali* Cz., **upałancyty**: *stodoła była upałanczena* (przegrodzona) *z derewom* Sz., **zapałancyty**: *zapałancyty* (w stajni) Sz., *zapałancyty* 'wymościć żerdkami': *zapałanczeno* Kom., por. *pałanok*
zapałyty zob. *klasty (ohen)*
zapaska 'fartuch, fartuszek' Biel., Pjas., Sm., Woł., *z'apaska* Kom., **fartuch** Cz., Jar., Jas., Tcz., **szure** Bel., Jas., Lad., Sz., Uś.

zapawuzyty zob. *prypawuzyty*
zapecek 'zapiecek' Biel., Tcz., Sz., Uś., Woł., **zapec** Jar., Jas., *zap'ec* Kom.
zaperty 'zamknąć (np. drzwi, bez klucza)' Jas., Kr., Lad., Uś., *zaperti wrata do bojiska* Sz., *zap'er, zap'erty* Kom.
zapłata 'łata (na ubraniu)' Cz.
zaportok 'zepsute jajko' Bel., Biel., Czab., Dal., Jas. (z wysiadanych przez kure lub gęś, *zasmerdite*), Kr., Lad., NW, Tcz., Uś. por. *zakotot*.
zaprązka 'zasmażka' Kom., Uś.
zapriahaty *konía* 'zaprzęgać (konía)' Biel., Czab., Jas., Lad., **zapriahaty**: *zapriachati* Sz., *zapriah'aty koni'a* Kom., dok. **zapriaczy**: *zapriaczy* Bel., Czab., *zapriah* Lad., *zapri'ahem* Kom., **zapriahnuty**: *zapriahnuty* Sz.
zapuchnuty 'spuchnąć, napuchnąć': *zapuchnute* Czab., por. *puchnuty*
zapustyty sia zob. *prysuszaty*
zaran 'jutro' Ł (bez skraju pd.–zach. i wsch.), **zawtra** ŁP1 (skraj pd.–zach.), ŁP3, ŁS, ŁB (AŁ 302, R)
zarenkawky 'rodzaj rękawiczek na nadgarstek (z włóczki)' Uś.
zaria 'blask (?)': *zaria od sonca* Lad.
***zarosnuty** 'zarosnąć': *zarosnuta boroda; bandurky zarosnute, kume!* Sz.
zas 'zaś': *budit sia zas, marinuje sia potim* Uś., 'znów' Lad.
zasadyty 'zasadzić': *de gruli byli zasadżene* Jas., por. *sadyty*
zasijaty 'zasiać' ŁP1–2, ŁP3 (zach. część), ŁS1, ŁS2 (zach. część), w formie *zasiaty* ŁP3, ŁBP, ŁS2 (wsch. część), ŁS3 (AŁ 382), por. *sijaty*
zasisty 'opaść': *motha zasiade, daleko ne widno* Jas.
zasiwka zob. *syłka*
zasłotyty sia 'zepsuć się (o pogodzie)': *ślota, zasłotyty sia* Czab.
zaspá 1. 'zaspá śnieżna' Tcz., *wpaw w zaspú* NW, **zamiť** Uś., *zamiť* Czab., Kom.: **2.** *zaspá*, zob. *zasyłpa*
zaspátyj 'zaspány' Sz., **zaspányj** Lad.
zastawnyk 'człowiek, który ogłaszał we wsi wesele wymachując umocowanymi na cerpach wstążkami (szmatkami)' Czab.
zastizky 'manszety koszuli męskiej': *zastizky* Bel., por. *zastyczka*
zastroczywały 'zawijazywać sznurowadła (rzemienie) u kierpców': *zastroczywalo sia* Kom., por. *czerkaty*
zasyłp zob. *zasyłpa*
zasyłpa i **zaspá** 'przyzba' ŁP1, ŁP2, częściowo ŁS2; **zasyłp** występuje na ŁP3, ŁS3, **zasyłpok** sporadycznie na ŁS2, **pryspa** (*pryspa*) sporad. na ŁP, **zahata** na ŁP3 (okolice Sanoka), **nasylpok** Sz., **pidstina**: *pidskina* Sz. (AŁ 4)
zasyłpok zob. *zasyłpa*
zastyczka 'manszeta': *zastyczka* Jar., por. *zastizky*
zasmartyty 'zarzucić' Bel., *na hołowu zasmariti* (kaptur *czuhy*) Jas., por. *szmartyty*
zatelebanyj 'brudny, brudas' Sz.
zatihaty, *zatihati* 'zaciągać (np. w mowie)' Jas., Lad., Uś., *zatihati besidu* Czab., dok. **zatihnuty**: Bel., *zatihnuti, zatihnutyj* Lad., *zatihnuw* Jas., Sz.
zatłoczone pole 'pole leżące odłogiem' Biel.
zatopyty zob. *klasty (ohen)*
zausznyci 'świnka (choroba)' Kom.
zausznyczky zob. *kulczyk*

zawalarka 'drewniany zamek do drzwi' Jar.
zawaruwały zob. *waruwały*
zawaryły zob. *waryły*
zawczero zob. *pozawczero*
zaweriucha 'zawierucha' Nw., Tcz.
zawezłysko, zawezłysko 'miejsce, gdzie obsunęła się ziemia' Kr., Uś., (S), *zawezłysko* Woł., *zawezłysko* Biel., **zawezłowsko** Czab., **zawezła** Kr., Woł., **zwezłysko** Lad., Pjas., **zwezłowsko** Czab., **osuwa** Biel.
zawezły sia 'obsunąć się (o ziemi)': *zawezło sia* Uś., **zwezły sia**: *zwezły sia może, zwezło sia* Jas., *zwezło sia* Pjas., Sm., *ziemia sia zwezła* Czab., *zw'ezło sia* Kom., **pozwożyły sia**: *pozwożone* Lad., **zomknuty sia**: *zomkło sia* Jas., Uś., ndk. **zwożyły sia**: *sa zwożat* Lad.
zawija 'zawieja, burza śnieżna' Kom.
zawisyły sia 'powiesić się': *zawisyw sia* Czab., por. *obisyły sia*
zawse, zawsze zob. *wse*
zawtra zob. *zaran*
zawusznyczki zob. *kulczyk*
zawytka zob. *kopywka*
zazdryty zob. *wbiziraty*
zazula zob. *zozula*
zbanok 'gliniany garnek z uchem i dziubkiem' Uś., zdr. **zbanoczek** Uś.
zberaczka zob. *odberaczka*
zberaty 'zbierać': *zberało sia na prania* Bel., dok. **zobraty**: *zobralizme zerno* Bel.
zbeśnity sia 'wściec się': *sia zbeśniw, zbeśnityj* Jar.
zbeteżyty 'zabrudzić (!)': *zbeteżene z hnojom* Jas., por. *beteha*
zbiża zob. *zerno*
zbojnyk 'rabuś, złodziej': *zbojnik* Jas.
zborszczyty 'o mleku: przekwaśnić, zepsuć się': *zborszczyty, zborszczone mołoko* Bel.
zbręskłój 'o mleku: przekwaszony, niedobry': *zbręskłe mołoko* Lad. (gdy zaczyna kwaśnić), Sm., Uś., **nabrezgłój**: *nabrezgłe mołoko* Jar., *nabrezłe* Jas., **nabryzgnutyj**: *nabryzgnute mołoko* Bel., **nabreschnutyj**: *skwasnite, nabreschnute mołoko* Sz.
zbuszcza zob. *prawda*
zbusznyk zob. *pałyeczka*
zbuszok zob. *nawersznyk, pałyeczka*
zbyty zob. *byty*
zbyr 'wierzchołek góry (?)': *zbyr, na zb'yr* Kom.
zczemeryty sia 'o różnych chorobach zwierząt, zwłaszcza żołądkowych. spowodowanych świeżą lub tłustą paszą' Lad., Sz., *zczemeryto sia, bolesti do žaludku* Jas., *sia zczemeryt* (gdy skręca z głodu) Uś., *zczemeryła sia* 'mocz ma zatrzymany' Pjas., 'o chorobie od świeżej paszy, o chorobie skóry': *zczemeryła sia* Cz., Jar., **zmyszyty sia**: *sza zczemeryła korowa, zmyszył sza kiń i dokazuje barz* Jar., por. *czemir*
zczułyty (sia) zob. *czułyty sia*
zdochłyna 'padlina': *zdochłina* Uś.
zdochnuty 'zdechnąć': *zetenbij pawuk, jak korowa zjist, to zdochnie* Jas.

zdorowia ŁP (ŁP1–2 tylko w pasie pn.), ŁBP, **zдорowla** ŁP2–3, **zdrawia** ŁP1–2 (w górach), ŁS1–2, **zdrawla** ŁP1–2 (sporad.), ŁS2–3 (AŁ 274)
zdrawyj 'zdrowy' Bel., Sz.
zduły sia 'mieć wzdęcie': *zduła sia korowa* Czab.
zduwały 'zdmuchiwać': *wijali, zduwali połowu* Lad.
zdybaty sia zob. *strityty sia*
zdziamyty zob. *dziamyty*
zelizniak 'garczek żelazny': *zelizniak latyj, na bandurkы* (do gotowania) Bel., **żelizniak** 'garnek do gotowania ziemniaków (dla świń)' Czab.
zelenyna 'zioła': *zelenina* Bel., 'warzywa' Jar.
zelenyj 'zielony' Ł, **zeleną subota** 'sobota przed Zielonymi Świątkami': *zel'ena sub'ota* Kom.
zelenyj pawuk zob. *pawuk*
ziemia 'ziemia' Ł, np. Biel., Kr., zdr. **zemtyczka**: *zemliczka* Sz.; *ziemia* 'podłoga z ziemi' Bel., Jas., Lad., Pjas., Sz., *nabiwana ziemia* Jar.
zerence '(jedno) ziarno, ziarnko' Biel., **zerenko** Kr., NW, **zerno**: *jedno zerno* Tcz., *z'erno* Kom.
zerkajło, zerkało zob. *dzerkało*
zerniany roboty zob. *żnywa*
zerno 1. 'zboże' Ł, ŁB, **zbiża** ŁP1 (zach. skraj), ŁP3 (okolice Sanoka), ŁBP (AŁ 194); **2.** zob. *jadro*; **3.** zob. *zerence*
zestarityj 'stary, zestarzały': *nabrezgłe, zestarite, skwasnite mołoko* Jar.
zhadaty sia 'domówić się (o kupnie — sprzedaży)' Uś.
zhaniania 'łączenie owiec różnych gospodarzy do wspólnego wypasu letniego' Jas., **miszania** ŁBS (R)
zhaniaty uwci 'zbierać owce na wypas letni': *bacza zhania uwci na koszar* Cz., *zhaniat bacza uwci* Jas., por. *zmiszaty*
zhnytyj 'zgnity, zbutwiał' Uś., *zhnyłe derewo* Kr., *zhnyłe jabko* NW, Tcz., **zhnytyj**: *zhnite jabko, sia nadbito* Bel., *zhnite* Jar., *zhnyłe derewo* Kr., **zihnytyj**: *zihn'yte j'abko* Rad., por. *zahnyty*.
zhodyty sia zob. *zjdnaty sia*
zhoriwka zob. *palunka*
zhotowyty zob. *waryty*
zhribnyj 'zgrzebny (z grubego płótna)', zbior. **zhribia**: *zribia, iszi kolacze* Jas.
zhryza 'zmartwienie' Uś., **hryzota**: *hryzot'a* Kom.
zhryzota, zhryzota 'kłótnia' Jar., Jas., Lad., Sm., **hryzota** Sz., *hryzota medzi nima jak sia hryzut* Czab., **zwada** Jas.
zhulkaty zob. *hulkaty*
zhurdyty sia zob. *hurdyty sia*
ziat, dop. *-tia* 'zięć' Ł, np. Bel., Jas.
zibraty sia zob. *ubraty sia*
zihnytyj zob. *zhnytyj*
zijty zob. *schodyty*
zijty sia zob. *schodyty sia, striczaty sia*
zila zbior. 'zioła' Jas., *zila świaczene* NW
zimaty zob. *imaty*
zipriłyj: *zipriłe sino* 'siano wilgotne zwierzchu (zaparzone)' Biel.

zirnycia 1. 'gwiazda wieczorna' Biel., Kr., Uś., Woł., *zirn'ycia* Kom., **zornycia:** *zornica* Bel., Lad., Sz., **zornyczka:** *zorniczka* Bel., Jas., Sz.; **2.** *zirnycia* 'gwiazda poranna' Uś., **zornycia:** *zornica* Bel., Lad., Sz., **zornyczka** Bel., Jas., **zoria** NW, Tcz.

zjidnaty sia 'zgodzić się': *za kielo sia zjidnali?* Jas., **zhodyty sia** Kom.

zjisty zob. *jisty*

zliwaty sia 'spływać': *sia zliwat woda do potoka* Czab.

złubyty zob. *polubyty*

złamanczak 'zakończenie posiadów (*weczorków*) z wódką i tańcami' Tcz.

złato zob. *złoto*

złetity 'zlecieć, oblecieć': *kieby ja zleтила* Bel.

złodij 'złodziej' Biel., Kr., Lad., NW, Tcz., Uś., *zł'odij* Kom., *złodiej* Jar., **żywan** Czab., Sz.

złodijka 'złodziejka' Lad., *zł'odijka* Kom., **żywanka** Sz.

złoto 'złoto' ŁP, ŁBP, **złato** ŁS (AŁ 32)

złupyty zob. *lupyty*

zływa 'zlewa, ulewny deszcz': *zływa* Biel., *zlijwa* Uś., *zływa* Kom., **prolij:** *ide welka prolij* Jas.

zmerkaty (sia) 'zmierzczać (się)' Ł, ŁBP (AŁ 277, R), por. *cmyty sia, mraczyty sia*

zmerty zob. *merty*

zmetana zob. *werchnyna*

zmetanka zob. *smetanka*

zmetaty 'poronić (o zwierzęciu)' Kom., Rad., *zmetala* Cz., Sm., także o kobiecie Rad.

zmietka zob. *zmitky*

zmiszaty 'połączyć owce różnych gospodarzy na wspólny wypas letni' Kom., **złuczyty** Kom., por. *pomiszaty sia, zhaniaty*

zmiszaty sia zob. *pomiszaty sia*

zmitky 'rzeczy do wyrzucenia' Dal., **zmietka** 'śmieć' Woł.

zmołoty 'zemleć (na żarnach)' Czab.

zmosurenyj zob. *mosur²*

zmyj 'eufemizm na źmiję' Sz.; *zmyj, zmyja* Bel., Lad., por. *had*

zmyja zob. *had, zmyj*

zmyszań, zmyszania zob. *czemir*

zmyszyty sia zob. *zczemeryty sia*

znachir, dop. *-choria* 'znachor': *znach'ir* Rad., **znachor** Tcz. (który leczy choroby ziołami), *zn'achor* Kom.

znajduch zob. *korymak*

znaty 1. 'znać, umieć': *dobri zna žati* Sm., *odrablati znaw od worožbilstwa* Czab.; **2.** 'wiedzieć': *szutko choće znati* Lad., *jagbym znaw, tobym ti powiw* Lad.

znesty 'znieść': *znesła kura jajce* Tcz.

znymania 'zapłata za służbę w naturze i gotówce': *dw'oje, tr'oje zn'ymania* (dwa, trzy komplety ubrania) Kom.

znymaty 'zdejmować': *berdo jak sia posnuje, a sia znimat z toho* Czab.

zo zob. *z*

zobraty zob. *zberaty*

zobraty sia zob. *ubraty sia*

zochabyty zob. *ochabyty*

zoczy 'urok': *dostane zoczy od takoho bosora. od nioho* Sm., por. *worožbilstwo*

zomknuty sia zob. *zwezytj sia*

zonaczyty zob. *onaczyty*

zoperty 'ostrzec': *on nia zoper, żeby tam ne iszow* Sz.

zoraty zob. *oraty*

zoria, zornycia, zornyczka zob. *zirnycia*

zozula 'kukułka' Ł, ŁBP, **zazula** ŁP1 (sporad.), ŁP3 (okolice Sanoka), **kukuczka** ŁS1–2 (AŁ 142, R)

zożerty zob. *żerty*

zrenycia 'żrenica': *zrynycia* Biel.

zridło zob. *studenka*

zrińko 'tęczówka w oku' Bel., **lalko** Lad., *lalko kolorowe* Bel.

zrizowanec 'szczypiorek' Kr., 'drobny szczypiorek' Uś.

zrobyty zob. *robyty*

zronyty 'poronić (o kobiecie)': *zronywa* Uś.

zrub 1. 'wyrąb, zrąb (w lesie)' Bincz., Kom., Lad., NW, Tcz., Uś., **zrubanysko:** *zrubanisko* Bel., Lad., **rubanysko:** *rubanisko* Czab., Jar., **wyrub** Biel., Kr., **rubañ** Czab., Jas., **zrubañ** Bel., Sz., **pasika** Kom., Kr., Woł., **szlog**, dop. *-gu* Jas.; **2.** *zrub* 'zrąb (domu)' P Jas., *srub*, dop. *-bu* Cz., Czab., **strub** Bel., Jar., Lad., Sz.

zrubaty zob. *rubaty*

zub 1. 'ząb' Ł, np. Jas., NW, *hnia* (mnie) *zuby bolat* Sz.; **czeredni** (trzonowe) *zuby* NW, *czeriwnti zuby bolat nia* Kom., **peredni zuby** NW; **zubky** 'zęby mleczne' Bel., **telaczy zuby** NW; zgr. **zubyska:** *zubyska jak kin* NW; **2.** *zuby* 'zęby grabi' Jar., **zubky** Sz.

zubacz 'człowiek z wielkimi zębami' Bel.

zubky zob. *zub*

zubyska zob. *zub*

zuhoryty zob. *uhoryty*

zurdyty sia zob. *hurdyty sia*

zwada zob. *zhrizota*

zwalaren, zwalarnyk zob. *zwarka*

zwariaky 'kamienie wkładane do *zwarki*' Dal.

zwariaty 'prać (bieliznę) w *zwarcie*' Kr., Woł., *zwarializme priadžu* Bel., *zwariato sia tachy* Jas., *zwariaty tachy* Lad.

zwarka 'naczynie do „gotowania” (zalewania wrzątkiem) bielizny' Dal., Biel., Kr., Woł., *zw'arka* Czab., Kom., **zwalaren** Lad., NW, Uś., **zwalarnyk** Tcz., **drajfus** Jas.

zwaroty zob. *waryty*

zwaty 'nazywać': *skora* (na smereku) *zowut* Lad.

zwedawyj '(zbytnio) ciekawy': *zwedawyj na wszytko* Czab.

zweźłowysko, zweźłysko zob. *zawezłysko*

zwezyty sia zob. *zawezty sia*

związka 'rzemień łączący dzierzak z bijakiem (w cepach)' Biel., Dal., Uś., *zjazka* Jas., Kr., **remiń** NW, **reminec** Bel., **remenec** Lad., **cworka** Sz., **hużow** Czab.

zwidaty sia 'dowiadzać się' Lad., **zwiduwały sia:** *bude sa zwiduwaw* Lad.

zwizda, *źwizda* 'gwiazda' Ł, ŁBP, **dzwizda**, *dźwizda* ŁP2–3 (okolice Sanoka) (AŁ 297, L 105, R)
źwizdka żart. 'dziewczyna lubiąca chodzić nocami' Bincz.
zwizdula 'krowa z gwiazdką na czole': *dwizdula* Uś.
zwonoczki 'dzwonki (kwiatki)' Jas.
zwozyty sia zob. *zawozyt sia*
zwuk 'dźwięk, echo': *zwuk sia ozywaj* Czab.
zwyty 'zwinąć': *zwyte* Kr., *zwynene* Kr.
zwydtam zob. *odtamal*
zwydty zob. *odtal*
zygar 'zegar' Tcz.
zygarok 'zegarek' Tcz., **hodynka**: *hodinka* Lad.
zyna 1. 'zima' Ł, np. Lad., Uś., *zym'a*, *zim'a* Kom.; **2.** zob. *zymnycia*
zymnycia 'dreszcze': *zimnica* Bel., Czab., *zimnica bje* Jar., **zyna**: *zyna ho bje* Lad., *zima bje* Czab.

żaba 'żaba' Kr.
żabynka czerwena zob. *morymucha*
żadaty 'chcieć, życzyć sobie': *daszto sobi żadaw* Czab.
żadost 'podanie' Lad.
żajworonok 'skowronek' Uś., **dżaworonok**: *dżaworonok* Lad., *dż'aworonok* Kom.,
 zdr. *dżaworonoczok* Sz., *szkowranok* Bel.
żak zob. *diak*
żał 'żał' Woł.
żałud' zob. *żołud'*
żałudok zob. *żołudok*
żałowaty 'żałować' (S)
żałyty sia 'skarżyć się': *ż'alyt sia* Kom., por. *skarżbyt sia*
żarka zob. *żytkwinia*
żaty 'żąć, kosić' Tcz., *dobri żala* Jas., *dobri zna żati* Sm., dok. *nażaty* Jar.
żbanok 'dzbanek' Jas.
żbyr 'kamienista ziemia, której nie można głęboko zorać' Uś., 'górnica' Jas.
żbyrowytyj 'nierówny (o polu)': *żbyrowite pole* — z *berezkami* Jas.
żdaty zob. *czekaty*
że 'że': *dažd Boh zdrowia, że mu lipsze bude* Bel.
żebraczka zob. *dziadiwka*
żebraczyna zob. *dziad*
żebrak zob. *dziad*
żeby 'żeby. po to by': *pes żeby dom wartuwaw* Bel., *szczypanyi dbyrwa żeby sa suszbyli* Jar., *żebysmi byli zdrowy* Jas., *zahotowok metały po hotowam dıwkam, żebyt sia skoro oddawaly* Sm., **sztoby**: *sia wałkato szto by hruđy potowczy* Jas.
żelizniak zob. *żelizniak*
żelizo 'żelazo' Ł, ŁS3, ŁBP, **zelizo** zach. skraj ŁP1, pd. skraj ŁP2, ŁS1–2 (AŁ 30)
żelizo przednie zob. *czerešto*
żena 'żona' Ł, ŁBP (AŁ 246, R)
żenci, *żeńci* 'żeńcy' Biel., NW, Tcz., *ż'enci* Kom., *ženec* 'ten, który żął sierpem' NW

żentycia, *żentica* 'serwatka (tak z owczego, jak i krowiego mleka)' Bel., Biel., Cz., Czab., Dal., Jar., Jas., Kom., Kr., Lad., NW, Pjas., Sm., Tcz., *żentica* Uś., 'tylko z owczego mleka' Sz., **serwatka** 'serwatka z krowiego mleka' Sz.
żerd' zob. *wiszalo*
żerda 'cienka żerdka': *żerda* — *bars tońka osterwa* Uś.
żerdka 'poprzeczka żurawia': *żurdka* Biel., zob. też *wiszalo*.
żerebia zob. *hacza*
żerebna (*kobyła*) 'żrebna (klacz)' Biel., Czab., Jas.
żerebyt sia 'żrebić się': *kobyła żerebitt sia* Uś., *żerebyt sia* Kom.
żerefo zob. *studenka*
żerniwna zob. *młynczarka*
żertia 'jedzenie (zwierząt)': *żertia do bambucha ide* Bel., *żertia gu dojiniu* Czab.
żerty 1. 'jeść (o zwierzętach)' ŁP1–2, ŁS, **jisty** ŁP2–3, ŁBP, *żre korowa* Cz. (AŁ 97), dok. **zożerty**: *husenicy mi zożerli kapustu* Sz., **pożerty**: *pożer łachy, poprykusowaw* (mól?) Lad., **zjisty** Jas., por. *jisty*; **2.** 'żreć (o człowieku)': *żer duże* Tcz.
żlab zob. *walbija*
żmenia 1. 'garść' Jar., Lad., Sm., Tcz., *żm'enia* Kom., *żmeń, pidstaw żmeń* NW, **horst** Bel.; **2.** zob. *piastuk*
żmykaty 'prać w rękach' ŁP, ŁS2–3, ŁB, **rajbaty** zach. skraj ŁP1, ŁS1–2 (AŁ 53), *rajbaty na ramuwatim prajniku* Bel., *ni mıdła dla łachiw rajbati* Jar., *rajbati na rajbaczki* Jas., *rajbati z rukami* Lad.
żnywa, *żniwa* Bel., Biel., Jas., Kr., Sz., *żn'ywa* Kom., **żnywo** Lad., *żniwo robyty* Czab., **żerniany roboty** Tcz., por. *użyn*
żnywiary 'żniwiarze (co chodzili i wynajmowali się na żniwa)' Biel., Lad., Uś., *żniwar* Sz.
żnywo zob. *żnywa*
żobraczka zob. *dziadiwka*
żobrak zob. *dziad*
żochtar zob. *dijnyk*
żołczok zob. *żowtok*
żołob, zdr. **żołobok** 'koryto (żłób — w *stajni*) wydłubane z kłoca, do do karmienia zwierząt' Bel., Cz., Kr., Pjas., w *stajni korowyt mali żebyt z niego żerli* Jas., *do żołoba daj jisty* Uś., por. *walbija*, *waliw*
żołtok zob. *żowtok*
żołud 'żołędź' Bel., Jar., Sz., Uś., *żałud'* Jas., zbior. **żołudia**: *żałudia* Jas., *duże żołudia* Uś., *żyłudia* Sm.
żołudok 'żołądek (człowieka, zwierzęcia)' ŁP, ŁBP, ŁS1, ŁS3, w formie *żałudok* ŁS, ŁBS (AŁ 258, R), *żetudok* Sm.
żorna zob. *młynec*
żorniwna zob. *młynczarka*
żowcz 'żółć' Biel., Kr., 'woreczek żółciowy' NW
żowczok zob. *żowtok*
żowna 'dzięcioł' Bel. (w języku dzieci), Biel., Czab., Lad. (w języku dzieci), Sz., Uś., *żowna szto kluje do buka* Jas., *ż'owna* Kom.
żowta hruđka 'jakiś ptak (podobny do wrony, gnieździ się w ziemi)' Jas.
żowtaczka 1. 'żółtaczka (choroba)' Bel., Czab., Jar., Lad., NW, Tcz.; **2.** 'jakiś kwiat żółto kwitnący' Lad.

zowtok, *zotok* 'zółtko (w jajku)' ŁP1, ŁP2 (zach. część), ŁP3 (wsch. część), ŁBP,
zowczok, *zotczok* ŁP2 (wsch. część), ŁP3 (zach. część), ŁS (AŁ 401, L 179),
zowtko Tcz.

zowti kwitky 'kaczeńce' Kr.

żraczka 'żarłoczna kobieta' Czab.

żradło zob. *studenka*

żrak 'żarłok' Czab., Sz., **żrafa** Biel., **obżernyk**: *obż'ernyk* Kom., **żytrak**: *żytrak* Uś.,

hołodniak Lad., por. *pażerawbij*

źródło, **źrudło**, **źrydło**, zob. *studenka*

żuraw 'żuraw studzienny' Biel., Kr., Woł., *żur'aw* Czab., *ż'ur'aw* Kom.

żuty **żwiaku** zob. *rumegaty*

żychawka 1. 'duża pokrzywa': *żychawka* Uś.; **2.** *żihawka* 'drobna pokrzywa' Lad.

żydiwky 'małe koleczki': *żydiwky* Uś.

żyłak 'żylak' Tcz.

żyła 'żyła': *żyła* Sm.

żyг 'apetyt': *żyг* Uś.

żyрак zob. *żрак*

żyгныј 'łakomy, dużo jedzący': *żyгны korowa* Uś.

żyтия 'życie' Lad., *żyтия* Kr., Uś., *żyтия* Kom.

żyтнянка, *żyтнянка 1.* 'słoma z żyta' Bel., Dal., Jar., Jas., Lad., NW, Tcz., **żyтныця**,

żyтныця Bel., Kr., *żyтна soloma* Sm.; **2.** zob. *żyтныско*

żyтныця zob. *żyтнянка*, *żyтныско*

żyтныско 'pole po życie': *żyтныско* Bel., Jas., NW. **żyтныця**: *żyтныця* Lad., **żyт-**
нянка: *żyтны'анка* Kom.

żyван 1. 'huncwot, psotnik' Jas.; **2.** zob. *żодіј*

żyванка zob. *żодіјка*

żyвіт 1. 'życie' Bel., **żyвот** Czab., Jas.; **2.** zob. *brich*; **3.** *żyвот* 'przyrodzenie kobiece'
Sz.

żyвця 'żywica z jodły, świerka (nie sosny)': *żyвця* Kr., 'żywica z jodły' Uś., por.
smoła

żyвyna 1. 'inwentarz żywy' Kom.; **2.** zob. *быдла*

żyвкыня, *żyвкыня* 'kobieta, która żnie sierpem' Kr., Dal., **żарка** Tcz.

IV. ŁEMKOWSKIE NAZWY MIEJSCOWE I TERENOWE

1. Wprowadzenie

1.1. Toponomastyka od dawna przyciąga uwagę badaczy, gdyż nazwy rzek, gór, lasów, miejscowości, a nawet dzisiejsze nazwy pól potwierdzają dane zawarte w dokumentach z dawnych epok i dostarczają wskazówek, których próżno by szukać gdzie indziej. Już od dawna wiadomo, że np. nazwy zawierające rdzeń *gród-* (ukraińskie *horod-*) sygnalizują istnienie tam kiedyś grodu, por. na interesującym nas terenie górę *Gródek* (łemkowskie *Grodok*, 712 m) koło Wysowej czy wzgórze *Horodok* koło Cisnej.

Niektóre nazwy rzek, nie znajdujące objaśnienia na rodzimym gruncie słowiańskim świadczą o tym, że kiedyś żyły tu inne ludy, mówiące innymi językami. Taką właśnie jest nazwa — przedśłowiańska — *San*, po ukraińsku *Sian* (polska nazwa została przejęta od Rusinów, a półmiekkie *s* Polacy oddali przez twarde *s*). Niemieckie z pochodzenia nazwy *Szymbark* i *Rychwałd* (dziś Owczary), porównywalne z niem. *Schönberg* 'piękne wzgórze' i *Reichwald* 'bogaty las', są dziś jednymi z nielicznych śladów dawnej kolonizacji niemieckiej, bo Szymbark od dawna jest wsią polską, a Rychwałd przed 1947 r. był wsią łemkowską (już w 1426 r. wspomniani są „Walachi de Richwald”). Nazwy potoków: *Lespedar* w Wisłoku z rum. *leşpede* 'płyta kamienna' i *Pikujny* koło Rzepedzi, od jakiejś nazwy terenowej, urobionej od rum. *pic-ul* 'góra' mówią o pobycie tu rumunojęzycznych Wołochów. Dokumenty przekazały czternastowieczną nazwę dzisiejszego Smerekowca w postaci *Smrokowiec*, która została utworzona od dawnego małopolskiego *smrok* 'świerk'; dokument nie wspomina o mieszkańcach, ale nazwa wskazuje na przedłemkowskie osadnictwo polskie tych terenów. Podobne świadectwo daje nam gwarowa (łemkowska) nazwa wsi Królowa Ruska (dziś Królowa Górna) *Krilowa*: powstała ona z przekształcenia wcześniejszej nazwy polskiej *Królowa* w ten sposób, że dawne polskie długie *o* (zapisywane dziś przez „ó”) potraktowano jak każde ruskie długie *o*, które przechodziło w *i* (nazwa czysto ruska brzmiałaby **Korolowa*). Z kolei nazwy terenowe: *Bradowiec* (łemk. *Bradiwci*) koło Tylawy i *Hawraniwka* w Woli Wyżnej zostały utworzone od nazwisk (przezwoisk) pochodzenia słowackiego **Brada* (po sł. 'broda') i **Hawran* (po sł. to samo, co pol. *gawron*).

Toponomastyka jest wiedzą trudną, wymagającą z jednej strony znajomości języków występujących na danym terenie, ich bogactwa słownikowego i ich rozwoju, z drugiej wymagającą znajomości realiów terenowych, wreszcie niezbędne jest tu rozumienie struktury nazw, umiejętność znajdowania takich samych formacji językowych i paraleli semantycznych. Trzeba wystrzegać się naiwnych etymologii i wyciągania pochopnych wniosków z przekreślonych zapisów na mapie czy w dokumencie, z przypadkowej zbieżności brzmienia jakichś wyrazów.

Niniejszy szkic poświęcony nazwom miejscowości i nazwom terenowym Łemkowszczyzny oraz zachodniej Bojkowszczyzny (terenów znajdujących się dziś w ob-

rzebie Państwa Polskiego) został oparty na pracach J. Rudnickiego i Z. Stiebera, a także A. Fastnachta, W. Makarskiego, E. Pawłowskiego, J. Riegera, K. Rymuta. W szczególności tak wyżej, jak i dalej wielokrotnie wykorzystano tu stwierdzenia Z. Stiebera.

1.2. Istnieją dwa podstawowe źródła do badań toponomastycznych: źródła historyczne, zwłaszcza dawniejsze oraz nazwy w brzmieniu gwarowym, z których językoznawca potrafi nieraz odczytać nie zachowane na piśmie dawne formy. Przy pomocy nazw ludowych można skorygować błędne zapisy czy przekręcenia nazw, tak częste na mapach topograficznych czy turystycznych. Na przykład potok koło Płonnej nosi na mapie nic nie znaczącą nazwę *Goryłka*, tymczasem gwarowy zapis *Ohoriwka* (z łemk. *ohoriłyj* 'spalony') wskazuje, że był tam jakiś spalony obszar, np. las (pisał o tym Z. Stieber).

Inny częsty błąd map polega na odnoszeniu nazwy do niewłaściwego obiektu, bowiem kartograf, podobnie jak turysta, widzi w górach przede wszystkim szczyty, przełęcze, doliny, natomiast mieszkaniec gór nazywa te obiekty, które mają dla niego znaczenie gospodarcze, a więc polany, lasy, grzbiety górskie stanowiące zazwyczaj granice wsi (tędy też nierazkro prowadziły drogi) — zwrócił na to uwagę Z. Stieber już w 1934 r. (w pracy *Nazwy miejscowe pasma Gorców w Beskidzie Zachodnim*. „Lud Słowiański” t. III A. Kraków 1934, s. 213–265). Wynikiem takiego postrzegania jest oznaczanie na mapie szczytów — u ludzi miejscowych zazwyczaj bezimiennych — nazwami pobliskich polan czy lasów; tak np. *Połonina Caryńska* czy *Połonina Wetlińska* oznaczały połoniny, tzn. hale górskie (należące do wsi Caryńskie i Wetlina), na których wypasano bydło, a nie grzbiety czy szczyty. Z punktu widzenia gospodarki chłopskiej ważna była dolina, a nie płynący nią strumień, toteż potok w ustach górali znaczy przede wszystkim dolinę, bo takie jest pierwotne znaczenie tego wyrazu: *potok* to jest coś położonego wzdłuż *cieku* (forma oboczna do *-tok-*), tak jak *pomorze* oznacza pas nad *morzem*, a *pogórze* — wzdłuż *gór* (*Głęboki Potok* czy *Hhubokij Potik* to początkowo 'głęboka dolina').

1.3. Dla właściwego rozumienia nazewnictwa nieodzowna jest znajomość terminologii geograficznej istniejącej na danym obszarze. Rozpatrzmy to na kilku przykładach. I tak nazwa przysiółka Muszyny *Garb* czy nazwa góry *Kamienny Horb* (827 m) koło Wojkowej będzie dla nas jasna, gdy będziemy wiedzieli, że w gwarach polskich *garb*, a w ukraińskich *horb* oznacza 'górze, wzgórek'.

Niemniej ważne jest ustalenie pochodzenia danego wyrazu. Nie wystarczy wiedzieć, że u Łemków *hrun* czy *hrunyk* oznacza wzgórze: trzeba jeszcze zdać sobie sprawę z tego, że odpowiedni wyraz w gwarach polskich brzmi *gruń* i że obie te formy wywodzą się z rumuńskiego *grău* 'górze, wzgórze', a więc, że mamy tu do czynienia z zapożyczeniem, w dodatku zaadaptowanym do systemu głosowego ukraińskiego (zmiana obcego *g* na rodzime *h*). Łemkowskie nazwy terenowe *Gruń* w Wysowej czy *Za Gruń* w Wielopolu świadczą o tym, że Łemkowie znali kiedyś wyraz w postaci *gruń* z *g*, albo, że nazwy te pozostawili po sobie Rumuni–Wołosi podczas wędrówek pasterskich.

Terminologię geograficzną gwar bojkowskich przedstawił J. Rudnicki, nie podając niestety rozpowszechnienia poszczególnych wyrazów. Obfity materiał przynosi tu słownik bojkowski M. Onyszkiewicza (*Słownik bojkowskich howirok*, t. I–II, Kijów 1984), a zasięgi pokazują tomy IV i V *Atlasu gwar bojkowskich*. Łemkowska

terminologia geograficzna czeka na opracowanie; szereg danych zawierają prace Z. Stiebera i in. Słownictwo geograficzne z sąsiednich gwar polskich przynosi monografia nazewnictwa Sądecczyzny E. Pawłowskiego.

1.4. Odkrywając w XIX i XX w. coraz to nowe typy nazw badacze starali się uchwycić mechanizm ich powstawania. Mamy więc nazwy, które pierwotnie były wyrazami pospolitymi i bez żadnej zmiany formalnej zostały użyte w funkcji nazw własnych, jak to miało miejsce np. w przypadku nazw wsi *Polana* (dziś Polany), *Uście* (tj. ujście, domyślne — rzeki, dziś Uście Gorlickie), *Roztoka*, *Przystop*, *Mokre*, *Długie*, *Krzywe*. Tu też trzeba wymienić nazwy, które pierwotnie oznaczały jakieś, może charakterystyczne w tej okolicy, drzewa, np. *Berest*, *Buk*, *Czeremcha*. Z wyrazów pospolitych wzięły początek takie nazwy, jak *Nagórzany*, *Stróże*, które oznaczały kiedyś ludzi mieszkających *na górze* czy *stróżujących* w grodzie. Podobnie potraktujemy nazwy typu *Markowce*, oznaczające 'potomków *Marka*' (zob. niżej), będące więc już nazwami własnymi, ale w funkcji nazwy wsi również użytymi wtórnie, bez żadnych przekształceń. To przeniesienie nazwy jednego obiektu na inny występuje w toponomastyce wcale często, mamy np. szereg wsi, utworzonych w ten sposób od nazw rzek i potoków, jak *Bannica*, *Ostawica* czy *Ropa*.

Przeciwstawiają się im nazwy „specjalnie” utworzone jako nomina propria (głównie za pomocą przyrostków), jak *Szczerbanówka* czy *Bednarka* od jakiegoś *Szczerbana* czy *Bednarza*, jak *Czertyżne* od jakiegoś wyrębu (*czerteż*), jak *Jasiennica* (potok koło Nowosielców, dziś Jasielnica) od *jasiień* 'jasion', jak *Czystohorbiana* (potok) od nazwy wsi *Czystohorb*, jak *Ostawica* (rzeka) od *Ostawy*, do której wpada. Podział nazw przyjmujący jako kryterium sposób ich tworzenia nazywamy strukturalnym; nazwy powstałe przez wykorzystanie gotowych już wyrazów określamy jako prymarne, zaś nazwy utworzone za pomocą środków morfologicznych (przyrostki, przedrostki i in.) — jako sekundarne.

Klasyfikacje znaczeniowe kładą nacisk na znaczenie, na podstawę semantyczną nazwy, zwracając uwagę na to, do czego te nazwy się odnoszą, co oznaczają lub co oznaczały pierwotnie. Nazwy miejscowości dzieli się tu na utworzone od wyrazów pospolitych, np. *Bukowsko*, *Długie*, *Nowica*, *Wola*, *Zagórze* i na utworzone od nazw osobowych, np. *Bogusza*, *Nagórzany*, *Pisarowce*, *Powroźniki*, *Przybyszów*, *Węgrzynowskie*. Inny podział nazw miejscowości wskazuje na to, że jedne nazwy oznaczały zawsze jakąś część ziemi, np. wszystkie inne nazwy z grupy pierwszej powyżej (*Bukowsko* i in.) oraz typ *Bogusza*, *Przybyszów* czy *Węgrzynowskie* z grupy drugiej. Inne nazwy pierwotnie oznaczały ludzi, którzy się na danym terenie osiedlali, np. *Nagórzany*, *Pisarowce* i *Powroźniki* z grupy drugiej.

Zarówno przy klasyfikacji strukturalnej, jak i znaczeniowej spotykamy wiele nazw, których nie potrafimy jednoznacznie zaklasyfikować. Nie wiemy na przykład, czy przed lokacją wsi *Lipowiec* teren ten nosił już taką nazwę, czy też nowo powstająca wieś tak wprost od *lip* nazwano (a więc czy jest to nazwa prymarna czy sekundarna). Nie wiemy czy nazwa wsi *Łosie* została tak nazwana od zwierząt (tj. od nazwy pospolitej) czy od ludzi o przydomku *Łoś* (tj. od nazwy własnej, osobowej) i czy oznaczało wtedy 'własność *Łosia*' (część ziemi) czy ludzi ('ci *Łosie*').

Przyjrzyjmy się teraz różnym typom nazw wyróżnionym przy analizie materiału pod względem znaczeniowym. Mamy więc nazwy „topograficzne”, które wskazują na jakieś właściwości terenu, np. *Zawój* — pierwotnie zapewne 'kręta dolina',

Roztoka, Mokre, Dołżyca — zapewne 'długa dolina', *Krynica* lub też wskazują na związek z jakimiś obiektami terenowymi, np. *Zahoczewie* — od położenia za rzeką *Hoczwią, Lipowiec, Olchowa*. Tu też zaliczamy nazwy utworzone od nazw zwierząt, gdyż *Łosie* czy *Zubrzyk* oznaczały okolicę zamieszkałą przez *łosie* czy *żubry* (o ile nazwy te nie zostały urobione od przezwisk *Łoś, Zubr*).

Nazwy „dzierzawcze” wskazują na przynależność miejscowości lub obiektu do właściciela czy osadcy, np. *Duszatyn, Muszyna, Odrzechowa, Żegiestów, Węgrzynowskie, Wolica Wawrzowska* (dziś Wawrzka), *Bałucianka, Pielgrzymka*. Bardzo podobne pod względem znaczenia i formy są nazwy „herbowe”, tworzone od nazwy herbu lub zawołania herbowego, np. *Gryfów*, wieś dziś nieistniejąca, założona przez Stanisława Gładysza herbu *Gryf* oraz nazwy „pamiątkowe” nadawane na cześć właściciela, np. *Gładyszów* (dawna nazwa wsi brzmiała *Kwoczeń*) czy *Tylicz* — od nazwiska biskupa krakowskiego Piotra *Tylickiego* (dawna nazwa miasteczka brzmiała *Miastko*). Dalej nazwy herbowe rozpatrzono łącznie z pamiątkowymi.

Nazwy „etniczne” oznaczały pierwotnie grupę ludzi, charakteryzującą się bądź pochodzeniem, a zapewne tak było w przypadku nazwy *Płowce*, bądź zamieszkiwaniem jakiegoś obszaru, np. *Mokrzany* 'ludzie mieszkający tam, gdzie jest mokro' czy *Nadolany* 'ludzie mieszkający niżej'. Tu też należą nazwy typu przezwiskowego, np. *Kolonice* od *kołonicia* 'kłonica'. Budową i znaczeniem łączą się z nimi nazwy „rodowe”, które oznaczają mieszkańców oznaczanych tym samym imieniem czy przezwiskiem, np. *Huzele* — od jakiegoś *Huzela* (rdzeń ten sam, co w polskim *guz*) czy *Łosie* (jeśli to od przezwiska). Do tych grup trzeba dołączyć też nazwy „służebne” mówiące o ludziach, których łączyło wspólne zajęcie czy powinność wobec grodu, np. *Bronary* (dziś *Brunary* — jeśli to od ludzi wyrabiających brony lub broń), *Szklary*. Nazwy te, a także wymienione niżej nazwy patronimiczne odnoszą się rzecz jasna tylko do nazw miejscowości i osiedli.

Nazwy „patronimiczne” wskazują na potomków lub poddanych człowieka, od którego wzięła początek nazwa wsi, np. *Dudyńce, Kostarowce* (dawniej *Kostyrowce* od *kostyra* 'gracz w kości'), *Pisarowce*.

Nierzadko wymienia się też nazwy „kulturowe” (dawniej mówiono: kulturalne), które mówią o działalności człowieka, jego urządzeniach, instytucjach, jak *Bartne* — od *barci, Czerteż* — 'wyrąb', *Folusz, Homrzyńska, Huta, Posada, Wolica, Targowiska*. Ale niektóre z tych nazw znaczeniem i budową łączą się z nazwami topograficznymi, bo *Czertyżne* ma się tak do *czerteż*, jak *Wapienne* do *wapień* czy *Smereczne* do *smerek*, zaś *Folusz* czy *Huta* zanim stały się nazwami wsi oznaczały pierwotnie obiekty, jak *Buk* czy *Przysłop*. Oczywiście warto jest zebrać nazwy związane z działalnością człowieka w jednym miejscu, by pokazać jak ta działalność odbiła się na nazewnictwie, ale należy to czynić raczej na marginesie klasyfikacji nazw, niż w jej ramach. Dlatego też w dalszych rozważaniach przez nazwy „kulturowe” rozumieć będziemy w zasadzie tylko „instytucjonalne”, jak *Posada, Wola, Wolica* i niektóre inne.

Poza klasyfikacją znaczeniową należy również rozpatrywać nazwy „zdrobniałe”, tj. nazwy obiektów mniejszych w odniesieniu do nazw „głównych”, jak w przypadku nazw rzek *Ropica, Ostawica* — utworzonych od *Ropa, Ostawa*, jak w przypadku nazw miejscowości *Wirchomka* (gwarowa nazwa Wierchomla Małej), *Świątkówka* (oboczna nazwa Świątkowej Małej) — utworzonych od *Wierchomla Wielka, Świątkowa Wielka*. W klasyfikacji potraktujemy je jak nazwy topograficzne tworzone od nazw innych obiektów, oczywiście z uwzględnieniem ich specyfiki.

2. Z łemkowskiej terminologii geograficznej

W niniejszym szkicu przedstawiono terminologię geograficzną przede wszystkim z terenów położonych na północ od Karpat. Wykorzystano tu dawne zapisy I. Werchratskiego, późniejsze Z. Stiebera i całkiem świeże własne. Uwzględniono też tę część terminologii bojkowskiej, która znalazła odbicie w nazewnictwie Bieszczadów Zachodnich; wyrazy takie, a także wyrazy pochodzące z pogranicza łemkowsko-bojkowskiego, opatruję literą „B” (np. *połonyňa* B).

Terminy geograficzne albo już nie występujące w dialekcie, albo po prostu w dostępnych dziś źródłach nie zanotowane opatrzone gwiazdką (np.: **perehyba*).

Terminy geograficzne rozpatrzono w kilku grupach, trzeba sobie wszakże zdać sprawę z tego, że jest to podział umowny, bo nierzadko wyrazy mają wiele znaczeń, jak np. *bereh* 'góra', 'zbocze', 'brzeg'.

a. Nazwy gór i dolin (a także szczytów, przełęczy, zboczy)

**berdo* B 'stromie skały', '(duży) kamień', 'kamienisty stok górski', 'przepaść'. Por. stpol. *bardo*, np. w nazwie *Bardo* Śląskie.

bereh 'góra; zbocze, stok góry', 'brzeg'; B 'ts.'. Por. pol. (podhalańskie) *brzeg, brzyzek* 'ts.'.

beškyd 'góra (góry) w paśmie granicznym (wraz z lasami)'; B: 'ts.'.

**chołm* 'góra, wzgórze'. Por. stpol. *chelm* 'ts.'.

**chrebet* B 'grzbiet góry'.

debr, *debria* 'dół, wąwóz, miejsce trudne do przejścia', 'teren pocięty, niedostępny, porośnięty gęstymi krzakami' (głównie we wschodniej części łemkowszczyzny); B: 'stromie zbocze, przepaść'. Por. pol. gwar. *debrz* 'parów'.

**dił* B 'góra dzieląca dwa potoki, dwie wsi', 'góra w ogóle'. Por. pol. *dział* 'ts.'. Od *dilyty* 'dzielić', ale niewykluczony wpływ rum. *deal* 'pagórek, wzgórze' (a tu ze słowiańskiego).

dotyna 'dolina'; B 'dolina, nizina'. Por. pol. *dolina* 'ts.'.

grapa 'pagórek'. Por. pol. (podhalańskie) *grapa* 'ts.'. Z rum. *groapă* 'dół, jama'.
grun zob. *hrun*.

hora 'góra, wzgórze'; B 'ts.'. Por. pol. *góra*. Zdrobn. *hirka* — por. pol. *góрка*.

horb 'góra, górka, wzniesienie'; B: 'ts.'. Por. pol. gwar. *garb* 'ts.'. Zdrobn. *horbok* — por. pol. gwar. *garbek*.

hrun, hrunok, hrunyk, grunyk 'wzgórze'; B *hruń* itp. 'ts.'. Por. pol. (góralskie) *groń, gronik*. Z rum. *grău* 'ts.'.

kyczera, kiczera B: 'góra porośnięta lasem z gołym wierzchołkiem', w gwarach łemkowskich (i polskich) tylko w nazwach *Kiczera, Kiczora, Kiczurka*.

**magura* 'wysoka, odosobniona góra', dziś w nazwach *Magura, Magurka*. Z rum. *magură*, a to od dawnej słowiańskiej postaci wyrazu *mogila* 'wzgórze'.

obicz zob. *ubicz*.

**perehyba* 'siodło górskie', dziś w nazwach, por. pol. *Przegib, Przegibek*, por. też śl. *Priehyba*.

prypír, dop. -poru B 'wysoka, stroma góra', 'wysoki stok góry'. Z rum. *pripór* 'stromie, urwiste miejsce' (a tu ze słowiańskiego).

**prystop, pryslip* 'przełęcz', dziś w nazwach *Prystop, Prysliip*, por. pol. *Przysłop, Przyslopek*. Z rum. dial. *prislop* 'przełęcz górską' (a tu ze słowiańskiego).

skala 'skała'. Por. pol. *skala* 'ts.'

**szczowb, szczob* 'wierzchołek góry'.

ubicz, dop. *-bocz* 'zbocze góry, stok góry'; B 'ts.', także 'przepaść'. Por. pol. gwar. *ubocz* 'zbocze'.

werch 'wierzchołek, szczyt góry'; B 'ts.'. Por. pol. *wierzch*. Zdrobn. *werszok*.

wertep, czasem tylko w imn. *wertepy* 'teren nierówny, pocięty potokami, trudny do przejścia'. Por. pol. *wertepy* (z ukraińskiego).

zweżło, zawężła, zweżyłsko, zawężyłsko 'osuwisko ziemi, kamieni'.

żbyr, dźbyr 'skała, góra, wzniesienie'; B 'porosły skalisty pagórek', 'wzniesienie na zboczu góry', 'wzniesienie między potokami', 'górką'.

b. Nazwy wód i błot (także źródła, mokradła)

**bir*, dop. *boru* B 'bagniste a zarazem zarosłe miejsce' (por. też niżej *bir* w nazwach lasów).

jama 'zagłębienie terenu (z wodą)'; B 'ts.'. Por. pol. *jama*.

**jar, *jarok* 'potok', *jarok* 'rów odpływowy'. Por. pol. gwar. *jarek* (ze śl.).

kernycia, kryncica 'źródło w polu', 'studnia'; B 'studnia'. Por. pol. literackie *krynica* (z ukraińskiego).

ozero 'stawek, bagno', nawet 'grunt bez wartości' (w górach nie ma jezior, stąd przesunięcie znaczenia wyrazu). Por. pol. *jezioro*.

potik, dop. *-toka* 'dolina potoku', 'potok'. Por. pol. *potok*.

rika 'rzeka', 'potok'. Por. pol. *rzeka*. Zdrobn. *riczka* — pol. *rzeczka*.

roztok, roztoka B 'jeden z dwóch schodzących się potoków', 'ramię potoku', 'rozwidlenie potoków', często używane tylko w imn. Por. pol. *roztoka*.

sototwyna 'źródło słonej wody', 'bagno'; B 'ts.'. Por. pol. gwar. (w okolicach Jasła) *ślotwina* 'bagno'.

studenka 'źródło', 'studnia'. Por. pol. gwar. *studzionka* 'źródło'.

studnyk 'źródło' (na wsch. Łemkowszczyźnie i na pograniczu lemkowski-bojkowskim).

syhła B 'bagno, podmokła łąka', na Łemkowszczyźnie tylko w nazwach terenowych. (por. też niżej *syhła* w nazwach lasów).

towa 'bagno, moczar', 'miejsce, gdzie stoi woda'. Z węg. *tó* 'jezioro, staw'.

triasewyna 'trzęsawisko'.

**ustrik* B 'miejsce zejścia się dwóch potoków'. Od wyrazów *ust(ia)* 'ujście' i *rika* 'rzeka'.

woda 'woda', 'potok'.

żwir, dźwir 'dolina między górami', 'potok' (na pograniczu lemkowski-bojkowskim i na Bojkowszczyźnie). Z rum. (*i)zvor*, a to z południowosłowiańskiego, gdzie przedrostek *iz-* odpowiada polskiemu *wy-* (więc *izworowi* odpowiada polskie *wywierzyisko*).

żridło, żrudło 'źródło'. Z pol. *źródło*.

c. Nazwy lasów

bir, dop. *boru* B '(gęsty) las jodłowy lub świerkowy' (por. wyżej *bir* w nazwach wód).

**dubrowa* B 'las dębowy lub pole po takim lesie'. Por. pol. *dąbrowa*.

lis 'las'.

**syhła* B 'gęsty, wysoki las' (por. wyżej *syhła* w nazwach wód). Por. na Podhalu nazwy *Sihła, Syhla*. Z rum. *sihlă* 'gęsty, wysoki las' (a to ze słowiańskiego?). Zazwyczaj lasy określane są opisowo: *lis bukowyj, hrabowyj, smerekowyj* itd., ale mamy też nazwy z przyrostkiem *-yna*: *berezyna, dubyna, smereczyna* (w niektórych wsiach tak nazywa się młody las). Zapewne dawniej używano i innych przyrostków. por. nazwy wsi *Lipowiec, Olchowiec, Smerekowiec*.

d. Nazwy równin, łąk, pól (a także hal, polan, pastwisk)

caryna 'pole uprawne'; B 'ts.' (także 'dojrzałe zboże'). Z rum. *țarină* 'ziemia'.

chotar 'cały obszar wsi wraz z lasami, polami itp.'; B: *chotar* (i *hotar*) 'granica, miedza'. Por. polskie nazwy terenowe *Kotarz* itp. Z węg. *határ* 'granica, zasięg', 'pole, okolica' (poprzez śl., na Bojkowszczyźnie możliwe pośrednictwo rum.).

**czerszła* 'wyrąb, wykarczowana polana'. Por. pol. gwar. *czerchła, cyrła*.

czertiż, czerteż 'obszar wykarczowany'; B 'wyrąb, pole orne'. Por. pol. nazwy terenowe *Czerteż, Czerteżik* (z ukr.).

dotyna 'dolina'. Zdrobn. *dotynka* — pol. *dolinka*.

łaz 'łąka górską w lesie' (dawn. 'obszar wykarczowany i wypalony, przeznaczony pod uprawę'). Por. pol. nazwy *Łaz*.

**łuh* 'łęg, mokre nizinne miejsce'. Por. pol. *łęg*.

parlag 'ugór, ziemia nigdy nie orana'. Z węg. *parlag* 'ugór, nieużytek' (poprzez śl.).

pasika 'zrąb, miejsce, gdzie wyrąbano las (pod uprawę)'; B 'ts.'. Por. pol. gwar. *pasieka* m.in. 'ts.'

paswysko 'pastwisko'; B: *paswysko, pasowysko, pasowyszcz* 'ts.'

perelih, dop. *-tohu* 'ugór, odłóg (pole nie uprawione)'; B 'ts.'. Od *peretozhyty* 'przełożyć', tu 'odłożyć (na jakiś czas)'.

**pohar, poharysko* B 'miejsce spalone przez ogień lub słońce'.

połonyna B 'hala, pastwisko górskie'. Od tego samego rdzenia, co pol. *plony* 'nieurodzajny' (jak i bułgarskie *planina* 'góra').

riwnyna 'równina'; B *riwnyna, riwnia* 'ts.'

rubań zob. *zrub*.

sinożat 'sianożęć (łąka, na której kosi się trawę na siano)'.

tlik, tłok, tołoka 'pastwisko (gminne)', 'ziemia leżąca odłogiem, przeznaczona na wypas bydła'. *Tlik* i *tłok* z dawnego pol. *tłok, tłoka* 'ts.' (*tołoka* jest określeniem rodzimym).

tołoka zob. *tlik*.

wuhor, wuhir, wugir 'ugór'. Z pol. *ugór*.

zrub, rubań 'zrąb'.

**żdzar* 'obszar (las) spalony', 'polana powstała przez wypalenie lasu' (zachodnia Łemkowszczyzna). Por. pol. nazwy *Żdzar, Żdziar*. W łem. z pol.. z dawn. *z-żar*.

e. Nazwy dróg i ścieżek

draha, doroha, driga 'droga'. *Draha* ze śl., *driga* z pol., *doroha* rodzime.

pisznyk 'ścieżka'. Od *piszyj* 'pieszy'.

**plaj* B 'ścieżka górską', 'równe pole w górach'. Z rum. *plai* 'wyżyna'.

put 'droga polna', 'licha droga'; B *put* 'polna droga'. Por. dawne pol. *pać* 'droga' (dziś tylko *paćnik* 'pielgrzym').

**rosocha* B 'miejsce, gdzie rozchodzą się dwie drogi, dwa pasma górskie, dwie rzeki'.

Por. pol. *rosochaty* (o drzewie).
steżka 'ścieżka'; B 'ts.'

3. Typy nazw Beskidu Niskiego i Bieszczadów Zachodnich

W niniejszym przeglądzie z konieczności ograniczono się do wyboru przykładów. Skrót literowy po nazwie miejscowości oznacza dawny powiat (G — gorlicki, J — jasielski, K — krośnieński, L — leski, LB — leski (tereny bojkowskie na wschód od Solinki), NS — nowosądecki, NT — nowotarski, S — sanocki, Sm. — samborski, T — turczański), cyfra rzymska po nazwie oznacza stulecie, w którym dana nazwa została po raz pierwszy zanotowana w źródłach, cyfra arabska po nazwie terenowej oznacza pozycję w wykazie miejscowości wykorzystanych w atlasie łemkowskim Z. Stiebera (zob. Wykaz skrótów)

Większość objaśnień nazw pochodzi z *Toponomastyki Łemkowszczyzny* Z. Stiebera, toteż podawanie za każdym razem źródła etymologii wydawało się tu niecelowe.

a. Nazwy topograficzne

Wiele nazw wsi i nazw terenowych powieła wyrazy pospolite, określające charakter miejsca. Nierzadko są to terminy geograficzne użyte w funkcji nazwy własnej, a ujmując rzecz od innej strony, dzisiejsze nazwy pokazują nam wyrazy często już zapomniane. Wsi lokowano przede wszystkim w dolinach, stąd wiele takich nazw, jak *Doliny* G XVII, *Luh* G XIX (w XVI–XVII *Łąg*), *Roztoka Wielka* i *Mała* NS XVII, *Roztoki Dolne* i *Górne* L XVI, *Uście* (Gorlickie) G XV, *Zawój* S XVI: *Roztoka*, *Uście* i *Zawój* wskazują na położenie nad rzeką. Również w nazwach terenowych mamy liczne *Roztoki* i *Roztoczki*, tamże jest i *Plaza* 27, *Plażni* 19, *Poszczat'* (z dawn. *plaszczad'*) 50. *Równia* 'równe miejsce' (wiele nazw) i in. Kilka nazw związanych jest z drogami: *Krzyżówka* NS XVIII, *Pętna* G XVI, *Rozstajne* J XVIII (w XVI w. *Rostajnie*), *Steżnica* L XV (dziś *Stężnica* z wtórnym *ę*) z dawn. *stegna* 'droga'. Por. w nazwach terenowych *Rospudia* 27 'rozdroże'. Późniejsze osadnictwo szło głęboko w góry, stąd nazwy *Berehy* (dziś Brzegi Górne) LB XVI, *Przystop* G XVI, *Przysłóp* L XIX. Oczywiście w nazwach gór aż roi się od terminów geograficznych takich, jak *Beskid*, *Bereh*, *Debria*, *Gruń* i *Hruń*, *Kiczera*, *Magura*, *Szczob*, *Werch* i itd.

Są też nazwy wskazujące na karczowanie i wypalanie lasu pod uprawy: *Czerteż* S XV, *Czertyżne* G XVII, *Prusiek* S XV, zapewne *Nasiczne* LB. Zwykle w wyniku tej działalności powstawały polany, co utrwalono w nazwach *Polana* NS XVII (dziś Polany), *Polana* K XVI (dziś Polany), *Polana* LB XVI. W nazwach terenowych takich wyrazów jest znacznie więcej: są to *Czerteże*, *Lazy* i *Pasiki* występujące na całym interesującym nas terenie. *Czerszle* i *Żdżary* na zachodniej Łemkowszczyźnie (po Przełęcz Dukielską) oraz *Czerenyń* notowane dalej na wschód. Tu należą też różne *Zaruby* i *Zarubki* (od *zarubaty* 'zarąbać'), a zapewne także *Palenice*, *Paleniska*, *Spalenice*, *Spaleniska*. *Zhari*, *Horiwky* (od tego samego rdzenia, co *gorzeć*), *Pozar*, choć niektóre z tych nazw mogą sygnalizować las spalony od pioruna.

Cały szereg określeń dotyczy miejsc nie zalesionych, „gołych” (zapewne częściowo ze względu na warunki naturalne, a częściowo wskutek planowej działalności człowieka). Takie nie zalesione miejsca, zwłaszcza położone wysoko — a przytaczane niżej nazwy dotyczą przede wszystkim gór — musiały się w dawnej puszczy rzucać

w oczy. Przykładem *Czystohorb* S XVI (dziś *Czystogarb*), a w nazwach terenowych *Czystodił* 70 (tu *dił* = *dił* 'wzgórze'), *Holica* koło Krynicy, *Holycia* 69, *Homola* 15 i 20 (por. dawne polskie *gomoły* 'bezrogi, obły'), *Lysiec* 662 m nad Łosiem G, *Lysula* (góra) 16, *Lysyj Werch* (dziś co prawda porośnięty lasem) 71, *Lysa Góra* (tem. *Lysa Hora*, 676 m) k. Łosia G. może *Plisz* 22, 69 — jeśli to od *plesz* 'hysina', *Pusta Wielka* 2.

Szereg nazw wskazuje na charakter miejsca, na którym wieś powstała, a więc ze względu na kształt doliny jest *Cisna* L XVI — 'ciasna', *Długie* S XV, *Dothe* G XVI (dziś *Długie*, przysiółek w Czarnym), *Głębokie* S XV, *Krywe* (*Krzywe*) L XVII, *Krzywe* G XVII (dziś *Krzywa*), *Wielopole* S (tem. *Welykopole* 'wielkie pole'). Ze względu na położenie jest *Konieczna* G XVI (wieś leży w górach przy końcu doliny), *Średnie* L XV (dziś *Serednie* Wielkie), *Średnia Wieś* L, *Wierchne* G XVIII (dziś *Wierchnia*, przysiółek w Gładyszowie). Ze względu na charakter podłoża jest *Glinne* L, *Mokre* L XV, *Płone* (i *Płona*) S XV (dziś *Płonna*, tem. *Połonna* — od *płony* 'lichy, marny', jak i *połonyna* 'połonina'), *Kamienne* S XVI. W nazwach terenowych spotykamy podobne określenia, np. *Hlubokij* 'głęboki' 58, 68 (także w nazwach potoków), *Hlinky* 11 i *Hłynysko* 27, *Kamin*, *Kamenysko*, *Kamjany Horbok*, *Kaminci* i wiele innych nazw urobionych od *kamin* 'kamień'. *Błudna* (góra w lesie) 31 została tak nazwana może od błędzenia, *Chotarne* 13 znaczy tyle, co 'wiejskie, gminne', a *Spilne* 2 — 'wspólne'. Od określeń przymiotnikowych zostały utworzone nazwy *Dołżyca* S XVI i *Dołżyca* L XVI 'długa wieś' (od *dowhyj* 'długi').

Część nazw wzięła swe miano od potoku, nad którym wieś została osadzona. Nierzadko mamy tu przeniesione nazwy potoku na wieś bez żadnych zmian, np. *Hoczew* L XV, *Mchawa* L XV, *Męcina* G XIV, *Unowica* G XVI (dziś *Nowica*), *Ostawa* S XV, *Ostawica* S XV, *Piella* S XV (dziś *Pielnica*), *Regietów* G XVII, *Reped* S XV (tem. *Repid*, dziś *Rzopedź*), *Ropa* G XIV, *Ropica* (Górna) G XV, *Slotwiny* NS XVII (tem. *Solotwiny*, dziś część Krynicy), *Surowica* S XVI, *Wistok* S XV. W niektórych przypadkach wiemy, że nazwa wsi pochodzi od nazwy potoku, choć ta ostatnia nie została w źródłach zapisana, bo mówi nam o tym znaczenie nazwy, np. *Biała* i *Czarna Woda* NT, *Czarna* NS XVII, *Krynica* NS XVI, może też *Kalnica* koło Leska S XV, *Kalnica* koło Cisnej L, *Pstrążnik* G XVII (dziś *Pstrążne*). Inne nazwy tworzone są od nazw potoków za pomocą przyrostków, np. *Oderne* G XVII od nazwy potoku *Odrzyn* albo *Odrzyn* XIV, *Wołosate* LB XVI (bojk. *Wołosate* i *Wołosatyj*) od nazwy potoku *Wołosaty*; zapewne tu też należą (choć odpowiednich nazw potoków nie znamy) *Bystre* L (tem. *Bystryj*), *Czarne* G XVII (tem. *Czarnyj*, *Czarne*, *Czorne*), *Kamienne* S XVI, *Rabe* (w XV w. *Rzebe*, tem. *Rjabe*), *Szczawne* S XV. Mamy tu też różnego typu nazwy rzeczownikowe, a więc *Jaśliska* S XIV — od rzeki *Jasień* (dziś *Jasiołka*), *Sianki* LB XVI — od *San* (bojk. *Sian*), *Solinka* L XV — od *Solina* (dziś *Solinka*) itd.

Oczywiście nazwy wsi tworzone także od nazw innych obiektów. *Piorunka* NS XVII została tak nazwana od nazwy sąsiedniej góry *Piorun*, *Wierchomla* NS XVII (tem. *Wirchownia* — od jakiegoś *wierchu*), *Wapienne* G XVI — zapewne od nazwy góry *Wapienna* XVI. Nazwy wsi utworzone od nazw innych wsi (które powinny być omówione tutaj) zebrano tradycyjnie w grupie nazw kulturowych (niżej).

Bardzo wyraziste są nazwy przedrostkowo-przyrostkowe określające położenie wsi w stosunku do innego obiektu: *Zagórze* S XV (dziś *Zagórz*), *Zahoczewie* L XVI, *Zahutyń* S XV (dziś *Zahutyń*), *Zastawie* L (dziś *Zasław*) — od położenia *za górą*, *za rzeką* *Hoczwią*, *za górą* *Hutyn*, *za Ostawą*. Podobnie jest w nazwach terenowych.

por. np. *Zagronie* 63, *Zagórze* koło 16, *Zakaminia* 56, *Zawiersza* koło Pętnej (od *wierch*), *Zazamcze* koło Muszyny, *Pidhakia* 40 (od *pid* 'pod' i *hat* 'tama, grobla'). Jednakże dla nazw terenowych charakterystyczne są bardziej nazwy przyimkowe, np. *Na Błoniu* 50, *na Baniska* 4, *medzi Berdy i püd Berdom* 70, *za Barniw* 2, *do Beszkida* 2, *za Gruni* 63 i wiele innych.

Do topograficznych zalicza się także nazwy utworzone od nazw ptaków i zwierząt, gdyż oznaczały one miejsce charakteryzujące się obecnością tychże. Mamy więc *Jastrzębnik* NS XVII (dziś *Jastrzębik*), *Orelec* LB XV, *Zubrzyk* NS XVI (w XVI w. też *Zubrze*, a w XVII — *Zubrzycka*), *Żubracze* L XV, może *Łosie* G XIV, *Łosie* NS XVII. Trzeba wszakże pamiętać, że takie nazwy, zwłaszcza nazwy wsi, mogą pochodzić nie tylko od nazw zwierząt, lecz od przydomków czy przezwisk równym nazwom zwierząt (a dawniej takich nazw osobowych było wiele). Ponadto pierwotną może tu być nazwa potoku, a nazwa wsi — wtórną. W nazwach terenowych mamy m.in. *Astrjabec* 30 (od łem. *astriab* 'jastrząb'), *Astrjabik* 15, a więcej w nazwach potoków: *Jastrzębik* w Muszynie, *Kiński* 55, *Medwedziw* koło 72, *Niedźwiedzi* koło wsi *Smerek* LB.

Dużą grupę stanowią nazwy związane z określeniami drzew i kompleksów leśnych. W większości są to rzeczywiście nazwy tworzone od drzew, ale znów pamiętać należy, że dawniej ludzie znacznie częściej nosili przezwiska *Buk*, *Grab*, *Jawor* i in. i że od tych przezwisk nierzadko tworzone nazwy wsi. Tylko nieliczne wsi mają nazwy równe nazwom drzew: *Berest* NS XVII (w XVII w. też *Brzost*), *Buk* L XVI, *Czeremcha* K XVI, *Smerek* L XVI; trudno tu zaliczyć *Grab* J XVII (łem. *Hrab*), skoro wieś zwała się dawniej *Grabie* XV (a i dziś mówi się tam z *Grabia*). Równe nazwom roślin są nazwy *Barwinek* K XVI i *Bodaki* G XVIII (jeśli wprost od *bodak* 'oseł', a nie poprzez przezwisko). W nazwach terenowych mamy: *Czeremcha* pole 30, *Jawir* 14, *Jawor* koło Łabowskiej Hali, *Gruszka* góra 583 m koło 65, *Hruszka* las 67.

Niektóre nazwy oznaczały pierwotnie lasy czy zagajniki, np. *Dąbrówka* S XV (dziś część Sanoka), *Leszczyna* G XIV (dziś *Leszczyny*, przysiółek Kunkowej); tu też należą nazwy terenowe: *Żydiakowa Huszcza* 20, *Szyroka Huszcza* las 26 (od *huszcza* 'gąszcz'). Częstymi nazwami lasów (zagajników) są nazwy z przyrostkiem *-nik* i *-ina* (*-nyk*, *-yna*). Nic więc dziwnego, że w nazewnictwie terenów, stanowiących niegdyś nieprzebytą puszcę znajdziemy ich немало, np. *Jawornik* S XVI (tu nazwa lasu mogła zostać przeniesiona na nazwę potoku, od którego być może nazwano wieś), a w nazwach terenowych *Bereznik* 4, 16, *Bucznik* koło Krzyżówki i koło Brzezowej, *Hrabnik* las grabowy 4, 16, *Jawirnyk* 27, 33, 41, *Jawornik* koło 14 i koło Tokami, *Jawyrnyki* 40. Z przyrostkiem *-ina* i *-inka* (*-yna*, *-ynka*) mamy tylko nazwy terenowe: *Bukowyna* las 55, *Bukowina* 1, 2, *Bukowinka* 55 i koło Buku oraz *Jaworyna* i *Jaworynka* w bardzo wielu miejscach (m.in. *Jaworzyna* Krynicka). Z. Stieber stwierdził, że wyraz *jaworzyna*, *jaworyna* w całych Beskidach od dawna nie kojarzy się z jaworami, lecz oznacza po prostu górską polanę. Zapewne las oznaczały pierwotnie także nazwy na *-owiec* (*-owec*): *Brzozowiec* S (dziś *Berezowiec*), *Bukowiec* L XVI, *Cisowiec* L XVI (łem. *Tysowec*), *Lipowiec* S XV, *Olchowiec* K (łem. *Wilchowiec*), *Smrokowiec* G XVI (dziś *Smerekowiec*; ta nazwa wsi pochodzi na pewno od nazwy potoku, wymienionego w dokumentach już w XIV w.). Mamy też nazwy terenowe na *-owiec* (*-owec*): *Bukowec* 53, *Liskowec* 2 (od *liska* 'leszczyna') i nazwę potoku *Bukowiec* na wschód od góry *Halicz* XV i in.

Od nazw drzew i lasów notujemy też nazwy z przyrostkiem *-ów* (*-iw*), *-owa*, *-owo*: *Brzozowa* J XV (dziś *Brzezowa*, łem. *Brezowa*), *Brzozowo* (*Brzozów*) S XV (dziś *Nowotaniec*), *Olchowa* L XV (łem. *Wilchowa*). Podobne formacje występują też w nazwach terenowych: *Brzozowa* 26, *Bukiw Horp* 14, *Jasyniw* 27, *Kłenowa* 3, *Tysiw* 26 (od *tys* 'cis'). Szereg nazw ma dawny przyrostek *-*j-*: *Grabie* J XV (dziś *Grab*, łem. *Hrab*), *Jaworze* J XV (łem. *Jawirja*), *Lipie* Sm XVI, a w nazwach terenowych: *Berezia* koło Sieniawy. Kilka nazw ma przyrostek *-ka*: *Brzoska* (*Brzeska*) S XV (dziś *Bereska*), *Jasionka* G XVII (tamże potok *Jasionka*, więc nazwa wsi może bezpośrednio od nazwy potoku). Mało produktywne są tu przyrostki *-sko*: *Bukowsko* S XIV, zapewne też *Lesko* L XV (łem. *Lisko*), *Besko* S XVI (łem. *boško* — jeśli to od bzu), *-nica*: *Brzeźnica* (*Brzoźnica*) L XV (od XVI w. *Bereźnica*), *-ak*: nazwa terenowa *Bereźniaki* 10, *-awa*: *Tarnawa Górna* i *Dolna* L XV (łem. *Ternawa*), *Tarnawa* T XVI (bojk. *Ternawa*).

W Beskidzie Niskim występuje też szereg nazw tworzonych od nazw drzew z przyrostkiem *-n-*, *-nia*: *Dubne* NS XIX (XVIII *Dubna*, łem. *Dubne*), *Lipne* G XVII (od XVIII w. *Lipna*, łem. *Lypna*, dziś przysiółek w Czarnem), *Skwirtne* G XVII (od łem. *skwirt* 'modrzew', a to z pol.), *Smereczne* K XVIII, *Wilsznia* K XVIII (od *wilcha* 'olcha'). Podobnie tworzone są nazwy od nazw innych roślin: *Ożynna* J XVI (od XVIII w. *Ożenna*, od łem. *ożyna* 'jeżyna'), *Trzciana* K XVI (łem. *Tyrściana*).

b. Nazwy kulturowe

Jak już zaznaczono wyżej, nie uwzględniam tutaj nazw w istocie swej „topograficznych”, a więc związanych z karczowaniem i wypalaniem lasu itp., lecz jedynie nazwy związane z „instytucjonalną” działalnością człowieka.

Spotykamy więc na omawianym terenie liczne (ok. dwudziestu) *wole*, tj. wsi zwolnione od podatków na pewien czas po osadzeniu (zwykle „na surowym korzeniu”), jak *Wola Cieklińska* J (która w XIV w. zwała się *Wolicą*, a w XVI w. *Nową Wolą Cieklińską*), *Wola Michowa* L XVI, *Wola Niżna* S XV (w XVI w. *Wola Jaślicka*) i in. Niektóre z tych nazw nie zachowały się: *Wola Czaszyńska* zaginęła, *Wola Bełchowa* S XV zwie się *Bełchówką*, *Wola* NS XVI to dzisiejszy *Łabowiec*, *Nowa Wola* NS XVII–XVIII to dzisiejsza *Nowa Wieś* NS (tak od XVII w.). Prócz tego mamy jeszcze *Wolicę* S XVI, *Wolicą*, jak już wspomniano, nazywała się też w XIV w. *Wola Cieklińska* J, a w XVI w. *Wolicą Wawrzowską* zwano dzieszą *Wawrzkę* NS. Koło Sanoka jest wreszcie *Wólka*.

Posada, jak to wykazał A. Fastnacht, oznaczała wieś (osiedle), na obszarze której powstało potem miasto czy miasteczko. Najstarszą w ziemi sanockiej i przemyskiej jest *Posada Sanocka* (notowana od 1432 r., a od XIX w. zwana *Posadą Olchowską*). Ponadto wspomnijmy *Posadę Leską* L XVI, *Posadę Jaślicką* S XVI, *Posadę Górną* i *Dolną* koło Rymanowa S XVIII, *Posadę Zarszyńską* S XIX i *Posadę* koło Lutowisk LB.

Wydzielenie się wsi „nowej” ze „starej” może znaleźć rozmaite odbicie w nazwach, np. przez użycie określenia „nowa”, np. *Nowa Wieś* NS XVII, *Nowosiedlce* S XV (dziś *Nowosielce*), *Nowosiółki* L XIX. Innym sposobem zaznaczenia wyodrębnienia się nowej wsi jest użycie przymiotnika „mały” lub zdrobnienie, np. *Męcinka* NS XVII, zwana też *Małą Męcina* XVIII wyodrębniła się z *Męciny* XIV, którą w XVIII w., dla odróżnienia, zaczęto nazywać *Wielką*. Podobnie mamy *Hoszowczyk* LB XVI od nazwy *Hoszów*, *Łabowiec* NS XVIII (pierwotnie *Wola*) od *Łabowa*,

Świątkówka J XIX, łem. Światkiwka, dziś Świątkowa Mała od Świątkowa (dziś Świątkowa Wielka), Wistoczek S XIV od Wistok. Przykładami przeciwstawienia „wielki” — „mały” są jeszcze: *Roztoka Mała* NS XVII — *Roztoka Wielka*, *Wierchomla Mała* NS XVIII, łem. *Wirchomka* — *Wierchomla Wielka*. Podobnie wskazówką wyodrębnienia się nowej wsi jest użycie przymiotnika „górnny” (zwykle na nizinach) lub „wyżni” (zwykle w górach), które przeciwstawiają się określeniom starej wsi z przymiotnikiem „dolny” lub „niżny” („niżni”): kolonizacja posuwała się w górę rzeki i obszar położony niżej zasiedlany był wcześniej. Mamy więc *Roztoki Górne* i *Dolne* L XVI, *Tarnawę Górną* i *Dolną* L XV, *Bereżnicę Niżną* i *Wyżną* L (w XV w. Brzeźnica, w XVI w. Bereźnica), *Mochnaczkę* NS XVII — w XVIII w. *Mochnaczką Niższą* i *Wyższą*, a od XIX w. *Mochnaczką Niżną* i *Wyżną*. Wołę S XVI — dziś *Wola Wyżna* i *Niżna*. Oczywiście określenia „górnny”, „dolny”, „niżny” i „wyżny” należą do określeń topograficznych. Podobnie więc i nazwy zdrobniałe moglibyśmy traktować jako topograficzne w relacji do innego obiektu (w tym przypadku — do wsi).

Szereg nazw wsi wskazuje na narodowość mieszkańców, a może też na prawo na jakim wieś zakładano (we wsiach „wołoskich” już w XV–XVI w. spotykamy imiona ruskie). Przykładem *Wołoska Wieś Królowa* NS XVI (w XVII w. *Królowa Wołoska*, od XVIII w. *Królowa Ruska*, dziś Królowa Górna), która przeciwstawiała się *Woli Królowej Polskiej* NS XVI (w XVI w. też Królowa i Wola Królowa, od XVIII w. Królowa Polska), *Świerzowa Ruska* J XIX (od XVII w. Świerzowa) i *Świerzowa Polska*, *Królik Wołoski* S i *Królik Polski* S (w XV w. Królików). Wsie określane jako „polskie” są zwykle starsze. Niekiedy określnik „narodowościowy” nie przeciwstawia się innemu, czego przykładem *Trzciana Wałaska* K XVI (dziś Trzciana), *Uście Ruskie* G XVIII–XX (w XV–XVIII w. Uście, dziś Uście Gorlickie).

Nazwa *Huta* wskazuje zazwyczaj na miejsce późno zasiedlone, a świadczy o licznych niegdyś w górach hutach szkła, np. *Huta* K XVIII (od XIX w. *Huta Polańska*), *Huta Wysowska* G, *Huta* NS (małe osiedle koło Krynicy) a także szereg nazw terenowych *Huta* itp. w 8, 18, 43, 72 i in. Na dawne huty szklane, tzw. „szklarki” wskazuje też nazwa *Szklarki* G XVII, w XVII w. też *Szklarka*, dziś przysiółek Szymbarku. (Por. też nazwę *Szklary* S XV — pierwotnie to samo, co „szklarze”). Z kolei nazwa *Hamrzyska* NS XVI (w zapisach także *Homrzyska*) wskazuje na „hamry” czyli wielkie kuźnie. Znowu nazwy *Huta*, *Szklarki*, *Homrzyska* można traktować jako topograficzne, gdyż oznaczają one obiekty w terenie, różniące się wprawdzie od obiektów naturalnych i charakterem i genezą.

Inne wskazówki dają nazwy typu *Smolnik* L XVI — od miejsca wyrabiania *smoły*, podobnie *Jimir* 14 = *limierz*: ‘miejsce, gdzie wypala się węgiel drzewny’, *Targowiska* K (w XV w. *Targowce* i „Tharkowszcze”, zapewne = *Targowiszczce*, dawniej część Wróblika), *Lutowiska* LB (w XV w. *Letawiszczca* i *Litowiska* — od *letnich* wypasów bydła).

Banalne są natomiast określenia „wieś” czy „miasto”, np. *Miastko* NS XVI (w XVI w. *Miastko*, dziś Tylicz), *Wysokie Miasto* S XIV (dziś Jaśliska), *Nowa Wieś* NS XVII, *Nowosiółki* L XIX (od łem. *seto* ‘wieś’), *Izby* G XVI (dawniej *izba* znaczyło też tyle, co ‘chałupa’).

c. Nazwy pamiątkowe

Nazwy pamiątkowe są to takie nazwy, które są nadawane albo na pamiątkę czegoś albo na cześć. Mamy więc *Tylicz* NS XVII, nazwany tak przez biskupa Piotra

Tylickiego, który założył tu parafię i nadał wsi przywileje miejskie (dawniej miejscowość nazywała się *Miastko* XVI i *Miastko* XVII) oraz *Baligród* L od Piotra *Bala*, który ok. 1610 r. założył tu miasteczko i nazwał je od swego imienia. Może za pamiątkową (a nie dzierżawczą) należy też uznać nazwę wsi *Gładyszowa* G XVII, potem *Gładyszów* XVIII, nazwanej tak od właściciela *Gładysza*, a właściwie przemianowanej, bo dawniej wieś nazywała się Kwoczeń. Od herbu *Gładyszów* *Gryf* wzięła nazwę nieistniejąca dziś wieś *Gryfów* G XVII–XVIII (koło Szymbarka). Być może do grupy tej należą też trzy wsi w okolicach Sanoka: *Ratnawica* S XV — jeśli pochodzi ona od dawnego *rat* ‘wojna, walka’ (pierwotne znaczenie nazwy byłoby wtedy ‘pobojowisko’), *Zboiska* S XIV — jeżeli oznaczała ona ‘pole walki’ i *Pobiedne* S XIV–XV (w XV w. też *Pobiedna*, od XVI w. *Pobiedno*) — jeśli oznaczała ona ‘miejsce zwycięstwa’ (od dawn. *pobieda*); miejscowości te należą (wraz z Pruskiem) do starych osad w pasie obronnym grodu Sanockiego (zwraca na to uwagę W. Makarski) i ich nazwy, związane z walką, zwycięstwem, wojownikami czy zasiekami mogły też wskazywać cel założenia osady.

d. Nazwy dzierżawcze

Dzierżawczymi określamy nazwy nadawane od imienia (przydomka, nazwiska) właściciela czy osadcy. Chociaż często nie znamy ani właściciela, ani jego imienia, od którego początek wzięła nazwa osady, to jednak większość nazw dzierżawczych jest przejrzysta: w przypadku wątpliwości możemy sięgnąć po wykazy nazw osobowych (dla naszych celów najważniejszym jest *Słownik staropolskich nazw osobowych*). Na różne możliwości interpretacji nazw mających w podstawie nazwę roślin i zwierząt wskazano wyżej (przy nazwach topograficznych).

Najczęściej występują tu nazwy na *-ów* (łem. *-iw*), *-owa*, *-owo*, jest ich ponad czterdzieści, np. *Nieznanowa* G XVI (dziś Nieznajowa), *Przybyszów* S XVI, *Woltoszowa* S XV lub XVI (akta wymieniają w sąsiedniej Odrzechowej Iwana *Woltosza*), *Zydranowa* K XVI (imię *Zydran* było znane w Jaśle w XIV w.). Ten sam przyrostek spotykamy też w nazwach terenowych, np. *Za Barniw* 2, *Falewa* 70, *Fediw* 43, *Jagusziw* 11, *Kowaliw* 15 i 43, *Manyłowa* 71, *Ratkowe* 40, *Stankiw Łaz* 56. Nazwy na *-ow-* tworzone są od imion zakończonych na spółgłoskę (i na *-o*), natomiast nazwy wsi urobione od imion zakończonych na *-a* mają przyrostek *-in*, *-ina*, *-ino* (łem. *-yn*, *-yna*, *-yno*): *Cieklino* J XIII (od XV w. Cieklin), *Czaszyn* S XV, *Duszatyn* S XVII, *Muszyna* NS XIII, *Radocina* G XVI (dziś Radocyna), *Stawiszyn* G XVII–XVIII (dziś Stawisza).

Inne przyrostki są mniej produktywne. Należą tu nazwy na *-sk-*: *Pielgrzyska* J XVI (choć od XV w. do dziś Pielgrzymka), *Ruskie* LB XVI, zapewne też *Zubeńsko* L XVI (w XV w. była tam „płonina” czyli połonina *Zubeńska*), należą tu nazwy na *-owsk-*: *Królikowska Wola* S XVI (w XV w. Królików, dziś Królik Polski i Wołoski), *Ralskie* LB XV–XVI (dziś Rajskie) od przezwiska *Rało*, *Węgrzynowskie* S (polska gwarowa nazwa *Zboisk*), *Wolica Wawrzowska* NS XVI (dziś Wawrzka), *Żydowsko* J XVII (w XV w. Żydówka, a od XVIII w. Żydowskie). Kilka nazw ma dawny przyrostek *-*j-*, który dziś przejawia się w odmianie miękkiej: *Kotań* J XVI, *Kwiatoń* G XV (dawniej też Kwiatków i Kwiatów, co wskazuje wyraźnie na nazwę od przezwiska), *Poraz* S XV (łem. *Poradz*), *Uhryń* NS XVII, też *Iwańcze Pole* K XV (dziś Iwonicz), *Komańcza* S XVI, może *Kwoczeń* G XVII (dziś Gładyszów), *Mymoń* S (jako nazwa terenowa od XVI w.), *Tychania* K XVI (dziś Ciechanie). Ale uwaga: w zapi-

sach gwarowych z Łemkowszczyzny występują formy *Kotan*, *Mymon*, *Uhryn* itd. jako rezultat stwardnienia końcowego *-ń*. Warto dodać, że nie należy tu *Bogusza* NS XIX, bo jest to skrót od Boguszowa (tak XVI–XIX w.). Z przyrostkiem *-nica* mamy nazwę *Telesznica* LB XV. Z przyrostkiem *-n-* występują nazwy: *Kożuszne* S XVI, *Kulaszne* S XVI, *Tworzydne* LB XV (dziś Tworylne), może *Wydrne* LB XVI.

Mamy też szereg nazw dzierzawczych na *-ka*: *Bednarka* (łem. *Bodnarka*) od *bednarz*, łem. *bodnar*, *Blechnarka* G XVI od niem. imienia *Blechner*, *Pielgrzymka* J XV. Być może należy tu także *Florynka* NS XVI — jeśli od jakiegoś *Floriana*. Ten typ występuje także w nazwach terenowych: *Czekajka* 59, *Drygomanka* 3, *Gabryłka* 3, *Kłymanka* 71, *Kłypaczka* 41, 71, *Pristaszka* 72, *Wojniaczka* 3, *Żebraczka* 8.

Na *-anka* spotykamy tylko jedną nazwę: *Bałucianka* S XVI (w XV–XVI w. Bałutowa). Więcej jest nazw na *-ówka*, np. *Andrzejówka* (*Jędrzejówka*) NS XVI, *Bełchówka* S XV (w XV w. też *Bołchówka* i *Bełchowa Wola*), *Boguszówka* NS XVI (w XV–XIX w. też Boguszowa, dziś Bogusza), *Jaszkówka* G XVII (dziś Jaškowa), *Klimkówka* G XV (w XV–XVII w. też Klimkowa), *Kunkówka* G XVII (od XVI w. Kunkowa), *Maniówka* S XVI (dziś Maniów), *Pielgrzymówka Wola* J XV (od XV w. Pielgrzymka), *Szczerbanówka* L XVII, *Wernejówka* S XVI, *Żydówka* J XV (dziś Żydowskie). Ten sam przyrostek spotykamy też w nazwach terenowych: *Czikaniwka* 58, *Harlakiwka* 8, *Kanasówka* 30 (łem. *Kanasiwka*, od węg. *kanusz* ‘pasterz świń’), *Kurdelówka* 33 (przysiółek, łem. *Kurdeliwka*, od nazwiska *Kurdel*), *Lepakiwka* 30, *Macharówka* 2, *Mytriakiwka* 8 (od *Dmytro*), *Obertaniwka* 10, *Salanciwka* 53.

e. Nazwy patronimiczne

Formacje patronimiczne, tzn. wskazujące potomków czy poddanych, a więc nazywające pierwotnie ludzi, a dopiero potem osadę (podobnie jak nazwy rodowe, etniczne i służebne) mają „własne” przyrostki: polski *-ice* i *-owice* wraz z odpowiadającym mu ruskim *-yczi* i *-owyczi* (w naszym materiale takich ruskich form brak) oraz rusko-słowacki *-iwci/-owci* (przy podstawach męskich) oraz *-ynci* (przy podstawach żeńskich); występuje on tu w spolonizowanej postaci *-owce* oraz *-ince*. Tylko dwie nazwy wystąpiły z przyrostkiem *-ice* lub *-owice*: *Radoszyce* S XIV (łem. *Radoszyci*) i *Pisarzowice* S XV (od XV w. już tylko *Pisarowce*); może należą tu też *Dudenice* S XV–XVI (od XVI w. *Dudyńce*). Natomiast szereg nazw ma przyrostek *-owce/-iwci*, a skupione są one głównie w okolicach Sanoka i Leska: *Habkowce* L XVI, *Jankowce* L XV, *Jindrzichowce* S XV (dziś *Jędruszkowce*), *Kostyrowce* XV (od XVI w. *Kostarowce*), *Markowce* S XVI, *Pisarowce* S XVI, *Wohraniwci* S (łem. nazwa *Zboisk*; czy zapis „Hurinowicze” dla tej wsi należy czytać: *Uhrynowce?*), *Dudyńce* S XVI. W gwarze łemkowskiej wsi te nazywają się odpowiednio: *Jankiwci*, *Dudyńci* itd. Ten sam przyrostek występuje też w niektórych nazwach terenowych: *Bińkiwci* 40, *Bradiwci* 30, *Mrokiwci* 30, *Szynkariwci* 13.

f. Nazwy rodowe, etniczne i służebne

Nazwy rodowe, tzn. takie, które oznaczały pierwotnie grupę ludzi tworzących rodzinę (funkcjonalnie więc takie same, jak nazwy patronimiczne) reprezentują tu *Huzele* L XV (dokumenty z XV w. wspominają Symona *Huzela* z Płonnej), *Kolonice* L (ale w XVI w. w lpoj. *Kłonica*, więc rodową nazwa ta stać się mogła dopiero wtórnie, może od przezwiska), może *Bodaki* G XVIII — jeśli to od przezwiska, a nie od zwykłych *bodaków* ‘ostów’.

Nieco więcej jest nazw etnicznych, oznaczających pierwotnie mieszkańców ze względu na ich pochodzenie lub zamieszkanie: *Horczańcy* przysiółek w Dołżkach LB, *Mokrzany* L XVI (dziś Mokre), *Nadolany* S XVI, *Nagórzany* S XVI (łemk. *Nahorjany*), *Niebieszczany* S XV, *Nowosiedlce* S XV–XVI (od XVI w. *Nowosielce*), *Olchowce* S XV (łem. *Wilchiwci*), *Wysoczany* S XV. Etniczną sensu stricto, a więc powiązaną z narodem, szczepem, plemieniem byłaby naza *Płowce* S XV (w XV w. też *Połowce*, łem. *Połowci*), jeśli to od szczepu *Połowców*.

Nazwy służebne są tylko trzy: *Brunary* NS XVI (w XVI w. też *Bronary*, łem. *Brunarja* *Wysznia* i *Niżnia*) — pierwotnie ‘ludzie wyrabiający broń lub brony’ (?), *Stróże* S XV (dziś *Stróże Wielkie* i *Małe*, łem. *Storoży*) — może w związku z obowiązkiem jakiejś *stróży* przy grodzie i *Śklary* S XV (dziś *Szklary*) — pierwotnie ‘szklarzy’.

4. Zmiany nazw

W ciągu stuleci wiele nazw zmieniło swoje brzmienie, niektóre nazwy zmieniły się nieznacznie, inne zaś — radykalnie. Przykłady niektórych zmian przytoczono już wyżej, teraz spróbujemy je usystematyzować.

Pełne zastąpienie jednej nazwy przez inną ma miejsce bardzo rzadko, np. nazwę *Miastko* NS XVI–XVII zamieniono na *Tylicz* XVII, nazwę *Kwoczeń* G XVII na *Gładyszowa* XVII i *Gładyszów* od XVIII w., nazwę *Wysokie Miasto* S XIV na *Jaśliska* XV, nazwę *Biskupice* K XV (w XIV w. „*Byscopeswalt*”, a więc jakiś ‘biskupi las’) na *Jasionka* XV, nazwę *Wola* NS XVI na *Łabowiec* XVIII, nazwę *Nowa Wola* NS XVII–XVIII na *Nowa Wieś* XVII.

Równie radykalne zmiany zaszły w nieznacznych z pozoru zmianach nazw potoków, np. *Mchawa* na *Mchawka*. Rzecz w tym, że nazwa rzeki *Mchawa*, nie całkiem jasna (czyżby od *mchów?*), na pewno jest bardzo stara, nazwa *Reped* — *Rzepedź* została tak nazwana od szybkiego biegu, z rum. *repede* ‘szybki’, nazwa *Banica* wzięła początek od *bani* ‘dołu’ (może od kopalni soli?), nazwa *Siara* pozostaje zapewne w związku z wilgocią (por. pol. *siara* ‘pierwsze mleko po ociehleniu’), natomiast nowsze nazwy, jak *Mchawka*, *Rzepedka*, *Balniczka*, *Siarka* powstały na zupełnie innej podstawie, mianowicie od nazw wsi *Mchawa*, *Rzepedź*, *Siary*, *Balnica* (dawn. *Bannica*). Nazwy wsi wymienione tutaj zostały przejęte z dawnych nazw potoków lub od nich utworzone, ale nie zmienia to faktu, że nowe nazwy strumieni tylko pozornie kontynuują stare, a pewna zbieżność brzmienia nazw starych i nowych nie ma tu znaczenia.

Inne, mniej istotne zmiany są liczne i mają różny charakter. Zaczniemy od zmian rodzaju gramatycznego, np. *Gładyszowa* G XVII — *Gładyszów* XVIII, *Świerżowa* J XVIII — w XVIII w. też *Świerżów*, *Zydranowa* K XVI — w XVIII w. też *Zydranow*.

Dość często mamy do czynienia z wahaniem i zmianą nazw przymiotnikowych na *-owa* i rzeczownikowych *-ówka* (charakter tych wahań nie znalazł dotąd zadowalającego wyjaśnienia), np. *Klimkowa* G — *Klimkówka*, *Bełchowa Wola* S — *Bełchówka*, *Boguszowa* NS — *Boguszówka* (dziś *Bogusza*), *Jaszkówka* G — *Jaškowa*, *Maniówka* S — *Maniów*, przy czym raz zwycięża forma na *-owa*, raz na *-ówka* (wahania te przedstawiono wyżej przy omawianiu nazw dzierzawczych). Podobnie nazwy na *-ow-* mogą wymieniać się z nazwami z innymi sufiksami: *Sawkowa* LB

XVI zmieniła się na *Sawkowczyk*, *Michnowa* T XVI na *Michnowiec* XVI. Inną zmianą jest zastąpienie nazwy *Berehy* koło Stuposian LB XVII zdrobniłą nazwą *Bereżki* XVIII. Niektóre z przytoczonych wyżej zmian można próbować objaśnić tendencją do skrótów, do stworzenia z nazwy dwuczłonowej — jednoczłonowej (uniwerbizacja), jak w przypadku *Bełchówka* z *Bełchowa Wola* (zresztą niektórzy uważają, że nawet w przypadku jednoczłonowych nazw przymiotnikowych typu *Klumkowa* „w domyśle” mamy drugi człon *wieś*, *wola* itp.). Podobnie mamy *Wawrzka* NS — dawniej *Wolica Wawrzowska* XVI, *Królik* S — dawniej *Królikowska Wola* XVI (też *Królików* XV i *Królikówka* XVI). Inna tendencja do skrótów przejawiała się w nazwie *Bogusza* NS z dawn. *Boguszówka* XV i *Boguszowa* XVI–XVII. Wreszcie mamy zmianę fonetyczną, polegającą na zaniku końcowej samogłoski w nazwach: *Zahutyń* S XV, *Zagórz* S, *Zasław* L XVIII, *Turzańsk* S, z dawniejszych *Zahutyń* XV, *Zagórze* XV–XVI, *Zasławie* XV–XVI, *Turzeńskie* XVI.

Osobnego omówienia wymagają różne określniki dodawane do nazw wsi. Wspomniano już wyżej, że przy wydzieleniu nowej wsi (zwykle na gruntach starej) nierzadko otrzymuje ona określenie „mała”, „nowa”, „górna”, „wyżna”; często jednocześnie stara wieś otrzymuje wyróżnik „wielka”, „stara”, „dolna”, „niżna”. Godzi się dodać, że prawie wszystkie *Wole* i *Posady* noszą przymiotniki określające ich związek ze wsią macierzystą lub miastem, które na ich gruntach wyrosło, np. *Wola Cieklińska*, *Wolica Wawrzowska*, *Posada Olchowska*. Niekiedy dodatkowe określenia są stosowane dla odróżnienia jednobrzmiących, a blisko siebie położonych nazw miejscowości. W XVI w. na terenie Bieszczadów Zachodnich i Pogórza dwie wsi nazywano *Brzegami*, a potem *Berehami*: nad Nasiczniańskim Potokiem i nad Smereczną. W XVII w. pojawiają się jeszcze jedne *Berehy* — nad Wołosatką, koło wsi Stuposiany. Te ostatnie nazwano od razu *Stuposiańskimi* dla odróżnienia od *Berehów* nad Nasiczniańskim Potokiem, które od położenia za Połoniną Caryńską i Wetlińską zaczęto określać jako *Zapołonińskie*. Tymczasem *Berehy Stuposiańskie* — może wskutek uznania ich za małą wieś — nazwano *Bereżkami Stuposiańskimi*, a potem po prostu *Bereżkami*. Wobec tego, że nie było już blisko siebie wsi z jednobrzmiącymi nazwami *Berehy Zapłonińskie* zaczęto ponownie nazywać tylko *Berehami*. W XIX w. może w związku z rozwojem komunikacji i administracji, odróżnia się *Berehy* nad Smereczną od *Berehów* położonych w górach; te pierwsze nazywa się *Dolnymi*, te drugie — *Górnymi*. Podobnie w XVII–XVIII w. zaczęto rozróżnić *Ustrzyki Dolne* od *Górnym*. Ale te ostatnie rozróżnienia są raczej „urzędnicze” i pochodzą z dolin, bowiem w górach stosuje się częściej określenia „wyżny” i „niżny”.

Szereg nazw wsi ma dwa warianty: polski i ukraiński, np. *Pisarowce* S — *Pisarivci*, *Małastów* G — *Małastiw*, *Maniów* S — *Maniów*, *Barwinek* K — *Barwinok*. Te przykłady różnią się brzmieniem zakończenia (przyrostka), a w takich przypadkach nazwami urzędowymi są zawsze warianty polskie. Inaczej jest, gdy różnica tkwi w rdzeniu; wówczas wariant polski może być urzędowym, np. *Słotwiny* NS (dziś część Krynicy), łem. *Sołotwyny*, *Grab* G — łem. *Hrab*, *Jastrzębik* NS — łem. (*J*)*astrjabik*; bywa jednak tak, że z dwóch dawniej używanych wariantów urzędowym został łemkowski lub że dawną polską nazwę zastąpiła nowsza łemkowska, np. *Bereżnica* L — *Brzeżnica* XV, *Bereska* L — *Brzoska* XV, *Berest* NS XVII — *Brzost* XVII, *Pisarowce* XVI — *Pisarowice*, *Pisarowce* XV. W dokumentach z XV i XVI w. przeważają nazwy o brzmieniu polskim: *Brzeżnica* (*Brzożnica*), *Brzozowiec*, *Brzegi*, *Pisarowice*, co mogło świadczyć o istnieniu obok nazwy lokalnej (łemkowskiej,

bojkowskiej) także nazwy urzędowej regionalnej (polskiej). Wskazują na to — mniej liczne, co prawda — zapisy obydwu wariantów nazwy (obydwu nazw) w dawnych aktach: w XV w. — *Bełchówka* S obok *Bołchówka*, *Bednarka* G obok *Bodnarka*, w XVI w. — *Bereska* L obok *Brzoska*, *Tarnawa* T obok *Ternowa*, w XVII w. — *Smerekowiec* G obok *Smrokowiec*.

Są też nazwy hybrydalne, które mają jednocześnie jakieś cechy i polskie i ruskie: *Cisna* L (która po łemkowsku zwie się *Tisną*, a w XVI w. występuje jako *Ciesna*) — zapewne ‘ciasna (dolina)’. Mamy tu polskie *ć* i ruskie *i*. Polska z pochodzenia nazwa *Radocyna* ma łemkowskie *cy* (po polsku byłoby **Radocina*, po łemkowsku **Radoty-na*, od jakiegoś *Radoty*).

Trzeba jeszcze wspomnieć o zmianach, które dokonały się w ostatnich czasach. Po 1945 r. zmieniono *Rychwałd* na *Owczary*, *Królową Ruską* na *Królową Górną*, *Uście Ruskie* na *Uście Gorlickie*, *Berehy Górne* na *Brzegi Górne*, „poprawiono” *Ciechanie* na *Cichanie*, przerobiono *Żołobek* na *Żłobek*. Niektóre z tych retuszy mieszczą się w systemie nazewniczym tych terenów, choć większość z nich należy uznać za chybione i zupełnie zbędne. Nazwy takie, jak *Owczary* czy *Walter* (nowa nazwa góry koło Jabłonek, dziś na szczęście nieaktualna) na pewno się w tym systemie nie mieszczą. Arbitralne zmiany nazw są przejawem lekceważenia tak ich funkcji w społeczeństwie i dziedzictwa, które reprezentują, jak i ich użytkowników, szacunku dla tych pomników naszych dziejów, skarbnicy będącej własnością całego narodu. A w 1978 r. zmieniono tu kilkadziesiąt nazw, przeważnie ukraińskich, na nowe. Spotkało się to z protestami miejscowej ludności, a także elit intelektualnych. Jednak dopiero w 1981 r., w wyniku zmian, związanych z powstaniem „Solidarności”, stało się możliwe przywrócenie dawnych nazw.

5. Toponomastyka jako świadectwo działalności człowieka, fal migracyjnych i kolonizacyjnych

„Odczytywanie” nazw można przyrównać do studiowania mapy topograficznej czy geologicznej: znając mechanizmy powstawania i rozwoju nazw, znając ich etymologię można wiele dowiedzieć się o teraźniejszości i o przeszłości interesujących nas ziem.

Nazwy wsi *Berest* czy *Cisowiec* mówią nam o roślinności, której może próżno byłoby dziś tam szukać, a nazwa *Polim* koło Wierchomli — o wyłamanych przez wiatr drzewach, z czego może i śladu nie ma (por. polskie *połom*). Nazwy *Czeretz*, *Nasiczne* czy *Żdżar* wskazują na pracę człowieka przy pozyskiwaniu ziemi pod uprawę. *Wole* i *Wolice* przypominają nam o tym, że dawni osadnicy przez szereg lat byli zwolnieni z podatków, a *Posady* — o osiedlach, na których terenach rozwinęły się miasta i miasteczka. Nazwy takie, jak *Bronary* (dziś Brunary), *Szklary*, *Stróże* wskazują na dawne zajęcia mieszkańców. Określenia „ruski”, „polski” czy „wołoski”, np. w *Królowa Polska*, *Uście Ruskie* (dziś Gorlickie), *Królik Wołoski* łączą się bądź z narodowością osadników, bądź z typem osadnictwa: polskie wsi zakładane były na prawie magdeburskim, ruskie — na prawie ruskim lub wołoskim. „Zdrobniące” nazwy wsi, np. *Męcinka* (Męcina Mała), *Muszynka*, *Świątkówka* (ęwiątkowa Mała), *Wierchomka* (Wierchomla Mała) czy *Wisłoczek*, utworzone od nazw *Męcina* (dziś Męcina Wielka), *Muszyna*, *Świątkowa* (dziś Świątkowa Wielka), *Wierchomla* (dziś Wier-

chomla Wielka), *Wisłok* wskazują na powstanie wsi przez wydzielenie części obszaru z dawnej wsi, względnie na założenie nowej wsi przez wychodźców ze starej.

Zasięgi niektórych typów nazw łączą się z zasięgami wpływów polskich, ruskich i innych. Z. Stieber zwrócił uwagę na to, że polskie z pochodzenia nazwy *Wola*, *Wólka*, *Wolica* obejmują w Karpatach jeszcze zachodnią Bojkowszczyznę, np. *Wola Łomnicka* (dziś Chaszców), *Wola Groziowa* (dziś Grąziowa), a sięgają i dalej. Np. w powiecie stryjskim jest *Wola Dołhołucka*, ale zarówno tam, jak i na Huculszczyźnie typowe są raczej ruskie *Slobody*, np. *Sloboda Bolechowska* w powiecie dobromilskim. Z. Stieber zauważył również, że dla zachodniej Łemkowszczyzny charakterystyczne są, występujące także w Beskidach Zachodnich, *Czerszle* i *Żdżary*, dla wschodniej — znane także dalej na wschód — *Pohary* i *Czerenyń*, świadectwa dawnych sposobów zamiany lasu w orne pola i łąki.

Z kolei ruski i słowacki typ patronimiczny nazw wsi na *-owce* (*-iwci*) i *-ińce* (*-ynci*) jest skupiony głównie w Sanockiem (o czym pisali Z. Stieber, K. Dejna i in.): *Olchowce*, *Pisarowce*, *Dudyńce* i in., ale spotykamy go także w całym Beskidzie Niskim w nazwach części wsi i w nazwach terenowych, jak *Binkiwci* w Besku, *Bradiwci* i *Mrokiwci* w Tylawie, *Szynkariwci* w Muszynie. Podobnie przedstawia się występowanie nazw z przyrostkiem *-at-* (odpowiadającym polskiemu *-et-* i *-at-*), który przypomina nam o dawnym typie nazw osobowych, nazywającym potomków (patronimicznym), np. w *Chryszczata* (góra), *Duszatyn*, *Sawczatiwka* (nazwa terenu w Woli Wyżnej). Wiele z takich nazw notowano w zapisach z XVII–XVIII w. na pograniczu łemkowsko-bojkowskim i na wschodniej Łemkowszczyźnie, np. rola *Sopeńczat* i *Synowiat* w Wysoczanach, łąz *Ołeksiat* i *Matrymczat* w Rzepedzi, grunta *Czekańczat* w Czystohorbie. Brak ich natomiast na zachodniej Łemkowszczyźnie, jedynie w Jarabinie Z. Stieber zanotował nazwę *Mihuwczat*. Patronimika na *-*ęta* (*-ata*) były regularnie tworzone w dawnych czasach, ale potem stopniowo wychodziły z użycia, zastępowane przez formy odojcowskie na *-ak*, *-yk*, *-uk* (*Maksymczak*, *Fedoruk* itp.).

Brzmienie nazw stanowi ważne kryterium w rozstrzygnięciu problemu pierwotnego — polskiego lub ruskiego — osadnictwa w Beskidzie Niskim. Trzeba jednak zachować wielką powściągliwość w ocenie faktów i wyciąganiu wniosków, które ostatecznie wyraziły w ogólnych zarysach, mogą być błędne w szczegółach. Należy ostrożnie podchodzić zwłaszcza do zapisów historycznych, gdyż pisarz mógł swobodnie zapisywać ludową nazwę czy to ruską, czy polską, w jej wariacie „urzędowym”, „literackim” (polskim), tym bardziej, że gwary łemkowskie mniej różnią się od polskich, niż pozostałe gwary ukraińskie, m.in. przez zachowanie dawnego rozróżnienia *i* i *y*, przez częste (zwłaszcza w części zachodniej) zachowanie dawnego (równego polskiemu) brzmienia *i*, a dawniej różnice te były jeszcze mniejsze. Spółgłoski przed *e* i *i* długo wymawiano — jak to dziś jest w języku polskim — miękko, np. *Fiedor*, a nie *Fedor*, zaś *e* i *o* w zgłoskach „zamkniętych” wymawiano nie jak *i*, jak to ma miejsce dziś, ale jak *u* czy *ü* (ślady takiej wymowy notował Z. Stieber w latach trzydziestych w niektórych wyrazach). Tak więc wymowa ludowa **Morochuw*, **Kotuw* czy **Morochiüw*, **Kotiüw* była bez większych zmian oddawana przez polskie *Morochów*, *Kotów*. Zresztą przy lokacji wsi i przy zapisach urzędowych nazwę podawano zawsze z polskim zakończeniem, a więc na *-ów*, *-in* itd. Oczywiście były też, już od bardzo dawnych czasów, różnice, co widać w nazwach takich, jak *Tisna* (nazwa gwarowa Cisnej) i *Ciesna* (polski zapis historyczny). *Poradz* (urzędowe

Poradz) po polsku nazywałby się **Poradz*, zaś *Kwiaton* (lokalnie *Kwiatonia* i *Kiatorń*) po łemkowsku powinien nazywać się **Kwitorń* lub **Ćwitorń*. Dowodem na pierwotną polskość nazwy mogą być w zasadzie tylko te cechy polskie, które przebijają spod dzisiejszej nazwy łemkowskiej (zapisy historyczne mogą stanowić jedynie wskazówkę, a nie dowód): łem. *Krilowa* — wywodząca się z dawnej polskiej nazwy *Królowa* — ma *i* z dawnego polskiego długiego *ō* (pisanego „o”), *Pregonina* ma *pre-* z przystosowania polskiego *prze-* w *Przegonina* do systemu głosowego gwary (po łemkowsku byłoby **Perehonyna*), łem. *Macina* ma *a* z małopolskiego kontynuantu *o* nosowego (wymawianego jak *ą*, tzn. *a* nosowe) i *ć* (po łemkowsku byłoby **Mutina* lub **Mutyna*), podobnie jest w formie łem. *Krampna* (urzędowe: *Krempna*), która po łemkowsku brzmiałaby **Krupna*; *Wirchne* ma dawne polskie *ir* (jak w gwarze góralskiej) — po łemkowsku byłoby **Werchne*. Czasem można się jednak odwołać do zapisu historycznego, np. *Smerekowiec* w XIV w. nazywał się *Smrokowcem*, od dawnego małopolskiego *smrok* ‘świerk’.

Niewiele mówią o pierwotnym osadnictwie nazwy wsi tworzone od nazwisk czy przydomków, np. *Gładyszów*, *Gryfów*, bowiem Polacy zachowywali oryginalne brzmienie nazw osobowych łemkowskich, a Łemkowie — polskich. Tak więc Łemkowie nie przerabiali polskiego *Gładysza* na rodzimego **Hładysza*, zwłaszcza, że chodziło tu o pana. Inne takie nazwy, to *Bogusza* z *g*, *Jaśkowa* (a nie **Iwanowa*), *Kwiaton*, *Maciowa* (Maciejowa), *Pregonina*. Trzeba też pamiętać, że Łemkowie przyswoili sobie szereg wyrazów polskich i np. *Złockie* nie mogło żadną miarą nazywać się **Zołockie*, skoro metal, którego nazwa tkwi w nazwie, po łemkowsku (północnołemkowsku) zwie się *złoto*. Przy uwzględnieniu tych zastrzeżeń zmniejszy się nieco ilość nazw, które możemy uznać za polskie w stosunku do tego, co zaproponował Z. Stieber.

Tak więc na terenach łemkowskich w dawnych powiatach nowosądeckim i gorlickim za pierwotnie polskie należy uznać nazwy łemkowskie: *Czarna*, *Czyrna*, *Krilowa* (Królowa Górna), *Macina*, *Nowes* (Nowa Wieś, a nie **Nowe Selo*), *Pantna* (Pętna), *Radocyna* (wprawdzie to nazwa od imienia, ale na pierwotnie polskie brzmienie wskazuje właśnie fonetyka wyrazu, por. wyżej), *Skwirtne* (od małopolskiego *skwirt*, *skwirk* ‘modrzew’; wyraz ten jest wprawdzie znany w gwarach łemkowskich, ale w ograniczonym zakresie), *Wirchne*, *Wirchownia* (Wierchomla), *Wafka* (Wawrzka; wprawdzie znów od imienia, ale istotne jest tu *f* wobec łemkowskiego *u* niezgłoskotwórczego czy *w*).

za pierwotnie ruskie można w wymienionych wyżej powiatach uznać nazwy *Astriabik* (Jastrzębik), *Berest* (a nie **Brzost*), *Czertyżne*, *Dowhe* (Długie), *Dubna*, *Pryslip* (Przysłop), *Pstrużne* (Pstrążne), *Ripky* (Ropki), *Solotwiny* (Słotwiny), *Krynycia* (Krynica). Warto dodać, że niewątpliwie ruskie są nazwy, których łemkowskie brzmienie gwarowe jest zbieżne z brzmieniem nazwy oficjalnej, np. *Dubne* (nie **Dębne*). W innych przypadkach nie można wykluczyć późniejszej adaptacji dawniejszej nazwy polskiej, bo przecież Łemkowie musieli wiedzieć, że *pstrąg* = *pstruh*, więc łatwo mogli zamienić *Pstrążne* (tak w zapisach z XVIII w., w XVII w. — Pstrążnik) na *Pstrużne*.

W dawnym powiecie jasielskim za pierwotnie polskie można uznać nazwy *Krampna* (Krempna), *Świrżowa* (Świerżowa Polska) oraz *Czarna* (część Krempnej), natomiast za ruskie — z zastrzeżeniami jak wyżej — *Hrap* (Grab), *Światkowa* (Świątkowa), *Jawirja* (Jaworze).

W dawnym powiecie krośnieńskim na interesującym nas terenie nazw, które można by uznać za pierwotnie polskie, nie ma, natomiast za ruskie należy uznać nazwę *Tychania* (Ciechania), *Smereczne* i *Wilsznia*.

W dawnym powiecie sanockim mamy pierwotnie polską nazwę *Krolyk* (Królik) oraz *Radoszyce* (Radoszyce; nazwa łemkowska miałaby zakończenie *-yczi*). Dużo jest natomiast nazw ruskich: *Czeremcha*, *Dołżyca*, *Dudyńce*, *Markowce*, *Polowce*, *Wohranivci* (polskie: *Węgrzynowce*, są to ludowe nazwy Zboisk), *Ternawka* (Tarnawka, w XV w. też Tarnawka, w wymowie sąsiadów–Polaków z ruska *Tyrnawka*).

W dawnym powiecie leskim wśród gwarowych nazw łemkowskich czy bojkowskich nie ma ani jednej nazwy pierwotnie polskiej, są za to ruskie: *Tisna* (Cisna), *Kołonice* (od *kołonica* ‘kłonica’), *Zubrjaczij* (Żubracze), *Dołżyca*, *Wołkowyja*, *Wetlina*, *Berehy* (Brzegi Górne), *Nasiczne*, *Dwernik*, *Bereżki*, *Stuposiany*, *Lutowiska*, *Ustriky* (Ustrzyki Górne), *Wołosatyj* (Wołosate).

Na południe od Karpat za pierwotnie polskie Z. Stieber uznał nazwy: *Wagrinec* (po polsku nazwa ta brzmiałaby dziś *Węgrzyniec) i *Gribiw* (*Grzybów), zaś cechy polskie i słowackie zarazem widział on w nazwach: *Czarna* koło Bardiowa, *Jadłova* (z *dl*, które język ukraiński uprościł na *l*), *Gawranec* (z polskim *g* i słowackim *ra* odpowiadającym ukraińskiemu *oro*), *Breżniczka* koło Stropkowa (z *re*, odpowiadającym ukraińskiemu *ere*).

Liczne polskie nazwy, występujące na zachodniej Łemkowszczyźnie, a więc w byłych powiatach nowosądeckim, gorlickim, jasielskim, w dawnym komitacie szaryskim i w zachodniej części zemplńskiego wskazują na to, że przed zajęciem tych okolic przez Rusinów były one zaludnione — zapewne bardzo słabo — przez Polaków, a na południe od Karpat przez Polaków i Słowaków. Dalsze badania powinny wykrywać też dawne zapisy nazw terenowych, gdzie pisarz zachowywał wiernie miejscowe brzmienie nazwy.

Nazw pochodzenia niemieckiego jest na interesującym nas obszarze niewiele: *Rychwałd* (dziś Owczary), *Szymbark*, zapewne *Lobetanc* (dziś Nowotaniec), *Lembarczek* (góra koło Wierchomli, z niem. *Lehmberg* ‘gliniasta góra’). *Odrzechowa* została tak nazwana zapewne od jakiegoś *Oldrzycha* (Oldricha), *Halbów* od niemieckiej nazwy osobowej *Halb*, *Tylawa* od imienia *Tyl*, *Zyndranowa* od jakiegoś *Zyndrana*, ale tu możemy mówić tylko o niemieckim imieniu, które dało podstawę nazwie, a nie o niemieckiej nazwie miejscowości. Przymiotnik *Niemiecka* w nazwie Dąbrówki (później Dąbrówka Polska, dziś część Sanoka) wskazuje albo na kolonistów, albo na prawo magdeburskie, na jakim wieś lokowano. Po niemiecku nazywały się w XIV w.: Jasionka K w zapisie „Byscopeswalt”, Jaślika w zapisie „Honstath” i Poraż w zapisie „Cuntzendorph”. Do niemieckich nie należy wliczać takich nazw, jak *Folwark*, *Huta*, *Obszar* czy *Soltystwo*, gdyż odpowiednie wyrazy pospolite, oczywiście zapożyczone z niemieckiego, mamy także w gwarach polskich i łemkowskich.

Czy można mówić o tutaj elementach węgierskich? Nazwy *Chotarne* i *Poza Sałaszyńska* zostały urobione od wyrazów pochodzenia węgierskiego, ale rozpowszechnionych w gwarach łemkowskich (w dodatku za pośrednictwem słowackim). U podstaw nazwy *Za Barniw* w Żegiestowie leży nazwisko *Barna*, wywodzące się ostatecznie z węgierskiego *barna* ‘brązowy’, lecz jest ono częste na Łemkowszczyźnie i nazwy tej za węgierską uznać nie można. Koło Wisłoka znajduje się las *Fajtyśka*, którego nazwa jest związana może z węgierskim *pajta* ‘szopa’ (stąd polskie gwarowe *pajta* ‘bróg w polu’), ale tu zapewne poprzez słowackie *pajta* ‘szopa’; stwierdziłem

brak tego wyrazu w kilku wsiach łemkowskich, jednak mógł on tam być znany dawniej. Nie można wykluczyć związku nazwy *Telepowce* koło Prełuk z węgierskim *telep* ‘osada, osiedle’, ale nie jest to jedyna możliwa etymologia tej nazwy, zwłaszcza, że jest to typ patronimiczny, a więc odosobowy. Niewątpliwie element węgierski tkwi w nazwie góry *Kremenaros*, gdzie trzeba widzieć bojkowskie *kremen* ‘krzemień’ i węgierski przymiotnik *oros* ‘ruski’, ale jest to chyba nazwa „papierowa”, a może wręcz przekrecona?

Elementy słowackie widzimy w nazwach utworzonych od przezwisk czy nazwisk pochodzenia słowackiego, a więc w nazwie *Bradów* i *Bradiwci* (na mapie Bradowiec) koło Tylawy (por. słowackie *brada* ‘broda’), *Hawraniwka* w Woli Wyżnej (słowackie *hawran* ‘gawron’), *Łackowa* (na mapie Lackowa lub Wackowa, góra nad Izbami od słowackiego imienia *Łaco*, *Łacko* ‘Władysław’), nie są to jednak nazwy słowackie. O nazwach *Chotarne* i *Poza Sałaszyńska* była już mowa wyżej.

Elementy rumuńskie trzeba rozpatrywać w kilku grupach. Mamy tu więc nazwy utworzone od imion które jednak mogły być wcześniej przejęte przez gwary łemkowskie. Jest wieś *Dziurdziów* i las *Dżurcz* w Trzcianie (na mapie: Dziurcz), ale w dokumentach z XV w. jest wymieniony *Waško Dżurdź* — chyba Rusin. *Dżurdź* (z rumuńskiego *Giurgiu* ‘Jerzy’) było też przydomkiem szlachty grecko-katolickiej na Podkarpaciu. Od nazw osobowych pochodzą też: *Gieletufka* w Długiem koło Gorlic (łemkowskie, choć z rumuńskiego *geleta* ‘beczułka’), może *Komańcza* — jeśli od *Komaniec* (a to znów od *Koman*), *Niegrylów* lub *Niehryłów* i *Niehryłowa Kiczara* (potok i wzgórze koło Beniowej), od przezwiska *Negryło*, notowanego u Łemków, a wywodzącego się z rumuńskiego *négru* ‘czarny’, *Dragoszów*, przysiółek w Pstrążnem G, od rumuńskiego imienia *Dragoș* (a to ze słowiańskiego), może też *Bogdan* w Barwinku, bo nazwa ta z *g* występuje także na Zakarpaciu i stąd można ją wiązać z rumuńskim imieniem *Bogdan* (a tam ze słowiańskiego), może *Kraczoń* koło Leluchowa i *Kraczynka*, przysiółek Męciny Małej (jest rumuńskie imię *Craciun*).

Do drugiej grupy zaliczymy nazwy oparte na terminach geograficznych i innych wyrazach pochodzenia rumuńskiego przejętych przez dialekt łemkowski i w nim rozpowszechnionych (czasami tylko dawniej). Z terminami geograficznymi wiążą się: wieś *Caryńskie*, nazwa *Caryńska* koło Odrzechowej, *Drapa* koło Wierchomli, *Gruń* i *Hruń* (szereg nazw), *Izwor* w Wisłoku Dolnym, *Zwor* w Cisnej (na mapie: Żwir!), *Izworiky* w Wierchomli, *Kyczera* (szereg nazw), *Magura* (szereg nazw), *Młaka* (szereg nazw), *Przystop*, *Pryslip* i *Prystop* (szereg nazw), *Sihła* w Tylawie, Gładyszowie i Komańczy, *Siholna Hora* w Muszynie. Na wyrazach pospolitych są oparte m. in. *Koliby* w Leluchowie, *Kornuty* góra koło Przegoniny, *Strunżana* potok w Bereście, wywodzące się od łemkowskich — a rumuńskich z pochodzenia — wyrazów *kołyba* ‘koliba’, *kornuta* ‘(owca) z rogami’, *strunga* ‘bramka w koszarze’.

Osobno trzeba wymienić nazwy topograficzne, występujące pojedynczo, nie mające swoich odpowiedników wśród łemkowskich wyrazów pospolitych, te bowiem nazwy najprawdopodobniej zostały nadane przez pasterzy mówiących po rumuńsku. Należą do nich: *Fereczaty* (*Fereczet*), góra na południowy zachód od wsi Smerek w zapisie z XVI w. (na mapie austriackiej z końca XIX w. przekrecona na Feretszal) — z rum. *ferече* ‘paproć’, *Matragona*, góra między Solinką i Maniowym w zapisach od XVI w. (wtedy *Metregona* i *Matragona*) — z rum. *mătrăgună* ‘wilcza jাগoda’, *Lespedar*, potok w Wisłoku w zapisach od XV w. — z rum. *léspede* ‘płyta kamienna’, *Pikujny* ‘potok w Szczawnem w zapisach od XVIII w. — z rum. *pic-ul* ‘góra’ (a więc

od jakiejś góry tak nazwanej; wahanie *l-j* w gwarze jest częste), *Pitrus* (góra z lasem, na mapie: Piotruś!) koło Daliowej — z rum. *pietros* 'kamienisty, skalisty', *Ratunda* góra koło Gładyszowa — z rum. *rotúnda* 'okrągła', *Reped*, potem *Rzepedź* (potok i wieś) — z rum. *répede* 'szybki', *Runok* (góra, na mapie: Runek) koło Szczawnika — z rum. *runc* 'polana po wypalonym lesie', może też *Dziamera*, góra koło Pętnej, *Korbania*, góra koło Baligrodu i *Korobani*, potok w Duszatynie — jeśli w związku z rum. *corbána* 'dziupla', *Plasza*, góra koło Wetliny — jeśli w związku z rum. *pleś* 'łysy', *Rosulański*, potok koło Dźwiniacza Górnego — jeśli w związku z rum. *roś* 'wytarty, przetarty, wyszarzały' (oczywiście poprzez jakąś nazwę terenową).

V. SŁOWNICZEK NAZW MIEJSCOWOŚCI

Słowniczek obejmuje jedynie nazwy miejscowości z terenów na północ od Karpat. Ze względów praktycznych uwzględniono tu także pogranicze łemkowsko-bojkowskie i zachodnią Bojkowszczyznę, a więc ziemie wchodzące dziś w skład Rzeczypospolitej. Zamierzone podobne opracowanie dla terenów położonych na południe od Karpat (na Słowacji) wymaga jeszcze żmudnych prac przygotowawczych.

Podstawę opracowania Słowniczka stanowi przede wszystkim cenna monografia Z. Stiebera *Toponomastyka łemkowszczyzny*. Tereny zachodniej Bojkowszczyzny przedstawiono głównie na podstawie pracy J. Rudnickiego *Nazwy geograficzne Bojkowszczyzny* (niestety sporo w niej opuszczeń). Wykorzystano także późniejsze opracowania A. Fastnachta, W. Makarskiego, E. Pawłowskiego, J. Riegera, K. Rymuta, które przyniosły szereg nowych danych, zwłaszcza w zakresie najstarszych wzmianek o miejscowościach, najstarszych zapisów i ich wariantów, zapisów z XVII–XIX w., nazw gór i potoków związanych z nazwami wsi, a także objaśnień nazw. Stąd cały szereg zmodyfikowanych lub wręcz nowych etymologii nazw wsi łemkowskich i pogranicza łemkowsko-bojkowskiego. Większość etymologii przytoczono za Z. Stieberem (dla terenów Bieszczadów Zachodnich za J. Rudnickim), niektóre za innymi badaczami (W. Makarskim, E. Pawłowskim, K. Rymutem), część objaśnień pochodzi od autora książki. Umieszczone przy końcu hasła skróty literatury pozwalają dotrzeć do dokumentacji, zapisów źródłowych i etymologii; w przypadku pozycji mających układ alfabetyczny zrezygnowano z podawania stron. Formy z gwiazdką (*) sygnalizują wyraz rekonstruowany, nie występujący w zapisach (słownikach).

W Słowniczku uwzględniono tylko te nazwy miejscowości i przysiółków, które były zamieszkiwane, choćby nawet w odległej przeszłości, przez ludność łemkowską czy bojkowską, a także przez ludność mieszaną. Dlatego też pominięto tu wsi polskie, uwzględnione przez Z. Stiebera: Jasionkę (w pow. krośnieńskim) i Klimkówkę. Wyjątek stanowią wsi i osady stanowiące „wyspy językowe”: Jaśliska z Posadą Jaśliską, Muszyna z Wapiennem, Huta Krempska, Huta Wysowska, Oderne, a także Królowa Polska, bez uwzględnienia której nie można by wyjaśnić nazwy Królowej Górnej (dawn. Królowej Ruskiej). Pominięto efemeryczne nazwy urzędowe z lat 1978–1981. Odsyłacze ograniczono do postaci nazw najbardziej odbiegających od hasłowych.

Po nazwie hasłowej (na ogół jest to dzisiejsza nazwa urzędowa) podano symbol literowy dawnego powiatu (zob. Wykaz skrótów). Następnie podano pierwszy zapis odnoszący się do wsi (jeśli różny od hasłowego, to wymieniono jaki), kolejne chronologicznie warianty nazwy i łemkowską nazwę gwarową (z zamianą zapisu fonetycznego typu *Krynycá* na *Krynycia* oraz z zastąpieniem zastosowanego w monografii Z. Stiebera znaku *y*², symbolizującego łem. *y* tylne, przez *yl*). Ograniczone możliwości druku spowodowały rezygnację z podawania dokumentacji i z cytowania zapisów. Nazwy podawane są w wyborze, z uwzględnieniem wszystkich wariantów słotwórczych i leksykalnych oraz ważniejszych fonetycznych — w transkrypcji

uwspółcześnionej. Oryginalny zapis w cudzysłowie podano tylko tam, gdzie nazwa jest niejasna, gdy niemożliwe jest jej jednoznaczne odczytanie. Zwięzła etymologia wskazuje przeważnie, bez dodatkowych objaśnień i analogii, na wyraz czy nazwę osobową, od których utworzono nazwę wsi.

Imiona, przezdzwiska, zawołania herbowe podano głównie za *Słownikiem staropolskich nazw osobowych*; podaje on pełny materiał do końca XV w. z terenów ówczesnej Rzeczypospolitej, a więc m.in. także dawne imiennictwo ruskie. Zresztą większość imion przodków dzisiejszych Polaków i Ukraińców była w owym czasie wspólna, a zatem dokumentacja jakiejś polskiej nazwy osobowej stanowi jednocześnie sygnał możliwości istnienia odpowiedniej nazwy ukraińskiej. Tak więc skrót „SSNO” umieszczony po nazwie osobowej mówi przede wszystkim o zarejestrowaniu danego imienia czy przezdzwiska przez wspomniany *Słownik*.

Abramów S, przys. Zawadki Rymanowskiej w XVIII w. — Od n.os., por. *Abram* ‘Abraham’. FaZS 147.

Andrzejówka NS, od 1352 r. *Andrzejówka* i *Jędrzejówka*, łem. *Andrejiwka*, *Andriwka*. — Od n.os., por. *Andrzej*, *Jędrzej* i łem. *Andrij*. PaS, StTŁ.

Andrzychowce zob. *Jędrzychowce*

Andrzychów zob. *Jędrzychowce*

Babej zob. *Lipowiec*

Bachłowa zob. *Terpiczów*

Baligród L, miasteczko założone ok. 1610 r., zwane początkowo *Balgrad*, *Balówgród*, *Balogrod*, od 1663 r. *Baligród*, łem. *Balygrit* itp. — Od Piotra *Bula*, który miasteczko założył. Baligród wchłonął zapewne znaną w 1552 r. wieś *Woronikową* czy *Woronkową* lub *Woronków* (1663 r.: *Baligród* czyli *Woronków*), nazwaną tak od potoku (1511 r.: *Woronków*, w XIX w. *Worońska*), ten zaś od n. ptaka lub przezdzwiska, por. ukr. *woron*, *worona* ‘wrona’. FaZS 171, MaZS, RiBŁ 304–305, RiS, StTŁ.

Balnica L, od 1549 r., pierwotnie *Bannica* (tak w XVI–XVII w.), łem. *Balnycia*, w 1569 r. „Magna Bannicza” (tj. „Wielka”, zapewne w przeciwieństwie do *Banniczki*). — Od n. pot. *Bannica* (1565 r., potem *Banniczka*, *Balniczka*, *Balnicki*), a to od *bani* ‘kopalni’ lub ‘dołu’. MaZS, RiS, StTŁ.

Balowe Nowosiółki zob. *Nowosiółki*

Bałucianka S, od 1470 r., początkowo zwana *Balutowa*, od 1589 r. *Bałucianka*, łem. *Bawtianka*. — Od n. os., por. imię *Bałut* SSNO (n. pot. *Bałucianka* XIX w. od n. wsi). FaZS 131, MaZS, RiS, StTŁ.

Bałwańskie LB, przysiółek Zatwarnicy, dziś nie istnieje, od 1580 r. — W związku z n. pot. *Bowański* lub *Bowańczyk* (od XVIII w., tu z ukraińską fonetyką), zapewne od n. os., por. nazwisko łemkowskie *Bowanko*, a to niejasne (por. ukr. *bowan* ‘nazwa rośliny’, *bowwan* ‘bałwan — np. o człowieku’). FaZS 178, RiS.

Banica koło Gładyszowa G, od 1600 r., dawniej też *Bannica*, łem. *Banycia* itp. — Zapewne od n. pot. *Banica* (XIX w.), por. *Balnica*. PaS, RyB, StTŁ.

Bannica zob. *Balnica*, *Banica*

Banniczka L, od 1565 r., potem zaginiona (włączona do *Balnicy*?). — W związku z n. pot. *Banniczka* (1545 r.), zdrobnienie do *Bannica* (dzis. *Balnica*). FaZS 160, MaZS, RiS, StTŁ.

Bartne G, od 1629 r., wówczas *Bartnia*, od 1765 r. *Bartne*, łem. *Bartne* (a więc z polską fonetyką, dzis. łem. też *Bortne*). — Od *barci*. RyB, StTŁ.

Barwinek K, od 1557 r., łem. *Barwinok*. — Por. n. rośl. *barwinek*, ale i n. os. *Barwinek* SSNO. RyB, StTŁ.

Bednarka G, od 1401 r., w XV i XVI w. też *Bodnarka*. łem. *Bodnarka* — Od *bednarza* (łem. *bodnar*), może poprzez przezdzwisko. RyB, StTŁ.

Bełchowa Wola zob. *Bełchówka*

Bełchówka S, od 1451 r., w XV w. *Bełchowa Wola*, *Bołchowka*, *Bełkowka*, w XVI w. *Bołchowa* i *Bołchowka*, łem. *Bochowka*. — Od n. os., por. *Bełch* SSNO (a to zapewne w związku z *bełkotać*), formy z *-oł-* mają fonetykę ukraińską. FaZS 120, 246, MaZS, StTŁ.

Beniowa TB, od 1580 r., wówczas *Bieniowa*, od XVIII w. *Beniowa*, bojk. *Beniowa* i *Beniowi* lmn. — Od im. *Bień*, ukr. *Beń* ‘Benedykt’. FaZS 180, 265, MaZS, RuNB 128.

Berehy Górne zob. *Brzegi Górne*

Berehy Stuposiańskie zob. *Bereżki*

Bereska L, od 1475 r., w XV i XVI w. *Brzozka*, w XVI w. *Berezka* (jeden zapis z XV w. „Brzeska” łączy zapewne polskie *rz* i ruskie *ere*), łem. *Bereska*. — Od *brzoza*, łem. *bereza*. FaZS 262, MaZS, StTŁ. W związku z tą wsią pozostaje *Brzoska Wola* (dziś *Bereźnica Wyżna*), położona w górze pot. *Bereżnicy*.

Berest NS, od 1629 r. jako *Brzost*, od 1674 r. *Berest*, łem. *Berest* (w 1368 r. wymieniona jest wieś *Brześć* lub *Brzeście*, ale czy ta?). — Od *brzost*, łem. *berest* ‘wiąz górski’. PaS, StTŁ.

Bereszczańska Wola zob. *Wola Matiaszowa*

Berezowiec zob. *Brzozowiec*

Bereżki k. Stuposian LB, od 1645 r. jako *Berehy Stuposiańskie* (w odróżnieniu od *Berehów Górnych*), w 1676 r. *Bereżki Stuposiańskie*, bojk. *Bereżky*. Być może jest to dawniejszy Łuh koło Stuposian. — Od *bereh* ‘brzeg, wzniesienie, góra, stok góry’. FaZS 179, MaZS, RiBŁ 299–300, RuNB 12.

Bereźnica Niżna L, od 1580 r. jako „Braznicza”, od 1589 r. *Bereźnica*. — *Bereźnica Niżna* w przeciwieństwie do *Wyżnej*, która została zapewne wcześniej założona. FaZS 172, 266, StTŁ.

Bereźnica Wyżna L, od 1463 r., wtedy *Brzoska Wola*, w XV w. *Brzeźnica*, od 1589 r. *Bereźnica*, łem. *Bereznycia*. — *Brzoska Wola* nazwana tak od wsi *Brzoska*, dziś *Bereska* (zob.), zaś *Bereźnica* pozostaje w związku z nazwą potoku *Bereźnica* (ta zaświadczona dopiero w XIX w.) od *brzoza*, łem. *bereza* (tu pierwotną być może n. potoku). FaZS 166, 266, MaZS, RiS, StTŁ.

Besko S, od 1419 r. (wieś zapewne starsza), łem. *Boško*. — Może w związku z *bez*, ukr. *boz*. MaZS, StTŁ.

Biała Woda NT, łem. *Biła Woda*. — *Biała* w przeciwieństwie do *Czarnej*, pierwotnie n. potoku. StTŁ.

Bibrka zob. *Bóbrka*

Bielanka G, od 1480 r., w 1559 r. też *Bielonka*, w 1626 r. też *Bielinka*, w 1688 r. też *Bilanka*, łem. *Bilanka*. — Od *biały*, ukr. *biłyj*; tamże pot. *Bielanka*, zapewne n. potoku pierwotna. RyB, StTŁ.

Bieliczna G, od 1794 r., wtedy *Biliczna*, w XIX w. *Bieliczne* i *Biliczne*, łem. *Biliczna*. — Od *biały*, ukr. *bilyj*, tu może w związku z *bielica* 'n. rośliny leczniczej', 'przezvisko siwego człowieka'. PaS, StTŁ.

Bieniowa zob. *Beniowa*

Biesiada LB, nie istniejąca dziś wieś (przysiółek) k. Czarnej, od 1580 r.: „Czarna z Biesiadą dwie za jedną”, w 1654 r. *Biesiadowa*. — Tamże góra *Besida*; od przezviska, por. łemk. nazwisko *Besida*, a to od ukr. *besida* 'rozmowa, mowa' (pol. *biesiada*). FaZS 177.

Biesiadowa zob. *Biesiada*

Bilanka zob. *Bielanka*

Biliczna zob. *Bieliczna*

Binczarowa G, od 1365 r., wtedy „Bibyczareban”, od 1402 r. *Bielcarowa*, od 1673 r. *Bieńczarowa*, od 1794 r. *Binczarowa*, łem. *Bołcariowa* i *Borcalowa*. — Od im. *Belcar* 'Baltazar' SSNO, *Borcalowa* zamiast *Bolcarowa*, ale pozostaje do wyjaśnienia o w formach łem. PaS, StTŁ.

Blechnarka G, od 1528 r., w XVII w. *Bluchnarka*, w XIX w. *Blichnarka*, łem. *Blichnarka*. Od n. os., por. niem. *Blechner*. RyB, StTŁ.

Bodaki G, od 1794 r., łem. *Bodakyl*. — Od łem. *bodak* 'oset', może poprzez przezvisko. RyB, StTŁ.

Bodnarka zob. *Bednarka*

Bogusza NS, od 1470–80, wtedy *Boguszowka*, w XVI–XIX w. *Boguszowa*, od XIX w. *Bogusza*. — Od *Bogusz* 'Bogusław' czy 'Bogumił', nazwa dzisiejsza jest skrótem dawniejszej. PaS, StTŁ.

Boguszowa zob. *Bogusza*

Boguszowka zob. *Bogusza*

Boiska zob. *Zboiska*

Boiszcz zob. *Zboiska*

Bołchowa zob. *Bełchówka*

Bołchowka zob. *Bełchówka*

Bortne zob. *Bartne*

Boško zob. *Besko*

Bóbrka LB, od 1441 r., bojk. *Bibrka*. — W związku z n. pot. *Bóbrka* (zaświadczoną od XIX w.), od *bóbr*, ukr. *bibr*; zapewne n. potoku pierwotna. FaZS 173, 175, 259, MaZS, RuNB 83, 197.

Bronary zob. *Brunary*

Brunary NS, od 1547 r., w XVI w. też *Broniary*, w 1629 r. *Bronary Niżne*, *Bronary Wyższe*, w XVII–XVIII w. *Bronary Wyższe* i *Niższe*, łem. *Brunaria Wysznia* i *Nyżnia*. — N. służebna, określająca ludzi wyrabiających jakąś *broń* lub *brony* (wtedy z pol. fonetyką, por. ukr. *borona*). PaS, StTŁ.

Brzegi Górne LB, od 1580 r., wtedy *Berehy*, w 1645 r. *Berehy Zapotońskie*, od 1828 r. *Berehy Górne*, w XIX w. też *Berehy Horny*, od 1952 r. *Brzegi Górne*. — Od *bereh* (zob. *Bereżki*). *Zapotońskie* w odróżnieniu od *Stuposiańskich* (dziś *Bereżki*), zaś *Górne* w odróżnieniu od *Dolnych*. FaZS 178, 266, MaZS, RiBŁ 299–300, RuNB 114 (według RuNB 1563 i 1565 r. *Brzegi*, ale może chodzi tu o *Brzegi Dolne*).

Brzezowa J, od 1401 r., wtedy i w XV w. *Brzozowa*, w 1680 r. *Brzezowa*, w XIX w. *Brzozowa*, łem. *Brezowa* i *Berezowa*. — Od *brzóz*, może poprzez przezvisko; łem. *Brezowa* polega na adaptacji nazwy polskiej. RyB, StTŁ.

Brzeźnica zob. *Bereźnica Niżna*, *Bereźnica Wyżna*

Brzoska Wola zob. *Bereźnica Wyżna*

Brzost zob. *Berest*

Brzozka zob. *Bereska*

Brzozowa zob. *Brzezowa*, *Nowotaniec*

Brzozowiec S, od 1487 do 1502 r. *Czaszyńska Wola*, od 1552 r. *Brzozowiec*, w XIX w. też *Berezowiec*, łem. *Berezowec*. — Od n. pot. *Brzozowiec* (w 1519 r., w XIX w. też *Berezowiec*), a ta od *brzóz* (ukr. *bereza*). *Czaszyńska Wola* od n. wsi *Czaszyn*. FaZS 153, MaZS, RiS, StTŁ.

Buk L, od 1552 r. — Od *buków*. FaZS 171, StTŁ.

Bukowiec k. Sianek LB, od 1580 r., bojk. *Bukowec*. — Od n. pot. *Bukowiec* (od 1444 r.), a ta od *buków*. FaZS 180, 265, MaZS, RuNB 84.

Bukowiec nad Solinką L, od 1498 r. — Od n. pot. *Bukowiec* (zaświadczonej od XIX w.). FaZS 166, 261, MaZS, StTŁ.

Bukowina przysiółek koło Woli Sokołowej LB, bojk. *Bukowyna*. — Od n. lasu („okolicy”), por. *bukowina*, ukr. *bukowyna* ('młody las bukowy'. RuNB 105.

Bukowsko S, od 1361 r., łem. *Bukiwsko*. — Od *buków*, z przyrostkiem *-isko* tworzącym nazwy miejsca. Tamże góra *Bukowica* (nazwa od 1435 r.). FaZS 137, 198, 243, MaZS, StTŁ.

Bystre k. Baligrodu L, od 1552 r., wtedy *Bystry*, łem. *Bbystryj*. — Pierwotnie n. potoku, na co wskazuje rodzaj męski, potem n. miejsca (rodzaj nijaki). FaZS 170, MaZS, StTŁ.

Bystre k. Michniowca Sm., od 1589 r., w XVII w. też *Bystry*, w XIX w. też *Bystryj*. — Od n. potoku *Bystry* (wtórnie też *Bystre*). RuNB 84.

Caryńskie LB, od 1620 r., bojk. *Carynske*. — Od bojk. *caryna* 'ziemia uprawna', a to z rum. FaZS 178, MaZS, RuNB 145.

Chmiel LB, od 1526 r., w XIX w. też *Chmil*, bojk. *Chmil*. — Zapewne od n. rośliny *chmiel*, ukr. *chmil*. FaZS 177, 266, MaZS, RuNB 104, 197.

Chrewt LB, od 1436 r. („Cherebuth”), w XV w. też *Krawt*, *Kreut*, bojk. *Chreut*. — Niejasne, może w związku z ukr. gwar. *chrebt* 'grzbiet górski'. Tamże potok *Chrewt* (1505 r., dziś Czarna). FaZS 163, 176, 259, MaZS, RiS, RuNB 151.

Chyrowa K, od 1438 r., wtedy i w XV w. *Herowa*, w 1508 r. *Hyrowa Wataśka*, od 1581 r. *Cherowa*, w XIX i XX w. też *Hyrowa*, łem. *Hytrowa*. — Od jakiegoś imienia czy przezviska, por. im. *Hyrka*, *Hyrko* SSNO (zapisy historyczne i gwar. łemk. nazwy wsi wskazują na pierwotne *H-*). RyB, StTŁ.

Chyżki przysiółek Smolnika LB. — Od (zach.)bojk. *chyża* 'chałupa'.

Cichania K, od 1581 r., wtedy i w XVII w. *Tychania*, w 1794 r. *Ciechany* (!), w XIX i XX w. *Ciechanie*, łem. *Tychania*. — Od ukr. im. **Tychan* lub **Tychań* od *tychyj* 'cichy' z przyrostkiem *-ań*, jak w dawn. *Piotrań*. Forma *Ciechania* przekreślona. RyB, StTŁ.

Cieklin J, od 1363 r. (a w falsyfikatach z XV w. — od 1288 r. jako *Cieklino*), gwar. pol. *Ceklin*, łem. *Ceklyn*. — Od n. os. **Ciekla*. RyB, StTŁ.

Cieklińska Wola zob. *Wola Cieklińska*

Ciskowe zob. *Tyskowa*
Cisków zob. *Tyskowa*
Cisna L, od 1552 r., wtedy *Ciasna*, w 1567 r. *Cisna*, w 1589 r. *Ciesna*, łem. *Tisna*. — Od wąskiej, „ciasnej” (ukr. *tisnyj*) doliny. FaZS 172, MaZS, MaZS.
Cisowiec k. Baligrodu L, od 1552 r., wtedy *Tysowiec*, w 1553 r. *Cisów*, od 1567 r. *Cisowiec*, łem. *Tysowec*. — Od *cisów* (ukr. *tys*), jak *Bukowiec* od *buków*. FaZS 170–171, MaZS, StTŁ.
Cisów zob. *Cisowiec*
Czaczowa zob. *Czaczów*
Czaczów NS, od 1581 r., wtedy i w XVII–XVIII w. *Czaczowa*, od 1794 r. *Czaczów*, gwar. pol. *Czaczuf*, łem. *Czacziv*. — Od n. os., por. stpol. *Czacz* i *Czaczko* (a to od dawn. *czaczko* ‘zabawka’). PaS, StTŁ.
Czarna LB, od 1505 r., w XIX w. też *Czorna*, bojk. *Czorna*. — Od n. potoku *Czarna* (w 1505 r. „Czaruaia Uste”). FaZS 176–177, MaZS, RiS, RuNB 84.
Czarna NS, od 1674 r., łem. *Czarna*. — Pierwotnie niewątpliwie n. potoku (a ta od ciemnego dna). Nazwa łemkowska ma fonetykę polską (por. ukr. *czornyj*). PaS, StTŁ.
Czarna Kamionka NS, zaginiona wieś w dawnej parafii muszyńskiej, zapisy z 1673 i 1674 r. — Pierwotnie zapewne n. potoku. PaS, StTŁ.
Czarna Woda NT, łem. *Czarna Woda*. — Od n. potoku; *Czarna* w przeciwieństwie do *Białej Wody*. Nazwa łemkowska ma fonetykę polską. StTŁ.
Czarne G, od 1629 r., wtedy *Czarna*, od 1665 r. *Czarne*, łem. *Czarnyj*, *Czarne* i rzadziej *Czorne*. — Zapis z 1629 r. i łem. *Czarnyj* wskazują na pierwotną n. potoku (por. *Bystre*). Formy łemkowskie mają przeważnie fonetykę polską (według StTŁ formę *Czorne* utworzyła niewątpliwie inteligencja ukraińska w czasach najnowszych). RyB, StTŁ.
Czaszyn S, od 1424 r., łem. *Czeszyn* i *Czejszyn*. — Od n.os., por. *Czasza* (także zawołanie) SSNO. W formie łem. dialektalna zmiana *a* na *e* po *cz*. FaZS 150, MaZS, StTŁ.
Czaszyńska Wola zob. *Brzozowiec*
Czeremcha K, od 1527 r., wtedy *Lipowiec Czeremcha* (być może była to wówczas część Lipowca), łem. *Czeremcha*. — Od n. krzewu (dawnej, bo wyraz ten w gwarach łemkowskich został wyparty przez małopolskie *kocirba*). FaZS 147–148, MaZS, StTŁ.
Czerezniw zob. *Wisłok Wielki*
Czerteż S, od 1439 r., łem. *Czertisz*. — Od łem. *czerteż*, *czertiz* ‘wyrąb’. FaZS 112, 248, MaZS, StTŁ.
Czertyżne G, od 1629 r. (w 1794 r. *Czertyżna*), łem. *Czertyżne*. — Por. *Czerteż*. PaS, StTŁ.
Czyrna NS, od 1629 r., wtedy i w 1674 r. *Czermna*, w 1712 r. *Czrymica*, od 1794 r. *Czyrna*, łem. *Czryma*. — Zapewne od n. os., por. stpol. *Czyrmak* (i jego staro-ukraiński odpowiednik *Czermak*), a to w związku z dawn. *czyrm* ‘robak’. PaS, StTŁ.
Czystogarb zob. *Czystohorb*
Czystohorb S, od 1524 r., wtedy *Czystyhorb*, od 1565 r. *Czystohorb*, od 1952 r. *Czystogarb* (nazwa „administracyjna”), łem. *Horp*. — Od ukr. *horb* ‘pagórek’,

„czysty” oznacza tu ‘goły, pozbawiony lasu’, co w puszczy, jaka na tych terenach była, wyróżniało wzniesienie. FaZS 156, 260, MaZS, StTŁ.

Dalejow zob. *Daliowa*

Dalejowa zob. *Daliowa*

Daliowa S, od 1363 r., wówczas *Hryciowa Wola*, w 1434 r. *Dalejow*, od 1527 r. *Dalejowa*, od XIX w. *Daliowa*, łem. *Dalowa*. — Od n. os., por. *Dalej* SSNO. *Hryciowa Wola* od osadźcy *Hryčka Łarowicza*. FaZS 143, 239, 260, MaZS, StTŁ.

Darów S, od 1565 r., łem. *Dariw* i *Darow*. — Od n. os., por. *Darek* SSNO, może pierwotna n. potoku *Darow* (1526 r.). FaZS 139, 264, MaZS, RiS, StTŁ.

Daszowa zob. *Daszówka*

Daszówka LB, od 1580 r., wtedy *Daszowa*, od XIX w. *Daszówka*. — Od n. os., por. *Dasz* ‘Daniel’ SSNO. FaZS 176, MaZS.

Dąbrówka Niemiecka zob. *Dąbrówka Polska*

Dąbrówka Polska S, od 1523 r., w 1548 r. *Dąbrówka* „Alemanica”, w 1565 r. *Dąbrówka Niemiecka*, od 1663 r. *Dąbrówka Polska*, łem. *Dubriwka*. — Od *dąbrowa*, *dąbrówka* (ukr. *dubrowa*, *dubriwka*) ‘las dębowy’. *Niemiecka* i *Polska* w przeciwieństwie do *Dąbrówki Ruskiej*. FaZS 114–115, 248, MaZS, StTŁ.

Dąbrówka Ruska S, od 1548 r., łem. *Dubriwka*. — Zob. *Dąbrówka Polska*. FaZS 114, MaZS, StTŁ.

Desznica J, od 1545 r., łem. *Dosznycia*. — Niejasne, może w związku z dawn. *deszczka*, ukr. *dosz(cz)ka* ‘deska’ lub z *dech*, ukr. *doch* ‘powietrze’; pośrednictwo n. os. wątpliwe, bo przyrostek *-ica* nie tworzy tu nazw miejscowości od n. os. RyB, StTŁ.

Deszno S, od 1389 r., wtedy *Deszczno*, od 1470 r. *Deszno*, łem. *Deszno*. — Od *desek* (por. *Desznica*), forma łem. ma fonetykę polską. FaZS 130, 248, MaZS, StTŁ.

Długie G, od 1581 r., wtedy *Dothe*, w 1629 r. *Dothy*, w 1665 r. „Doły” z opuszczeniem *h*, podobnie w 1680 r. „Doły alias Długie”, w 1765 r. *Dothy*, od XIX w. *Długie*, łem. *Dowhe* i *Dowhy*. — Pierwotnie określenie *długiego* (ukr. *dowhyj*) pola, doliny, potoku. RyB, StTŁ.

Długie S, od 1395 r., łem. *Dowhi*. — Zob. wyżej; w 1390 r. zanotowano tam nazwę „Dluske pole”. FaZS 133, MaZS, StTŁ.

Doliny G, dziś przys. Szymbarku, od 1636 r., gwar. pol *Doliny* i *Wólka*, łem. *Dolyny*. — Nazwa jasna. RyB, StTŁ.

Dolna, Posada zob. *Posada Dolna*

Dołhe zob. *Długie*

Dołhy zob. *Długie*

Dołhy Łuh LB, wieś nad pot. Muczny, dziś nie istnieje. Wspomniana w 1590 r. jako *Dołhyłuh*. — Od ukr. *dowhyj* ‘długi’ i *łuh* ‘łęg, nizina, łąka’. MaZS.

Dołżyca k. Cisnej L, od 1552 r., łem. *Dołżycia*. — Od ukr. *dowhyj* ‘długi’ (zob. *Długie*). FaZS 172, 264, MaZS, StTŁ.

Dołżyca k. Komańczy S, od 1548 r., łem. *Dowżycia*. — Por. wyżej. FaZS 158, 263, MaZS, StTŁ.

Dragosów przys. wsi Pstrążne G, łem. *Dragosiw*. — Od rum. imienia *Dragoș* (a to ze słowiańskiego skrótu od *Dragomir* czy *Dragostaw*). StTŁ.

Dubne NS, od 1794 r., wtedy *Dubna*, od 1886 r. *Dubne*, łem. *Dubne*. — W związku z n. lasu i góry *Dubne*, od *dębów* (ukr. *dub*). PaS, StTŁ.

Dubriwka zob. *Dąbrówka Polska, Dąbrówka Ruska*

Dudyńce S, od 1374 r., wtedy „Dudinicze” (= *Dudynice* lub *Dudynicze*), do 1589 r. *Dudynice* i *Dudenice*, od 1486 r. *Dudyńce, Dydyńce*, łem. *Dudyńci*. — Od n. os., por. *Duda* SSNO, pierwotnie z przyrostkiem patronimicznym polskim *-ice* (i ruskim *-icze?*), zamienionym potem na ruski *-ińce* (końcówce *-e* za każdym razem polskie). FaZS 118, MaZS, StTŁ.

Duszatyn S, od 1578 r., wtedy *Piekarki*, od 1641 r. „Duszatyn czyli Piekarki”, w 1674 r. *Piekarka*. — Nazwa *Piekarki* zapewne od n. os., por. *Piekarz* SSNO. Nazwa *Duszatyn* w związku z n. potoku *Duszatyn* (lub *Duszatyński*, obie formy znane od 1511 r.) od n. os., por. *Dusz, Dusza* SSNO z ukr. przyrostkiem patronimicznym *-ata* (odpowiadającym polskiemu *-eta*). FaZS 160–161, 265, MaZS, StTŁ.

Dwerniczek LB, od 1589 r. — Od nazwy sąsiedniej wsi *Dwernik* albo od n. potoku *Dwerniczek* (ta w zapisach od 1645 r.). FaZS 178, MaZS, RiS, RuNB 127, 160.

Dwernik LB, od 1533 r., bojk. *Dwernyk*. — W związku z n. pot. *Dwernik* (w zapisach od 1645 r.) i górą *Dwernik* od ukr. *dweri* ‘drzwi’, może od wąskiej doliny (pomiędzy Połonią Caryńską i Połonią Wetlińską), którą potok płynie; n. potoku zapewne pierwotna. FaZS 178, 262, MaZS, RiS, RuNB 85.

Dziurdziowa zob. *Dziurdziów*

Dziurdziów L, od 1480 r., wtedy i w XV w. *Dziurdziów* i *Dziurdziowa*, od XVI w. *Dziurdziów*, łem. *Żurdziw* i *Dźurdziw*. — Od rum. imienia *Giurgiu* ‘Jerzy’ przejętego przez Rusinów (por. Waško *Dziurdź* w 1463 r.). FaZS 165, 216, MaZS, StTŁ.

Fiedorowa Teleśnica zob. *Teleśnica Oszwarowa*

Florynka NS, od 1577 r., łem. *Florinka*. — Od n. os., może od im. *Florian*. PaS, StTŁ.

Folusz J., od 1765 r., łem. *Folusz*. — Od dawn. *folusz* ‘niłyn wodny do filcowania sukna’. RyB, StTŁ.

Foluszne przys. Muszyny NS. — Por. wyżej. PaS.

Glinne k. Leska L, od 1563 r., łem. *Hłynnyj*. — Od *glina*, ukr. *hłyna*, a więc od rodzaju gleby; forma łem. wskazuje na pierwotne określenie potoku (por. *Bystre*). FaZS 167, MaZS, StTŁ.

Gładyszów G, od 1629 r., wtedy i do 1680 r. *Kwoczeń*, od 1648 r. *Gładyszowa*, od 1794 r. *Gładyszów*, łem. *Gładysziv*. — Nazwa *Kwoczeń* od jakiejś n. os. (a ta przezwiskowa w związku z *kwoka*). Nazwa *Gładyszów* od rodziny *Gładyszów*, która miała tu swe dobra. RyB, StTŁ.

Głębocka Wola zob. *Głębokie*

Głębokie S, od 1437 r., wtedy i w XV w. też *Pawłowa Wola*. w 1469 r. *Głębokie*. w 1614 r. wymieniony jest też folwark *Wola Głębocka* (czy identyczny z *Wolicą?*), w 1745 r. *Głęboka*, łem. *Hhubokoj*. — Tamże pot. *Głębokie* (od 1437 r.), od *głęboki*, ukr. *hhubokyj*, a więc od kształtu doliny. Nazwa *Pawłowa Wola* od im. *Paweł*. FaZS 138, 244, MaZS, StTŁ.

Gorlickie, Uście zob. *Uście Gorlickie*

Górecka, Wola zob. *Wola Górzeńska*

Górna, Posada zob. *Posada Górna*

Górna, Ropica zob. *Ropica Górna*

Górne, Prełuki zob. *Prełuki*

Górne, Wielopole zob. *Smolnica*

Górzanka L, od 1480 r., wówczas *Wółkowyjka „Parva”* (tj. *Mała*) i *Wółkowyjka*, od 1589 r. *Górzanka*, ukr. *Horianka*. — Może od położenia w *górze* w stosunku do *Wółkowy* (stad i nazwa *Wółkowyjka* i *Wółkowyjka*). FaZS 166, 172, 266, MaZS.

Górzeńska, Wola zob. *Wola Górzeńska*

Grab J, od 1470–80 r., wtedy i jeszcze w 1581 r. *Grabie*, od 1490 r. *Grab*, łem. *Hrap*. — Od *grab*, ukr. *hrab*; *Grabie* to dawn. nazwa zbiorowa, jak *bucze* itp. RyB, StTŁ.

Gryfów G, wieś w parafii Łosie, zaginiona, od 1605 r., zapisy także z 1665 i 1794 r. — Od nazwy herbu *Gryf*, który miał założyciel wsi Stanisław Gładysz. RyB, StTŁ.

Habkowce L, od 1589 r., łem. *Hapkiwci*. — Od n.os., por. *Hapa, Hapiej* SSNO, z ruskim *-ko* (**Hapko*) i ruskim przyrostkiem patronimicznym *-owce*. FaZS 173, 266, MaZS, StTŁ.

Hałbów J, dziś przys. Desznicy, od 1581 r. — Od n. os., por. *Halbosz* SSNO (a to z niem.).

Hamry S, przys. Puław na prawym brzegu Wisłoka, od 1541 r., wtedy *Hamrzele*. — Od dawn. *hamry* ‘wielkie kuźnie’, w 1570 r. przywilej królewski nadający prawo na kuźnię. Forma *Hamrzele* niejasna. FaZS 140.

Hamrzele zob. *Hamry*

Hamrzyska zob. *Homrzyska*

Hańczowa G, od 1480 r., łem. *Hanczowa*. — Od n. os., por. *Haniec, Haniek, Hańko* SSNO. RyB, StTŁ.

Harwaty LB, przys. Czarnej (może to dawn. Lubochów, bo tam w 1627 r. wymienione dworzyszczce *Horwatowska?*). — Od niezupełnie jasnej n. os., por. *Gierwart, Garwart* SSNO (a to z niem.?). FaZS 177.

Hoczwica zob. *Huczvice*

Homrzyska NS, od 1581 r., wtedy i w XVII w. *Hamrzyska*, w 1794 r. *Homrzysko*, od XIX w. *Homrzyska*. — Por. *Hamry*. PaS, StTŁ.

Honstadt zob. *Jaśliska*

Horb zob. *Czystohorb*

Horianka zob. *Górzanka*

Horiszni Ustriky zob. *Ustryki Górne*

Horodek LB, na wschód od Chrewtu, od 1580 r. (w XVI w. „Horodec”, być może zamiast *Horodok*), od 1830 r. też *Horodok*, bojk. *Horodok*. — Od ukr. *horodok* ‘gródek’ (a był to jeden z punktów osadnictwa grodowego, na co wskazują dane archeologiczne). FaZS 175, 266, MaZS, RuNB 107.

Horwatowska zob. *Harwaty*

Hrab zob. *Grab*

Hruszka zob. *Weremień*

Hryciowa Wola zob. *Daliowa*

Huczvice L, od 1552 r., wtedy *Hoczwica* i *Oczwica*, od 1567 r. *Hoczvice* i *Oczwice*, od XVIII w. *Huczvice*, łem. *Hiczwici*. — Pierwotnie zapewne n. potoku, dopływu *Hoczwi* (**Hoczwica* czy **Hiczwycia*); liczba mnoga dla odróżnienia nazwy wsi, zmiana dawnego *o* na *u*, *i* w dialekcie normalna. FaZS 170, 264, MaZS, StTŁ.

Hulskie LB, od 1580 r., w XVI–XVII w. *Ulskie*, od 1830 r. *Hulskie*, bojk. *Hilśke*. — Tamże pot. *Hulski* (w zapisach od XIX w.) i góra *Hulskie*. Nazwa gwarowa wskazuje na dawne *o* długie, czemu wcześniejsze formy z *u* nie przeczą, a więc w związku z ukr. *holyj* ‘goły’; góra, dziś zarośnięta, mogła być kiedyś hałą, ale może poprzez przewisko (W. Makarski nieprzekonywająco łączy z *wola*, dla J. Rudnickiego n. niejasna). FaZS 178, 264, MaZS, RuNB 54, 96.

Huta zob. *Huta Polańska*

Huta Krempska J, przys. Krempnej. — Od jakiejś *huty* szkła.

Huta Paraszowska zob. *Huta Polańska*

Huta Polańska K, od 1794 r., wtedy *Huta*, w 1882 r. *Huta Polańska* albo *Huta Paraszowska*. łem. *Huta Polańska*. — Od *huty* szkła, która powstała na terenie wsi *Polany*, określenie *Paraszowska* zapewne od n. os., por. *Parasz* SSNO. RyB, StTŁ.

Huta Wysowska G, przys. Wysowej, łem. *Huta Wysowska*. — Nazwa jasna.

Huzele L, od 1436 r. — Od n. os., por. Semon *Huzel* w niedalekiej Płonnej w 1451 r. FaZS 163, 236, MaZS, StTŁ.

Hyrowa zob. *Chyrowa*

Iwaniec zob. *Iwonicz*

Iwanszówka zob. *Wola Niżna*

Iwańcze Pole zob. *Iwonicz*

Iwonicz K, od 1427 r., wtedy i w XV w. *Iwańcze Pole*, w XV i XVI w. też *Iwaniec* i *Iwaniecpole*, od XIX w. *Iwonicz*. — Od n. os., por. dawne ukr. *Iwaniec* od *Iwan*; niejasna forma równa brzmieniu imienia, dziwi też zmiana *a* na *o*. FaZS 126–128, 245, MaZS, StTŁ.

Izby G, od 1629 r., łem. (*J*)*izby*. — Od *izba* ‘chałupa’ (por. *Chyżki*). PaS, StTŁ.

Jabłonki L, od 1498 r., wtedy *Jabłonka*, od 1567 r. *Jabłonki*. łem. *Jabłynky*. — Od *jabłoni*. Tamże pot. *Jabłonka* (w zapisach od XIX w.). FaZS 165, 264, MaZS, StTŁ.

Jankowce L, od 1441 r., wtedy *Jańkowce* (tak trzeba czytać zapis „Jaynkowce”). w 1515 r. *Jańkowice*, od 1443 r. też *Jankowce* (w ówczesnej ortografii może to być *Jańkowce*), łem. *Jankiwci*. — Od dawn. ukr. nazwy osobowej, por. *Jań*, *Jańko*, z ruskim przyrostkiem patronimicznym *-owce* (w zapisie z 1515 r. spononizowanym na polskie *-owice*). FaZS 163, 167, MaZS, StTŁ.

Jaselko zob. *Jasiel*

Jasiel S, od 1565 r., wtedy *Jasieł*. łem. *Jasto* i *Jaselko*. — Od n. rzeki *Jasieł* (tak w 1526 r., dziś *Jasiołka*), a to zapewne od czystej, jasnej wody. FaZS 138, 263, W. Lubaś „Onomastica” VII 1961, s. 121–134, MaZS, StTŁ.

Jasielska zob. *Jaśliska*

Jasielko zob. *Rudawka Jaśliska*

Jasionka G, od 1665 r., łem. *Jasiunka*. — Od *jasion*, ukr. gwar. *jasiń*. RyB, StTŁ.

Jaślo zob. *Jasiel*

Jastrzębik NS, od 1629 r., wtedy i do 1712 r. *Jastrzębnik*, od 1794 r. *Jastrzębik*, łem. *Jastrjabik* i *Astrjabik*. — Od *jastrząb*, łem. *astriab*. PaS, StTŁ.

Jastrzębnik zob. *Jastrzębik*

Jaszkowa G, od 1343 r., wtedy *Nowa Wola Królowa*, w 1629 r. *Jaśkówka*, od 1673 r. *Jaśkowa*. — Od n. os., por. *Jaszek*, *Jaszko* SSNO. Nazwa *Nowa Wola Królowa* oznaczała nowo założoną wieś królewską, zwolnioną na jakiś czas od podatków. PaS, StTŁ.

Jaśkowa zob. *Jaszkowa*

Jaśkówka zob. *Jaszkowa*

Jaśliska S, od 1366 r., wtedy „Honstath sed in polonico Wyssokiemesto”, w 1389 r. *Jasielska*, w 1426 r. „Iasslicza” (omyłkowo?), od 1428 r. *Jaśliska*, łem. *Jasliśka* i *Misto*. — Nazw *Jaśliska* od n. rzeki *Jasieł* (zob. *Jasieł*), nazwa *Wysokie Miasto* od położenia na wzgórzu (to samo znaczy nazwa niemiecka), łem. *Misto* to po prostu ‘miasto’. FaZS 144, 239, MaZS, RyB, StTŁ.

Jaśliska, Posada zob. *Posada Jaśliska*

Jaśliska, Rudawka zob. *Rudawka Jaśliska*

Jaśliska, Wola zob. *Wola Niżna*

Jaśliskie, Przedmieście zob. *Przedmieście Jaśliskie*

Jaworki NT, od 1581 r., łem. *Jawirkł*, *Jawyrkł*. — Od *jawor*, ukr. *jawir*. StTŁ.

Jawornik S, od 1546 r., łem. *Jawirnyk* — Tamże pot. *Jawornik* (od 1544–45 r., od 1526 r. też *Jaworniczek*). Od *jawor*, ukr. *jawir*, przy czym *jawornik*, ukr. *jawirnyk* może też oznaczać ‘las jaworowy’. FaZS 157, 262, MaZS, StTŁ.

Jaworze J, od 1408 r., łem. *Jawirja*. — Pierwotnie n. zbiorowa, oznaczająca ‘las jaworowy’ (forma łem. znaczy to samo). RyB, StTŁ.

Jaworec LB, od 1580 r. — Od *jawor*, ukr. *jawir*. FaZS 173, 265, MaZS.

Jędrzejówka zob. *Andrzejówka*

Jędruszkowce S, od 1438 r., wtedy *Jindrzychowce*, *Jindrzyzkowce* (tak też w XV w.), *Jindrzychowce*, *Adrzyzków*, *Andrzyzkowce*, w XVI w. (*J*)*indr(z)yszkowce*, w 1589 r. *Jędrzyzkowce*. — Od n. os., por. *Jindrzych* ‘Henryk’ SSNO, co może potem skojarzono z *Jędrzejem*; sufiks *-owce* to ruski przyrostek patronimiczny. FaZS 118, 244, MaZS, StTŁ.

Jindrzychowce zob. *Jędruszkowce*

Kalnica L zob. *Kielczawa*

Kalnica k. Tarnawy S, od 1483 r., łem. *Kalnycia*. — od ukr. *kalnyj* ‘błotnisty’, pierwotnie zapewne n. potoku. FaZS 152, MaZS, StTŁ.

Kalnica k. Cisnej LB, od 1567 r., bojk. *Kalnycia* i *Kalnyci*. — Tamże pot. *Kalnica* (w zapisach od XIX w.), pierwotnie zapewne n. potoku. FaZS 172, 265, RiS, RuNB 125.

Kamianna NS, od 1629 r., wtedy *Kamionka*. w XVIII i XIX w. *Kamienna*, *Kamionna*, łem. *Kamjana*. — Zapewne od *kamienistej* rzeczki; w nazwie charakterystyczne łem *-an-*. PaS, StTŁ.

Kamianne zob. *Kamionka* k. Szklar

Kamienna zob. *Kamianna*

Kamienne S, od 1553 r., łem. *Kamiennoj*. — Pierwotnie albo ‘kamieniste miejsce’, albo nazwa terenu nad kamienistym potokiem; nazwa łem. ma końcówkę *-oj* z dawn. *-oje* (też rodzaj nijaki). FaZS 152, MaZS, StTŁ.

Kamionka zob. *Kamianna*

Kamionka k. Szklar S, od 1526 r., wtedy *Kamianne*, od 1558 r. *Kamionka*. — Tamże góra *Kamionka*. Por. *Kamianna* (tu pierwotną mogła być n. góry). FaZS 147, 262, MaZS, StTŁ.

Kamionka, Czarna zob. *Czarna Kamionka*

Kamianki L, od 1552 r., łem. *Kamianky*. — Por. wyżej. FaZS 152, MaZS, StTŁ.

Karlików S, od 1483 r., wtedy także *Karłowa*, łem. *Karłykiw*, *Karłykiw*. — Od n. os., por. *Karl* SSNO (tu w formie zdrobniałej lub patronimicznej z przyrostkiem *-ik*). FaZS 152, MaZS, StTŁ.

Kielczawa L, od 1552 r., wtedy i w 1589 r. *Kalnica*, od 1659 r. *Kielczawa*, łem. *Kalyczawa*. — Co do *Kalnica* por. wyżej, nazwa *Kielczawa* niejasna (W. Makarski przypuszcza związek z pol. *kielcz* 'karcz'). FaZS 171, 266, MaZS, StTŁ.

Klimkowa zob. *Klimkówka*

Klimkowa Wola zob. *Klimkówka*

Klimkowska Wola zob. *Wólka*

Klimkówka G, od 1480 r., wtedy *Klimkówka* i *Klimkowa*, w 1581 r. i 1629 r. *Klimkowa*, w 1668 r. *Klimkówka Ruska*, łem. *Klymkówka*. — Od n. os., por. *Klim*, *Klimek*, *Klimko* 'Klemens'. RyB, StTŁ.

Klimkówka S, od 1436 r., wtedy *Klimkowa*, w 1518 r. *Klinkowa Wola* czyli *Klimkówka*, od 1589 r. *Klimkówka*, łem. *Klinkiwka*. — Por. wyżej. FaZS 126–129, 243, MaZS, StTŁ.

Kłonice zob. *Kołonice*

Kłopotnica J, od 1363 r., łem. *Kwopitnycia*. — Od n. rzeki *Kłopotnica* (od 1363 r., dokument mówi o założeniu nad tym potokiem wsi, która odtąd zwać się ma *Kłopotnicą*), a ta od *kłopot* pierwotnie 'hałas'. RyB, StTŁ.

Kołonice L, od 1552 r., wtedy *Kłonice*, w 1567 r. *Kołonica*, w 1589 r. *Kłonica*, łem. *Kołonyci*. — Od *kłonica* 'drażek na osi wozu przytrzymujący drabiny lub skrzynię', zapewne nazwa metaforyczna dla określenia rozwidlenia rzeki czy doliny (tak W. Makarski, według Z. Stiebera od przezwiska). FaZS 170, 264, MaZS, StTŁ.

Komańcza S, od 1512 r., wtedy *Krzemienna*, od 1523 r. *Komańcza*, łem. *Komańcza*, *Kumańcza*. — Od n. potoku *Komańcza* (od 1512 r., dziś Komaniecki Potok; niektóre dawne zapisy można by też czytać *Komanica*), może od n. os. *Koman* (w ziemi sanockiej w XV w., z rum. *Coman*?). Nazwa *Krzemienna* od kamiennego gruntu. FaZS 156, 260, MaZS, RiS, StTŁ.

Konieczna G, od 1581 r., tylko w 1680 r. *Konieczne*, łem. *Koneczna*. — Tamże pot. *Konieczny*. Od dawn. *konieczny* 'znajdujący się na końcu', a wieś leży w samym końcu doliny (blisko granicznego grzbietu górskiego). RyB, StTŁ.

Kostarowce S, od 1390 r., w XV w. także (często) *Kostyrowce*. — Od n. os., por. *Kostyra* SSNO (a do tego por. dawn. *kostyra* 'gracz w kości, szuler'). FaZS 117, MaZS, StTŁ.

Kotań J, od 1581 r., łem. *Kotan*. — Od n. os., por. *Kot* SSNO. RyB, StTŁ.

Kotów NS, od 1674 r., łem. *Kotiw*. — Por. *Kotań*. PaS, StTŁ.

Kożusze, przys. Wysoczan S, od 1583 r. — Zapewne od n. os., por. *Kożuch* SSNO (według W. Makarskiego nazwa topograficzna). FaZS 152, MaZS.

Kremnica zob. *Krynica*

Krempna J, od 1499 r., łem. *Krampna*. — Tamże pot. *Krempna*, pierwotna zapewne n. potoku (od *krępy* 'silny'); w nazwie łem. zachowana małopolska gwarowa wymowa samogłoski nosowej. RyB, StTŁ.

Krempska, Huta zob. *Huta Krempska*

Królik Polski S, od 1389 r., wtedy wieś miała nazywać się „Johanne”, w XV w. *Królikowo*, *Królików* i *Królik*, w XVI w. „Antiqua” (tj. Stara) *Królikowa*, od 1654 r. *Królik Polski*, łem. *Krolyk*. — Od n. os., por. *Krol*, *Krolik* SSNO. Określenia *Stara* i *Polski* dla odróżnienia od *Królika Wołoskiego*, przy czym *Polski* może być związany z lasem „Poloni”, wymienionym w dokumencie z 1389 r. FaZS 130, 240, MaZS, StTŁ.

Królik Wołoski S, od 1558 r., wtedy „Nova” (tj. Nowa) *Królikowa*, w 1589 r. *Królikowska Wola*, w XVI w. też *Królikowa Wola*, od 1673 r. *Królik Wołoski*, łem. *Krolyk Wołoski*. — Od nazwy starszej sąsiedniej wsi *Królik Polski*. FaZS 131, 263, MaZS, StTŁ.

Królikowa, Nowa zob. *Królik Wołoski*

Królikowa, Stara zob. *Królik Polski*

Królikowo zob. *Królik Polski*

Królikowska Wola zob. *Królik Wołoski*

Królików zob. *Królik Polski*

Królowa, Nowa Wola zob. *Jaszkowa*

Królowa Górna NS, od 1581 r., wtedy *Wołoska wieś Królowa*, w XVII w. *Królowa* i *Królowa Wołoska*, od 1794 r. *Królowa Ruska*, od 1964 r. *Królowa Górna* (nazwa „administracyjna”), łem. *Krilowa Ruska*, pol. gwar. (niekiedy) *Królowa Ruska*. — Od nazwy starszej sąsiedniej wsi *Królowa Polska*, przy czym „królowa” znaczy tu tyle, co „królewska” (w 1581 r. „regalis”). PaS, StTŁ.

Królowa Ruska zob. *Królowa Górna*

Królowa Wołoska zob. *Królowa Górna*

Krupej zob. *Lipowiec*

Krymnica zob. *Krynica*

Krynica NS, od 1577 r., w XVI w. też *Krymnica*, *Kremnica*, *Krzemnica*, łem. *Krynica*, *Krynycia*. — Od *krynica* 'zródło, źródło', nazwa łemkowska (bo w pol. wyraz ten został zapożyczony z ukr.). Zapisy z XVI w. w związku z *krzemień*, ukr. *kremeń* tu 'kamień', a więc od kamiennego terenu. PaS, StTŁ.

Krywa zob. *Krzywa*

Krywe k. Cisnej L, od 1552 r. (FaZS nie podaje brzmienia nazwy), w 1567 i 1589 r. *Krywe*, łem. *Krywy*. — Od kształtu wsi, a więc od zakrętu doliny (potoku). FaZS 172, 264, MaZS, StTŁ.

Krzemienna zob. *Komańcza*

Krzemnica zob. *Krynica*

Krzywa G, od 1600 r. (wtedy przymiotnik „krzywańskiego”), w 1629 i 1794 r. *Krzywe*, od 1765 r. *Krzywa*, w 1883 r. *Krzywa* i *Krywa*, łem. *Krywa*. — Por. *Krywe*. RyB, StTŁ.

Krzywe zob. *Krywe*, *Krzywa*

Krzywe k. Tworylnego LB, od 1526 r. (według RuNB od 1448 r.), od 1580 r. stale *Krywe*, bojk. *Krywyj*. — Por. *Krywe*. FaZS 177, 265, MaZS, RuNB 88.

Krzyżówka NS, od 1794 r., łem. *Krzyżwka*. — Od skrzyżowania dróg, przy którym położona jest wieś. PaS, StTŁ.

Księża, Wierchomla zob. *Wierchomla Wielka*

Kulaszne S, od 1538 r., łem. *Kulaszne, Kulasznoj*. — Tamże pot. *Kulaszny* (od 1565 r.). — Od n. os., por. *Kulesz i Kulesza* SSNO (inaczej W. Makarski i Z. Stieber). FaZS 157, 263, MaZS, StTŁ.

Kunkowa G, od 1599 r., w 1629 i 1689 r. *Kunkówka i Hunkówka* (zapewne *h* omyłkowo zamiast *k*). — Od n. os., por. *Kunek* SSNO. RyB, StTŁ.

Kunkówka zob. *Kunkowa*

Kwiatków zob. *Kwiatoń*

Kwiatów zob. *Kwiatoń*

Kwiatoń G, od 1462 r., wtedy *Kwiatków* (też w 1507 r.), od 1480 r. *Kwiatoń*, w 1487 r. *Kwiatów* (też w 1884 r.), łem. *K(w)jatonia, Kjatoń*. — Od n. os., por. *Kwiatek, Kwiatoń* SSNO. Zwraca uwagę długotrwałe występowanie form obocznych. RyB, StTŁ.

Kwoczeń zob. *Gładyszów*

Ladzin S, od 1482 r., wtedy i do 1504 r. *Ladzina*, w 1518 r. *Hladzina*, od 1735 r. *Ladzin*, łem *Ladzyn*. — Od n. os., por. *Łada* (i *Głada*, wtedy zamiast pol. *g* byłoby ruskie *h*) SSNO; łem. *dż* może być substytucją polskiego *dż*. FaZS 129, MaZS, RiBŁ 300–301, StTŁ.

Leluchów NS, od 1577 r., wtedy i do 1712 r. *Leluchowa*, w 1588 r. i od 1794 r. *Leluchów*. — Od n. os., por. *Lelusz* SSNO. PaS, StTŁ.

Leszczyny G, od 1366 r., wtedy *Leszczyna*. od 1462 r. *Leszczyny*, łem. *Liszczyny*. — Od *leszczyna*, ukr. *liszczyna*. RyB, StTŁ.

Leszna zob. *Liszna. Roztoki Górne*

Lipie Sm, od 1567 r., w 1852 r. *Lypja*, bojk. *Lypja, Lypje*. — Od *lip*, jak *Jaworze* od *jaworów* (n. zbiorowa), pierwotnie nazwa lasu. RuNB 104.

Lipna G, od 1665 r., wtedy *Lipne*, od 1794 r. *Lipna*, łem. *Lipna, Lypna*. — Od terenu, na którym rosły *lipy*. RyB, StTŁ.

Lipowiec K zob. *Czeremcha*

Lipowiec S, od 1527 r., wtedy *Lipowiec Babej* (górną część wsi) i 1535 r., wtedy *Lipowiec Krupej* (inna część wsi). od 1589 *Lipowiec*. łem. *Lypowec*. — Tamże pot. *Lipowiec* (zapisy od 1535 r.), zapewne pierwotna n. potoku. Nazwa *Babej* od niejakiego *Babeja* wymienionego w dokumencie lokacyjnym. Nazwa *Krupej* ma może *K-* zamiast *Ch-*, bo dokument (również lokacyjny) jest wystawiony dla Prokopa czyli Czopka *Chrupeja* Wołocha. FaZS 147–148, 262, MaZS, StTŁ.

Liszna k. Cisnej L, od 1552 r., wtedy i w 1567 r. *Rusinów*, w 1577 r. *Rusinów* czyli *Leszna*. łem. *Liszna*. — Od n. pot. *Leszna* (zapisy od 1447 r.). a ta może od dawn. *lecha* 'zagon, grzęda' (tylko skąd zagony, gdy nie było tam jeszcze wsi?). FaZS 172–174, 265, MaZS, RiS, StTŁ.

Litowiska zob. *Lutowiska*

Litowyszcza zob. *Lutowiska*

Litwinowa Wola zob. *Wółka*

Lubochów k. Czarnej LB, wieś zaginiona. w zapisach z 1580 r. jako Polana z *Lubochowem* i 1627 r. (tu wymieniono dworzyszczę Horwatowska, może to więc dziśniejszy przys. Harwaty?). — Od n. os., por. *Lubochow, Lubosz, Lubart, Luboradz* itp. SSNO. FaZS 177.

„Lobetancz” zob. *Nowotaniec*

Lutowiska LB, od 1484 r., wtedy i w 1515 r. *Letowiszcz*a, w 1494 r. *Letowiszcz*e, w 1580 i 1589 r. *Litowiska*, w 1649 r. *Latowiszcz*e, w 1678 r. *Litowisko*, od XIX w. *Lutowiska*, bojk. *Litowyszcz*e i *Litowyszcz*a. Dokument z 1742 r. nazywa to miasteczko *Urbanice*. — Od bojk. *litowyszcz*e 'miejsce wypasu bydła w lecie'; przyrostek *-iszcz*e zapisany w formie gwarowej został w zapisach urzędowych wyparty przez nowszy, szerzący się pod wpływem polskim, *-isko*; ukr. *-ys'ko*; formy z *La-* i *Le-* nawiązują do pol. *lato, letni*, a wahanie *li-* ~ *lu-* w gwarze normalne. Nazwa *Urbanice* pochodzi od ówczesnego właściciela Ludwika *Urbańskiego*. FaZS 178, 265, MaZS, RuNB 107, 111.

Łabowa NS, od 1431 r., łem. *Łabowa, Wabowa*. — Zapewne od przezwiska, por. pol. i ukr. gwar *łaba* 'łapa zwierzęcia', choć wtedy oczekiwaliśmy raczej przyrostka *-ina*, a nie *-owa*. PaS, StTŁ.

Łabowiec NS, od 1581 r., wtedy *Wola*, od 1794 r. *Łabowiec*, łem. *Wabowec*. — Od n. sąsiedniej (starszej) wsi *Łabowej*. PaS, StTŁ.

Ładzin zob. *Ladzin*

Łączki osada na wsch. od Weremienia L. — Od *łak*, już dokument z 1503 r. wymienia tam łąki („prata”). FaZS 169, MaZS.

Łąg zob. *Ług*

Łobozew LB, od 1526 r., bojk. *Łobozwa i Łobizwa*. — Może w związku z dawn. *lobuzie* 'zielsko, chwasty'. FaZS 175 261, MaZS, RuNB.

Łosie G, od 1359 r., łem. *Wosie, Łosia*. — od *łosi*, typ nazwy albo topograficzny (na co wskazywałaby najczęstsza odmiana w dawnej księdze sądowej: *Łosie*, z *Łosia*) albo rodowy (odmiana *Łosie*, z *Łosiów*) albo dzierżawczy (*Łosie*, z *Łosiego*). Nie są to tereny typowe dla łośi, więc może to n. rodowa lub dzierżawcza (odosobowa), por. *Łoś* SSNO. RiBŁ 236, RyB, StTŁ.

Łosie NS, od 1649 r., łem. *Wosie*. — Por. wyżej. PaS, StTŁ.

Ług G, od 1581 r., wtedy i w XVII w. *Łęg* (zapis „Łąg” oddaje małopolską wymowę samogłoski nosowej), w 1794 r. *Ług*, w 1884 r. *Łuh i Ług*, łem. *Wuh i Uh*. — Od *łęg*, ukr. *łuh* 'łąka podmokła'; nazwa oficjalna *Ług* ma pol *g* i ukr. *u*. RyB, StTŁ.

Łuh zob. *Ług, Studenne*

Łuh zaginiony przysiółek Stuposian (?) LB, w zapisie z 1589 r. „Stuposian cum Luch” (a może to dziśniejsze Bereżki?). — Por. *Ług*. FaZS 179.

Łuh zaginiony przysiółek Studennego (później jego część?) LB, w zapisach z 1580 i 1589 r., w 1654 r. *Łużek*, w 1735 r. *Łużek* Studenne nazwany. — Por. *Ług*. FaZS 178.

Łuh, Dołhy zob. *Dołhy Łuh*

Łukowe L, od 1437 r., w XVI w. *Łukowa*, łem. *Łukiw*. — Może być od ukr. *łuka* 'łąka', najpewniej jednak od n. os., por. ukr. imię *Łuka* 'Łukasz' i *Łuk* SSNO. FaZS 152, MaZS, StTŁ.

Łupków L, od 1526 r., wtedy omyłkowo „Zubkow”. — Tamże pot. *Łupka* (dokumenty z 1526 i 1565 r. mówią o wsi Łupków „nad potokiem także rzekącym”, ale zapisy nazwy potoku mamy dopiero od XIX w.). Zapewne n. wsi od n. potoku, a ta, choć powtarza się na różnych terenach, nie jest jasna. M.in. może być w związku z *łupić*, a więc z odzieraniem, zabieraniem brzegów; nie można wykluczyć też formacji dzierżawczej, por. *Łubek, Łubko* (o ile to nie *Lubek, Lubko*) i *Lubkowski* SSNO. FaZS 157, 260, MaZS, RiS, StTŁ.

Łużek zob. *Łuh* koło Studenneg

Maciejowa NS, od 1469 r., łem. *Maciowa*. — Od pol. imienia *Maciej*. PaS, StTŁ.

Magorzycza zaginiona wieś w górnym biegu Oślawy S, w zapisie z 1565 r. — Może w związku z górą *Magora* na wsch. od Smolnika lub inną koło Zubeńska (obie zapisane w 1549 r.) i potokiem *Magoryczny* (też w zapisie z 1549 r., potem *Maguryczny*), a to w związku z dawnym apelatywem *magura* ‘rodzaj góry’ (z rum.). FaZS 160, MaZS, RiS.

Mała Muszyna zob. *Muszynka*

Mała, Świątkowa zob. *Świątkowa Mała*

Mała Wetlina zob. *Wetlina*

Mała, Wierchomla zob. *Wierchomla Mała*

Małastów G, od 1629 r., wtedy *Małostów*, od 1680 r. *Małastów*, w 1765 r. *Malistiw*, łem. *Mawastiw*. — Od n. os., por. *Małostek*, *Małostowic* SSNO. RyB, StTŁ.

Maniów S, od 1565 r., wtedy *Maniówka* (z informacją o „zasadzeniu” wsi w 1544 r.). — Od n. os., por. *Mań* SSNO. FaZS 159, 263, MaZS, StTŁ.

Maniówka zob. *Maniów*

Markowa (?) zob. *Markowce*

Markowce S, od 1394 r. (FaZS cytuje też *Markową* z 1376 r., ale czy to ta sama wieś?). — Od imienia pol. *Marek*, ukr. *Marko* z typowo ruskim przyrostkiem patronimicznym *-owce*. FaZS 118, 258, MaZS, StTŁ.

Matiaszowa Wola zob. *Wola Matiaszowa*

Mchawa L, od 1463 r., łem. *Muchawa*, *Məchawa*. — Od n. pot. *Mchawa* (w zapisach od 1630 r., dziś *Mchawka*), a ta niejasna, bo związek z *mchem* możliwy, ale mało prawdopodobny. FaZS 165, 170, 259, MaZS, RiS, StTŁ.

Meszewa zaginiona wieś koło Kostarowców S, w zapisie z 1390 r. (dokument z 1603 r. wymienia już tylko nazwę miejsca *Meszawa*). — Zapewne od ukr. n. os. **Mesz*, por. *Metodij*, *Meletij* i in. FaZS 117, MaZS.

Męcina Mała G, od 1629 r., wtedy i w 1665 r. *Męcinka*, od 1794 r. *Męcina Mała*, łem. *Macynky Mawy*. — Od n. wsi *Męcina Wielka*; *Męcinka* to nazwa zdrobniąta. *Męcina Mała* w przeciwstawieniu do *Wielkiej*. RyB, StTŁ.

Męcina Wielka G, od 1325 r., wtedy *Męcina*, w 1377 i 1400 r. *Męcina Wola*, od 1794 r. *Męcina Wielka*, łem. *Macina Welyka*. — Od n. pot. *Męcina* (zapisy od 1377 r.), a ta od *mętnej* wody; nazwa łem. oddaje małopolską wymowę samogłoski nosowej. Określnik *Wielka* dla odróżnienia od *Męciny Matej*. RyB, StTŁ.

Męcina Wola zob. *Męcina Wielka*

Męcinka zob. *Męcina Mała*

Miastko zob. *Tylicz*

Michnowiec Sm., od 1527 r., wtedy *Michnowiec*, w 1552 r. *Michnowa*. — Od n. os., por. *Michno* SSNO ‘Michał’ lub ‘Mikołaj’. RuNB 131, 137.

Michnowa zob. *Michnowiec*

Michnowiec zob. *Michnowiec*

Michowa, Wola zob. *Wola Michowa*

Miasto, Wysokie zob. *Jaśliska*

Międzyrzecze zob. *Wisłoczek*

Mików S, od 1565 r., łem. *Mykiw*. — Od n. os., por. pol. *Mikołaj*, ukr. *Mykoła*, *Mykyta*. FaZS 159, 264, MaZS, StTŁ.

Milik NS, od 1470–80 r., łem. *Mytyk*, *Mitik*. — Od n. os., por. *Milik* SSNO, z zastrzeżeniami, jakie budzą nazwy wsi równe nazwom osobowym. PaS, StTŁ.

[**Mniejsza**]. **Teleśnica** zob. *Teleśnica Sanna*

Mochnaczka Niżna NS, od 1629 r., wtedy „Machniaczka”, od 1674 r. *Mochnaczka* (zapisy z 1674 i 1712 r. „Mochnacka” należy zapewne czytać *Mochnaczka*), w 1794 r. *Mochnaczka Niższa*, od 1886 r. *Mochnaczka Niżna*, łem. *Muchnaczka Niżnia*, *Mochnaczka*. — Od ukr. *mochnatyj* ‘mechaty, kosmaty’, może poprzez przewisko (por. też *mochnatka* ‘gatunek pszenicy’). Określenie *Niżna* w przeciwstawieniu do *Mochnaczki Wyżnej*. PaS, StTŁ.

Mochnaczka Wyżna NS, od 1727 r., wtedy *Mochnaczka*, w 1794 r. *Mochnaczka Wyższa*, od 1886 r. *Mochnaczka Wyżna*, łem. *Muchnaczka Wyśnia*. — W związku z n. wsi *Mochnaczka Niżna* (do 1727 r. stanowiły one jedną wieś). PaS, StTŁ.

Moczarne na południe od Wetliny LB, w zapisie z 1618 r. (w 1622 r. figuruje jako wieś wyludniona, w 1638 i 1669 r. wymieniono już tylko pustki tej nazwy). — Od *moczarów*. FaZS 174, 266, MaZS.

Mokra Wola zob. *Mokre*

Mokre L, od 1467 r., wtedy *Wola*, w 1469 r. *Mokre*, w 1478–93 r. *Mrochowska Wola*, w 1489 r. *Mokra Wola*, w 1589 r. *Mokrzany*, od XVI w. *Mokre*, łem. *Mokroj*, *Mokry*. — *Mokre* od *mokrego* terenu. *Mrochowska Wola* od ówczesnej nazwy sąsiedniego *Morochowa*. *Mokrzany* to pierwotnie nazwa mieszkańców *Mokrego* (por. *Nagórzany*, *Nadolany*) i wtórnie nazwa wsi. FaZS 151–152, 259, MaZS, StTŁ.

Mokrzany zob. *Mokre*

Morochowska, Zawadka zob. *Zawadka Morochowska*

Morochów S, od 1402 r., wtedy *Morochowa*, w XV w. *Morochów*, *Mrochów*, *Mrochowa* i *Mrokowa*, w 1589 r. *Mrochowa*, łem. *Morochiw*. — Od niejasnej n. os., związanej jednak z nazwiskiem *Mroczek* (właściciel wsi w 1481 r.). FaZS 150, 151, 259, MaZS, StTŁ.

Moszczaniec S, od 1447 r., łem. *Moszczanec*, *Moszczenec*. — Tamże pot. *Moszczaniec* (zapisy od 1526 r., w 1549–50 r. *Moszczeniec*). W związku z *most*, *moszczenie*, a więc może od drogi wyłożonej kłodami drzewnymi (W. Makarski zwraca uwagę na jedno ze znaczeń stpol. *most* ‘umocniony bród’); zapewne n. potoku pierwotna. FaZS 138, 260, StTŁ.

Mrochowska Wola zob. *Mokre*

Mszana K, od 1366 r., w 1508 r. *Mszana Wałaska*, w 1536 r. *Mszana* „Valachorum”, łem. *Mszana*. — Od n. pot. *Mszana* (zapisy od 1369 r., dziś *Mszanka*), a ta zapewne od *mchu*. RyB, StTŁ.

Muszyna NS, od 1288 r., łem. *Muszyna*, *Wbłższe Muszyny*. — Od n. os., por. *Mucha* SSNO. PaS, StTŁ.

Muszyna, Mała zob. *Muszynka*

Muszynka NS, od 1356 r., wtedy *Mała Muszyna*, od XIX w. *Muszynka*, łem. *Muszynka*. — Od nazwy wsi *Muszyna*, nazwa „zdrobniąta”. PaS, StTŁ.

Myczkowce LB, od 1376 r. — Od n. os., por. dawne pol. *Miczek* i dawne ukr. *Myczko* ‘Mikołaj’. Nazwa patronimiczna z ruskim przyrostkiem *-owce*. FaZS 162, 261, MaZS.

Myczków L, od 1589 r., bojk. *Myczkiw*. — Tamże w 1376 r. nazwa terenowa (miejsce lub potok) *Myczków*. Od n. os., por. *Myczkowce*. FaZS 172, 266, MaZS.

Mymoń S (w XVII w. nie był jeszcze odrębną wsią), łem. *Mymín*. — Od nazwy terenowej *Mymoń* (las 1518 r. i pole 1578 r.), a ta niejasna. FaZS 140, 232, MaZS, StTŁ.

Myscowa K, od 1421 r., wtedy i jeszcze w 1451 r. *Mysłcowa*, od 1450 r. *Myscowa*, łem. *Myscowa*. — Od n. os., por. *Mysłlibor*, *Mysłimir* itd. SSNO (a więc od **Mysłlec*). RyB, StTŁ.

Nadolany S, od 1589 r., łem. *Nadolane*. — Pierwotnie określenie mieszkańców *dolnej* części Nowotańca w przeciwieństwie do tych, którzy mieszkali w części górnej (por. *Nagórzany*). FaZS 136, 239, MaZS, StTŁ.

Nagórzany S, od 1589 r., wtedy *Wola Przedmieście Nagórzany*, łem. *Nahorjany*. Od nazwy mieszkańców *górnjej* części wsi (por. *Nadolany*). FaZS 136, 239, MaZS, StTŁ.

Nahoriany zob. *Nagórzany*

Nasiczne LB, od 1620 r. — W związku z n. potoku *Nasieczny* (od 1645 r., w XVIII w. Nasiczniańska Rzeka, w XIX Nasiczniański Potok) od ukr. *sikty* ‘ciąć’, por. też huculskie *nasika* ‘kij z nacięciami zrobionymi, gdy drzewo jeszcze rośło’, a więc pierwotnie może ‘obszar, gdzie wycięto (lub oznaczono do wycięcia) las’. FaZS 178, MaZS, RiS, RuNB 108.

Niebieszczany S, od 1376 r., wtedy (i jeszcze w 1747 r.) *Niebiszczany*, łem. *Nebeszczyany*. — Zapewne nazwa oznaczająca ludzi mieszkających *pod niebem*, a więc na górze (tak W. Makarski). FaZS 118, 245, MaZS, StTŁ.

Niemiecka, Dąbrówka zob. *Dąbrówka Polska*

Nieznajowa G, od 1581 r., wtedy *Nieznanowa*, od 1629 r. *Nieznajowa*, łem. *Neznajowa*. — Od n. os. **Nieznan* lub **Nieznań*, por. *Neznany* 1136 r. SSNO s.v. *Niezna(w)uj*. RyB, StTŁ.

Niżna, Bereźnica zob. *Bereźnica Niżna*

Niżna, Wola zob. *Wola Niżna*

Niżna, Żernica zob. *Żernica Niżna*

Niżne, Brunary zob. *Brunary*

Niżny, Regetów zob. *Regetów*

Niżny, Uhryń zob. *Uhryń*

Niżny, Wisłok zob. *Wisłok Wielki*

Niższe, Brunary zob. *Brunary*

[**Nowa**] **Królikowa** zob. *Królik Wołoski*

Nowa Wieś NS, od 1629 r., wtedy i do 1768 r. *Nowa Wola*, od 1649 r. *Nowa Wieś*, łem. *Nowa Wes*, *Nowes*. — N. jasna. typowo polska (por. ukr. *seło* ‘wieś’). PaS, StTŁ.

Nowa Wola zob. *Nowa Wieś*

Nowa Wola Cieklińska zob. *Wola Cieklińska*

Nowa Wola Królowa zob. *Jaszkowa*

Nowica G, od 1512 r., wtedy i do 1720 r. *Unowica* (w XVII w. też *Humowica*), od 1794 r. *Nowica*, łem. *Nowycia*. Dokument z 1600 r. wymienia też *Unowicę Wyżnią*. — Od n. potoku *Uniowica* czy *Unowica* (od 1359 r., dziś Przysłup), ta zaś niejasna, choć wśród nazw rzek nierzadka (może w związku z dawn. słowiańskim rdzeniem *jun-*, a wschodniosłowiańskim *un-*, ‘młody’). Początkowe *h-* przed *u* (tzw. protetyczne) w dialekcie już nie występuje, ale w innych gwarach

ukr. częste. Zmiana nazwy *Unowica* na *Nowica* może polegać na potraktowaniu początkowego *u* jako przyimka (= *w*) w miejscowniku, byłoby tu więc przesunięcie granicy morfologicznej wyrazu. RiBŁ 304, RyB, StTŁ.

Nowosiedlce zob. *Nowosielce*

Nowosielce L zob. *Nowosiółki*

Nowosielce S, od 1390 r., wtedy i do 1515 r. *Nowosiedlce* (sama wieś zapewne znacznie starsza), od 1565 r. *Nowosielce*. — Pierwotnie określenie ludzi (nowych osadników), a dopiero potem nazwa wsi. Uproszczenie grupy spółgłoskowej *dlc* na *lc* częste. FaZS 134, 242, MaZS, StTŁ.

Nowosiółki L, od 1659 r., wtedy *Nowosielce*, od 1673 r. *Nowosiółki* (w XIX w. też *Nowosiółki Balowe*), łem. *Nowosiłwky*. — Pierwotnie była to nowsza część Zahoczewia. *Nowosielce* to na początku nazwa osadników (por. *Nowosielce*), a zmodyfikowana nazwa *Nowosiółki* odróżniała wieś od *Starego Siola*. Co do określenia *Balowe* por. *Baligród*. FaZS 170–171, MaZS, StTŁ.

Nowotaniec S, od 1366 r. (u FaZS brak nazwy), w zapisach od 1409 do 1419 r. „Lobetancz”, „Lobotanecz” itp., w 1419 r. *Brzozowa*, w zapisach 1435–42 *Brzozowo*, od 1435 r. *Nowotaniec*, łem. *Nahotanyc*, *Naotanec*. W 1444 r. powstało miasto Nowotaniec i wtedy wieś nazywano tak samo, a także Przedmieście Dolne i Przedmieście Górne (w zapisach tylko po łacinie, więc tu nie uwzględniam); w 1577 r. wieś nazwano raz *Posada Nowotaniec*, a od 1589 r. przedmieścia występują jako odrębne wsi Nadolany i Nagórzany. — Nazwa *Nowotaniec* niejasna. Nazwa *Brzozowa* i *Brzozowo* od n. potoku *Brzozowa* (w zapisach od 1366 r.). FaZS 135, 244, MaZS, StTŁ.

Oderne k. Uścia Gorlickiego G, od XVII w., wtedy *Oderny* (jeśli zapis u Potockiego nie odnosi się do przys. Krempnej). — Od n. potoku *Odrzyn* czy *Odrzny* (tak w 1359 r.), a ta zapewne w związku z wartkim prądem *odzierającym* brzegi (por. też pot. *Odrzyn* w Prusieku). RiBŁ 302–303.

Oderne polski przys. Krempnej J, łem. *Oderne*. — Por. wyżej. StTŁ.

Odrzechowa S, od 1419 r., od XVI w. też *Odrechowa*, łem. *Odrychowa*. — Od n. os., por. *Odrzych*, *Oldrzych* ‘Andrzej’ SSNO (z niem.). FaZS 138, 258, MaZS, StTŁ.

Olchowa L, od 1483 r., wtedy też *Olchowe*, łem. *Wilchowa*. — Od *olcha*, ukr. *wilcha*. FaZS 152, MaZS, StTŁ.

Olchowce S, od 1424 r., łem. *Wilchiwci*. — Pierwotnie nazwa ludzi mieszkających tam, gdzie były *olchy*. FaZS 112, MaZS, StTŁ.

Olchowiec zob. *Zawóz*

Olchowiec K, od 1399 r., łem. *Wilchowec*. — Od *olch*. RyB, StTŁ.

Olchowiec LB, od 1589 r. — Od *olch*. FaZS 177, 266, MaZS.

Olchowiecka, Posada zob. *Posada Olchowska*

Olchowska, Posada zob. *Posada Olchowska*

Orelec LB, od 1580 r. (w FaZS brak zapisu nazwy), w 1589 r. *Horelec*, od 1678 r. *Orelec*, od 1877 r. też *Oretec*, bojk. *Oretec*. — Tamże pot. *Orelec* (w zapisach od XIX w.), nazwa od miejsca, gdzie gnieździły się *orły*; początkowe *h* przed *o-* (tzw. proteza) w dialekcie normalne. FaZS 169, MaZS, RuNB 91.

Osada górna część Wetliny LB (może to dawn. Wetlina Mała, zob. *Wetlina*), od XIX w. — N. jasna. FaZS 173.

Oslawa dziś część Zagórza S, od 1412 r., w 1735 r. *Zagórze Oslawskie*. — Od n. rzeki *Oslawy*, a ta niejasna (stara, przedślówiańska). FaZS 151, 246, MaZS, StTŁ.

Oslawa Michowa Wola zob. *Wola Michowa*

Oslawica S, od 1565 r., w 1589 r. też *Hostawica*, łem. *Oslawycia, Ustawycia*; FaZS podaje, że wieś nazywała się pierwotnie *Zgniłą Oslawicą*, ale nie podaje zapisu oryginalnego. — Od n. rzeki *Oslawicy*, nad którą wieś leży, a ta zdrobniła od n. rzeki *Oslawa*. FaZS, MaZS.

Oslawskie, Zagórze zob. *Ostawa*

Oszwarowa, Teleśnica zob. *Teleśnica Oszwarowa*

Owczary zob. *Rychwałd*

Ożenna J, od 1581 r., wtedy i później *Ożynna*, od 1765 r. też *Ożenna*, łem. *Ożenna, Ożynna*. — Od ukr. *ożyna* 'jeżyna' (por. małopolskie *czernica, ostrężyna*). RyB, StTŁ.

Paniszczów LB, od 1531 r., wtedy i w 1536 r. *Paliszów*, w 1580 r. *Paniszczew*, bojk. *Panyszcziw*. — Obie nazwy od n. os.: co do *Paliszów* por. *Palisz* SSNO, zaś *Paniszczów* od przyzwiska **Paniszczę*. FaZS 176, 261, MaZS, RuNB 131.

Paraszowska, Huta zob. *Huta Polańska*

Paszkowa Wola niezidentyfikowana wieś koło Soliny i Chrewtu LB, w zapisie z 1489 r. — Od n. os., por. pol. *Paszek*, ukr. *Paszko* 'Paweł' SSNO. FaZS 175, MaZS.

Pawłowa Wola zob. *Głębokie*

Perehrimka zob. *Pielgrzymka*

Perunka zob. *Piorunka*

Pętna G, od 1581 r., łem. *Pantna, Pankna*. — Od dawn. *pąc* 'droga' (w gwarze łem. *put* znaczy jeszcze dziś 'polna droga'); formy łem. oddają małopolską wymowę samogłoski nosowej. RyB, StTŁ.

Pastwiska S, łem. *Paswyska*. — N. jasna. StTŁ.

Piekarki zob. *Duszatyn*

Pielgrzymka J, od 1400 r., wtedy i w 1416 r. *Pielgrzymowa Wola*, od 1418 r. *Pielgrzymka*, w XV w. też *Pielgrzymówka* i *Pielgrzymówka Wola*, w 1509 r. też *Pielgrzyska*, ukr. *Perehrimka*. — Od n. os., por. *Pielgrzym* SSNO (a to z łacińskiego *peregrinus*). RyB, StTŁ.

Pielgrzymowa Wola zob. *Pielgrzymka*

Pielgrzymówka zob. *Pielgrzymka*

Pielgrzyska zob. *Pielgrzymka*

Piella zob. *Pielnia*

Pielnia S, od 1376 r., wtedy i jeszcze w 1577 r. *Piella*. w XVI w. rozróżniano części wsi: środkową, górną i dolną (zapisy tylko po łacinie) oraz część *Piella Skatczyzna*, łem. *Pelnia*. — Od n. rzeki *Piela* (tak w 1419 r., od 1565 r. *Pielica*, od XVIII w. *Pielnica*), pierwotni **Plwel* lub **Pelwel*, od rdzenia ze znaczeniem 'płynąć' (tym samym, co w *plwać*), bo nazwisko właścicieli w XV w. brzmiało *Pelwelski* (tak W. Makarski). *Piella Skatczyzna* nazwana tak od Mikołaja *Skatki*. FaZS, MaZS, RiS, StTŁ.

Piorunka NS, od 1629 r., od XIX w. też *Perunka*, łem. *Perunka*. — Tamże góra *Piorun*, pot. *Piorunka* i w sąsiedniej Mochnaczcze obszar *Perun*. Zapewne n. góry pierwotna, od niej utworzono nazwę potoku, a od tej nazwę wsi.

Piotrowa, Wola zob. *Wola Piotrowa*

Pisarowce S, od 1377 r., wtedy i jeszcze w 1431 r. *Pisarzowice*, od 1444 r. *Pisarzowce*, od 1589 r. *Pisarowce*, łem. *Pisarywci*. — Od n. os., por. *Pisarz* SSNO (a to od urzędu), z przyrostkiem patronimicznym: najpierw polskim *-owice*, potem ukraińskim *-owce*. FaZS 118, MaZS, StTŁ.

Pisarzowice zob. *Pisarowce*

Płonna S, od 1433 r., wtedy i do 1437 r. *Płone*, od 1439 r. *Płona*, od 1589 r. *Płonna*, łem. *Połonna*, pol. gwarowe *Płone*. — Od dawn. *płony* 'liczy, marny' (ten sam pierwiastek tkwi w ukr. *połonyna* 'połonina'), a wieś była znana z lichej gleby. FaZS 150, 258, MaZS, StTŁ.

Płowce S, od 1429 r. (w FaZS brak zapisu nazwy), od 1444 r. *Płowce*, w 1439 r. *Połowce*, łem. *Połowci*. — Dwuznaczne: od szczepu *Połowców* (może określenie osadzonych tu jeńców?) albo od określenia człowieka o *płowych*, tzn. jasnych włosach (i jego ludzi, bo to nazwa „rodowa”), wtedy formy z *-lo-* polskie, zaś formy z *-oto-* ruskie. FaZS 112, MaZS, StTŁ.

Pobiedno S, od 1361 r., wtedy *Pobiedna*, od 1423 r. i w XV w. *Pobiedne*, od 1589 r. *Pobiedno*, łem. *Pobidno*. — Zapewne od stpol. *pobiedzić*, ukr. *pobidyty* 'zwyciężyć', było by to więc określenie miejsca, gdzie wygrano bitwę. FaZS 118, MaZS, StTŁ.

Polana zob. *Polany*

Polana LB, od 1486 r., bojk. *Polana*. — Według Z. Stiebera *polanami* nazywano te osady, gdzie przenoszono się stopniowo, pierwotnie zagospodarowywując je tylko w lecie. FaZS 164, 260, MaZS, RuNB 116.

Polanka zob. *Polany*

Polanki L, od 1567 r., bojk. *Polanky*. — Por. wyżej. FaZS 172, 264, MaZS, RuNB 116.

Polany K, od 1581 r., wtedy *Polana*. w 1680 r. *Polanka*. od 1794 r. *Polany*, łem. *Polany*. — Por. wyżej. PaS, StTŁ.

Polany NS, od 1674 r. do 1712 r. *Polana*, od 1794 r. *Polany*, łem. *Polany*. — Por. wyżej. PaS, StTŁ.

Polany Surowiczne S., od 1549 r., wtedy i jeszcze w 1676 r. *Surowiczny Potok*, w 1551 r. *Polana*, w 1676 r. *Polany* albo *Surowiczny Potok*, łem. *Polany Surowiczny* i *Polany Surowicky*. — Od *Potoku Surowicznego* (w 1551 r.: wieś *Polana* w *Surowicznym Potoku*), a ten od nazwy wsi *Surowica* (por.). FaZS 139, 263, MaZS, StTŁ.

Polańczyk zob. *Serednie Małe*

Polańczyk LB, od 1580 r., wtedy *Poleszczańskie* i *Polańczyk*, w 1673 r. *Poleszczańskie* czyli *Polańczyk*. — N. *Poleszczańskie* od jakiejś n. os. lub określenie terenu koło *leszczyn* (a jest tam przysiółek *Podleszczyny*), zaś *Polańczyk* może od wsi *Polany*. FaZS 173, 266, MaZS, RuNB 126.

Polańska, Huta zob. *Huta Polańska*

Poleszczańskie zob. *Polańczyk*

Polska, Dąbrówka zob. *Dąbrówka Polska*

Polski, Królik zob. *Królik Polski*

Połonna zob. *Płonna*

Połowce zob. *Płowce*

Poraż L, od 1383 r., wtedy wieś „Cuntzendorph” w lesie *Poraż*, od 1423 r. *Poraż*, łem. *Poradž*. — Od n. os. **Porad* (por. *Poradowski* SSNO), nazwa dzierzawcza, pierwotnie n. lasu. Nazwa niemiecka od niem. n. os. *Kunz*. FaZS 150, 240, MaZS, StTŁ.

Posada zob. *Nowotaniec*

Posada Dolna k. Rymanowa S, od 1447 r. (w FaZS brak zapisu nazwy), od 1552 r. *Posada Dolna*. — Od *posada* ‘wieś, na której terenie powstało miasto czy miasteczko’ (A. Fastnacht; tu chodzi o Rymanów). Określenie *Dolna* dla przeciwstawienia *Posadzie Górnej*. FaZS 130, MaZS, StTŁ.

Posada Dolna k. Lutowisk LB. — Por. wyżej. FaZS 178.

Posada Górna k. Rymanowa S, od 1552 r., w 1589 r. „Suburbium Superius” tj. Przedmieście Górne, łem. *Posada Rymaniska*). — Por. wyżej. FaZS 130, MaZS, StTŁ.

Posada Jaślińska S, od 1552 r., w 1589 r. *Przedmieście Jaślińskie*, łem. *Posada Jaslińska*. — Por. wyżej (tu od *Jaślińsk*). FaZS 144, MaZS, StTŁ.

Posada Olchowiecka zob. *Posada Olchowska*

Posada Olchowska dziś część Sanoka S, od 1432 r., wtedy i jeszcze w 1571 r. *Posada Sanocka*, przy końcu XVIII w. *Posada Olchowiecka*, przed 1829 r. *Posada Olchowska*. — Por. wyżej. Tu człon utożsamiający najpierw od Sanoka, potem od sąsiedniej wsi *Olchowce* (przy tym określenie *Olchowska* z usunięciem morfemu *-ce* jest typem starszym, zaś określenie *Olchowiecka* z pozostawieniem tej części jest młodsze). FaZS 113, 248, MaZS, StTŁ.

Posada Sanocka zob. *Posada Olchowska*

Posada Sanocka między Sanokiem i Sanoczkiem, dziś część Sanoka S, od 1419 r., wtedy „suburbium” tj. przedmieście, w 1565 r. *Przedmieście Sanockie*, w XIX i XX w. *Posada Sanocka*. — Por. wyżej, tu raczej w związku z *Sanoczkiem*, niż z *Sanokiem*. FaZS 113, 248, MaZS, StTŁ.

Postołowa Wola zob. *Wola Postołowa*

Postołowska Wola zob. *Wola Postołowa*

Postołów L, od 1424 r., łem. *Postołowo*, *Postołowa*. — Od n. os., por. ukr. *postoly* ‘kierpce’. FaZS 163, 245, MaZS, StTŁ.

Potok, Surowiczny zob. *Polany Surowiczne*

Powroźnik NS, od 1577 r., wtedy *Powroźnikowa*, od 1629 r. *Powroźnik*, łem. *Powroznik*, *Poworoznik*. — Od n. os., por. *Powroźnik* SSNO, od określenia człowieka wyrabiającego *powrozy*, por. też ukr. *poworozka* ‘powróż’. Nowsza nazwa jest zapewne skrótem starszej. PaS, StTŁ.

Pregonina zob. *Przegonina*

Pręłuki L, od 1512 r. (w FaZS brak zapisu nazwy), w 1565 r. *Przyluki*, w 1577 r. *Przełęki* (tak szereg razy, raz *Przełęki*), tamże wymieniona także starsza osada z tego terenu *Przełęczki*, w 1562 r. *Przełęki*, w 1578 r. *Przełuki Górne*, w XIX w. *Przełuki i Pryłuki*, łem. *Przełuky*, *Prawukły*. — Zapewne w związku ze stpol. *przełek* ‘orne pole, niwa’, ukr. gwar. *preluka* ‘łąka, polana w lesie’. FaZS 156, 159, 263, MaZS, RiBŁ 238–239, StTŁ.

Procisne LB, od 1580 r., wtedy „Protezne”, od XVIII w. *Protisne* i *Procisne*, bojk. *Protisne*. — Od ukr. *protis* ‘kłoda przecięta wzdłuż na dwie części’, może pierwotnie n. miejsca, gdzie wycinano i przerąbano drzewo lub n. metaforyczna. FaZS 178, 265, MaZS, RuNB 116–117.

Prosiek zob. *Prusiek*

Protisne zob. *Procisne*

Prusiek S, od 1361 r. (wtedy „Piossek”, zapewne zamiast „Prosesek”), od 1424 r. i jeszcze w 1565 r. *Prosiek*, od 1488 r. *Prusiek*, łem. *Prusik*. — Od ukr. *prosik*, *prosika* ‘przesieka’, W. Makarski sądzi, że nazwa oznaczać mogła miejsce obronne, osłonięte wyrębem; zmiana *o* na *u* przed miękkim *s* w dialekcie normalna. FaZS 118, 240, MaZS, StTŁ.

Pryłuki zob. *Przełuki*

Prysłip zob. *Przystop*

Przedmieście Jaślińskie zob. *Posada Jaślińska*

Przedmieście Sanockie zob. *Posada Sanocka*

Przegonina G, od 1581 r., w 1665 r. *Przegonica* (błąd?), w 1765 r. też *Pregonina*, łem. *Pregonina* (forma ukraińska *Perehonina* w SG wygląda na sztuczną). — Zapewne od n. os. (por. tu stpol. herb *Przeżinia* SSNO, *przegon* ‘droga, którą pędzi się bydło’, *przegonica* ‘bruzda dla ścieku wody z pola’, wszystkie te wyrazy, jako podstawa n. os. niepewne). RyB, StTŁ.

Przełęczki zob. *Pryłuki*

Przełęki zob. *Pryłuki*

Przybyszów S, od 1533 r. — Od n. os., por. *Przybysz* SSNO. FaZS 152, MaZS, StTŁ.

Przystop G, od 1593 r., w 1795 r. i w SG *Przystup*, łem. *Pryswip*. — Od *przystop*, ukr. *pryslip* ‘przełęcz, miejsce na grzbiecie górskim’, a to z rum. *prislop*. RyB, StTŁ.

Przystup k. Cisnej L, od 1552 r., wtedy *Przystop*, od XIX w. (SG) *Przystup*, łem. *Pryslip*. — Por. wyżej. FaZS 172, 265, MaZS, StTŁ.

Przystup przysiółek Horodka k. Chrewtu LB, od 1580 r., wtedy *Przystop*, od 1589 r. *Przystup*. — Por. wyżej. FaZS 175.

Pstrążne G, od 1665 r., wtedy *Pstrążnik*, od 1794 r. *Pstrążne*, łem. *Pstrużne*. — Pierwotnie n. potoku z *pstrągami* (łem. *pstruh*), ale por. też n. os. *Pstrąg* SSNO. RyB, StTŁ.

Pstrążnik zob. *Pstrążne*

Pstrużne zob. *Pstrążne*

Puławy S, od 1572 r., wtedy *Poławy*, łem. *Puławy*, *Powaly*. — W związku z n. potoku *Poława* (tak w 1572 r., dziś Puławski Potok), pierwotnie zapewne nazwa bagnistego, mokrego, por. pol. dial. *puława* ‘miejsce niskie, bagniste’ (tak W. Makarski). FaZS 139–140, 265, MaZS, RiS, StTŁ.

Rabe L, od 1552 r., wtedy „Rzebe”, w 1567 i 1589 r. „Raby”, łem. *Rjabe* (dop z *Rjabych*), *Rjabbi* (a więc lmn.). — Od ukr. *riabij* ‘pstry’, dwuznaczne: poprzez określenie ludzi (lmn.!) lub poprzez nazwę potoku (np. od różnobarwnych kamieni). FaZS 170, 264, MaZS, StTŁ.

„**Radince**” zob. *Wola Niżna*

Radocyna G, od 1604 r., wtedy i jeszcze w XIX w. (SG) *Radocina* (niektóre dawne zapisy można czytać zarówno *Radocina*, jak i *Radocyna*), łem. *Radocyna*. — Od n. os., por. *Radota* SSNO. Pierwotnie polska nazwa *Radocina* pod wpływem wymowy łemkowskiej została zamieniona na *Radocyna* (forma „czysto” ukr. brzmiałaby **Radotyňa*). RyB, StTŁ.

Radoszyce S, od 1441 r. (dokument nie nazywa wsi, tylko pole *Radoszyce*, wcześniej, w 1361 r., wymienione jest pole „Radoczicze”), łem. *Radoszyci*. — Od n. os., por. *Radosz* SSNO. Nazwa patronimiczna z pol. przyrostkiem *-ice*, zachowanym także w gwarze łemkowskiej. Dokument z 1441 r. mówi o mieszkających tam Wołochach. FaZS 153, 258, MaZS, StTŁ.

Radoszycka, Wola zob. *Wola Radoszycka*

Radziejowa L, od 1552 r., wtedy i przez kilka lat stałe *Radziowe* i *Radziejowe*. — Od n. os., por. *Radziej* SSNO. FaZS 172, 264, MaZS.

Rajskie LB, od 1425 r., wtedy i jeszcze w 1531 r. *Ralskie*, od 1463 r. *Rajskie*, bojk. *Rajške*. — Zapewne od n. os. (jedna z sugestii W. Makarskiego), por. *Radło* SSNO (od pol. *radło*, por. ukr. *rało*; wahanie *j ~ l* w gwarze normalne). FaZS 163, 259, MaZS, RuNB 135.

Ralska Wola zob. *Sawkowczyk*

Ralskie zob. *Rajskie*

Ratnawica S, od 1449 r., łem. *Ratnawycia*. — Zapewne w związku z dawnym ruskim *rat* ‘wojsko’, *ratnik* ‘wojownik’, *ratnyj* ‘odnoszący się do wojska’, a więc ‘osada ludzi, w jakiś sposób związana z powinnością wojskową’ czy też ‘wieś takiego człowieka’. FaZS 119, 263, MaZS, StTŁ.

Regetów G, od 1623 r., w 1629 i 1665 r. *Regietów*, w 1885 r. *Regietów Niżny* i *Wyżny*, łem. *Regetiw*, dop. *do Regetiowa*. — Od n. potoku *Rzegotów* (tak w 1359 r.), a ta od *rzegotać* ‘grzechotać’ (tak K. Rymut). RyB, StTŁ.

Regetów Niżny zob. *Regetów*

Regetów Wyżny zob. *Regetów*

Regietówka k. Regetowa G, dziś nie istnieje. w zapisach z 1648 i 1654 r. — Od n. wsi *Regetów*, n. zdrobniała (dotyczyła mniejszej osady, powstałej może na gruntach Regetowa). RyB.

Repid zob. *Rzepedź*

Ripki zob. *Ropki*

Ropianka K, od 1581 r., łem. *Ropjanka*. — Pierwotnie zapewne n. potoku, a ta od *ropa* ‘olej skalny, ropa naftowa’. RyB, StTŁ.

Ropica Górna G, od 1470–80 r., wtedy *Ropice*. w 1581 r. *Ropica*, od 1643 r. *Ropica Ruska*, od 1952 r. *Ropica Górna* (nazwa „administracyjna”), łem. *Ruska Ropycia*. — Od n. potoku *Ropica* (dopływu *Ropy*, a więc n. potoku zdrobniała, dziś potok zwie się *Sękówka*). RyB, StTŁ.

Ropica Ruska zob. *Ropica Górna*

Ropki G, od 1581 r., wtedy i w 1680 r. *Ropka*, od 1794 r. *Ropki*, łem. *Ripky*. — Od n. potoku *Ropka* (dopływu *Ropy*, więc n. potoku zdrobniała); lmn. może od terenów tak nazwanych. RyB, StTŁ.

Rosochate pierwotnie część Skorodnego LB, od 1580 r. — Od kształtu rozwidlającej się tu doliny. FaZS 177, 265, MaZS.

Rosolin LB, od 1450 r., bojk. *Rosołyn*. — Zapewne od n. os. FaZS 177, 265, MaZS, RuNB 132.

Rostajne zob. *Rozstajne*

Rozdziele G, od 1564 r., łem. *Rozdżila* i *Roźdżila*. — Pierwotnie określenie miejsca, gdzie *rozdzielają się* drogi, potoki, por. *Krzyżówka* i *Rozstajne*. RyB, StTŁ.

Rozstajne J, od 1581 r., wtedy *Rozstajnie*, w 1680 r. *Rozstajnia*, w 1765 r. *Rozstajna*, od 1794 r. *Rozstajne*, łem. *Rostajne*. Od *rozstaj* ‘miejsce, w którym rozdzielają się drogi’, por. *Rozdziele*. RyB, StTŁ.

Roztoka zob. *Roztoka Wielka*, *Roztoki Dolne*, *Roztoki Górne*

Roztoka Wielka NS, od 1663 r., łem. *Rostoka*, *Rostoky*. — Od *roztoka* ‘dolina górská (z potokiem)’, pierwotnie nazwa rozwidlającego się potoku (stąd lmn. w jednej z form łemkowskich). PaS, StTŁ.

Roztoki zob. *Roztoka Wielka*, *Roztoki Dolne*, *Roztoki Górne*

Roztoki Dolne k. Mchawy L, od 1552 r., wtedy *Roztoka*, od 1567 r. *Roztoki*, łem. *Rostoky*. — Por. wyżej. FaZS 170–171, 265, MaZS, StTŁ.

Roztoki Górne k. Cisnej L, od 1565 r., wtedy *Leszna*, od 1606 r. *Roztoki*, w 1618 r. *Roztoka*. — Por. wyżej; nazwę *Liszna* nosi dziś sąsiednia wieś (zob. *Liszna*). FaZS 174, 264, MaZS, StTŁ.

Rudawka Jaślińska S, od 1579 r. (wtedy *Jasielko*, ale wymieniony jest też tam Tomasz *Rudawski*, a więc ‘z *Rudawki*’), łem. *Rudawka* i *Rodawka*. — Od *ruda* ‘ziemia żelazista’, przymiotnik *Jaślińska* od pobliskich *Jaślik*, nazwa *Jasielko* od n. rzeki *Jasieł* (dziś *Jasiołka*, por. *Jasieł*). FaZS 148, 265, MaZS, StTŁ.

Rudawka Rymanowska S, od 1589 r., łem. *Rudawka*. — Por. wyżej, określenie *Rymanowska* od pobliskiego *Rymanowa*. FaZS 140, MaZS, StTŁ.

Rusinów zob. *Liszna*

Ruska, Dąbrówka zob. *Dąbrówka Ruska*

Ruska, Klimkówka zob. *Klimkówka*

Ruska, Królowa zob. *Królowa Górna*

Ruska Ropica zob. *Ropica Górna*

Ruska, Świerzowa zob. *Świerzowa*

Ruskie LB, od 1580 r., bojk. *Ruske*. — Od n. os., por. *Rus*, *Rusek* SSNO (pierwotnie zapewne to samo, co *Rusin*). FaZS 178, 266, MaZS, RuNB 144.

Ruskie, Uście zob. *Uście Gorlickie*

Rybne L, od 1552 r. — Od *ryb*, pierwotnie zapewne n. potoku **Rybny*, a potem miejsca nad tym potokiem, jak np. *Bystre*. FaZS 172–173, 264, MaZS.

Rychwałd G, od 1404 r. („*Richwald*”, tak też jakiś czas później), od 1952 r. *Owczary* (nazwa „administracyjna”), łem. *Rychwawt*. — Od niem. *Richwald*, *Reichwald* ‘bogaty las’; sztuczna nazwa *Owczary* nawiązuje do hodowli owiec, z czego wieś była znana. RyB, StTŁ.

Rymanowska, Rudawka zob. *Rudawka Rymanowska*

Rymanowska, Zawadka zob. *Zawadka Rymanowska*

Rzepedź S, od 1526 r. (w FaZS brak zapisu nazwy), w 1565 r. *Rzepiedza*, łem. *Repit*, *Rypit*. — Od n. potoku (w 1565 r. *Rzepiedza*, w 1578–80 r. *Reped*, potem *Rzepedź*, *Rzepedźka*, *Rzepedka*, *Repidka*), a ta z rum. *répede* ‘szybki’. FaZS 156, 260, MaZS, RiS, StTŁ.

Sadyszczka zob. *Składziste*

Sanna, Teleśnica zob. *Teleśnica Sanna*

Sanocka, Posada zob. *Posada Olchowska*, *Posada Sanocka*

Sanockie, Przedmieście zob. *Posada Sanocka*

Sanoczek S, od 1424 r., łem. *Sianiczok*. — Od n. potoku *Sanoczek* (ta znana od 1361 r.), a ta pewnie od nazwy miasta *Sanok*, koło którego potok wpada do Sanu. FaZS 116, 242, MaZS, RiS, StTŁ.

Sawkowa zob. *Sawkowczyk*

Sawkowa Wola zob. *Sawkowczyk*

Sawkowczyk LB, od 1540 r., wtedy *Ralska Wola*, w 1580 r. i później *Sawkowa* i *Sawkowa Wola*, od XIX w. (SG) *Sawkowczyk*. — Od wymienionego w dokumencie z 1540 r. sołtysa czyli „kniazia” *Sawki* ‘*Sawy*’; nazwa *Ralska Wola* od n. sąsiedniej wsi *Ralskie* (dziś *Rajskie*). FaZS 177, 262, RuNB 132.

Seło, Seredne zob. *Terpiczów*

Seredne Seło zob. *Terpiczów*

Serednie Małe k. Chrewtu LB, od 1580 r., wtedy *Serednie*, w 1654 r. *Serednie* czyli *Polańczyk*, w 1673 r. *Seredni Polańczyk*. — Nazwa *Serednie* od ukr. *serednij* ‘środkowy’, a więc od położenia w środku (doliny) czy też pomiędzy jakimiś wsiami, zaś *Polańczyk* to zdrobnienie w stosunku do n. sąsiedniej („dużej”) wsi *Polany*. FaZS 177, 265, MaZS.

Serednie Wielkie k. Łukowego L, od 1412 r., wtedy i jeszcze w 1511 r. *Średnie*, *Średnie*, od XIX w. (SG) *Serednie Wielkie* i *Małe*, łem. *Seredni* (na mapie turystycznej *Średnie Wielkie*). — Od ukr. *serednij* (por. wyżej), nazwa wskazywała pierwotnie na miejsce pomiędzy dwiema sąsiednimi wsiami: *Kalnicą* i *Łukowem*. FaZS 150, 248, MaZS, StTŁ.

Sękowa, Wola zob. *Wola Sękowa*

Sękowata zob. *Sukowate*

Sękowiec k. Zatwarnicy LB, od 1593 r., wtedy *Sękawiec*. — Por. *Sukowate*. FaZS 178.

Siedliszcze zob. *Składziste*

Siemkowa, Wola zob. *Wola Sękowa*

Sieniawa S, od 1438 r., wtedy i w XV w. *Siniawa*, od 1589 r. *Sieniawa*. łem. *Syniawa*, *Syniw*, *Syniowa*. — Związek z pol. *siny*, ukr. *synij* niejasny. FaZS 138, MaZS, StTŁ.

Siniawa zob. *Sieniawa*

Sioło, Stare zob. *Stare Sioło, Zahoczewie*

Skalnik J, od 1391 r., w 1420 r. *Skalniki*, łem. *Skalnyk*. — Od kamienistej gleby. RyB, StTŁ.

Skaleczna, Piella zob. *Pielnia*

Składziste NS, od 1325–27 r., wtedy *Siedliszcze* (ale czy to ta sama wieś?), od 1663 r. *Składziste*, w 1674 r. *Sadyszczce* (może błąd), łem. *Swadiste*. — Nazwa *Składziste* niejasna. *Siedliszcza* to po prostu określenie osady. *Sadyszczca* byłoby nazwą wsi obfitującej w sady. PaS, StTŁ.

Skorodne LB, od 1580 r., bojk. *Skorodne*. — Zapewne w związku z ukr. *skorodyty* ‘bronować’, ale może też od n. os., por. *Skorosz* SSNO. FaZS 177, 265, MaZS, RuNB 108, 112.

Skwirtne G, od 1629 r., wtedy *Świerkla*, w 1645 r. *Skwierkne* i *Skwirtne*, w 1665 r. *Skwirtnia*, w 1697 i 1794 r. *Skwirtna*, od 1885 r. *Skwirtne*, łem. *Szkwirtne*, *Śkwirtne*. — Od małopolskiej i łem. nazwy modrzewia *s(z)kwirk*; zapis z 1629 r. od pol. *świerk*. RyB, StTŁ.

Słotwiny NS, od 1629 r., łem. *Słotwiny*. — Od *słotwina*, ukr. *sołotwyna* ‘źródło słone lub kwaśne’, a na terenie wsi są źródła mineralne. PaS, StTŁ.

Smereczne K, od 1794 r., łem. *Smereczne*. — Od ukr. *smerek* ‘świerk’ (tak też nazywa się świerk w niektórych gwarach polskich, sąsiadujących z łemkowskimi). PaS, StTŁ.

Smerek LB, od 1529 r., bojk. *Smerek* — Por. *Smereczne*. FaZS 173, MaZS, RuNB 93.

Smerekowiec G, od 1581 r., wtedy, a także w XVI i XVII w. *Smrokowiec*, od 1649 r. *Smerekowiec*. — Od n. potoku *Smrokowiec* (tak w 1359 r.), a ta od małopolskiej nazwy świerka *smrok*, co do późniejszej formy *Smerekowiec* por. *Smereczne*. RiBŁ 303–304, RyB, StTŁ.

Smoleńska, Wola zob. *Wola Michowa*

Smolnica dziś część Wielopola S, od 1462 r., wtedy *Wielopole* „Superior” tj. Górne, w 1468 r. *Wielopolska Wola*, od 1481 r. i przez XVI i XVII w. *Smolnica*, w 1735 r. *Wielopole Smulnickie* (w 1786 r. już tylko niwa *Smolnik*, obecnie w górnej części wsi jest pot. *Smolnik*). — Zapewne od dawnych smolarni, gdzie wypalano drzewo. FaZS 150–151, MaZS, StTŁ.

Smolnik nad Osławą S, od 1511 r., łem. *Smilnyk*. — Por. wyżej. FaZS 155–156, 260, MaZS, StTŁ.

Smolnik k. Lutowisk LB, od 1580 r., bojk. *Smilnyk*. — Por. wyżej. FaZS 178, 265, MaZS, RuNB 93.

Smrokowiec zob. *Smerekowiec*

Sokole LB, od 1526 r. — Od *sokół*, ukr. *sokił*, może poprzez przezwisko, por. *Sokoł* SSNO i *Sokołowa Wola*. FaZS 175, MaZS.

Sokołowa Wola LB, od 1540 r. — Od „kniazia” tj. sołtysa *Sokoła*, wymienionego w dokumencie z 1540 r., który był może osadźcą wsi. FaZS 177, 262, MaZS.

Solina L, od 1436 r., w 1531 r. *Solina* „Valachica” tj. Wołoska, bojk. *Sołyna*. — Od n. rzeki *Solina* (tak w 1400 r., dziś *Solinka*), a ta zapewne w związku z dawnym określeniem słonych źródeł. FaZS 163, 259, MaZS, RiS, RuNB 93.

Solinka L, od 1565 r., łem. *Sołynka*, *Solinka*. — Od n. rzeki *Solina* (por. *Solina*), która tu bierze swój początek. FaZS 174, 264, MaZS, StTŁ.

Sołotwiny zob. *Słotwiny*

Stare Sioło zob. *Zahoczewie*

Stare Sioło dolna część Wetliny L. — N. jasna, por. ukr. *seło* (a stąd pol. *sioło*) ‘wieś’. FaZS 173.

Stawiska część Śnietnicy G. — Pierwotnie określenie miejsca, gdzie były (lub są) *stawy*. PaS.

Stawisza G, od 1629 r., wtedy i w 1712 r. *Stawiszyn*, w 1673 r. *Stranoszyn* (chyba błąd), w 1673 i 1674 r. *Stawiszczce*, od 1794 r. *Stawisza*, łem. *Stawisza*. — Od n. os., por. *Stawisza* SSNO, pierwotnie z przyrostkiem dzierżawczym *-in*, potem dziwna zmiana na nazwę równą n. os. (skrótowanie?). Nazwa *Stawiszczce* znaczyłaby to samo, co *Stawiska* (por.). o ile nie jest to n. przekreślona. PaS, StTŁ.

Stężnica L, od 1495 r., wtedy i jeszcze w 1536 r. *Stężnica*, od 1589 r. *Stężnica*, łem. *Styżnycia*. — Od dawn. *stegna* ‘droga’ (por. dzisiejsze *ścieżka*, ukr *steżka*); nosowość *e* w nazwie dzisiejszej wtórna. FaZS 165, 262, MaZS, StTŁ.

Storoży Mały zob. *Stróże Małe i Stróże Wielkie*

Storoży Węłyky zob. *Stróże Małe i Stróże Wielkie*

Stróże Małe i Stróże Wielkie S, od 1442 r., wtedy i później *Stróże* (niekiedy 'duplex' tj. podwójne, np.: „z Stróża dwoja”), w 1471 i 1483 *Stróże* „Maior” i „Minor”, tj. Większe i Mniejsze, od 1496 r. *Stróże Małe*, *Stróże Wielkie*, łem. *Storoży Mały*, *Storoży Welyky*. — Nazwa dwuznaczna, bowiem może oznaczać zarówno strażnice (budowle), jak i strażników (ludzi). FaZs 112, MaZs, StTŁ.

Strubowiska L, od 1567 r., wtedy *Zrubowiszczce*, w 1589 r. *Strubowiszczce*, od XIX w. (SG) *Strubowiska*, bojk. *Strubowyska*. — Od ukr. *zrub* 'zrąb'; zamiana przyrostka *-iszczce* (tworzącego nazwy miejsca) na *-isko* tu częsta, zamiana *zr* na *str* znana w dialektach. FaZS 172, 265, MaZS, RuNB 152.

Studenne LB, od 1580 r. — Od ukr. *studenij* 'zimny', pierwotnie więc n. potoku. FaZS 178, 266, MaZS.

Stuposiany LB, od 1504 r., wtedy i jeszcze w 1589 r. *Stupos(i)an*, od 1536 r. *Stupos(i)any*, bojk. *Stuposiany*. — Od n. potoku *Stupos(i)an* (tak w 1489 r., dziś Wołosatka), a ta od ukr. *stupyty* 'zejść' i *Sian* 'San' (tak W. Makarski). FaZS 164, 179, 261, MaZS, RiS, RuNB 152.

Stuposiańskie, Berehy zob. *Bereżki*

Stuposiańskie, Bereżki zob. *Bereżki*

Stworzona zob. *Tworylne*

Suche Rzeki przysiółek Zatwamicy LB, z mapy RuNB wynotował też formę *Suchy Ryk* (!). — Zapewne od rzeki mającej w lecie mało wody; liczba mnoga od rozwidlającego się potoku. RuNB 99.

Sukowate L, od 1489 r., wtedy i w 1488 r. *Sękowata*, w 1485 r. i jeszcze w 1589 r. *Sukowata*, łem. *Sokowate*, *Sokowata*. — Od łem. *suk* 'gałąź', pierwotnie może nazwa terenu porośniętego krzakami, jak *Sękowiec*; zmiana *u* na *o* w zgłosce przedakcentowej hiperpoprawna, znana w dialekcie. FaZS 152, MaZS.

Surowica S, od 1361 r., wtedy *Surowice*, od 1565 r. *Surowica*, łem. *Surowycia*, *Sorowycia*, w 1551 r. dolną część wsi nazywano „antiqua” (tj. stara) *Surowica*. — Od n. źródła *Surowice* (tak w 1548–49 r.: Z. Stieber uważał, że nazwa oznaczała wieś osadzoną na surowym korzeniu, tj. na miejscu wykarczowanego lasu). FaZS 137, 139, 263, MaZS, RiS, StTŁ.

Surowiczne, Polany zob. *Polany Surowiczne*

Surowiczny Potok zob. *Polany Surowiczne*

Suszków przysiółek między Wielopolem, Tarnawą a Porazem L, od 1483 r. — Od n. os., por. *Suszek*, *Suszko* SSNO. FaZS 151, MaZS.

Szczawne S, od 1443 r. (w FaZS brak zapisu nazwy), w 1437 r. *Szczawin*, *Szczawna* i *Szczawne*, potem stale *Szczawne*, łem. *Szczawnoj*, *Szczawnyj* i *Szczawnej*. — Zapewne od *szczawa* 'woda mineralna'. FaZS 150, 155, 258, MaZS, StTŁ.

Szczawnik NS, od 1361 r., łem. *Szczawnik*. — Por. wyżej. PaS, StTŁ.

Szczerbanówka L, od 1606 r., łem. *Szczerbaniwka* itp. — Od n. os., por. *Szczerbina*, *Szczerbula* SSNO. FaZS 160–161, 266, MaZS, StTŁ.

Szklarki dziś przys. Szymbarku G, od 1664 r., w 1665 r. *Szklarka*, łem. *Szklarkyt*. — Od *szklarka* 'huta szkła'. RyB, StTŁ.

Szklary S, od 1470 r., wtedy *Śyklary*, od 1527 r. *Szklary*, łem. *Szklari*, *Sklari*. — W związku z dawn. *śékto* 'szkło', pierwotnie określenie ludzi zajmujących się wytapianiem szkła. FaZS 146–147, MaZS, StTŁ.

Szlachtowa NT, od 1542 r., łem. *Ślachtowa*, *Szlachtowa*. — Od n. os., por. *Szlachta* SSNO (z przyrostkiem *-owa* zamiast spodziewanego *-ina*). StTŁ oraz W. Lubaś,

Nazwy miejscowe południowej części dawnego województwa krakowskiego (Wrocław 1968).

Szymkowa, Wola zob. *Wola Górzeńska*

Śnietnica G, od 1577 r., wtedy *Świetnice*, w 1588 r. *Śnijemica*, w 1629 r. *Sitnica* (błąd?), w 1673 i 1674 r. *Sietnica* (błąd?), od 1794 r. *Śnietnica*, łem. *Śnitnycia*. — N. niejasna, etymologii Z. Stieberta od *śnieci* przeczy najstarszy zapis. PaS, StTŁ.

Średni Terpiczów zob. *Terpiczów*

Średnia Wieś zob. *Terpiczów*

Średnie Wielkie zob. *Serednie Wielkie*

Świątkowa Mała J, od 1581 r., wtedy i później *Świątkowa*, w 1765 r. *Świątkówka*, w 1794 r. *Świątkowa Mała*, w 1890 r. (SG) *Świątkowa Mała* albo *Świątkówka*, łem. *Światkowa Mała*, *Śwjatkiwka*. — Od n. (starszej) wsi *Świątkowa Wielka*, przy czym *Świątkówka* to n. zdrobniła. RyB, StTŁ.

Świątkowa Wielka J, od 1497 r., wtedy i później *Świątkowa*, w 1498 r. *Świątków*, w 1581 r. *Świątkowa*, w 1794 r. *Świątkowa Wielka*, w 1886 r. *Świątkowa Wielka*, łem. *Św(j)atkowa*, *Śwjatkowa Welyka*. — Od n. os., por. *Świątek*, *Świątko* SSNO. RyB, StTŁ.

Świątkówka zob. *Świątkowa Mała*

Świerzowa J, od 1665 r., wtedy „Swierzowa”, w 1765 r. „Swirzow”, od 1886 r. *Świerzowa Ruska*, łem. *Świrżowa*, *Świrżowa Ruska*, gwar. pol. *Śfierżowo*, *Śfierżowo Rusko*. — Od n. os., por. *Iwan Świerż* (w zapisie „Swyerz” SSNO); formy gwarowe każą odczytywać dawne zapisy jako *Świerżowa*, *Świerżow*, por. na Słowacji wieś *Sveržov*. RyB, StTŁ.

Świrżowa zob. *Świerzowa*

Targowce zob. *Wróblík Królewski*, *Wróblík Szlachecki*

Targowiska zob. *Wróblík Szlachecki*

Targowiska K, od 1427 r., w 1494 r. *Targowiszczca*. — Pierwotnie oznaczenie miejsca, na którym odbywały się *targi*; charakterystyczna zamiana dawnego przyrostka *-iszczce* przez *-isko*. Fonetyka nazwy polska (por. ukr. *torh*). Fast. 128, 242, MaZS, StTŁ.

Tarnawa Dolna L, od 1402 r., w 1620 r. rozróżniano *Tarnawę Wyższą* i *Niższą*, łem. *Ternawa Dylnia*. — Od *tarn*, ukr. *tern* 'cierń'. FaZS 150–152, 245, MaZS, StTŁ.

Tarnawa Górna L, por. wyżej, w 1620 r. *Tarnawa Wyższa*, łem. *Ternawa Hyrnia*. — Por. wyżej. FaZS 152, MaZS, StTŁ.

Tarnawa Wyższa zob. *Tarnawa Dolna*

Tarnawie k. Tworylnego, wieś zaginiona LB, w zapisie z 1456 r. — Por. wyżej. FaZS 163.

Tarnawka S, od 1525 r., łem. *Ternawka*. — Por. wyżej. FaZS 140, MaZS, StTŁ.

Telesznica Fiodorowa zob. *Teleśnica Oszwarowa*

Telesznica [Mniejsza] zob. *Teleśnica Sanna*

Teleśnica Oszwarowa LB, od 1526 r., wtedy i w XVI w. *Telesznica* (czasem z dodatkiem „Maior”, tj. Większa), w 1540 i 1589 r. z dodatkiem *Fiedorowa*, od 1678 r. *Teleśnica Oszwarowa*, bojk. *Telesnycia Oszwarowa*. — Od n. os., por. *Hrinko Telesz* SSNO, byłaby to więc n. dzierzawcza z niewystępującym w tej funkcji na tych terenach przyrostkiem *-nica*; zamiana dawnego *sz* na *ś* zrozumiała

- wobec miękkiej wymowy sz w dialekcie. Określniki *Oszwarowa* i *Fiedorowa*, zapewne od właścicieli, dla odróżnienia od *Telesznicy Sannej*. FaZS 176, 261, MaZS, RuNB 131, 152.
- Teleśnica Sanna** LB, od 1531 r., wtedy i przez kilka lat *Telesznica*, czasem z dodatkiem „Minor” (tj. Mniejsza), w 1580 r. z określeniem *Sańska*. Od 1678 r. *Teleśnica Sanna*, ale jeszcze w XIX w., w SG, *Telesznica Sanna*), bojk. *Telesnycia Sianna*. — Por. wyżej, określenie *Sanna*, ukr. *Sianna*, od położenia nad *Sanem* (ukr. *Sian*). FaZS 176, 261, MaZS, RuNB 92.
- Terka** LB, od 1463 r., wtedy i jeszcze w 1531 r. *Tarnka*, od 1536 r. *Ternka*, od XIX w. *Terka*, bojk. *Terka*. — Por. *Tarnawa Dolna*. FaZS 166, 261, MaZS, RuNB 104.
- Terpiczów**, dziś Bachłowa i Średnia Wieś L, od 1376 r., w 1400 r. wymienione są wsi *Terpiczowy*, w 1446 r. wymieniony jest *Terpiczów* „superior”, tj. górny, w 1463 — *Terpiczów* „mediocris”, tj. środkowy, w 1480 r. — *Zadni Terpiczów*, w 1489 r. *Terpiczów* „superior” i „inferior”, tj. górny i dolny, dokument z 1483 r. określa już *Terpiczów* jako *Średnia* „villa”, tj. wieś, a dokument z 1493 r. wymienia *Tyrpiczów* czyli *Średni Tyrpiczów*. W 1665 r. „Średnia Wieś” oznaczała dolną część obecnej Średniej Wsi oraz obecną Bachłową („Średnia Wieś czyli Bachłowa”) w odróżnieniu od Zadniego Terpiczowa. W XVII w. „Bachłowa” obejmowała dolną część dawnego Terpiczowa, a „Średnia Wieś” oznaczała najpierw część środkową, a potem także *Zadni Terpiczów* (w 1663 r.: *Bachłowa* czyli *Średnia Wieś*; wieś *Średnia* i *Zadnia Wieś*; w 1669 r.: *Średnia Wieś* z *Zadnią* zwana *Terpiczów*; *Średnia Wieś*, którą nazywają *Bachłowa*). Łem. *Bachłowa* oraz *Seredne Selo*, *Serednij*. — Nazwa *Terpiczów* od n. os., por. *Terpiesza* SSNO (z ruskim *Terp-*, polski odpowiednik brzmiałby **Cierp-*). Nazwa *Średnia Wieś* jasna. Nazwa *Bachłowa* pochodzi zapewne też od n. os., pierwotnie określała tam górę (1511 r.: *Rozdziele Bachlewa*). FaZS 165–167, 268, MaZS (pod *Średnia Wieś*), RiS, StTŁ.
- Tokarnia** S, od 1526 r., łem. *Tokarnia*. — Tamże góra *Tokarnia*. Niejasne, por. n. os. *Tokarz* SSNO (według Z. Stiebera może od *tokowiska* cietrzewi). FaZS 120, MaZS, StTŁ.
- Trębowła** zob. *Wola Sękowa*
- Trzciana** K, od 1504 r., w 1508 r. *Trzciana Wałaska*, łem. *Terściana*, *Tyrściana* itp. — Od *trzcina*, a bezpośrednio od przymiotnika *trzciany*; n. łem. nawiązuje do ukr. form gwarowych. RyB, StTŁ.
- Trzcianka** S zob. *Zawadka Rymanowska*
- Turzańsk** S, od 1514 r. (w FaZS brak zapisu nazwy), w 1538 i 1558 r. *Turzeńskie*, w 1565 r. *Turzańskie*, łem. *Turyński*, *Turyńsko*, *Turienskyj*. — Niejasne, zapewne od n. os., por. herb *Turzyzna* SSNO (a ten od *tura*), według Z. Stiebera może od przybyszów z jakiejś wsi **Turzany*. Skrót *Turzańskie* na *Turzańsk* jak *Zagórze* na *Zagórz* itp. FaZS 156, 264, MaZS, StTŁ.
- Tworylne** LB, od 1456 r., wtedy *Tworzynne*, w 1482 r. *Stworzona* (!), w 1488 i 1489 r. *Tworzynne*, w 1531 i 1536 r. *Tworzylne*, od 1589 r. *Tworylne*, bojk. *Tworylne*. — Zapewne od n. os. **Tworzylno* (?) z przyrostkiem *-n-* jak w *Kożuszne* i in. FaZS 163, 259, MaZS, RuNB 152.
- Tworzynne** zob. *Tworylne*

- Tylawa** K, od 1486 r., wtedy i w 1523 r. *Telowa*, w 1494 i 1581 r. *Tyłowa*, od 1680 r. *Tylawa*, łem. *Telowa*, *Tyłowa* i *Tyłowa*. — Od n. os., por. *Tyl* SSNO (z niem.): końcówce *-awa* zamiast *-owa* w nazwie urzędowej zapewne hiperstaranne wobec zdarzającej się w dialekcie zmiany *aw* na *ow*. RyB, StTŁ.
- Tylicz** NS, od 1557 r., wtedy *Miestko*, w 1612 r. *Miastko*, od 1629 r. *Tylicz*, łem. *Tyłicz*, *Telicz* itp. — *Miestko* i *Miastko* oznaczało po prostu ‘miasteczko’. Nazwa *Tylicz* pochodzi od biskupa Piotra *Tylickiego*, który nadał wsi przywileje miejskie. PaS, StTŁ.
- Tyskowa** L, od 1552 r., wtedy i do 1589 r. stałe *Cisków* lub *Ciskowe*. — Od n. os., por. *Cisek* (polskie) i *Tysko* lub *Tyszko* (ruskie) SSNO; w 1454 r. wymieniony jest kmieć *Tysko* w pobliskim Terpiczowie. FaZS 172, 264, MaZS.
- Tysowiec** zob. *Cisowiec*
- Uhrynowce** zob. *Zboiska*
- Uhryń** NS, od 1663 r., wtedy *Uhryń* i *Uhryny*, w 1674 r. *Uhryny*, w 1773 r. *Kryny Niżnie* (!) i *Kryny Wyżnie* (!), w 1794 r. *Uhryn* i *Uhryn Niższy*, w 1886 r. *Uhryń Niżny* i *Wyżny*, łem. *Uhrin*. — Od łem. *Uhrin* ‘Węgier’, tu może chodzić też o Łemka z „węgierskiej”, tzn. południowej strony Karpat, także o mieszkańców pogranicznych wsi *Dubnego* czy *Leluchowa*, zwanych *Uhrinami*; *Uhryń* to nazwa dzierżawcza z dawnym przyrostkiem *-j-*, w formie łem. typowe stwierdzenie końcowego *-ń*; nazwę *Uhryny* można interpretować dwojako: jako n. rodową albo pluralną w związku z okresowym podziałem wsi na dwie odrębne części. PaS, StTŁ.
- Ulskie** zob. *Hulskie*
- Unowica** zob. *Nowica*
- Unowica Wyżnia** zob. *Nowica*
- Urbanice** zob. *Lutowiska*
- Ustryki Horiszni** zob. *Ustryki Górne*
- Ustryki Górne** LB, od 1580 r., wtedy *Ustryki*, od 1678 r. *Ustryki Górne*, od 1852 r. też *Ustryki Horiszni*, w 1877 r. *Ustryki Horny*, bojk. *Ustryki Horiszni*. Od bojk. *ustrik* ‘miejsce zlewu dwóch potoków’ (dosłownie ‘ujście rzeki’, od ukr. *rika* ‘rzeka’). Określnik *Górne* dla przeciwstawienia *Ustrykom Dolnym*. FaZS 179, 266, MaZS, RiBŁ 299–300, RuNB 117.
- Uście Gorlickie** G, od 1413 r., wtedy *Uście*, w 1765 r. *Ujście*, od 1794 r. *Uście Ruskie*, od 1952 r. *Uście Gorlickie* (nazwa „administracyjna”), łem. *Uścio Ruskie*, *Uścia Ruskie*. — Od określenia miejsca ujścia potoku *Zdyni* do *Ropy*. RyB, StTŁ.
- Uście Ruskie** zob. *Uście Gorlickie*
- Wałaska, Hyrowa** zob. *Chyrowa*
- Wałaska, Mszana** zob. *Mszana*
- Wałaska, Trzciana** zob. *Trzciana*
- Wapienne** G, od 1559 r., w 1581 i 1765 r. *Wapienna*, łem. *Wapenne*. — W związku z n. góry *Wapienna* (od 1564 r.), od *wapieni*. RyB, StTŁ.
- Waškowa Wola** niezidentyfikowana wieś k. Chrewtu i Polany LB, w zapisie z 1489 r. — Od n. os., por. ukr. *Waško* ‘Wasył’ lub ‘Iwan’. FaZS 175, MaZS.
- Wawrzka** NS, od 1504 r., wtedy *Wolica Wawrzowska*, w 1577 r. *Wawrzki*, od 1674 r. *Wawrzka*, łem. *Wafka*. — Od n. os., por. *Wawrzek*, *Wawrzko* SSNO

‘Wawrzyniec’; nazwa pol. pochodzenia, na co wskazuje m.in. forma łemkowska. Forma *Wawrzki* mogła być rodowa, zaś *Wawrzka* jej późniejszym przekształceniem (nazwy wsi równe nazwom osobowym na ogół budzą wątpliwości). PaZS, StTŁ.

Wawrzowska, Wolica zob. *Wawrzka*

Węlykopolę zob. *Wielopole*

Weremień L, od 1513 r., wtedy: wola rzeczona *Weremiej*, w 1531 i 1536 r. *Hruszka*, w 1589 r. *Weremiń*, łem. *Werymiń*. — Od n. lasu *Weremin* (tak w 1519 r.), a ta zapewne od n. os., może od ruskiego imienia *Jeremiej* SSNO, ale por. też ukr. *weremja* ‘czas, pogoda’ (wtedy poprzez przezwisko). Nazwa *Hruszka* w związku z n. góry *Gruszka* (od 1519 r.), od *grusza*, *gruszka*, ukr. *hrusza*, *hruszka*, może poprzez przezwisko, por. *Grusz*, *Gruszka*, *Hruszka* SSNO. FaZS 160, 261, MaZS, StTŁ.

Werlas osada na pn. od wsi Zawóz LB. — Z dawn. *werchlas* ‘górna część lasu’ (od ukr. *werch* ‘góra’), jak n. wsi *Werchrata* położonej w górnym biegu rz. *Raty* (a *Werlas* jest położony na grzbiecie górskim).

Wernejówka S, od 1565 r., wtedy *Wiernejówka*, łem. *Wernejiwka*. — Od n. os., por. *Weremień*. FaZS 139, 264, MaZS, StTŁ.

Wetlina LB, od 1580 r., w 1589 r. *Wetlina Wielka i Mała*. — W związku z n. potoku *Wetlina* (w zapisach od XIX w., dziś *Wetlinka*), od ukr. *wetlo*, *wetlyna* ‘rodzaj wierzby’. FaZS 173–175, 265, MaZS, RiS, RuNB 152.

Węgierka zob. *Wola Wyzna*

Węgrzynowce zob. *Zboiska*

Węgrzynowskie zob. *Zboiska*

Wielka, Świątkowa zob. *Świątkowa Wielka*

Wielka, Wetlina zob. *Wetlina*

Wielka, Wierchomla zob. *Wierchomla Wielka*

Wielopole S, od 1428 r., wtedy i jeszcze w 1449 r. *Wielepole*, od 1437 r. *Wielopole*, łem. *Welykopolę*. — Pierwotnie ‘wielkie pole’, bo tu dolina Osławy się rozszerza. FaZS 150, 242, MaZS, StTŁ.

Wielopole [Górne] zob. *Smolnica*

Wielopole Smolnickie zob. *Smolnica*

Wielopolska Wola zob. *Smolnica*

Wienki niezidentyfikowana wieś k. Dąbrówki Polskiej S, od 1380 r. (w FaZS brak zapisu nazwy), w 1565 i 1577 r. *Wienkowie*, w 1629 r. *Wienki*. — Nazwa nie całkiem jasna, zapewne od n. os.; nazwa *Wienki* mogłaby być rodowa (*Wienkowie* też?). FaZS 114, 240, MaZS, StTŁ.

Wienkowie zob. *Wienki*

Wierchnia G, od 1607 r., wtedy zapis „Wirchniański sołtys”, w 1794 r. *Wierchne*, w 1886 r. *Wirchne*, w 1893 r. (SG) *Wierchnia* albo *Wirchnia*, łem. *Wirchnia*. — Od stpol. *wirzch* ‘wierzch, góra’ (ukr. *werch*); dawne pol. *ir* mamy też w formie łemkowskiej. Formy rodzaju nijakiego (*Wierchne*) mogły odnosić się do terenu (co częste), albo mieć w domyśle ukr. *seto* ‘wieś’; formy rodzaju żeńskiego (*Wierchnia*) mogły mieć w domyśle pol. *wieś*. RyB, StTŁ.

Wierchomka zob. *Wierchomla Mała*

Wierchomla Księża zob. *Wierchomla Wielka*

Wierchomla Mała NS, od 1794 r. w XIX w. też *Wirchomla Mała*, *Wierchomla*, *Wirzchomla*, łem. *Wirchimka*, gwarowe pol. *Wierchomka* lub *Wierzchomla Mała*. — Od nazwy (starszej) wsi *Wierchomli Wielkiej*. PaS, StTŁ

Wierchomla Wielka NS, od 1595 r. (w PaS brak zapisu nazwy), w 1629 r. *Wierchomla Księża*, w XIX w. *Wierchomla (Wielka)*, *Wirchomla Wielka*, *Wierzchomla*, łem. *Wirchownia* i *Werchownia*. — Por. *Wierchnia*. W nazwie łem. zachowane staropolskie *-ir-*, a także pierwotne brzmienie przyrostka *-ownia*, który tworzy nazwy miejsca; byłaby to więc ‘wieś położona w górze’, co odpowiada usytuowaniu wsi. Zmiana dawniejszego *-ownia* na *-omla* nie jest zupełnie jasna, ale jest możliwa. PaS, StTŁ.

Wieś, Średnia zob. *Terpiczów*

Wieś, Zadnia zob. *Terpiczów*

Wietrzany przysiółek w górnej części Morochowa S, od 1583 r., gwarowe *Witriany*. — Pierwotnie określenie ludzi, którzy mieszkają tam, gdzie *wiatr* (ukr. *witer*, *witor*) hula (nazwa etniczna). FaZS 152, 183, MaZS.

Więsza Telesznica zob. *Teleśnica Oszwarowa*

Wilkowyja zob. *Wółkowyja*

Wilsznia K, od 1794 r., w 1893 r. (SG) *Wilsznia Górská*, łem. *Welsznia*, *Wylsznia*. — Od *olch* (ukr. *wilcha*). RyB, StTŁ.

Wirchne zob. *Wierchnia*

Wisłoczek zob. *Wistok Wielki*

Wisłoczek S, od przełomu XIV i XV w. — najpierw *Międzyrzecze*, od 1470 r. *Wisłoczek*. — Od n. potoku *Wisłoczek* (od 1518 r.), a ta zdrobniła od n. rz. *Wistok*, której *Wisłoczek* jest dopływem. Nazwa *Międzyrzecze* nie bardzo tłumaczy się usytuowaniem wsi. FaZS 137–138, 240 260, MaZS, StTŁ.

Wistok Niżny zob. *Wistok Wielki*

Wistok Wielki S, od 1435 r. wtedy i jeszcze w 1471 r. *Wisłoczek*, od 1461 r. *Wistok*, na mapie *Wistok Wielki*, *Dolny*, *Górny*, łem. *Wyślik*, *Wislik*, *Wislik Wielkiy* (*Nyżnyj*, *Wysznyj* i *Czereszniw*). — Od n. rzeki *Wistok*, która wypływa na terenie wsi, tu też w 1361 r. wymieniono pustki *Wistockie* (rz. *Wistok* tak nazwana od *Wisty*, do której wpada). Określenia *Dolny* i *Górny* (z mapy) ewidentnie sztuczne, bo w górach stosowane są określenia *niżny* i *wyżny* (*wyszni*). Osiedle *Czereszniw* od ukr. *czereznia* ‘czereśnia’, zapewne poprzez przydomek, por. w *Wistoku* nazwisko *Czereszniak*. FaZS 137, 153, 263, MaZS, StTŁ.

Wistok Wyżny zob. *Wistok Wielki*

Witriany zob. *Wietrzany*

Woda, Biała zob. *Biała Woda*

Woda, Czarna zob. *Czarna Woda*

Wohraniwci zob. *Zboiska*

Wojkowa NS, od r. 1629 r., łem. *Wikowa*. — Od n. os.; por. *Wojek*, *Wojko* SSNO. PaS, StTŁ.

Wola zob. *Mokre*, *Wola Michowa*, *Wola Niżna*, *Wola Postołowa*, *Wola Sękowa*, *Zymbertowa Wola*

Wola Bełchowa zob. *Bełchówka*

Wola Bereszczkańska zob. *Wola Matiaszowa*

Wola Cieklińska J, od 1377 r., wtedy *Wolica*, w 1581 r. *Nowa Wola Cieklińska*, od 1680 r. *Wola Cieklińska*, łem. *Wola Ceklyńska*. — Od n. sąsiedniej wsi *Cieklin*

(a ta od n. os.), nazwa łem. jest adaptacją polskiej. Na terenie Beskidu Niskiego i Bieszczadów Zachodnich mamy wyłącznie polskie *Wole*, *Wólki*, *Wolice*, a dalej na wsch. występują już ruskie *Stobody* i *Stobódki* (tak Z. Stieber). I jedno i drugie oznaczały wsie na pewien okres zwolnione z podatków. RyB, StTŁ.

Wola Czaszyńska zob. *Brzozowiec*

Wola Głębocka zob. *Głębokie*

Wola Górecka zob. *Wola Górzeńska*

Wola Górzeńska L, od 1567 r. wtedy *Sienkowa Wola*, w 1589 i 1598 r. *Szymkowa Wola*, w 1735 r. *Wola Górecka*, od końca XVIII w. *Wola Górzeńska*. — Nazwy *Wola Górzeńska* i *Wola Górecka* od sąsiedniej wsi *Górzeńki*. *Sienkowa Wola* i *Szymkowa Wola* od n. os.: por. *Sieńko* (ruskie) i *Szymek*, *Szymko* (pol.) SSNO. FaZS 172, MaZS.

Wola Hryciowa zob. *Daliowa*

Wola Jaślińska zob. *Wola Niżna*

Wola, Klimkowa zob. *Klimkówka*

Wola Klimkowska zob. *Wólka*

Wola, Królikowa zob. *Królik Wołoski*

Wola, Królikowska zob. *Królik Wołoski*

Wola Królowa Nowa zob. *Jaszkowa*

Wola, Litwinowa zob. *Wólka*

Wola Matiaszowa L, od 1567 r., wtedy *Matiaszowa Wola*, od 1580 r. *Wola Matiaszowa*, łem. *Bereszczajska Wola*. — Od *Matiasza*, przodka rodziny Bałów, który w Sanockiem miał dobra. *Wola Bereszczańska* od sąsiedniej wsi *Bereska*. FaZS 172–173, 264, MaZS, StTŁ.

Wola, Męcina zob. *Męcina Wielka*

Wola Michowa L, od 1546 r., wtedy *Ostawa Michowa* („Mihowa”) *Wola*, w 1565 r. *Michowa* („Myowa”), w 1701 r. *Wola Smoleńska*, łem. *Wola Michowa*, *Wola Ola*. — Od *Micha* Rusina („Miho Rutenus”), syna Iwka, kniazia (sołtysa) wsi Smolnik, wymienionego w przywileju z 1546 r. (mógł to być skrót od *Michail*, ale też *Mirostaw*, *Miłostaw* itp., jednakże *h* w zapisie z 1546 r. i jego opuszczenie w 1565 r. nakazywałyby szukanie także innej etymologii). *Wola Smoleńska* od sąsiedniej wsi *Smolnik*. FaZS 157–158, 263, MaZS, StTŁ.

Wola, Mokra zob. *Mokre*

Wola, Mrochowska zob. *Mokre*

Wola, Nowa zob. *Nowa Wieś*

Wola Niżna S, od 1454 r. wtedy „Radinc” (już wówczas dawna nazwa) i *Iwanszówka*, w 1470 r. *Wola* i *Wola „Jasliczenski”* (tj. Jaślińska). w 1542 r. *Jaślińska Wola*, w XIX w. (SG) *Wola Niżna* albo *Jaślińska*, łem. *Wola Nyżnia*. — *Wola Niżna* w przeciwieństwie do położonej w górę Jasionki *Woli Wyżnej*. Nazwa „Radinc” niejasna. *Iwanszowa* od imienia sołtysa *Iwansza* Wołocha, wymienionego w dokumencie z 1454 r. Określenie *Jaślińska* od pobliskich *Jaślik*. FaZS 146, 262, MaZS, StTŁ.

Wola, Paszkowa zob. *Paszkowa Wola*

Wola, Pawłowa zob. *Głębokie*

Wola Pielgrzymowa zob. *Pielgrzymka*

Wola Piotrowa S, od 1526 r., wtedy (i w 1589 r.) *Piotrowa Wola*, łem. *Wola Petrowa*. — Od n. os.; por. *Piotr* (ukr. *Petro*), może od *Piotra* Węgra, który miał w tych stronach nadania lub od parafii św. *Piotra* w Bukowsku? FaZS 120, MaZS, StTŁ.

Wola Postołowa L, od 1436 r., wtedy *Wola*, w 1442 i jeszcze w 1589 r. *Postołowska Wola*, w 1478 r. i później (jeszcze w 1734 r.) *Postołowa Wola*. — Od n. sąsiedniej wsi *Postołów*. FaZS 163, 164, 245, MaZS, StTŁ.

Wola Postołowska zob. *Wola Postołowa*

Wola Radoszycka niezlokalizowana wieś k. Radoszyc S. W zapisie z 1610 r. — Od n. wsi *Radoszyce*. FaZS 154, MaZS.

Wola, Ralska zob. *Sawkowczyk*

Wola Sawkowa zob. *Sawkowczyk*

Wola Sękowa S, od 1493 r., wtedy wieś miała się zwać *Trębowa* (w FaZS brak zapisu nazwy), w 1532 *Simkowa Wola*, w 1589 r. *Siemkowa Wola*, łem. *Wola Syrikowa*, *Wola*. — Od n. os.; por. *Siemko* (polskie i ruskie) SSNO, dawne ukr. *Simko* ‘Symeon’ (dzisiejsza n. wsi przekreślona). FaZS 136, 260, MaZS, StTŁ.

Wola, Siemkowa zob. *Wola Sękowa*

Wola, Simkowa zob. *Wola Sękowa*

Wola Smoleńska zob. *Wola Michowa*

Wola, Sokołowa zob. *Sokołowa Wola*

Wola, Szymkowa zob. *Wola Górzeńska*

Wola, Waškowa zob. *Waškowa Wola*

Wola, Wielopolska zob. *Smolnica*

Wola Wyżna S, od 1537 r., wtedy i jeszcze w 1589 r. *Węgierka*, od 1642 r. *Wola Wyżna* (w FaZS brak zapisu nazwy), łem. *Wola Wbysznia*. — N. jasna, *Wyżna* w przeciwieństwie do starszej *Woli Niżnej*. Nazwa *Węgierka* w związku z n. potoku *Węgierka* (1589 r.), może od położenia przy granicy („od Węgier”). FaZS 148, 262, MaZS, StTŁ.

Wola Zymbertowa zob. *Zymbertowa Wola*

Wola Zymbertowska zob. *Zymbertowska Wola*

Wolica zob. *Wola Cieklińska*

Wolica S, od 1435 r., wtedy i później także „villa sancti Petri”, tj. wieś św. Piotra, a więc należąca do parafii w Bukowsku; w drugiej połowie XV w. rozróżniano dwie *Wolice*: dużą i małą względnie dolną i górną (zapisy tylko po łacinie), łem. *Wolyca*. — Nazwa *Wolica* znaczyło to samo co *wola* czy *wólka* (por. *Wola Cieklińska*). FaZS 119, MaZS, StTŁ.

Wolica Wawrzowska zob. *Wawrzka*

Wołkowyja L, od 1463 r., wtedy „de Szustwolkovye”, w zapisach 1480–1536 r. *Wilkowyja*, w 1480 r. też *Wilkowyja „Magna”* i „antiqua” (tj. Wielka i stara), od 1488 r. *Wołkowyja*, łem. *Wukowoja*, *Wołkowyja*. — Dosłownie ‘miejsce gdzie wyją wilki (ukr. wowk)’: zapewne od początku nazwy takie oznaczały po prostu ‘wygwizdów, dziura, wieś zabita deskami’. FaZS 166, 259, MaZS, RuNB 106, 176, StTŁ.

Wołkowyjka [Mała] zob. *Górzeńka*

Wołoska, Królowa zob. *Królowa Górna*

Wołoski, Królik zob. *Królik Wołoski*

Wołosate LB, od 1557 r. (w FaZS brak zapisu nazwy), w 1565 r. *Wołoszatka* („Wołoschatka”), w 1665 r. *Wołoszata*, *Wołosate*, od XIX w. *Wołosate*, bojk. *Wołosatyj*. — Dotychczasowe etymologie w związku z ukr. *wołos* ‘włos’ i *wołosatyj* ‘włochaty’ nieprzekonywujące wobec zapisów z 1565 i 1665 r. (a te w związku

z *Wołoch?*). Tamże pot. *Wołosaty(j)* albo *Wołosatka* (od XIX w.). FaZS 179, 263, MaZS, RiS, RuNB 96.

Wołosatka zob. *Wolosate*

Wołowiec G, od 1581 r., łem. *Wolowec*. — W związku z *wół*: albo od miejsca wypasu albo poprzez przezwisko (choć na Łemkowszczyźnie brak jest nazw na *-owiec* utworzonych od n. os.). RyB, StTŁ.

Wołuszowa S, od 1470 r. (wówczas „Valthoslawa, Valathoslava”, chyba n. przekrecona), w 1515 i 1589 r. *Woltoszowa*. — Od n. os.; por. w 1565 r. Iwan *Woltosz* w sąsiedniej Odrzechowej. FaZS 131, MaZS, StTŁ.

Worońków zob. *Baligród*

Wólka zob. *Doliny*

Wólka S, od 1577 r., wtedy *Wola Klimkowska*, w 1606 r. *Litwinowa Wola*, w 1654 r. *Klimkówka* (!) czyli *Litwinowa Wola*, od 1673 r. *Wólka* (jeszcze w 1676 r. *Wólka* czyli *Litwinowa Wola*), łem. *Wilka*. — N. jasna (por. *Wola Cieklińska*); określenie *Klimkowska* od pobliskiej *Klimkówki*, *Litwinowa* — od przezwiska. Zamiana *Wola* na *Wólka* świadczy zapewne o tym, że była to wieś mała. W formie łemkowskiej adaptacja nazwy polskiej do systemu gwary. FaZS 131, MaZS, StTŁ.

Wróblík Królewski K, od 1425 r., wtedy i w poł. XVI w. *Wróblík*, w 1459 r. *Targowce* („villa Regia”) czyli *Wróblík*, łem. *Worobik*. — Związek z *wróblami* może poprzez n. os., por. *Wrobl*, *Wrobel* SSNO. Określenie *Królewski* dla odróżnienia tej wsi, stanowiącej własność królewską, od *Wróblíka Szlacheckiego*. Nazwa *Targowce* (oznaczająca pierwotnie ludzi) w związku z sąsiednią wsią *Targowiska*. FaZS 129, 241, MaZS, StTŁ.

Wróblík Szlachecki K, od 1494 r., wtedy *Targowiska* czyli *Wróblík*, w 1518 r. *Targowce* czyli *Wróblík*, łem. *Worobik*. — Por. wyżej. FaZS 129, 247, MaZS, StTŁ.

Wydrne na zachód od Polany LB, od 1580 r., wtedy i w 1589 r. *Wydre*, od 1599 r. *Wydrne*. — W związku z n. potoku *Wydrne* (od XIX w.), od *wydra*, może poprzez n. os.; por. *Wydra* SSNO. Według W. Makarskiego forma *Wydre* jak *Dębe* (od *dąb*) lub od ukr. przymiotnika dzierżawczego (= pol. **wydrze*). FaZS 177, MaZS, RuNB 97.

Wysoczany S, od 1424 r. łem. *Wysoczany*. — Pierwotnie określenie ludzi mieszkających *wysoko* (por. *Nagórzany*), zapewne w stosunku do ludzi mieszkających w dolinie rzeki Oslawy. FaZS 150, MaZS, StTŁ.

Wysokie Miasto zob. *Jaśliśka*

Wysowa G, od 1438 r., wtedy „Viszow”, od 1480 r. „Vyshowa”. „Wyszowa”. „Wiszowa”, w 1634 r. *Wysowa*, w 1680 r. *Wiszowatka* (!), łem. *Wysowa*. — Od niejasnej n. os.; dawne zapisy można odczytywać jako *Wyszowa*, *Wiszowa*, *Wysowa*. Gdyby *sz* w nazwie było pierwotne, należałoby przyjąć, że to ludność polska wprowadziła do nazwy mazurzenie, tzn. zamianę *sz* na *s*. Nazwa *Wyszowatka* może tu omyłkowo (jest odrębna wieś *Wyszowatka*). RyB, StTŁ.

Wysowska, Huta zob. *Huta Wysowska*

Wyszowatka J, od 1629 r., wtedy i później „Wiszowatka”, łem. *Wyszowatka*. — Może od *wisz* ‘zarośla, sitowie, mokra łąka’, *wiszowaty* ‘porośły wiszem, mokry, nieurodzajny’ z ukr. zamianą *i* na *y*; dawna ortografia nie rozróżniała *i* i *y*, stąd jednoznaczne odczytanie starych zapisów nie jest możliwe. RyB, StTŁ.

Wyszynka niezidentyfikowana wieś k. Myscowej K, w zapisie z 1665 r. — Por. ukr. *wyszyna* ‘wzniesienie, góra’ byłoby to więc określenie wsi położonej w górze. StTŁ.

Wyźna, Wola zob. *Wola Wyźna*

Wyźna, Żernica zob. *Żernica Wyźna*

Wyźnia, Unowica zob. *Nowica*

Wyźny, Regetów zob. *Regetów*

Wyźny, Uhryń zob. *Uhryń*

Wyźny, Wisłok zob. *Wisłok Wielki*

Wyźsza, Tarnawa zob. *Tarnawa Dolna*

Wyźsze, Brunary zob. *Brunary*

Zadni Terpiczów zob. *Terpiczów*

Zadnia Wieś zob. *Terpiczów*

Zagórz S, od 1412 r., wtedy i jeszcze w 1589 r. *Zagórze*, łem. *Zahir* (*Nowyj, Staryj*), *Zahirja*. — Od położenia *za górą*; skrócenie *Zagórze* na *Zagórz* jak *Za(o)stawie* na *Zastaw*. Łem. *Zahir* jest nowsze i stanowi adaptację skróconej n. polskiej. FaZS 150, 246, MaZS, StTŁ.

Zagórze Oslawskie zob. *Ostawa*

Zahir zob. *Zagórz*

Zahiria zob. *Zagórz*

Zahoczewie L, od 1435 r., wtedy i później *Zahoczewie*, a także *Zahoczowie* i *Zahoczawie*, w 1659 r. *Zahoczewie Stare Siolo*, łem. *Załaczywja*. — Od położenia *za rzeką Hoczwią* (dziś *Hoczewka*). FaZS 165, 170, MaZS, StTŁ.

Zahutyń S, od 1410 r. (wtedy n.os. *Zautyński*, w 1412 r. *Zahutyński*), w 1427 r. i później *Zautyn*, w 1440 r. (i później, też w 1589 r., *Zahutyn*, co może trzeba czytać *Zahutyń?*), w 1472 r. *Zahutynie*. łem. *Zahutyń*, *Zahutyn*. — Od położenia *za górą Hutyn* (od 1654 r.; tamże las *Hutyn* od 1655 r.), a to od jakiejś *huty* (szkła)? Historycznie biorąc mamy tu dwie nazwy wsi: *Zahutyn* i *Zahutynie*; ta druga skrócona potem na *Zahutyń* jak *Zagórze* na *Zagórz*. Niepewność co do odczytu dawnych zapisów stąd, że ortografia przeważnie nie rozróżniała końcowych *-n* i *-ń*. Opuszczanie *h* w dawnych dokumentach znane. FaZS 115, 241, MaZS, RiBŁ 97, StTŁ.

Zastaw L, od 1432 r., wtedy i jeszcze w XIX w. (SG) *Zastawie* (w 1436 r. *Zastawice* — zapewne błąd), w 1515 r. *Zahostawie*, od 1745 r. *Zastaw*, łem. *Zastaw*. — Od położenia *za Ostawą* i z podwójnym skróceniem nazwy (por. też zmianę *Zagórze* na *Zagórz*). FaZS 163, 247, MaZS, StTŁ.

Zatwarnica LB, od 1580 r., w 1593 r. i in. *Zatwarnica*, bojk. *Zatwarnicia* — Niejasne, zapewne od jakiejś n. terenowej; por. *Twary* i *Zatwary* we wsi Stara Ropa dalej na wschód. W zapisie z 1593 r. dodane *d* pomiędzy *r* i *n*, co nieregularnie w gwarze. FaZS 178, 265, MaZS, RuNB153.

Zawadka Morochowska S., od 1567, wtedy *Zawadka*, łem. *Zawadka*. — Od *zawada* ‘(jakaś) przeszkoda’; nazwa nie całkiem jasna, choć częsta. Określenie *Morochowska* od sąsiedniego *Morochowa*. FaZS 152, MaZS, StTŁ.

Zawadka Rymanowska S, od 1483 r. (w FaZS brak zapisu nazwy), w 1487 r. *Trzcianka* (w 1526 r. „Thrzanka”, zapewne to samo), od 1589 r. *Zawadka*, łem. *Zawatka*. — Por. wyżej; określenie *Rymanowska* od pobliskiego *Rymanowa*.

- Trzcianka* to 'mała *Trzciana*' w stosunku do sąsiedniej *Trzciany* (n. zdrobniła) lub od n. potoku *Trzcianka* (1487 r.). FaZS 147, 260, MaZS., StTŁ.
- Zawoje** k. Puław S, od 1589 r. wtedy *Zawoi*, w XIX w. *Zawój*, łem. *Zawoj*, *Zawoiji*. — Zapewne pierwotnie liczba mnoga od *zawój* 'zakręt (rzeki, doliny)', a więc określenie krętej doliny. FaZS 140, MaZS, StTŁ.
- Zawój** zob. *Zawoje*
- Zawój** nad Wetlinką LB, od 1552 r. (w FaZS brak zapisu nazwy), w 1567 i 1589 r. *Zawoi* (co można by też czytać *Zawój*), od 1832 r. *Zawoj*, *Zawój* bojk. *Zawij*. — Por. wyżej. FaZS 172, 264, MaZS, StTŁ.
- Zawóz** LB, od 1498 r., wtedy *Olchowiec*, od 1530 r. *Zawóz*. — Może w związku z jakimś obsunięciem się ziemi, por. łem. *zaweźła*, *zaweźlysko* 'miejsce, gdzie się ziemia obsunęła'. *Olchowiec* od *olch*; tamże w 1519 r. wymieniony pot. *Olchowiec* albo *Olchowski*. FaZS 166, 172, 261, MaZS.
- Zboiska** S od 1398 r., wtedy i w XV w. *Boiska*, w 1402 r. *Boiszczce*, w 1589 r. *Zboiska* czyli *Hurinowce* (!), w 1775 r. *Węgrzynowce*, łem. *Zboiska* i *Wohraniwci*, pol. gwar. *Węgrzynowskie*. — Od pól *Boiszczca*, które w 1361 r. nadał Kazimierz Wielki braciom *Węgrom* Piotrowi i Pawłowi, a te może w związku z *bojem* 'walką' (w sąsiedztwie jest wieś *Pobiedno*); początkowe Z- pojawiło się wskutek fałszywej dekompozycji wyrażenia z *Boisk* → z *Zboisk*; w nazwie zmiana dawnego przedrostka *-iszczce* na *-isko*. *Hurinowce* to przekręcenie z *Uhrynowce*, a to od łem. *uhryn* 'Węgier' z ruskim przyrostkiem patronimicznym *-owce*; dokładnie to samo znaczą *Węgrzynowce* (z dawn. *Węgrzyn* 'Węgier') i noszące ślady zmian dialektalnych *Wohraniwci*. Natomiast *Węgrzynowskie* jest n. dzierżawczą. Oczywiście chodzi tu o braci *Węgrów* wymienionych w dokumencie z 1361 r. FaZS 119, MaZS, StTŁ.
- Zdynia** G, od 1437 r., łem. *Zdynia*. — Od niejasnej n. potoku *Zdynia* (od 1359 r.), przy czym dawne zapisy można czytać zarówno z początkowym Z-, jak i Ż-. RiBŁ 304, RyB, StTŁ.
- Złockie** NS, od 1629 r. (wtedy „Złoc”!), łem. *Złockie*. — Od *złota*, o którym pisze Długosz, że miało go być wiele między Milikiem a Szczawnikiem; złoto po łem. nazywa się tu również *złoto* (por. ukr. *zoloto*). PaS, StTŁ.
- Zrubowiszczce** zob. *Strubowiska*
- Zubeńsko** L, od 1549 r. — Tamże połonina *Zubieńska* (1447 r.) i pot. *Zubieński* (1565 r.). Zapewne od n. os., por. *Zub* SSNO (od ukr. *zub* 'zab'), może poprzez nazwę terenową **Zubne*, jak *Kożuszne*, *Kulaszne* (u Z. Stieberta nazwa bez objaśnienia. W. Makarski sugeruje związek z funkcją rdzenia *zqb-* w oronimii). FaZS 158–159, 263, MaZS, RiS, StTŁ.
- Zubrik** zob. *Zubrzyk*
- Zubrze** zob. *Zubrzyk*
- Zubrzyk** NS od 1547 r., wtedy i w 1589 r. *Zubrze*, od 1581 r. *Zubrzyk*, w 1673, 1674 i 1712 r. *Zubrzycka*, łem. *Zubrik*. — Od *zubr* 'zubr' (tak w ukr., spól. *zqbr*, potem *zubr*); forma *Zubrzyk* mogła pierwotnie oznaczać potok. PaS, StTŁ.
- Zwierzyń** k. Myszkwieć, LB, od 1580 r., wtedy i w 1589 r. *Zwiżenie*, ukr. — cerkiewne *Zdwyżen*. — Od ukr. *Zdwyżennia* 'Podwyższenie Krzyża Świętego', a pod tym wezwaniem jest miejscowa cerkiew (a nie od określenia terenu jak proponuje W. Makarski). Nazwa *Zwierzyń* powstała wskutek nieporozumienia i przekręcenia właściwej nazwy. FaZS 175, MaZS.

- Zymbertowa Wola** zapewne dzisiejsza górna część Niebieszczan S (w zapisach w XV–XVII w.), od 1449 r., a wtedy *Wola*, w 1450 r. *Zymbertowa*, potem *Zymbirtowa Wola*, *Zibenwirtowa*, *Zambartowa*. — Od n. os.; por. w XV w. w sąsiednim Jaćmierzu, Prusieku i Sanoku *Zybinwirt*, *Zibenwirt*, *Zymbiert* (z niem.). FaZS 119, MaZS.
- Zymbertowska Wola** k. Zymbertowej Woli, dziś nie istnieje S, w zapisie z 1735 r., wtedy *Zembertowska Wola*. — Od n. wsi *Zymbertowa Wola*. FaZS 119, MaZS.
- Zyndranowa** K, od 1523 r. wtedy *Zindramowa*, potem *Zindranowa*, *Zyndranowa*. *Zendranów*, łem. *Dzyndranowa*, *Zandranowa*, *Zyndranowa*. — Od n. os.; por. *Zydran*, *Zyndran* SSNO (z niem.; dokument z 1399 r. wymienia *Zyndrama* z *Jasiela*). RyB, StTŁ.
- Żabianka** wieś zaginiona w dorzeczu Osławicy lub Wisłoka S, w zapisie z 1565 r. — Zapewne od n. os.; por. *Żaba* SSNO. FaZS 160.
- Żdynia** zob. *Zdynia*
- Żegiestów** NS, od 1575 r. łem. *Żegestiw*. — Od n. os.; por. *Żegost* SSNO. PaS, StTŁ.
- Żerdenka** L, od 1552 r. wtedy *Żerdynka*, od 1589 r. *Żerdenka*, łem. *Żerdynka*. — Od n. potoku *Żerdeńka* (od 1511 r.), a ta (zdrobniła) od n. potoku *Żernica* (por. *Żernica*). FaZS 170, MaZS, RiS, StTŁ.
- Żernica Niżna** L, od 1480 r., w 1511 r. rozróżniano już *Żernicę* „Inferior” (Niżną) czyli „Maior” (Większą) i „Superior” (Wyżną), łem. *Żernycia*. — Pierwotnie zapewne **Żerdnica*, na co wskazuje nazwa sąsiedniej wsi *Żerdenka*, od jakichś *żerdzi*. Tamże pot. *Żernica* (od 1511 r.), może n. potoku pierwotna. FaZS 165, 170, 262, MaZS, RiS, StTŁ.
- Żernica Wyżna** zob. *Żernica Niżna*
- Żołobek** LB, od 1580 r., bojk. *Żołobok*. — Od położenia w głębokiej dolinie; por. ukr. *żolob* 'żłób, rowek, ściek'. FaZS 177, MaZS, RuNB 118.
- Żubracze** L, od 1552 r., wtedy i później *Zubracze*, łem. *Zubrjaczij*. — Od ukr. *zubr* 'zubr' (por. *Zubrzyk*), a właściwie od ukr. przymiotnika *zubriaczij* 'zubrzy', por. też n.os. (ruską) *Zubr* SSNO. FaZS 172, 265, MaZS, StTŁ.
- Żydiwskie** zob. *Żydowskie*
- Żydowce** zob. *Żydowskie*
- Żydowskie** J, od 1418 r., wtedy *Żydowce*, w 1436 r. *Żydówka*, w 1581 r. i 1680 r. *Żydowsko*, od 1765 r. *Żydowskie*, łem. *Żydiwskyj*, *Żydiwsk(i)e*. — Od n. os.; por. *Żyd* SSNO. Nazwa *Żydowce* patronimiczna (z ruskim przyrostkiem *-owce*), nazwy *Żydówka*, *Żydowskie* — dzierżawcze. RyB, StTŁ.
- Żydówka** zob. *Żydowskie*

VI. Z ANTROPONIMII ŁEMKOWSKIEJ

Antroponimia łemkowska czeka na pełne opracowanie. Dziś dysponujemy zaledwie drobnymi przyczynkami, w druku znajduje się monografia E. Wolnicz-Pawłowskiej o imiennictwie osobowym łemkowskim na tle imiennictwa sąsiednich gwar polskich i słowackich oraz S. Pańcio o antroponimii łemkowskiej końca XVIII i początku XIX w. Ostatnio I. Krasowski opublikował nazwiska Łemków galicyjskich, tzn. z terenów na północ od Karpat, zawartych w Metryce Józefińskiej (częściowo w Metryce Franciszkańskiej) z końca XVIII w. z bardzo zwięzłym komentarzem, wymagającym jednak szeregu uzupełnień i korekt (uwzględnił on także tereny gwar nadszańskich i zachodniobojkowskich, a więc spoza dialektu łemkowskiego), przed ostatnią wojną A. Bartoszek ogłosił wykaz tych nazwisk łemkowskich, które uznał za polskie.

1. Nazwiska łemkowskie

Proces formowania się nazwisk, tzn. stałych, dziedziczonych elementów systemu nazewnictwa, rozpoczął się u chłopów gdzieś w XVI w., a zakończył w XIX i XX. Stwierdzenie to należy jednak traktować bardzo szeroko: „stałość”, „niezmiennność” w XVI w. (a także i później, jeszcze w XIX w.) mogła oznaczać tylko związek z podstawą, a więc ta sama osoba mogła być określana od imienia ojca jako *Kłymiw*, *Kłymowiat*, *Kłymowycz*, *Kłyma* (lub *Kłymiw*) *syn*. Współczesne nazwisko nie ma wariantów (np. *Kłymowiat*), co jednak wcale nie wyklucza lokalnego nazywania osoby noszącej to nazwisko w inny sposób, np. określeniem odojcowskim (np. *Iwaniak*, *Kłymiak*) czy przezwiskiem, np. *Horbań*, *Gambal* itp. Jeśli mówimy o zakończeniu procesu formowania się nazwisk chłopskich, to mamy na myśli nazwisko oficjalne, zapisywane w księgach cerkiewnych czy gminnych (urzędów stanu cywilnego). Tymczasem w żywej mowie ludowej równolegle może istnieć „nazwisko” nieoficjalne, potoczne, też przechodzące z ojca na syna (o ile mi wiadomo, takich badań systemowych na Łemkowszczyźnie jeszcze nie prowadzono).

W niniejszym szkicu wykorzystuję osiemnastowieczne materiały z pracy I. Krasowskiego; warto tu dodać, że Autor stwierdził występowanie wielu z nich także dzisiaj. Niektóre nazwiska cytuję za wykazem A. Bartoszuka. Zapisy podaję w postaci oryginalnej, za I. Krasowskim podaję liczbę rodzin o tym samym nazwisku.

a. Nazwiska równe wyrazom pospolitym i własnym

Są tu nazwiska przejęte z wyrazów pospolitych, niederywowane sufiksalnie (czasami mówi się o derywacji semantycznej). Mamy tu nazwiska przezwiskowe, równe nazwom roślin i zwierząt, np. *Hrab* i *Grab*, *Jawir*, *Smerek*, *Szkwir* (od nazwy modrzewia), *Sływa*, *Cebula*, *Bodak*, *Łoboda*, *Baran* (24 rodziny), *Byk*, *Cap* (44 rodziny), *Chudoba*, *Koń*, *Wepryk*, *Żuber*, *Medwid*, *Wowk*, *Wołk* i *Wilk* (razem 32 rodziny), *Lys*, *Lisica*, *Patkań*, *Zajac* (20 rodzin), *Kril* (jeśli to od *kril* ‘królik’, 18 rodzin), *Krolik* i *Krulik*, *Krot* (ale jest i *Kiertyczak*, ściślej nawiązujący do nazwy kreta *kiertycia* itp.),

Tchir (10 rodzin), *Jastrzemb* i *Astrab*, *Kruk*, *Sokoł*, *Soroka* i *Sroka* (razem 15 rodzin), *Sowa*, *Soyka*, *Szpak* i *Szpiak* (37 rodzin), *Ziamba*, *Zozula*, *Kwoka*, *Kogut* i *Kochut* (zamiast *Kohut*), *Kurey*, *Kurycia*, *Husak* i *Husar*, *Holub*, *Perhacz*, *Kliszcz*, *Szarszoń*, *Zmij*, *Mucha*, także *Barna* (51 rodzin! — od *barna* ‘byk brązowej sierści z czarną mordą itp.’), równe nazwom części ciała (zapewne charakterystycznych dla tego, kogo tak określano), np. *Czerep*, *Warga*, *Żaba*, *Paluch*, *Pelech*, *Ratycia*, może *Dzindzio*, tu też należą nazwiska tworzone od gotowych już wyrazów pospolitych, takie, jak *Chromy*, *Dyki*, *Miły*, *Nieczysty*, *Czarny*, *Żułty*, *Mały*, *Wetyki*, *Malec*, *Kurwa*, *Piecuch*, *Żywan*, a najprawdopodobniej także *Bilas* (14 rodzin), *Gambal* (zapewne od *gambal* ‘człowiek z wielką gębą’), *Nosal*, *Uchal*, *Zubal*, *Slipak*, *Krywonos*, *Staruch*, *Czuły* (czuła oznacza owcę bez uszu), *Darmoid*, określenia związane z innymi cechami, np. *Bogacz*, *Hołota* (zapewne ‘biedak’), *Spiwak*, *Stohnacz*, *Murdza* (od ‘brudny’?), może *Pyrzcz*.

Nazwiska utworzone od nazw narzędzi i innych przedmiotów, a także od określeń jedzenia również musiały się kiedyś kojarzyć z osobą, którą tak nazwano, np. *Baniak*, *Besaga*, *Gieleta*, *Kapeluch*, *Krysa* (jeśli to od ronda kapelusza czy brzegów miski), *Maczuga*, *Nogawica*, *Huńka*, *Wujasz*, *Warycha*, *Kyczka* (od *kyczka* ‘snopek do poszycia dachu’), *Kimak* (zapewne od *kymak* ‘pień’), *Kołyaska*, *Koszar*, *Opalka*, *Motyka*, *Socha*, *Palica* i *Pałka*, *Duda*, *Smoła*, *Barszcz*, *Kołbasa* i *Kielbasa*, *Krupa*, *Naleśnik*, *Pirog*, *Jucha*, *Kistelica*, *Smetana*, *Steranka* (i *Styranka*, 23 rodziny), *Bryndza* (14 rodzin), *Urda*, *Dziama*; zwróćmy uwagę, że *dziama* oznacza też ‘kogoś rozlazłego, niewydarzonego’.

Również na podstawie jakichś skojarzeń powstały nazwiska związane ze zjawiskami przyrody jak *Grad*, *Moroz*, *Pluta*, *Ślota* (18 rodzin).

Mamy tu całą grupę określeń od zawodów czy funkcji, np. *Bacza*, *Juhas*, *Owczar*, *Pastuch*, *Pastyr* (może też *Wołoch*), *Błanar*, *Drotar*, *Kowal* (56 rodzin), *Kołodej*, *Kotlarz*, *Kuchar*, *Kupiec*, *Kusznir*, *Młynarz*, *Mielnik* (40 rodzin), *Olejar*, *Tkacz*, *Szweć* i *Szwiec*, *Ślusarz*, *Krawec* (15 rodzin), *Wijt*, *Softys* (18 rodzin), *Birosz*, *Dziak*, *Kościelnik*, *Kościelnik*, *Starosta* (od *starosty* weselnego), *Dziad*, *Wajda*, może *Opryszok* i *Opryszko* (choć te mogą być przezwiskowe). Oczywiście nazwiska *Biskup* czy *Władyka* (od *władyka* ‘biskup’), *Car*, *Jezuita*, *Kapitan*, *Kasztelan*, *Sudia*, *Szlachta*, *Szlachtycz* nadano na zasadzie jakichś skojarzeń.

Stosunki rodzinne oddają nazwiska *Dytyncza*, *Jedynak*, *Kopila*, *Kopylcio* itp., *Sierota*, *Tatyk* i *Tatuško*, *Prystasz* (31 rodzin) i *Nowak* (‘ten, który przyszedł do wsi, wzenił się’), *Chodowaniec*, *Wychowaniec*.

Określenia etniczne trzeba interpretować w różny sposób: *Mazur*, *Polak* czy *Lach* mogą oznaczać Polaka, tak jak *Rusyn* (49 rodzin). *Rusnak* oznaczają Rusina — Łemka (mogło to być określenie nadane czy zapisane przez pisarza Polaka, gdy na pytanie „jak Cię nazywają?” odpowiadający podał swe określenie etniczne), natomiast *Węgryn*, *Węgrzyn* najprawdopodobniej oznaczał Łemka przybyłego z Leluchowa czy Dubnego. *Madiara* czy *Magiera* oraz *Uhrzyn* określały zapewne Łemka ze Słowacji (wówczas — z Węgier). Określenie *Cygan* odniesiemy najpewniej do grupy przezwiskowej już to ze względu na wygląd, już to ze względu na przypisywane Cyganom cechy charakteru, choć może tu chodzić o autentycznego Cygana, wrosłego w środowisko. Natomiast na zasadzie jakichś skojarzeń czy wędrówek nazwano kogoś *Kozak* (24 rodziny!), *Litwin*, *Moskal* (11 rodzin!), *Moskwa*, *Tatar*, *Tatarzyn*, *Turok*, *Szwed* (10 rodzin!).

Zapewne z gotowych już określeń mieszkańców wsi powstały nazwiska: *Astryabski, Baluciański, Brunarski, Hańczowski, Karlicki, Komaniecki, Krynicki* (25 rodzin), *Labowski, Leszczyński, Nerebecki* (od *Nehrebka*), *Nowicki, Odrzechowski, Wernejowski, Wistocki* (23 rodziny), *Wysowski, Zawoyski, Zubrzycki, Żegiestowski*, a także *Deszniak, Żdyniak, Tychanin* i *Tychanicz*. Tu też należą inne określenia od miejsca zamieszkania, jak *Potoczny, Zawodniak* i *Zapotoczny, Bereżny* (zapewne od *bereh* 'góra'), *Horbowy, Horniak, Nahurny, Podgórski* i *Zagórski, Dolinski, Zaleski* i *Leśny*. Może od miejsca zamieszkania użyto nazw *Kiczera* (częsta nazwa góry), *Zwir*.

Jest też grupa nazwisk, których związek z osobą pozornie wydaje się niezrozumiały, ale mogły one być nadane np. od wyrazów często przez danego człowieka używanych, por. tu *Figiel* czy *Heraus*.

Pewną osobliwość stanowią nazwiska równe imionom, np. *Ambroz, Andrasz, Artym, Bartko, Bogusz, Choma* (21 rodzin, w postaci *Homyk* 16 rodzin, *Chomiak* — 37 rodzin itd.), *Czuryło, Daniło, Demian, Denis, Fedor, Fil* (19 rodzin), *Hawryło* (8 rodzin, ale razem z derywatami 49 rodzin), *Hnat* (także *Gnat*), *Hryn, Hryc, Gmitro* i *Mitro* (od *Dymitr*), *Karol, Kirpan* (jeśli zamiast *Kiprian*), *Kiryk, Kondrat* (17 rodzin) i *Kundrat, Kost, Kuryło, Kuźma* (12 rodzin), *Lazar* i *Łazor, Lech* (8 rodzin), *Lukacz, Łukasio, Makar, Marko* (7 rodzin, ale derywaty *Markowicz* i *Markiewicz* — 21 rodzin, derywat *Marczak* — 20 rodzin), *Moysey, Mykita, Nester, Nestor* i *Nescior* (razem 13 rodzin), *Oleksa, Ostaf* i *Ostach, Osyf, Pilip* i *Filip, Stecz* (= *Stec*), *Taras, Truchan* (12 rodzin), *Warchoł* (23 rodziny), *Wasył, Zydor*, mogą one występować także w postaci zdrobniałej, np. *Andreyko, Benio, Dancio, Fedorko, Fedio* i *Fecio, Gmiterko, Hań, Iwanko, Iwasz, Wasko, Ilcio, Ilasz, Jacio, Jacus, Janko, Jurko, Kostyk* i *Kościk* (25 rodzin), *Kuncio, Kuryłko, Kuryś, Kuziemko, Kuzio, Łazurko, Łazio, Leszko, Łuczka* i *Łuczko* (razem 19 rodzin), *Macio, Michalcio, Misio* i *Miśko* (o ile nie od *misia* 'niedźwiedzia'), *Ostafcio, Paszko* i *Pawłuś, Petrunio* i *Piech, Steczko, Tymko* i *Tymcio, Wacko* (= *Lacko*), *Wasyłko, Waynko* (= *Wańko*), *Zynio*. Mamy tu też nieliczne stare imiona niecerkiewne, jak *Fal* (10 rodzin), *Kochan* (18 rodzin), *Milan* (*Mylan* — 16 rodzin, imię częste na Słowacji). Forma *Dragan, Drahan* (24 rodziny) nawiązuje do imion południowosłowiańskich (tu przyszło zapewne z kolonizacją wołoską), formy *Ferenc* (16 rodzin) i *Isztwan* są pochodzenia węgierskiego, *Fric* i *Frycz* (stara forma) — niemieckiego.

b. Formacje dopełniaczowe

Szereg nazwisk występuje w postaci dopełniacza od imienia lub innego określenia ojca, np. *Karpa, Makara, Dudy, Terebaki*, w dawnym zapisie *Hrysz Iwana* (S. Pańcio wynotowała 150 nazwisk dopełniaczowych). Należą tu też formacje na *-at*, omówione niżej.

c. Nazwiska utworzone za pomocą przyrostków

Drugą grupę stanowią nazwiska derywowane sufiksalnie, tzn. utworzone za pomocą przyrostków. Tu przeważają formacje patronimiczne, tzn. określające osobę przez wskazanie na ojca. Zajmijmy się najpierw formacjami przymiotnikowymi. Mamy tu, niezbyt liczne, nazwiska na *-iw* (w momencie zapisywania, tj. przy końcu XVIII w. być może brzmiące na niektórych terenach jeszcze jak *-iŭw, -uw*, stąd możliwy zapis — niekoniecznie polonizujący — przez *-ow, -ów*), jak *Adamow, Działow, Fedoriw,*

Gnatow, Hnatkiw, Hnatyw, Hryciw, Hryckiw, Ilkow, Illow, Iwanow, Jurków, Koniow, Kostiw i *Kościov, Kowalow, Łuków, Maximów, Matwijew, Michalciov, Pankow, Pawłow, Pilipow, Piotrow, Popow, Tymkiw, Wasiov, Wasylkow, Wasylow, Woytow*; u tematów na *-a* i na *-at* może wystąpić wariant tego przyrostka (allomorfy) w postaci *-yn* (*-in*): *Homczyn* (od *Chomka* 'Tomasz'), *Hromczatyn, Kociatyn, Sawczyn, Tymczatyn*, choć por. wyżej *Illow* (od *Iliia*), *Łuków* (od *Łuka*). Przyrostek *-yn* (*-in*) dodawany jest też w przypadku tworzenia derywatów od określeń żon na *-ycha* (są to nazwiska na *-yszyn/-iszyn*), np. *Andryiszyn, Baliszyn, Czorniszyn, Dańczyszyn, Demczyszyn, Dmitryszyn* (*Gmitryszyn*), *Dudyszyn, Feciszyn, Fedoryszyn, Feszczyszyn, Hnatyszyn, Hrycyszyn, Iwanyszyn, Iwanczyszyn, Jacyszyn, Jurczyszyn, Kmieczyszyn, Kostyszyn, Lataniszyn, Łazoryszyn, Lenczyszyn, Makaryszyn, Marczyszyn, Michaliszyn, Niemczyszyn, Olexiszyn, Panczyszyn, Petryszyn, Polaczyszyn, Ryczyszyn, Sauczyszyn, Semaniszyn, Skrobaliszyn, Tymczyszyn, Wasyliszyn, Waszczyszyn*, od określeń żon na *-ka*, np. *Iwanczyn, Mazurczyn, Stefanczyn*, oraz od określeń żon na *-ania*, np. *Łuczkanin, Styszkanin, Wowkanyn*.

Chyba należą tu też niektóre nazwiska na *-ski/-cki*, np. *Kumicki* (por. nazwiska *Kumcio* i *Kumczyk*) oraz na *-owski*, np. *Kocylowski* (por. nazwisko *Kocyła*), *Kuryłowski, Zaniowski*, może też *Thustowski*.

Z formacji rzeczownikowych trzeba wymienić patronimy na *-owycz/-ewycz/-ycz* (formy na *-ow-* dochodzą w zasadzie do podstaw twardych męskich, formy na *-ew-* dochodzą do podstaw miękkich męskich, wariant *-ycz* występuje przy podstawach męskich i żeńskich na *-a*, w większości od określeń kobiet na *-ania*, ale zasada ta nie jest przeprowadzona konsekwentnie), np. *Adamowicz, Baranowicz, Czumanowicz, Daniłowicz, Demianowicz, Demkowicz, Dwidowicz, Fałatowicz, Fundałowicz* (por. nazwisko *Fundała*), *Grabowicz, Halkowicz, Hnatkowicz, Honowicz, Jankowicz, Jurkowicz, Klimowicz, Klinkowicz, Kostowicz, Machnowicz, Maykowicz, Markowicz, Nawarowicz, Nesterowicz, Olexowicz, Pankowicz, Pepkowicz, Petrykowicz, Popowicz* (48 rodzin), *Sabatowicz, Sandowicz, Semankowicz, Sembratowicz, Senkowicz, Truchanowicz, Waycowicz, Warchałowicz, Wengrynowicz, Wojtowicz, Wołoszynowicz, Alexiewicz, Boczniewicz, Butkiewicz, Buczniewicz, Danczakiewicz, Dankiewicz, Galewicz, Gryniewicz, Halkiewicz, Haniewicz, Hatalewicz, Karsniewicz, Konasiewicz, Konkiewicz, Kowalkiewicz, Kreślewicz, Lipkiewicz, Markiewicz, Michniewicz, Oleśniewicz, Semetkiewicz, Steciewicz, Tarasiewicz, Wasylkiewicz, Złatykiewicz, Bayganicz, Bekanicz, Berechanicz, Bykanicz, Chowanicz, Demianicz, Dowganicz, Dubkanicz, Dudycz* (*Dudzicz*), *Feszkanicz, Gieletkanicz, Głuchanicz, Gryszkanycz, Haluszkanicz, Herbycz, Hoydycz, Hulanicz, Hulicz* (*Gulicz*), *Jaremycz, Jackanycz, Jewicz, Kalinicz, Kawulicz, Kogutanicz, Kotulicz, Krystynicz, Ksenicz, Kuźmicz, Lesieganicz, Łuczkanicz, Łyskanicz, Mackanicz* (11 rodzin), *Maczkowicz, Makarycz* (por. nazwisko *Makara*), *Obuchanicz, Ochnicz, Olenicz* (10 rodzin), *Onuszkanicz, Orenicz, Packanycz, Paranicz, Piroganicz, Połumachanicz, Rydzanicz, Siwanicz, Siwulicz, Sliwkanicz, Smerekanicz, Sorokanicz, Szewkienicz* (por. szewkynia 'krawcowa'), *Tyszkanicz, Welikanycz*; nazwisko *Kisylicz* zostało zrobione zapewne od podstawy na *-yło*. Nazwiska *Bawolicz, Kowalicz, Maychrycz, Milanicz, Sokolicz* zostały zrobione najpewniej od podstaw męskich. Nazwisko *Szlachtycz* pochodzi albo od nazwiska *Szlachta*, albo od *szlachtycz* 'szlachcic'.

Wiele nazwisk utworzono za pomocą patronimicznych przyrostków *-'ak, -yk, -miej -uk*, wyjątkowo tylko (i to na wschodzie badanego obszaru) *-enko*, dochodzą-

cych przeważnie (lecz nie wyłącznie) do imion męskich, choć podstawę stanowić może i inne nazwisko i imię żeńskie. Być może w niektórych przypadkach mamy też rozszerzony przyrostek *-czak* i *-czyk*. Wszystkie one były pierwotnie zdrobniałe, stąd też nie można wykluczyć, że jakieś nazwisko na *-'ak*, *-yk*, *-uk* powtarza zdrobniałą formę imienia. Przykładów na *-'ak*, a także na *-yk* jest tak wiele, że możliwy jest tylko skromny ich wybór; naumyślnie podano więcej form na niektóre litery, by tę wielość nazwisk łatwiej było sobie wyobrazić. Oto garść przykładów patronimików na *-ak* (*-czak?*): *Adamczak* (od *Adamko*, *Adamcza*), *Adamiak* (od *Adam*), *Adzimiak*, *Andryczak* (od *Andrejko*, *Andrejczka*), *Arendziak*, *Artymiak*, *Babczak*, *Babiak*, *Balak*, *Bałuszczak*, *Baraniak*, *Barniak*, *Bawolak*, *Betelak*, *Bobak* (21 rodzin, por. nazwisko *Bob*), *Bonczak* (por. nazwisko *Bonk*), *Borczaak*, *Chymczak*, *Chimiak*, *Cydylak*, *Czeperak*, *Danilak*, *Dańczak*, *Dawidziak*, *Deciak*, *Drobczak*, *Drozdiak*, *Dubiak*, *Dudak*, *Dziumbelak*, *Fedak* (14 rodzin), *Fedczak*, *Fediak*, *Fedorak*, *Fedorczak*, *Ferenczak*, *Filak*, *Filipiak*, *Franczak*, *Gmitrak*, *Gresiak*, *Groziak*, *Gryndziak*, *Halczak*, *Hałuszczak*, *Hawrylak* (29 rodzin), *Hawrylczak*, *Hawryszak*, *Hnatyszak*, *Holjutiak* (por. nazwisko *Holuta*), *Chomiak*, *Chomzak*, *Hopciak*, *Hoszak*, *Hrabczak*, *Hrycak*, *Hrywiak*, *Hrywniak* (por. nazwisko *Grywna*), *Hubiak*, *Huńczak*, *Ilczak*, *Iwanczak*, *Jurczak*, *Kadylak*, *Kaliniak*, *Kaniak*, *Karpiak*, *Krawczak*, *Kurylak*, *Małuszczak*, *Mykytiak*, *Nesterak*, *Obuszczak*, *Oniszczak*, *Pastyrak*, *Pawelczak*, *Pirczak*, *Pliszczak*, *Prociak*, *Prokopczak*, *Pryndziak*, *Pyszniak*, *Repczak*, *Romanczak*, *Romaniak*, *Russyniak*, *Ruszczak*, *Rybczak*, *Sawczak*, *Sawiniak*, *Semanczak*, *Semaniak*, *Skrobulak*, *Sowiak*, *Stanczak*, *Staszczak*, *Stecak*, *Stupak*, *Styrańczak*, *Swistak* (od nazwiska *Swist*), *Sydorak*, *Szopiak*, *Szulak*, *Szwayczak*, *Szymczak*, *Tymczak*, *Waydak*, *Wakierak*, *Warcholak*, *Wojciak*, *Wolczak*, *Woroniak*, *Wozniczak* (por. nazwisko *Woznica*), *Zanowlak*, *Zięciak*.

Wydaje się, że nazwisko *Kołodziejczak* zostało urobione od nazwiska *Kołodziej* za pomocą przyrostka *-czak*.

Mamy też nazwiska na *-ak* od imion kobiecych i określeń kobiet zamężnych, np. *Czerepaniak*, *Handziak*, *Kopczyszak*, *Xeniak*, *Lazoryszczak*, *Leszczyszak*, *Marusiak*, *Maruszczaak*, *Oryniak*, *Orszulak*, *Paraniak*, *Paraszczak*, od określeń kobiet mogły być utworzone też niektóre nazwiska wymienione wyżej, w szczególności zakończone na *-czak*, np. nazwisko *Fedorczak* mogło zostać urobione zarówno od *Fedorko* (zdrobnienie od *Fedor*, trudniej przyjąć tu za podstawę zdrobnienie *Fedorcza*, bo formacje na *-'a*, *-cza*, popularne dawniej, już w XVIII w. są na Łemkowszczyźnie wyjątkowe), jak i od *Fedorka* ('żona *Fedora*'). Przykłady nazwisk na *-yk* (*-czyk?*): *Adamczyk* (od *Adamko*, *Adamcza*), *Adamik*, *Aftanczyk*, *Antonik*, *Babyczek*, *Baganik*, *Baranik*, *Barnik*, *Barnudziak*, *Basik*, *Bawolik*, *Bendyk*, *Bodaczek*, *Bogaczek* (por. nazwisko *Bogacz*), *Brechunik*, *Burciak*, *Buryk* (por. nazwisko *Bury*), *Capik* (12 rodzin), *Chłopik*, *Chomyk*, *Chromik*, *Chwalik*, *Cymbalik*, *Czarnik*, *Czulik*, *Demianczyk*, *Dmitryk* i *Gmyterczyk*, *Dohannczyk*, *Dudyk*, *Dziadyk*, *Gambalik*, *Gburyk* (por. nazwisko *Gburra*), *Gruszczek*, *Halendyk*, *Hatalik*, *Hawrytyk*, *Hiczak* (por. nazwisko *Hyczka*, *Hiczka*), *Hnatyk*, *Honczyk*, *Hrynik*, *Iwanczyk*, *Iwanik*, *Juhasik*, *Juryk*, *Kohutyk*, *Kondratyk*, *Kostyk* i *Kościk*, *Lewczyk*, *Mazuryk*, *Maximik*, *Mikityk*, *Pawlik*, *Petryk* (30 rodzin), *Prokopczyk*, *Romanczyk*, *Sasyk*, *Semaszyk*, *Semenik*, *Stanisławczyk*, *Sydoryk*, *Tkaczek*, *Tchoryk*, *Tragarczyk*, *Walantyk* (por. nazwisko *Walanta*), *Warcholik*, *Wasiewicz*, *Watralik* (por. nazwisko *Watrak*), *Wawryk*, *Wojcik*, *Ziatyk*, *Zubik*. Wydaje się, że nazwiska *Kowalczyk* (31 rodzin), *Tokarczyk*, *Winiarczyk* zostały urobione od nazwisk *Kowal*, *Winiar* za pomocą przyrostka *-czyk*.

Przykłady nielicznych (ale występujących na całym terenie) nazwisk na *-uk*: *Baluk* (por. nazwisko *Bal*), *Doroszczuk*, *Hawryluk*, *Maszcziuk*, *Sawczuk*, *Szczerbiuk*,

Przykłady nazwisk na *-enko* (nieliczne, we wsch. części badanego obszaru): *Bobenko*, *Fedorenko*, *Hrycenko*, *Iwanenko* i *Iwaneyko* (zapewne z *Iwanienko*), *Wanienko*, *Zelenko*.

Nie wiadomo, czy przyrostek *ko* też tworzył patronimika, czy tylko formy zdrobniałe, por. *Hnatko*, *Hnatuszko*, *Hrycko*, *Iwanko*, *Iwanuszko* i wiele innych.

Rzadkie już formacje patronimiczne na *-'a* i *-'at* (*-owiat*, *-owlat*), np. *Dytyncza*, *Antonczak*, *Bełewiat*, *Chrapcza*, *Jankowiat*, *Machowiat*, *Marchowlat*, *Senkowiak*, *Solomuncza*, *Stecewiat*, może też *Kopcza* (21 rodzin) i *Danczaty* grupują się głównie na wschodniej Łemkowszczyźnie i na pograniczu łemkowsko-bojkowskim, choć dawniej były obficie reprezentowane na całym obszarze; widać to na przykładzie formacji na *-at-yn* (por. wyżej). Formacje na *-a* mają odmianę rzeczownikową, natomiast formacje na *-at* są nieodmienne i strukturalnie należą do tworów dopełniaczowych (zob. wyżej).

Znacznie mniej jest formacji niepatronimicznych. I tak mamy tu nazwy mieszkańców, np. *Dolinski*, *Beskidniak*, *Debrak* i *Debrzak*, *Zatylak*, *Zawodniak*, może *Górnik*, a trudno tu odróżnić nazwiska utworzone „specjalnie” od takich, które zostały wzięte z gotowych już wyrazów pospolitych (jak np. *Zdynczak* od nazwy wsi *Zdynia*, por. też wyżej uwagi o nazwiskach niederywowanych).

Trochę jest tu przezwisk, jak *Sarakun*, *Skrobała*, *Wirgala*, *Stohnacz*, *Hordosz*.

Nieliczne są przezwiskowe złożenia, jak *Bolibrzuch*, *Łapikurka*, *Melidupa*, *Skozczypiec*, *Szumilas*, *Szostopalec*. Nieliczne są też formacje utworzone od wyrazów pospolitych typu *Kaczurko*, *Żołudko* i *Żatudko*, *Krupej*, *Lupej*, *Łubasz*, *Masłej* (od *kaczur*, *żołudok*, *krupa*, *łupa*, *masło*, *łaba*).

d. Nazwiska utworzone od imion i określeń kobiet

Nazwiska utworzone od imion kobiecych i określeń kobiet przedstawiono wyżej. Przypomnijmy, że chodzi tu o nazwiska na *-yszyn*, np. *Wasylyszyn* (od **Wasylicha*), *Smerekanicz* (od **Smerekania*), *Kseniak* (od *Ksenia*), może o typ *Fedorczak* (od **Fedorka*). Zwraca uwagę duża ilość takich określeń, co może się wiązać ze znaczeniem kobiet-matek w czasie, gdy mężczyźni-ojcowie szli na roboty poza wsią, np. podczas żniw. Bez zbadania ksiąg metrykalnych i in. trudno stwierdzić w jakim procencie nazwiska te pochodzą od określeń wdów.

e. Pochodzenie nazwisk łemkowskich

Wśród nazwisk łemkowskich większość stanowią nazwiska rodzime. Trochę jest nazwisk z elementami polskimi, np. *Gambal* (od łem. *gamba* 'gęba', a to z pol.), *Gońca*, *Macek* (od pol. im. *Maciek*).

Elementy słowackie mamy w nazwiskach *Barna* (od łem. *barna* 'byk brązowej maści', a to z węg. poprzez śl.), *Juhas* (z węg. poprzez śl.), *Ondrej*, *Blanar*.

Elementy węgierskie — prócz tych, które tkwią w niektórych nazwiskach bezpośrednio przejętych ze słowackiego — mamy też w *Isztwan*, *Ferenc*, *Gabor*, *Kyral* i in.

Elementy niemieckie wystąpiły w takich nazwiskach, jak *Fajfer*, *Fogler*, *Gilar*, *Ginsla*, *Hamer*, *Lachman*, *Lajtar* i in.

Elementy rumuńskie mamy w nazwiskach *Dziama, Drahan i Dragan* (razem 24 rodziny) i in., *Negryło* (z rum. *négru* 'czarny').

W każdym przypadku trzeba odróżnić zapożyczenie imienia (nazwiska), np. *Dziurdzio, Gabor, Macek* od zapożyczenia wyrazu pospolitego, które użyto w funkcji nazwiska. np. *Dziama, Juhas*.

2. Określenia kobiet zamężnych

W czasie badań dialektologicznych na Łemkowszczyźnie prowadzonych w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych w kilkunastu wsiach zapisałem dodatkowo szereg odmęzowskich określeń kobiet. Z kolei E. Wolnicz-Pawłowska wynotowała ze źródeł XVI–XIX w. dawniej używane określenia. Zebrany materiał współczesny jest zbyt szczupły, by na jego podstawie można było przedstawiać system, niemniej jednak daje on ogólną orientację w tym zakresie.

Wydaje się, że powszechnie możliwy był i jest typ na *-owa*, np. *Fenna Iwanowa żona, Hadzimowa żona, Derewianikowa* itd. Typ ten szerzy się ostatnio pod wpływem oficjalnego słowackiego czy też zwyczajowego małopolskiego systemu nazewniczego, toteż na zapytanie informatorzy często podają takie właśnie formy. Za to w swobodnej rozmowie można usłyszeć formy inne. Tak więc nieraz notowałem formy oboczne, np. *Bojkowa i Bojkania, Czuszkowa i Czuskania, Husariowa i Husarania, Lukowyczowa i Lukowyczka* — od *Bojko, Czuszka, Husar, Lukowycz*. Tym nie mniej dobre informatorki w Szaryskim Jastrabiu, które wymieniły szereg form z sufiksami rzeczownikowymi, siebie określiły jedynie za pomocą form na *-owa*: *Firerowa, Krawczikowa, Sowiczowa*. Wahania znajdujemy już w zapisach z XVII w., w których wystąpiły m.in. *Anna Dudzicha* vel *Anna Dudzina, Oryna Petrenczowa* vel *Petranczicha*.

Obocznie mogą występować także (choć znacznie rzadziej) rzeczownikowe formacje sufiksalne, np. *Gablania* — *Gabłycha, Kowalicha* — *Kowalka, Madzejka* — *Madzejicha, Niestorania* — *Niestorycha, Pristaszania* — *Pristaszka* od *Gabło, Kowal, Madzej, Niestor, Pristasz*.

Najczęstsze a zarazem najbardziej typowe są formacje z przyrostkiem *-ania*, np. *Bartkania, Bojczikania, Bojiwkania, Chomkania, Chowancania, Cuckania, Czornianiania, Falatkania, Fedoszania, Figlania, Gabłania, Geletkania, Gołyczania, Gyndania, Hawrilania, Hricania, Kawczakania, Kiciurania, Krywkania, Łazorczikania, Macekania, Mackania, Malikania, Osuchania, Pejkania, Petrykania, Pristaszania, Pyłpania, Pyszniakania, Strukania, Suszkania, Szestakania, Szymachania, Turczakania, Wargania* od *Bartko, Bojczik, Bojiwka, Chomka, Chowaniec, Cucko, Czorniak, Falatek, Fedosz, Figiel, Gabło, Geletka, Gołycz, Gynda, Hawrila, Hric, Kawczak, Kiciura, Krywko, Łazorczik, Macek, Macko, Malik, Osuch, Pejko, Petryk, Pristasz, Pyłyp, Pyszniak, Struk, Suszko, Szestak, Szymacha, Turczak, Warga*. Za najbardziej typowe uznamy je dlatego, że w zasadzie poza Łemkowszczyzną można je spotkać tylko w sąsiednich gwarach ukraińskich na Zakarpaciu.

Dosyć częsty jest przyrostek *-ka*, np. *Demkowiczka, Dudziczka, Dupejka, Dziubinka, Dzoniczka, Gładiszka, Gulaszka, Guzejka, Kataniczka, Kowaczka, Krajniczka, Krasonka, Luteranka, Markowiczka, Maruszczaczka, Maturka, Nesteraczka, Szczepaniczka, Szcześniaczka, Taticzka, Żolobaniczka* od *Demkowicz, Dudzik, Dupej, Dziubina, Dzonicz, Gładisz, Gulasz, Guzej, Katanik, Kowacz, Krajniak, Krason*,

Luteran, Markowicz, Maruszczał, Matura, Nesterak, Szczepan, Szcześniak, Taticz, Żolobanicz.

Nierzadko spotykamy też przyrostek *-ycha*, np. *Barnycha, Czeginicha, Dźurbi-cha, Karłycha, Kopylczycha, Kydałycha, Niestoricha, Peregrynycha, Smetanicha, Stebilicha, Stopycha, Wancycha* od *Barna, Czegin, Dźurba, Do Karla, Kopylec, Kydala, Niestor, Peregryn, Smetana, Stebila, Stopa, Wanca*.

Od nazwisk męskich na *-skij* forma żeńska ma w zasadzie postać na *-ska*, np. *Kurimska, Smelnicka* od *Kurimski, Smelnicki*, podobnie od innych przymiotników, np. *Ruda* od *Rudy*, ale zanotowałem też *Prohinskania* od *Prohinskyj*.

Przyrostek *-ula* udało mi się zapisać tylko w gwarach pogranicza łemkowsko-bojkowskiego na Słowacji: *Seńkula* od *Seńko*.

Z zapisów dawniejszych E. Wolnicz-Pawłowska wynotowała jeszcze kilka określeń z przyrostkiem *-anka*, niewątpliwie odnoszących się do żon, np. *Bratyczanka, Burcianka, Fedoryczanka* od *Bratyczak, Burć, Federyga*.

Większość przyrostków tworzących określenia kobiet zamężnych spotykamy także w wyrazach pospolitych, np. *-ania* mamy w *teściania* 'teściowa', *rakania* 'samica raka', *rogania* 'rogata owca' i in., jednakże takich rzeczowników jest niewiele. Z przyrostkiem *-ka* regularnie występują nazwy żon od rzeczowników określających zawody, np. *bodnar'ka, mlinar'ka, rychtar'ka, stolarka, szołtyska* od *bodnar', mlinar', rychtar', stolar, szołtys*. Przyrostek *-ula* występuje (w zapisach I. Werchrańskiego) w kilku wyrazach żeńskich, jak *babrula* 'kobieta, która źle gospodaruje', *labula* 'plotkarka', *srajduła*, sam zapisałem *diakula* 'żona diaka'.

Omówione tu przyrostki, tworzące odmęzowskie określenia kobiet w większości używane były również już w XVII w. i wcześniej. E. Wolnicz-Pawłowska wskazała — głównie na podstawie materiałów z XVII i XVIII w. — na dużą frekwencję określeń z przyrostkiem *-owa* (około 40% wszystkich zapisów), na znaczny udział określeń z przyrostkiem *-ka* i *-ycha*, a na niewielki udział określeń z przyrostkiem *-anka* (w moim materiale współczesnym brak jest takich zapisów), na niewielki udział określeń z przyrostkiem *-ania*, na znikomy udział określeń z przyrostkiem *-yna* (np. *Gulina, Ksenina*, zapewne od *Gula, Ksenia*, ale także *Makaryszyna* od podstawy męskiej; w moim materiale brak, widocznie stare formy na *-yna* od rzeczowników na *-a* zostały zastąpione przez formy z uogólnionym przyrostkiem *-owa*), znikomy udział określeń z przyrostkiem *-owna* i *-a* (np. *Bosakowna* obok *Bosakowa* od *Bosak, Cyrgonia* od *Cyrgoń*; w moim materiale brak); określeń z *-ula* tam nie zanotowano. Okazało się, że w końcu XVIII — na początku XIX w. w różnych częściach Łemkowszczyzny północnej można wyraźnie zaobserwować różną frekwencję poszczególnych przyrostków; w szczególności za charakterystyczną należałoby uznać rosnącą ze wschodu na zachód frekwencję określeń z przyrostkiem *-ka* i malejącą z przyrostkiem *-ycha* (określenia z przyrostkiem *-ka* wystąpiły tylko w części zachodniej). Niestety nie potrafimy powiedzieć nic pewnego na temat chronologii i szerzenia się poszczególnych przyrostków.

Przyrostek *-ka* w funkcji tworzenia nazw żon łączy obszar łemkowski z gwarami polskimi i słowackimi, przyrostek *-ania* — z gwarami słowackimi (tu też należy szukać źródła ekspansji tych formacji), przyrostek *-ycha* — z pozostałymi gwarami ukraińskimi (przy czym *-ka* mamy także w gwarach ukraińskich na styku z polskimi, a *-icha* w gwarach polskich i słowackich na styku z gwarami ukraińskimi).

VII. SŁOWNICZEK NAZWISK ŁEMKOWSKICH

W Słowniczku przedstawiono wybrane nazwiska łemkowskie, głównie za pracą I. Krasowskiego (tam też znaleźć można lokalizację nazwisk, tu podawanie miejsca występowania nazwiska ograniczono do jednej tylko wsi). Chodziło mi nie o przedstawienie pełnego zasobu nazwisk (co ze względu na ograniczenie miejsca nie byłoby możliwe), lecz o pokazanie zasad ich tworzenia; byłyby to swego rodzaju ilustracja dla poprzedniego rozdziału. W etymologii starano się pokazać przede wszystkim bezpośrednią podstawę nazwiska; przy nazwiskach dwuznacznych i niejasnych zastosowano formułę „w związku z...”. Formy hasłowe utworzono na podobnych zasadach, jak hasła w Słowniczku łemkowskim (wyżej); tu jednak zrezygnowano z uwzględnienia litery ы, poza tym unifikacja pisowni w przypadku nazw własnych nie zawsze jest możliwa. Po hasle kursywą podano zapis źródłowy. Gwiazdka * sygnalizuje formę niezaświadczoną w badanym materiale (rekonstruowaną). Liczbę rodzin podano za I. Krasowskim (od 10 rodzin wzwyż), pamiętać jednak trzeba, że autor ten przytacza dane także spoza obszaru łemkowskiego (z terenów tzw. gwary nadsańskiej).

Skróty nazw miejscowości przedstawiono w Wykazie skrótów. Inne skróty: im. — imię, łem. — łemkowski, matr. — matronimik (od określenia matki), nazw. — nazwisko, patr. — patronimik (forma odojcowska), pol. — polski, ukr. — ukraiński, zdr. — zdobnienie, zdrobniały (i pieścizotliwy), zgr. — zgrubienie, zgrubiały.

Adamczak Tyl. i in. — Od zdr. im. *Adamko*, *Adamcza*, a to od im. *Adam*, por. też nazw. *Adam*.

Adamczyk Smer. i in. — Zob. wyżej.

Adamiak Ber. i in. — Zob. wyżej.

Adamow Kw. — Zob. wyżej.

Adamyk: *Adamik* Mał. i in. — Zob. wyżej.

Adamowycz: *Adamowicz* Ban. — Zob. wyżej.

Adzimiak: *Adzimiak* Lesz. — W związku z *adzymka* ‘placek z mąki owsianej itp.’.

Ambroz Roz.W. — Od im. *Ambroz* ‘Ambroży’.

Andracz Ban. — Od im. *Andrij* ‘Andrzej’.

Andrasz Ban. — Zob. wyżej.

Andrejczak Iz. — Od im. lub. nazw. *Andrejko* (zob.).

Andrejko, Andrijko: *Andreyko*, *Andryiko* Musz., Rad. i in. — Zob. *Andracz*.

Andrejczyn Smer. — Od im. lub. nazw. *Andrejko* (zob.).

Andryjczyn Przyb. — Matr. od **Andryjcha* ‘żona Andryja’.

Andrycz Blech. — Patr. od skróconego im. *Andrij*.

Andruch Wis.W. — Forma zgr. od im. *Andrij*.

Andruszko Oż. (?) i in. — Forma zdr. (patr.?) od im. (nazw.?) *Andruch*.

Arđan Źyd. i in. — Od łem. *Arđan* ‘Jordan (święto Trzech Króli)’.

Astriab Wys. i in. — Od łem. *astriab* ‘jastrząb’.

Astriabski Pol.NS. — Od łem. nazwy wsi Jastrzębik: *Astriabik*.

Babczak Kot. i in. — Zob. *Babiak*.

Babej Blech. i in. — W związku z *baba* ‘matka ojca lub matki’.

Babejczyk Dub. — Od zdr. im. *Babejko* lub od patr. **Babejczca*, zob. *Babej*.

Babiak Mał. i in. (27 rodzin). — Od nazw. **Baba* lub od *baba* (zob. *Babej*).

Bacza Kost. — Od łem. *bacza* ‘starszy pasterz owiec, znachor’ (a to z węg. poprzez ślc.).

Bakalar Brun. i in. — Zapewne od określenia nauczyciela.

Bal Bes. i in. (9 rodzin, w pow. sanockim i leskim). — Od im. *Baltazar* (?), tamże miał swe posiadłości ród Bałów–Sasów.

Balak Iz. — Patr. od im. *Bal* (zob.).

Bałwan: *Bałwan* Olch. — Zapewne od przezwiska.

Bałuciański Zaw.R. — Od n. wsi *Bałucianka*.

Bandurczak Beł. — Od przezwiska **Bandurka*, **Bandurcza*, a to od łemk. *bandurka* ‘ziemiak’.

Banicki Mał. — Od n. wsi *Banica*.

Baran Zd. i in. (24 rodziny). — Od przezwiska, w związku z *baran* ‘ts.’.

Baraniak Wier. — Patr. od nazw. *Baran* (zob.).

Baranowycz: *Baranowicz* Hańcz. — Patr. od nazw. *Baran* (zob.).

Barna Woł. i in. (51 rodzin). — Od łem. *barna* ‘byk brązowej maści’ (a to z węg. przez ślc.).

Barniak Kunk. — Patr. od nazw. *Barna* (zob.).

Barniat Mor. — Patr. od nazw. *Barna*.

Barnowski Barn. i in. — Od n. wsi *Barnowiec*.

Bartko Uś. — Od im. *Bartko* (imię częste też wśród Słowaków), a to od pol. im. *Bartłomiej* (zob. *Bartosz*).

Bartosz Wojk. i in. — Od (pol.) im. *Bartosz* ‘Bartłomiej’ (zob. *Bartko*).

Basałyga Staw. i in. — Od przezwiska, por. pol. *basałyk*.

Bazar Mokr. — Od ukr. *bazar* ‘targ’ (wyraz na Łemkowszczyźnie nie znany, więc zapewne od słowa używanego przez kogoś).

Bazarnyk: *Bazarnik* Woł. i in. — Zapewne patr. od *Bazar* (zob.).

Bereżny Zaw.R. — Zapewne od łem. *bereh* ‘góra, stok góry’.

Besaga Rad. — Od łem. *besahy* ‘juki na konia’.

Beskidniak Mysc. — Od *Beskid* ‘góry na granicy’, a więc ‘człowiek spod Beskidu’.

Białowodzki Biał.W. — Od n. wsi *Biała Woda*.

Bieguniak Pęt. i in. — Patr. od *Biegun* (zob. *Bihun*).

Bihun i **Biegun** Ban. — Przewiskowe od *bihty* ‘biec’.

Bilak Wis.W. i in. — Od *bihty* lub od nazw. *Bihty* (zob.).

Biliczniański i **Bieliczniański** Iz. — Od n. wsi *Bieliczne*, łem. *Biliczne*.

Biłuszak Czyst. — Od przezwiska **Biłuch* lub określenia żony **Biłucha*, zob. *Bihty*.

Bihty Czer. — Od *bihty* ‘biały’, zapewne od jasnych włosów.

Binczarowski Biel. i in., także **Bowcarowski** NWŚ. — Od n. wsi *Binczarowa*, łem. *Bowcariowa*.

Birosz Przyb. — Od połudn. łem. *birosz* ‘wójt’ (a to z węg.).

Błanar Kryn. — Od łem. *błanar* ‘szklarz’.

Błycha Zyndr. i in. — Od łem. *błycha* ‘pchła’.

Bocian Sur. — Od łem. *bocian* 'ts.'.
Bodak Bart. i in. — Od *bodak* 'oset'.
Bodaczyk Waw. — Patr. od nazw. *Bodak* (zob.).
Bogacz Sur. — Nazwa jasna, może zam. *bohacz* 'ts.'.
Bogaczyk Karl. i in. — Patr. od nazw. *Bogacz* (zob.).
Bojko: *Boyko* Moch. i in. (13 rodzin). — Niejasne, por. nazwę sąsiedniej grupy etnograficznej *Bojkowie* (zapewne od często używanej cząstki *boj-je*).
Bolibrzuch Wierch. — Przezviskowe.
Borczak Wis.W. — Patr. od zdr. **Borko*, a to od im. *Borys*.
Bortniak Iz. i in. — Zapewne od łem. nazwy wsi Bartne: *Bortne*.
Boruch i **Borusz** Szkl. — Od im. *Borys*.
Boryk Swierż. — Zapewne patr. od im. lub nazw. *Borys*.
Borys Czacz. i in. (11 rodzin). — Od im. *Borys*.
Borysiewicz Bart. — Patr. od im. lub nazw. *Borys*.
Bowcarowski zob. *Binczarowski*.
Brandobor Bod. — Zapewne od jakiejś nazwy ziemniaków, por. łem. *bandurka*, huculskie *baraburka* itp., a te w związku z Branderburgią.
Bratyk Zub. — Od zdr. *bratyk*, a to od *brat*.
Bryliński Iz. i in. — Od nazwy wsi *Brylińce*.
Bryła Mysc. — Od łem. *bryła* 'płaski (duży) kamień'.
Bryndza Mysc. i in. (14 rodzin). — Od łem. *bryndza*, *brindzia* 'świeży ser owczy' (a to z rum.).
Buk N.Wś. — Od nazwy drzewa *buk*.
Bukan Mysc. — Od nazwy drzewa *buk*.
Byskup: *Biskup* Moch. i in. (11 rodzin).

Cap Odrz. i in. (44 rodziny). — Od *cap* 'cap (samiec kozy)'.
Capko Szcz. i in. — Zdr. (patr.?) od *Cap* (zob.).
Capok Kr. — Zdr. (patr.?) od *Cap* (zob.).
Capyk: *Capik* Odrz. i in. (12 rodzin). — Patr. od *Cap* (zob.).
Car Kom. i in. — Od *car* 'cesarz'.
Caryk Kost. — Patr. od *Car* (zob.).
Cekliniak Kunk. — Od n. wsi *Cieklin* (pol. gwar. *Ceklin*, łem. *Ceklyn*).
Chałupa Rzep. — Od pol. *chałupa*.
Chanas: *Hanas* Przeg. i in. (15 rodzin). — Zdr. od im. *Chań* (zob.).
Chań: *Hań* Woł. i in. — Zdr. od im. *Charyton*.
Charczak Rych. — Patr. od **Charko*, a to od im. *Charyton*.
Chodża Bart. — Od *chodyty* 'chodzić' (jak ukr. dial. *chodżaj*) lub od orientального *chodża* 'pan, gospodarz'.
Choma Łos. i in. (21 rodzin). — Od im. *Choma* 'Tomasz'.
Chomiak Andr. i in. (77 rodzin). — Patr. od *Choma* (zob.).
Chomka Kom. i in. — Zdr. od *Choma* (zob.).
Chomko Wisłocz. — Zdr. (patr.?) od *Choma* (zob.).
Chomyk: *Homyk*, *Homik* (16 rodzin). — Patr. od *Choma* (zob.).
Chopta (i *Hopta*). — Od ukr. dial. *chopta* 'chwast'.
Chowanec Bedn. i in. (21 rodzin). — Od *chowanec* 'wychowanek, przybrane dziecko'.

Chromy Rzep. — Od *chromyj* 'chromy, kulawy'.
Chromyk Męc. — Patr. od *Chromy* (zob.).
Chudoba Bedn. i in. — Od łem. *chudoba* 'bydło'.
Chwała Bedn. — Niejasne czy wprost od pol. *chwata* czy od im. *Chwalistaw*, *Chwalimir* itp.
Chwałyk: *Chwalik* Bart. — Patr. od *Chwata* (zob.).
Chwostyk Desz. — Od *chwist* 'ogon' lub patr. od **Chwist*.
Cidyłak i **Cydylak** Biel. — Patr. od *Cidyło* (zob.).
Cidyło i **Cydyło** Czarn. — Od *cidyło* 'torba płócienna'.
Compel Staw. — Od *compel* 'sopel'.
Czarnonoga Rych. — Nazwa jasna.
Czerep Musz. — Od *czerep* 'czaszka'.
Czopiak Ciech. — Patr. od **Czip* lub **Czop*, a to od *czopa* (w beczce).
Czopyk: *Czopik* Kom. i in. — Patr. od **Czip* lub **Czop* (zob. *Czopiak*).
Czornyj Mysc. — Od *czornyj* 'czarny'.
Czornyszyn: *Czorniszyn* Zaw.R. — Matr. od **Czornycha* 'żona Czornego' (zob. *Czornyj*).
Czuper Kw. — Od (ukr.) *czuper* 'czub (na głowie)'.
Czuryło i **Czuryła** Oż. i in. — Od im. *Czuryło* 'Cyryl'.
Czyżmar Oż. — Od określenia człowieka, wyrabiającego *ciżmy* 'buty z cholewami' (połudn.łem.).

Dalniak Iz. — Dwuznaczne: określenie mieszkańca mieszkającego *dalej* lub patr. od **Dalnyj*.
Danylak (i *Danilak*) Ciech. i in. — Patr. od *Danyło*.
Danyło Kłop. — Od im. *Danyło* 'Daniel'.
Danyłowycz Łos. i in. — Patr. od *Danyło* (zob.).
Dawyd: *Dawid* Hyr. i in. — Od im. *Dawyd* 'Dawid'.
Dawydiak: *Dawidziak* Dar. — Patr. od *Dawyd* (zob.).
Demczak Ban. i in. — Patr. od *Demko* (zob.).
Demczaryk Smer. — Patr. od **Demczar*, a to zgr. od *Demko*.
Demczur Rzep. i in. — Zgr. od *Demko* (zob.).
Demczyszyn Pęt. — Matr. od **Demczycha* 'żona Demka' (zob. *Demko*).
Demian Kost. — Od im. *Demian*.
Demianowycz: *Demianowicz* Śniet. i in. — Patr. od *Demian*.
Demianycz: *Demianicz* Zd. — Patr. od *Demian*.
Demko Bes. i in. — Zdr. od *Demian*.
Democzko Pęt. — Zdr. (patr.?) od *Demko* (zob.).
Dmyterczyk: *Gmyterczyk* NWś. — Patr. od *Dmyterko* (zob.).
Dmyterko: *Gmiterko* Reg. — Zdr. od *Dmytro* (zob.).
Dmytrak: *Gmitrak*, *Gmitrzak*. — Patr. od *Dmytro* (zob.).
Dmytro: *Gmitro* i *Mitro* Sien. i in. — Od im. *Dmytro* z charakterystyczną łem. zmianą *dm-* na *gm-*.
Dmytryk: *Dmitryk*, *Gmitryk*, *Mytryk* Sien. i in. — Patr. od *Dmytro*.
Dmytryszyn: *Dmitryszyn*, *Gmitryszyn* Barw. i in. — Od **Dmytrycha* 'żona Dmytra', (zob. *Dmytro*).

Dowganiec Rad. — Matr. od **Dowgania* 'żona człowieka o nazwisku **Dowgyj*, **Dowhyj*', a to od *dowhyj* 'długi'.
Drotar, Drutar, Druciarz Brun. i in. — Od *drotar* 'druciarz (wędrowny rzemieślnik naprawiający naczynia za pomocą drutu)'.
Drutar, Druciarz zob. *Drotar*.
Dubec Flor. — Zdr. od **Dub*, a to od *dub* 'dąb'.
Duda Bog. i in. (18 rodzin). — Zapewne od *dudy* 'ts.'.
Dudara Msz. — Zapewne od określenia dudziarza.
Dudiak (i *Dudziak*) Ber. i in. — Patr. od *Duda*.
Dudyk Ban. — Patr. od *Duda* (zob.).
Dzdzzel Wistocz. — Niejasne, może od pol. *dziedzioł*?
Dziak Sur. i in. — Od łem. *dziak* 'diak'.
Dziakow Przyb. — Patr. od *Dziak* (zob.).
Dziubak Reg. i in. (19 rodzin). — Od łem. *dziubak* 'dziób' (a to z pol.).

Fal Hyr. i in. — Zdr. od dawn. im. *Falistaw, Falimir* (= *Chwalistaw, Chwalimir*) itp.
Fałatowycz: *Fałatowicz* Wis.W. i in. — Patr. od **Fałat*, a to od *fałat* 'kawalek' (w łem. z węg. poprzez śl.).
Fececzko: *Fecieczko* Reg. — Zdr. (patr.?) od *Fecko* (zob. *Fecko*).
Fecenko Karl. i in. — Patr. od **Fec*, a to zapewne od *Fedor* (zob. *Fedak*).
Feciak Biał.W. — Patr. od **Fec* (zob. *Fecenko*).
Fecio Wis.W. — Zdr. od *Fec, Fedor* (zob. *Fedak*).
Feciuch Smer. i in. — Zdr. (zgr.?) od **Fec, *Fecio* (zob. *Fecenko*).
Fecula Zyndr. i in. — Zdr. (zgr.?) od **Fec* (zob. *Fecenko*).
Fecko Wis.W. — Zdr. (patr.?) od **Fec* (zob. *Fecenko*).
Fedak Msz. i in. (14 rodzin). — Patr. od **Fed*, a to od *Fedor* 'Teodor'.
Fedaś: *Fedas* Zyndr. — Zdr. od *Fedor* (zob. *Fedak*).
Fedio i Fedzio Bes. i in. — Zdr. od *Fedor* (zob. *Fedak*).
Fedkanycz: *Fedkanicz* Czyst. — Matr. od **Fedkania* 'żona Fedka' (zob. *Fedak*).
Fedorczak Moch. i in. (16 rodzin). — Patr. od *Fedorko* (zob. *Fedak*).
Fedorenko Wis.W. i in. — Patr. od *Fedor* (zob. *Fedak*).
Fedorko i Fedurko Gład. i in. — Zdr. (patr.?) od *Fedor* (zob. *Fedak*).
Fedorowski Uś. — (Patr.?) od *Fedor* (zob. *Fedak*).
Fedoryga Biał.W. — Zgr. od *Fedor* (zob. *Fedak*).
Fedoryszyn Rad. i in. — Matr. od **Fedorycha* 'żona Fedora' (zob. *Fedak*).
Fenio Mokr. i in. — Zdr. od *Fedor* (zob.).
Fenio Przyb. i in. — Zdr. (patr.). od *Fenio* (zob.).
Ferenc Wys. i in. (16 rodzin). — Od (węg.) im. *Ferenc* 'Franciszek'.
Fesz Kot. — Zapewne zdr. od *Fedor* (zob. *Fedak*).
Feszko Łos. — Zdr. (patr.?) od *Fesz* (zob.).
Figiel Kryn. — Od łem. *figiel* 'żart', a to z pol.
Fil Woł. i in. (10 rodzin). — Zdr. od *Filip* czy *Filemon*.
Filipiak NWś. — Patr. od im. *Fityp* (a to z pol. im. *Filip*).
Florek Mac. — Zdr. od (pol.) im. *Florian*.
Franciak Blech. — Patr. od im. **Francio*, a to od *Franko* 'Franciszek'.
Fudżak Kot. — Patr. od **Fuga* (zob. *Fugas*).
Fugas Biał.W. — Por. (połudn.) łem. *fuga* 'rowek w goncie'.

Gabor Zyndr. — Od węg. im. *Gabor*.
Gajda Rad. i in. — Od *gajda, gajdy* 'dudy'.
Gajdosz: *Gaydoż* Reg. i in. — Od określenia dudarza, zob. *Gajda*.
Gambal Kw. i in. — Przewiskowe od *gambal* 'człowiek z dużą gębą' (od łem. *gamba* 'gęba'. a to z pol.).
Gambała Jasz. — Przewiskowe, zob. *Gambal*.
Gambałyk: *Gambalik* Czarn. — Patr. od *Gambal* lub *Gambała* (zob.).
Geleta: *Geleta, Gieleta* Ban. i in. — Od *geleta* 'naczynie do dojenia, beczka na ser itp.' (a to z rum.).
Geletka: *Geletka* Radoc. — Zdr. od *Geleta* (zob.).
Geletkanycz: *Geletkanicz* Turz. — Matr. od **Geletkania*, a to od *Geletka* (zob.).
Gembała Bog. — Zob. *Gambała*.
Gmitro, Gmitterko itp. zob. *Dmytro, Dmyterko* itp.
Gnat zob. *Hnat*.
Gnatowycz: *Gnatowicz* (może trzeba czytać *Hnatowycz*?) Andr. i in. — Patr. od *Gnat* (*Hnat*? — zob.).
Gwoźdź Łab. — Od pol. *gwóźdź*.

Hałuszczak Gład. i in. — Patr. od *Hałuszka* (zob.).
Hałuszka Wys. i in. — Od *hałuszka* 'kluska'.
Hałuskanycz: *Hałuskanicz* Man. — Matr. od **Hałuskania* 'żona Hałuszki' (zob. *Hałuszka*).
Haraus itp. Hańcz. i in. (14 rodzin). — Przewiskowe (przedrzeźniające?) od niem. *heraus!* 'precz!'.
Hawrylak Żyd. i in. (29 rodzin). — Patr. od *Hawryło* (zob.).
Hawrylczak Andr. — Patr. od *Hawryło* (zob.).
Hawryluk Bincz. — Patr. od *Hawryło* (zob.).
Hawryłko Bielicz. — Zdr. od im. *Hawryło* (zob.).
Hawryło Staw. i in. — Od im. *Hawryło* 'Gabriel'.
Hawrysz Oż. i in. — Zdr. od im. *Hawryło* (zob.).
Hawryszak Ban. — Patr. od *Hawrysz* (zob.).
Hnat (i *Gnat*) Kost. i in. — Od im. *Hnat* 'Ignacy'.
Hnatkiw Rad. — Patr. od *Hnatko* (zob.).
Hnatko Wis.W. i in. — Zdr. od *Hnat* (zob.).
Hnatkowycz: *Hnatkowicz* Żeg. — Patr. od *Hnatko* (zob.).
Hnatyk: *Hnatyk, Hnacik* itp. Odr. i in. — Patr. od *Hnat* (zob.).
Hnatyszak Wierch. — Matr. od **Hnatycha* 'żona Hnata'.
Hnatyszyn Wys. i in. — Matr. od **Hnatycha* 'żona Hnata'.
Hołota Tok. — Przewiskowe od *hołota* 'biedak (?)'.
Hołowacz Andr. i in. — Przewiskowe od *hołowacz* 'człowiek z wielką głową'.
Horb Bart. i in. — Przewiskowe od *horb* 'garb'.
Horniak (i *Górniak*) Andr. i in. — Od określenia mieszkańca górnej części wsi lub od określenia mieszkańca gór.
Hryc Uś. i in. — Od *Hryhorij* 'Grzegorz'.
Hryceniak Szcz. — Patr. od **Hrycenia* (a to patr. od *Hryc*, zob.).
Hrycenko Przyb. i in. — Patr. od *Hryc* (zob.).
Hryciw Wysocz. i in. — Patr. od *Hryc* (zob.).

Hrycyk Bał. i in. — Patr. od *Hryc* (zob.).
Hryćko Zag. i in. — Zdr. od *Hryc* (zob.).
Hrynio Bes. — Zdr. od *Hryń* (zob.).
Hryń (i *Gryń*) Rzep. i in. (11 rodzin). — Od *Hryhorij* 'Grzegorz'.
Hryńko Hyr. i in. — Zdr. od *Hryń* (zob.).
Hudak Smer. i in. (12 rodzin). — Od (połudn.) łem. *hudak* 'muzykant'.
Huniak Śniet. — Patr. od **Hunia*, a to od *hunia* 'rodzaj kurtki'.
Huńczak Ban. i in. — Patr. od *Huniak* (zob.).
Huńczaryk Smer. — Patr. od **huńczar* 'człowiek wyrabiający hunie'.
Huńka Hyr. i in. — Od *huńka*, zdr. od *hunia* (zob. *Huniak*).
Husak Zag. i in. — Od *husak* 'gąsior'.
Husar Dal. i in. — Od *husar* 'gąsior'.
Husaryk Hałb. — Patr. od *Husar* (zob.).

Ilczak Śniet. — Patr. od *Ilko*, zob. *Ilkow*.
Ilczyszyn Wis.W. — Matr. od **Ilczycha* 'żona Ilka' (zob. *Ilkow*).
Ilkow Kost. i in. — Patr. od nazw. lub im. *Ilko*, a to od *Ilia* 'Eliasz'.
Isztwan Reg. — Od węg. im. *Isztwan* 'Stefan'.
Iwanczak N.Wś. — Patr. od *Iwanko* (zob.).
Iwanczyk Uś. i in. — Patr. od *Iwanko* (zob.).
Iwanko Wis.W. i in. — Zdr. od im. *Iwan*.
Iwanych: *Iwanicz* Andrż. i in. — Patr. od im. *Iwan*.
Iwanyk Piel. — Patr. od im. *Iwan*.
Iwasz Andrż. — Zdr. od im. *Iwan*.

Jaceczko Barw. — Od im. *Jacko*, a to od *Jakiw* 'Jakub'.
Jacewycz: *Jacewicz* Gład. i in. — Od im. *Jacio* (zob.).
Jaciak (i *Jacak*) Mac. — Patr. od *Jacio* (zob.).
Jacio Czyst. — Zdr. od *Jakiw* 'Jakub'.
Jackanycz Musz. i in. — Matr. od **Jackania* 'żona Jacka' (zob. *Jaceczko*).
Jacura Zaw.R. — Zgr. od *Jakiw* (zob. *Jacio*).
Jahodniak: *Jachodniak* WolaW. — W związku z *jahoda* 'jagoda'.
Jakymyk: *Jakimik* Msz. — Patr. od im. *Jakym* 'Joachim'.
Jarosz Żyd. i in. — Zdr. od im. *Jarofej* (*Jerofij*).
Jaroszko Rad. — Zdr. (patr?) od *Jarosz* (zob.).
Jedynak Zd. i in. (14 rodzin). — Od **jedynak* 'ts.'.
Jendruszko Oż. (?) i in. — Forma zdr. (patr.?) od im. **Jendruch* (z pol. *Jędrzej*).
Jezuita Zyndr. — Od *jezuita*, na podstawie jakiegoś skojarzenia.
Jucha Blech. — Od łem. *jucha* 'zupa (z owoców)'.
Juhas Wisłocz. — Od łem. *juhas* 'pasterz owiec' (a to z węg. poprzez ślc.).
Juhasyk: *Juhasik* Żeg. — Patr. od *Juhas* (zob.).
Jurcio Wierch. — Zdr. od *Jurij* 'Jerzy'.
Jureczak Wierch. i in. — (Patr.) od *Jurko* (zob. *Juryk*).
Jurkowski Wierch. i in. — (Patr.) od *Jurko* (zob. *Juryk*).
Jurkowycz: *Jurkowicz* Mysc. i in. — Patr. od *Jurko* (zob. *Juryk*).
Juryk (i *Jerzyk*) Łos. — Od *Jurko*, a to zdr. od *Jurij* 'Jerzy'.

Kaczurko Bes. — Od *kaczur* 'kaczor'.
Kałyniak: *Kaliniak* Jast. — Patr. od nazw. **Kałyna*, a to od *kałyna* 'kalina'.
Kania Msz. i in. — Zapewne od nazwy ptaka *kania* 'ts.'.
Kapeluch Wis.W. i in. — Od *kapeluch* 'kapelusz'.
Kaprał Odrz. i in. — Zapewne od *kaprał* 'stopień wojskowy'.
Karp Pol.NS i in. — Od nazwy ryby.
Karpiak Biał.W. — Patr. od *Karp* (zob.).
Kazimirczyk Tyl. — Patr. od im. **Kazimirko*, a to od pol. im. *Kazimierz*.
Kiczera Kłop. — Od jakiejś *kiczery*, tzn. góry, zwykle porosłej lasem (dziś tylko jako nazwa własna).
Kierpczar Lel. — Od określenia człowieka wyrabiającego *kierpce*.
Kit i **Kot** Gład. i in. (26 rodzin). — Od *kit* 'kot'.
Klimkowski Pęt. — Od nazwy wsi *Klimkówka*.
Kliszcz Brun. — Od *kliszcz* 'kleszcz (m.in. u owiec)'.
Kłym: *Klim* Msz. i in. — Od im. *Kłym*, a to od *Klymentij* 'Klemens'.
Kłymunda Wis.W. i in. — Zgr. od *Kłym* (zob.).
Kochan Odrz. i in. (18 rodzin). — Od dawn. słowiańskiego im. *Kochan*.
Kocur (i *Kocor*) Flor. i in. (13 rodzin). — Od *kocur* 'ts.'.
Kogut itp. zob. *Kohut* itp.
Kogutanicz Łup. — Matr. od *Kogutania* 'żona Koguta'.
Kohut i **Kogut** Żyd. i in. (15 rodzin). — Od *kohut* 'kogut'.
Kohutiak i **Koguciak** Tyl. i in. — Patr. od *Kohut* (zob.).
Kohutyk: *Kohutyk*, *Kogucik* Turz. i in. — Patr. od *Kohut* (zob.).
Kołacz Biał.W. i in. — Od *kołacz* 'ts.'.
Kołbasa Bart. i in. — Od *kowbasa* 'kielbasa'.
Kołodziej Biel. i in. — Od określenia człowieka wyrabiającego wozy.
Kołodzieczyk Wrób.Kr. i in. — Patr. od *Kołodziej* (zob.).
Komaniczak Wola W. i in. — Od nazwy wsi *Komanicza*.
Kondraczek Msz. — Patr. od *Kondrat* (zob.).
Kondrat Zyndr. i in. (17 rodzin). — Od im. *Kondrat*.
Kondratyk Żyd. — Patr. od *Kondrat* (zob.).
Kopacz Turz. i in. — Zapewne od **kopacz* 'człowiek, który (dobrze) kopie'.
Kopylczak Roz.M. i in. — Zdr. od *kopylec* lub patr. od *Kopylec* (zob.).
Kopylec: *Kopilec* Kom. — Od *kopył*, *kopylec* 'nieślubne dziecko'.
Kost Trzc. — Od im. *Kost* 'Konstantyn'.
Kostenko Zah. — Patr. od *Kost* (zob.).
Kostycz Dal. i in. — Patr. od *Kost*.
Kostyk (i *Kościk*) Bart. i in. (25 rodzin). — Patr. od *Kost* (zob.).
Kostyszak (i *Kostyszak*) Jastrz. i in. — Matr. od **Kostycha* 'żona Kosta' (zob. *Kost*).
Kot zob. *Kit*.
Koty (i *Kityk*, *Kocik*) Odrz. i in. (11 rodzin). — Patr. od *Kit* (zob.).
Kowal Iz. i in. (56 rodzin). — Od *kowal* 'ts.'.
Kowalczyk Ban. i in. (31 rodzin). — Patr. od *Kowal*, **Kowalcza* lub od *kowalczyk* 'syn czy też pomocnik kowala'.
Kozak Kryn. i in. (24 rodziny). — Od *kozak* 'ts.' na zasadzie jakiegoś skojarzenia.

Krajniak: *Krainiak, Krayniak, Kraniak* Uś. i in. (11 rodzin). — Związek z *krajnyk* możliwy, lecz niejasny (zob. *Krajnyk*), nie wykluczony związek z *kraj*, a więc było by to określenie człowieka mieszkającego np. na skraju wsi.
Krajnyk: *Kraynik* Nag. — Od określenia dawnego „starosty” wołoskiego (wyraz znany z dokumentów).
Krawczak N.Wś. i in. — Patr. od *Krawec* (zob.).
Krawczyk Ban. i in. — Patr. od *Krawec* (zob.).
Krawec (i *Krawiec*) Zd. i in. (15 rodzin). — Od *krawec* ‘krawiec’.
Krupa Pęt. i in. (22 rodziny). — Od *krupa* (*krupy*) ‘kasza’.
Krupej Dal. i in. — Od *krupa* (zob. *Krupa*).
Krynicki Andr. i in. (25 rodzin). — Od n. wsi *Krynica*.
Krysa Rad. i in. — Od *krysa* ‘rondo kapelusza (też brzeg miski itp.)’.
Krysko i **Krzysko** Reg. i in. — Zdr. od *Krysa* (zob.) lub od **Krystof* (zob. *Krystofyk*).
Krystofyk: *Krystofik* Powr. — Patr. od **Krystof* ‘Krzysztof’.
Krystynycz: *Krystynicz* Wys. — Patr. od im. **Krystyn* lub matr. od im. **Krystyna*.
Krzysko zob. *Krysko*.
Kseniak: *Xeniak, Xyniak* Sien. — Matr. od im. *Ksenia*.
Ksenycz: *Ksenicz, Xenicz, Xięnicz* Reg. i in. (11 rodzin). — Matr. od im. *Ksenia*.
Kupec Wys. i in. — Od *kupec* ‘kupiec’.
Kurej Flor. — Od *kurej* ‘kogut — hermafrodyta’.
Kurylak Reg. i in. — Patr. od *Kuryło* (zob.).
Kuryło Wys. i in. — Od im. *Kuryło* ‘Cyryl’.
Kusznir (i *Kuśnirz*) Odrz. i in. — Od *kusznir* ‘kuśnierz’.
Kuziemko Sien. — Zdr. od *Kuźma* (zob.).
Kuźma (i *Kuzma*) Bes. i in. (12 rodzin). — Od im. *Kuźma*.
Kuźmoczko: *Kuzmoczko* Czer. — Zdr. (patr.?) od *Kuziemko* (zob.).
Kuźmycz: *Kuźnicz* Staw. — Patr. od *Kuźma* (zob.).
Kyczka N.Wś. i in. — Od *kyczka* ‘wymłócony snopek słomy do poszycia strzechy’.
Kymak: *Kimak* Oż. i in. — Od *kymak* ‘pień (zwalonego) drzewa’.

Lach Rad. — Od *lach* ‘Polak’.
Lachman: *Lachman* Odrz. — Zapewne od niem. nazwy osobowej *Lachman*.
Lajtar Odrz. — Zapewne od niem. *Leiter* ‘kierownik’.
Lechmanyk Żeg. — Zapewne patr., zob. *Lachman*.
Leszczyński Zd. — Od n. wsi *Leszczyny*.
Lewko itp. zob. *Łewko* itp.

Łaba Ciech. — Od *łaba* ‘łapa (zwierzęcia)’.
Łabasz Wys. i in. — Od *łaba* (zob. *Łaba*).
Łabiak Odrz. — Patr. od *Łaba* (zob.).
Łabowski: *Labowski* Biel. i in. — Od nazwy wsi *Łabowa*.
Łabyk Świątk. — Patr. od *łaba* (zob. *Łaba*).
Łapikurka Rad. — Przejwiskowe.
Ławryk: *Lawryk, Lawryk* Kryn. i in. — Od im. *Ławrentij* ‘Wawrzyniec’.
Łazarczak: *Lazarczak* Biał.W. — Patr. od *Łazarko* (zob. *Łazorko*).
Łazarko itp. zob. *Łazorko* itp.

Łazorko, Łazarko, Łazurko Odrz. i in. — Zdr. (patr.?) od im. *Łazor, Łaza, Łazur* ‘Łazarz’.
Łazoryk Zyndr. i in. — Patr. od *Łazorko* (zob.).
Łazoryk Mysc. i in. — Patr. od *Łazor* (zob. *Łazorko*).
Łazurko zob. *Łazorko*.
Łemcio Rad. — Zapewne to samo, co *łemko*, a więc określenie człowieka mówiącego *łem* (a nie *łysze*) ‘tylko’.
Lewczak: *Lewczak* Wysocz. — Patr. od *Łewko* (zob.).
Lewczyk: *Lewczyk* Wola N. — Patr. od *Łewko* (zob.).
Łewko: *Lewko* Łup i in. — Zdr. (patr.?) od im. *Łew* ‘Leon’.
Łoboda Kryn. — Od *łoboda* ‘lebioda’.
Lompart: *Lompart* Wierch. — Zapewne to samo, co ‘lump’, choć możliwe też pochodzenie od niem. nazwy osobowej.
Łosiański Pęt. i in. — Od nazwy wsi *Łosie*.
Łuczka i **Łuczko** Wis.W. i in. — Zdr. od *Łuka* (zob. *Łukacz*).
Łuczkanicz Rad. — Matr. od **Łuczkania* ‘żona Łuczka’ (zob. *Łuczka*).
Łukacz: *Lukacz* Szcz. i in. — Od im. *Łukacz* (z węg.?), a to od *Łuka* ‘Łukasz’.
Łukaczyk Łup i in. — Patr. od *Łukacz* (zob.).
Łukaczyn Kw. i in. — Patr. od *Łukacz* (zob.).
Łupej Zd. — Od *łupa* ‘łupa, kora drzewa’.
Łys Mysc. — Od *łys* ‘lis’.
Łysyk: *Lisyk* Oż. — Patr. od *Łys*.
Łytwak Blech. — Zapewne to samo, co *Łytwyn* (zob.).
Łytwyn: *Litwin* Rad. i in. — Od *łytwyn* ‘Litwin’.

Macko Oż. i in. (12 rodzin) i **Macek** Zyndr. — Od pol. im. *Maciek* ‘Maciej’.
Mackanycz: *Mackanicz* Wys. i in. (11 rodzin). — Matr. od **Mackania* ‘żona Macka’ (zob. *Macko*).
Madziera zob. *Magiera*.
Magiera (i *Magera*), też **Madziera** (i *Madera*) Andr. i in. — Od określenia Węgra (węg. *Magyar*) lub człowieka (np. Łemka), który przyszedł z Węgier, tzn. z południowej strony Karpat.
Maksymczak Flor. i in. — Patr. od **Maksymko*, a to od *Maksym* (zob. *Maksymow*).
Maksymiak: *Maxymiak* Grab. — Patr. od *Maksym*, zob. *Maksymow*.
Maksymow: *Maximów* Zaw. Mor. — Patr. od *Maksym* ‘Maksymilian’.
Maksymyk Powr. — Patr. od *Maksym* (zob. *Maksymow*).
Makuch Mysc. i in. (18 rodzin). — Od *makuch* (?) ‘wyciśnięte nasiona oleiste’ (w ukr. też przeczyszczonego człowieka niezdarnego, bez charakteru).
Mały Łup i in. — Od określenia człowieka.
Małyś Bes. — Zapewne od gotowego już wyrazu pospolitego na określenie małego lub młodego człowieka.
Małyśzak: *Malyszak* Kost. — Patr. od *Małyś* (zob.).
Marczak Gład. i in. (20 rodzin). — Patr. od *Marko* (zob.).
Marko Bog. i in. — Od im. *Marko* ‘Marek’.
Markowycz i **Markewycz:** *Markowicz, Markiewicz* N.Wś. i in. (21 rodzin). — Patr. od im. *Marko* (zob.).
Maroczko Wys. — Zdr. (patr.?) od im. *Marko*.

Martynyk: *Martinik, Marcinik* Wys. — Patr. od im. *Martyn* 'Marcin'.
Marusiak Rad. — Matr. od im. *Marusia* 'Maria'.
Maryniak Mysc. i in. — Zapewne matr. od *Maryna* 'Maria'.
Marynyk Szcz. — Zapewne matr. od *Maryna* 'Maria'.
Maslej Grab i in. — Może od masło 'ts.'.
Mazur Mysc. i in. — Od *Mazur* 'Polak'.
Melnyk: *Mielnik* Hyr. i in. (40 rodzin). — Od *melnyk* 'młynarz'.
Mełydupa: *Melidupa* Tyl. — Przewiskowe.
Merena Flor. i in. — Od nazwy ryby *merena*.
Miazdra Reg. — Od *miazgra* 'miazga drzewa'.
Michaiko itp. zob. *Mychaiko*.
Michur i **Michir** Kryn. — Od *Michur* 'pęcherz'.
Milan zob. *Mylan*.
Młynarczyk N.WŚ. i in. — Patr. od *Młynar* (zob.) z przyrostkiem *-czyk* lub od *młynarczyk* 'syn (lub pomocnik) młynarza'.
Młynarycz Musz. — Patr. od *Młynar* (zob.).
Młynaryk Zd. i in. — Patr. od *Młynar* (zob.).
Młynar(z): *Młynarz* Pstr. i in. — Od *młynar* (lub od pol. *młynarz*).
Mojsej i **Mojsija:** *Moysey, Moysia* Mochn. i in. — Od im. *Mojsej, Mojsija* 'Mojżesz'.
Murdza Łab. i in. — Od określenia brudasa, por. łem. *murcatyj* 'brudny, umorusany' (*murdzata* owca to taka, która ma ciemne plamy).
Mychalak: *Michalak* Rych. i in. — Patr. od *Mychal* (zob. *Mychaiko*).
Mychalcio: *Michalcio* Płon. — Zdr. od **Mychal* (zob. *Mychaiko*).
Mychalciow: *Mychalcow* itp. Blech. i in. — Patr. od *Mychalcio* (zob.).
Mychalczyk Bog. i in. — Patr. od *Mychaiko* (zob.) lub od *Mychalcio* (zob.).
Mychaiko: *Michaiko* Czer. i in. — Zdr. (patr.?) od **Mychal*, a to od *Mychail* 'Michał'.
Mychałyk Pęt. i in. (10 rodzin). — Patr. od *Mychal* (zob. *Mychaiko*).
Mychałyszyn: *Michaliszyn* Wis.W. i in. — Matr. od **Mychałycha* 'żona Mychała' (zob. *Mychaiko*).
Mylanczyn: *Milanczyn* Odrz. — Od **Mylanko* — zdr. od *Mylan* (zob. *Mylan*).
Mykulak: *Mikulak* Wierch. i in. (10 rodzin). — Patr. od *Mykuła* (zob.).
Mykuła Ług i in. — Od im. *Mykuła* 'Mikołaj'.
Mykułyecz Bedn. — Patr. od *Mykuła* (zob.).
Mykyta Rop. — Od im. *Mykyta* 'Mikołaj'.
Mykytiak Zub. i in. — Patr. od *Mykyta* (zob.).
Mykytyk: *Mikityk* Smer. — Patr. od *Mykyta* (zob.).
Mylan (i *Milan*) Odrz. i in. (16 rodzin). — Od dawnego im. słowiańskiego *Milan*, częstego dziś jeszcze na Słowacji.
Myśko: *Miśko* Woł. i in. (12 rodzin). — Zapewne zdr. od *Mychaiko* lub (*Dmytro*).
Mytro itp. zob. *Dmytro* itp.
Mytrusyk: *Mytrusik* Odrz. — Patr. od *Mytruś*, a to od *Mytro* = *Dmytro* (zob.).

Nadziak Wrób.Szl. — Matr. od im. **Nadzia, *Nadia* 'Nadzieja'.
Najduch: *Naydych* Bedn. i in. — Od *najdych* 'nieślubne dziecko'.
Nalesnyk: *Nalesnik* Ban. i in. — Od *nalesnyk* 'nalesnik'.
Nazaryk Hałb. — Patr. od im. *Nazar*.
Nester, Nestor, Neścior Uhr. i in. — Od im. *Nestor* (*Nester, Neścior*).

Nesterak Tylicz i in. — Patr. od *Nester* (zob.).
Niemczak Biel. — Patr. od *Niemiec* (zob.).
Niemczyk Wrób.Szl. i in. — Patr. od *Niemiec* (zob.).
Niemczyszyn Musz. i in. — Matr. od **Niemczycha* 'żona Niemca' (zob. *Niemiec*).
Niemiec Wrób.Szl. i in. — Od *Niemiec*; na Łemkowszczyźnie i w okolicy były wsi kolonizowane przez Niemców, potem spolszczone lub zruszczone (m.in. Rychwałd, Rymanów).
Nosal Zd. i in. — Zapewne od wyrazu pospolitego określającego człowieka z wielkim nosem.
Nowak Powr. i in. — Od określenia człowieka, który przyszedł do wsi (wzenił się).

Odrzechowski (zapewne: *Odrechowski*) Odrz. i in. (11 rodzin). — Od nazwy wsi *Odrzechowa* (łemk. *Odrechowa*).
Olejar (i *Olejarz*, może w wymowie lokalnej *Olijar*) Blech. i in. — Od *olejar* 'człowiek wyrabiający olej'.
Oleksa: *Oleksa* Szcz. i in. — Od im. *Oleksa* 'Aleksy'.
Oleksiak: *Olexiak* Wrób.Szl. i in. — Patr. od *Oleksa* (zob.).
Ołenycz: *Olenicz* Pęt. i in. — Matr. od *Ołena* 'Helena'.
Opalka Ban. i in. — Od *opalka* 'przyrząd do wiania zboża'.
Opryszko (i *Opryszek*) Wis.W. i in. — Zapewne od określenia zboża, opryszka.
Oryniak Żeg. — Matr. od *Oryna* 'Irena'.
Orynicz: *Orenicz* Żyd. — Matr. od *Oryna* 'Irena'.
Ostach, Ostaf Wysocz. i in. — Od im. *Ostach, Ostaf* (*Ostap*) 'Eustachy'.
Osuch Zyndr. — Od *osuch* 'osad na kiszzonej kapuście'.
Ośmiak Uś. — Zapewne 'ósme dziecko w rodzinie'.

Packanyecz Musz. — Matr. od **Packania* 'żona *Packana' (a to od *Patkań* — zob.).
Paluch Bes. i in. — Od *paluch* 'palec'.
Pałycia: *Palica* Wrób.Szl. — Od *pałycia* 'łaska, kij'.
Pańcio Tyl. — Zdr. od *Pańko* (zob.).
Pańczak Czer. i in. — Patr. od *Pańko* (zob.).
Pańczyk: *Panczyk* Kryn. — Patr. od *Pańko* (zob.).
Pańko (i *Panko*) Msz. i in. (10 rodzin). — Od im. *Panko, Pańko* 'Pantelejmon'.
Pańkowycz: *Pankowicz* Kom. — Patr. od *Pańko* (zob.).
Paraniak Kost. — Matr. od *Parania* (zob. *Paranyecz*).
Paranyecz: *Paranicz* Biel. i in. — Matr. od *Parania* 'Paraskewia' (?).
Paraszczak Rad. i in. — Matr. od *Paraska* 'Paraskewia'.
Pasternak Musz. i in. (17 rodzin). — Od nazwy rośliny.
Pastyr Andrż. — Od *pastyr* 'pasterz'.
Pastyrko Czar. — Zdr. (patr.?) od *Pastyr* (zob.).
Pastyrak Mysc. i in. — Patr. od *Pastyr* (zob.).
Pastyrczyk Klim. — Patr. od *Pastyrko* (zob.).
Paszczak Zb. — Patr. od im. *Paszko*.
Paszko Bart. i in. — Od im. *Paszko* 'Paweł'.
Patkań Powr. — Od połudn.łem. *patkań* 'szczur' (a to z weg. poprzez śl.).
Pawelczak Grab i in. (11 rodzin). — Patr. od *Pawelko* (zob.).
Pawelko Radoc. i in. — Zdr. od im *Pawło*.

Pawlak Piel. — Patr. od im. *Pawło*.
Pawluś Wisłocz. i in. — Zdr. od im. *Pawło*.
Pawłow Andrż. i in. — Patr. od im *Pawło*.
Pawłowski: *Pawłoski* Mokr. — (Patr.?) od *Pawło*, *Pawłow*.
Pawłyżko Wisłocz. — Zdr. (patr.?) od *Pawłyk* (zob.).
Pawłyk Biel. i in. (15 rodzin). — Patr. od im. *Pawło*.
Pawlyszak: *Paulizak* Tcz. — Matr. od **Pawłycha* ‘żona Pawła’.
Pawlyżko Rad. — Matr. (?) od **Pawłycha* ‘żona Pawła’.
Petech i **Pelesz** Kom. i in. (15 rodzin). — Od łem. *petech*, *petesz* ‘długie nieuczesane włosy, kudły’.
Perun (i *Piorun*, *Pioron*) Zd. i in. — Od *perun* ‘piorun’.
Peruński Krzyż. — Od n. wsi *Piorunka*, łem. *Perunka*.
Petriwczyk: *Petrywczyk* i *Petrowczyk* Wys. — Patr. od **Petriw*, **Petrow*, a to patr. od *Petro*.
Petronko Lip. — Zdr. (patr.?) od im. **Petroń* (dawny typ na *-oń*), a to od *Petro*.
Petrosz Ług. — Zdr. od *Petro*.
Petrycki Zaw.R. — (Patr.?) od *Petryk* (zob.).
Petrycz Zd. — Patr. od *Petro* ‘Piotr’.
Petryk Zd. i in. (30 rodzin). — Patr. od *Petro* ‘Piotr’.
Petrylak Żyd. i in. — Od **Petryło*, a to od *Petro* ‘Piotr’.
Petryszak Żyd. i in. (11 rodzin). — Matr. od **Petrycha* ‘żona Petra’.
Petryszak Bes. — Matr. od **Petrycha* ‘żona Petra’.
Petryszyn Smer. i in. — Matr. od **Petrycha* ‘żona Petra’.
Piech (może w wymowie lokalnej *Pech?*) Waw. — Stare spieszczenie od *Piotr*.
Piechowycz: *Piechowicz* Rych. — Patr. od *Piech*.
Piecuch Brun. i in. — Od określenia człowieka lubiącego wylegiwać się na piecu.
Polewka i **Poliwka** Bart. i in. (10 rodzin). — Od łem. *polewka*, *poliwka* (a to ze śl.).
Popko Musz. — Zdr. (patr.?) od *pop* (zob. *Popyk*).
Popowczak Bedn. i in. — Patr. od **Popow*, **Popiw* (a to od *pop*) z przyrostkiem *-czak*.
Popowycz: *Popowicz*, *Popowic* Biel. i in. (48 rodzin). — Patr. od *pop* (zob. *Popyk*).
Popyk: *Popik* Ciech. i in. — Patr. od *pop* ‘ksiądz grecko-katolicki (lub prawosławny)’.
Potocki Brun. i in. — Zapewne określenie człowieka mieszkającego nad *potokiem*.
Prystasz (i *Przyszasz*) Smer. i in. (31 rodzin). — Od *prystasz* ‘człowiek nowy we wsi, który się wzenił’.
Puchyr i *Puchir* Grab i in. — Od *puchir* ‘pęcherz’.
Pyłyp: *Pilip* Zyndr. i in. — Od im. *Pyłyp* ‘Filip’.

Raczek Bod. — Zdr. (patr.?) od *Rak* (zob.).
Radociński Tyl. — Od n. wsi *Radocyna*.
Rak Sien. i in. (12 rodzin). — Od *rak* ‘ts.’.
Ratycia Msz. — Od *ratycia* ‘racica’.
Rapawy Karl. — Od (połudn.)łem. *rapawyj* ‘szorstki’.
Repa Oż. — Od *rzepy*, ale forma łem. powinna wtedy brzmieć *Ripa*.
Reitar (i *Raitar*) Bes. i in. — Od niem. *Reiter* ‘jeździec’.
Reszetar (i *Reszotar*) Świerż. i in. — Od określenia człowieka wyrabiającego (sprzedającego) sita.

Rohacz Zyndr. i in. — Od łem. *rohacz* ‘samiec sarny’.
Roman Kost. i in. (25 rodzin). — Od im. *Roman*.
Romancio Mokr. — Zdr. od im. *Roman* (zob.).
Romanczak Bes. i in. (10 rodzin). — Patr. od **Romanko*, a to od *Roman* (zob.).
Romaniak Flor. i in. (10 rodzin). — Patr. od *Roman* (zob.).
Romanycz Reg. — Patr. od *Roman* (zob.).
Romanyk: *Romanik* Kom. i in. (13 rodzin). — Patr. od *Roman* (zob.).
Romcio Uś. — Zdr. od *Roman* (zob.).
Rozdzielski Oż. i in. — Od n. wsi *Rozdziele*.
Rusnak Zyndr. i in. — Od *Rusnak* ‘Rusin (Łemko)’.
Rusyn, **Rusin** Grab i in. (49 rodzin). — Od *Rusyn* ‘Rusin (Łemko)’.
Rusynek: *Rusinek* Smer. i in. — Patr. od *Rusyn* (zob.).
Rusyniak: *Russyniak*. *Rusiniak* Wier. i in. (14 rodzin). — Patr. od *Rusyn* (zob.).
Rusynko Mał. i in. — Zdr. (patr.?) od *Rusyn* (zob.).
Rusynyk: *Rusynyk* Mac. — Patr. od *Rusyn* (zob.).
Rydzyk (i *Ryżyk*) Bał. i in. — Od łem. *rydzyk*, *ryżyk* ‘rydz’.

Salamon Krzyż. — Od im. *Salomon*.
Samborski Ciech. — Może od nazwy miasta *Sambor*.
Sarakun Musz. — Od *saraka* ‘biedak, biedaczysko’.
Sas Wysocz. i in. — Od *Sas* ‘Niemiec’ lub od rodu *Balów–Sasów*.
Sawczak Zyndr. i in. (15 rodzin). — Patr. od *Sawka* (zob.).
Sawczyn Zah. — Patr. od *Sawka* (zob.).
Sawczyszyn: *Sauczyszyn*. — Matr. od *Sawczycha* ‘żona Sawki’ (zob. *Sawka*).
Sawka Wysocz. i in. (19 rodzin). — Zdr. (patr.?) od im. *Sawa*.
Segin Rzep. i in. — Od łem. *segin* ‘biedak, biedaczysko’.
Seman Czyst. i in. — Od im. *Seman*, *Semen*.
Semancio Czer. i in. — Zdr. od *Seman* (zob.).
Semaniak i *Semieniak* Żeg. — Patr. od *Seman*.
Semanicki Pęt. — (Patr.?) od *Seman* (zob.).
Semankowicz Mysc. — Patr. od **Semanko*, a to od *Seman* (zob.).
Semanyczak: *Semaniczak* Mil. — Patr. od **Semanyk*, a to patr. od *Seman* (zob.).
Semanyško: *Semanisko* Blech. — Zgr. od *Seman* (zob.).
Semenyk Mor. — Patr. od *Semen* (zob. *Seman*).
Senczak Wrób.Kr. i in. (16 rodzin). — Patr. od *Senko* (zob.).
Senio Piel. i in. — Zdr. od *Senko* (zob.).
Seniuk Blech. — Patr. od *Senko* (zob.).
Senko i **Seńko** Tcz. i in. (10 rodzin). — Od im. *Seńko*, a to od *Semen* (zob. *Seman*).
Senkowicz Mysc. i in. — Patr. od *Senko* (zob.).
Serniak Piel. i in. — Od łem. *serniak* ‘samiec sarny, jelen’.
Sierota Gład. — W związku z *syrota* ‘sierota’.
Skalik Ber. — Patr. od *Skala* (zob.).
Skalski Uś. — Patr. (?) od *Skala* (zob.).
Skala WolaN. — Od *skala* ‘kamień, skała’.
Skircza Dar. — Patr. od **Skirka*, a to od *skirka* ‘skórka’, ‘piana na mleku’.
Skirczak Dal. i in. — Patr. od **Skirka* (zob. *Skircza*).
Skirpan, także **Skirpa** i **Skorpan** Woł. i in. — Niejasne, por. rum. n.os. *Scorpan*.

Skrobaliszyn Odrz. — Matr. od **Skrobałycha* 'żona Skrobaty', a to od *Skrobała* (zob.).
Skrobała Odrz. i in. — Przewiskowe od *skrobania*.
Skwirtniański Ban. — Od nazwy wsi *Skwirtne*.
Slipak (i *Ślepak*) P.Jas. — Od *slipyj* 'ślepy'.
Smerek Mysc. i in. — Od *smerek* 'świerk'.
Smerekanicz Świerz. i in. — Matr. od **Smerekania* 'żona Smereka' (zob. *Smerek*).
Smetana WolaN i in. — Od *smetana* 'śmietana'.
Sływka: *Śliwka* (13 rodzin). — Od *śliwek*.
Sływyk: *Śliwik* Radoc. — Patr. od *Sływka* (zob.).
Sokacz Bedn. — Por. łem. *sokaczka* 'kucharka na weselu' (a to z węg. poprzez śl.).
Sokoł Kot. i in. — Od nazwy ptaka.
Sokołyecz: *Sokolicz* Blech. i in. — Patr. od *Sokoł* (zob.).
Sołonyna: *Solonina* Mysc. i in. Od *solonyna* 'stonina'.
Sołonynka Woł. — Zdr. od *solonyna* 'stonina'.
Sołtys Hyr. i in. (18 rodzin). — Od *sołtys* 'ts.'.
Soroka i **Sroka** Rad. i in. (15 rodzin). — Od *soroka* 'sroka'.
Sorokanycz: *Sorokanicz* Brun. i in. — Matr. od **Sorokania* 'żona Soroki' (zob. *Soroka*).
Sowa Mokr. i in. — Od *sowa* 'ts.'.
Sowiak Msz. — Patr. od *Sowa* (zob.).
Sowyk: *Sowik* Bilez. — Patr. od *Sowa* (zob.).
Stanczak i **Stańczak** Gład. i in. (14 rodzin). — Patr. od **Stanko*, a to od **Stan* 'Stanisław'.
Stasiak Uś. — Patr. od *Stas* czy *Stasio* 'Stanisław'.
Staniławczyk Mochn. — Patr. od *Stanisław*.
Steciak Bał. i in. — Patr. od *Steć* (zob.).
Steć i **Stec** Mochn. i in. (21 rodzin). — Zdr. od *Stepan* (*Stefan*).
Stefanowski Uś. — (Patr.?) od *Stefan* (zob. *Stefanycz*).
Stefanycz: *Stefanicz* Folsz. — Patr. od (pol.) im. *Stefan*.
Stefura Lip. — Zgr. od *Stefan* (zob. *Stefanycz*).
Stefuś Mysc. — Zdr. od *Stefan* (zob. *Stefanycz*).
Stohnacz Oż. — Przewiskowe od *stohnaty* 'jęczeć'.
Stolar Woł. i in. — Od *stolar* 'stolarz'.
Struczek Desz. — Zdr. (patr.?) od *struk* 'strąk'.
Styranka Dołż. — Od łem. *styranka* 'zacierka'.
Styrańczak (i *Staraneczak*) Iz. i in. — Patr. od *Styranka* (zob.).
Suchyj Reg. i in. — Od *suchyj* 'chudy, szczupły'.
Suchan Iz. — Od *suchyj* (por. wyżej).
Sudia Dal. — Od *sudia* 'sędzia'.
Światkowski i **Świątkowski** Iz. i in. — Od nazwy wsi *Świątkowa*, łem. *Swiatkowa*.
Sydor (i *Sidor*) Bes. i in. (16 rodzin). — Od im. *Sydor* 'Izydor'.
Sydorak (i *Sidorak*) Ban. i in. — Patr. od *Sydor* (zob.).
Sydoryk Msz. — Patr. od *Sydor* (zob.).
Sysak Żd. i in. (12 rodzin). — Od *sysak* 'małe zwierzę, które jeszcze ssie'.
Sywułycz: *Siwulicz* Tyl. i in. — Matr. (?) od **Sywula*, a to od *sywyj* 'siwy'.
Szarszon i **Szarszoń** N.Wś. i in. — Od *szarszon* 'szerszeń'.

Szczerba i **Szczyrba** Zaw.R. i in. (14 rodzin). — Nazwa jasna.
Szczerbiak Dar. — Patr. od *Szczerba* (zob.).
Szczesniak Ber. i in. — Od łem. *sz(cz)estia* 'szczęście'.
Szewczyk Żd. i in. — Patr. od *Szvec* (zob.).
Szkwir Kr. — Od łem. *szkwirk* 'świerk'.
Szlachta Lesz. — Nazwa jasna.
Szostak Biel. i in. — Niewątpliwie 'szóste dziecko'.
Szostko Wys. i in. — Niewątpliwie 'szóste dziecko'.
Szostopalec Desz. — Od *sześciu palców* (np. u jednej ręki).
Sztefura Karl. i in. — Zgr. od (śl.) im. *Sztefan* 'Stefan'.
Szulir N.Wś. — Zapewne w związku z pol. *szuler*.
Szumilas Biał.W. — Nazwa jasna.
Szura Rad. — Zapewne w związku z *szurać*.
Szuta Radoc. — Zapewne forma żeńska od *szutyj* 'bez rogów' (a to z rum.).
Szutak Czar. — Patr. od **Szutyj* lub *Szuta* (zob.).
Szutowycz: *Szutowicz* Mał. — Patr. od **Szutyj* lub *Szuta* (zob.).
Szvec (i *Swiec*, *Szwiec*, *Szewc*) Musz. i in. (15 rodzin). — Od *szvec* 'szewc'.
Szymko Zyndr. — Zdr. od im. *Szymon*.
Szymonczyk Klim. — Patr. od im. *Szymon*.
Szymusz Bes. — Zdr. od im. *Szymon* (= *Szymuś?*).
Talpasz Ber. — Od połudn.łem. *talpa* 'podeszwa, zelówka', a to z węg. (poprzez śl?).
Taras Żeg. i in. — Od im. *Taras*.
Tarasyk: *Tarasik* Żeg. i in. — Patr. od *Taras* (zob.).
Tatar Roz.W. — Od *Tatar* 'ts.'.
Tchir i **Tchor** Pstr. i in. (10 rodzin). — Od *tchir* 'tchórz (n. zwierzęcia)'.
Tchoryk Smer. i in. — Patr. od *Tchir* czy *Tchor* (zob. *Tchir*).
Tkacz Wis.W. i in. (18 rodzin). — Od *tkacz* 'ts.'.
Tkaczyk Ber. i in. (12 rodzin). — Patr. od *Tkacz* (zob.).
Tomasz Wis.W. — Od (pol.) im. *Tomasz*.
Tomaszyk Ciech. — Patr. od *Tomasz* (zob.).
Tragar i **Tragarz** Wierch. i in. — Od *tragar* 'sosręb (główna belka pod sufitem)', pol. gwar. *tragarz*.
Truchan Wys. i in. (12 rodzin). — Od (ludowego) im. *Truchan*, a to od *Tryfon*.
Tupiak Wrób.Kr. — Od *tupyj* 'tępy' (od cechy człowieka).
Turczyk Radoc. i in. — Patr. od *Turok* (zob.).
Turok i **Turek** Wys. i in. — Od *Turok* 'Turek'.
Tylawski Dal. — Od nazwy wsi *Tylawa*.
Tymcio Karl. i in. — Zdr. od *Tymko* (zob.).
Tymczak Mochn. i in. — Patr. od *Tymko*.
Tymczysz Żyd. — Zdr. od *Tymko* (zob.).
Tymko Kryn. i in. — Zdr. od *Tymofij* 'Tymoteusz'.
Urban Ber. i in. — Od (pol.) im. *Urban*.
Urda Wier. i in. — Od *urda* 'druga (przegotowana) serwatka z owczego mleka'.
Uryna Bał. — Od (dawn. pol.) *uryna* 'mocz'.

Wałach Kost. — Od łem. *wałach* 'pasterz owiec' (ale także 'wykastrowany koń').
Waniw Iz. — Patr. od *Wanio*, zob. *Wańko*.
Wańczak Gład. i in. — Patr. od *Wańko* (zob.).
Wańczyk: *Wańczyk*, *Wanczyk* Mil. i in. — Patr. od *Wańko* (zob.).
Wańko: *Waynko*, *Wanko* Mysc. i in. — Zdr. od im. *Wanio*, a to od *Iwan* 'Jan'.
Warchacz Flor. — Od im. *Warfołomej*, zob. *Warchała*.
Warchała Wołt. i in. — Od im. *Warfołomej* 'Bartłomiej'.
Warcholak Powr. i in. (15 rodzin). — Patr. od im. lub nazw. *Warchot* (zob.).
Warcholik Mysc. — Patr. od im. lub nazw. *Warchot* (zob.).
Warchoł Bart. i in. (23 rodziny). — Od im. *Warfołomej* 'Bartłomiej'.
Warecha i **Warycha** Wys. i in. — Od łem. *warecha*, *warycha* 'warzychew'.
Warianka Lip. — Od łem. *warianka* 'zupa na kwasie z kapusty (*warze*)'.
Wartiwnyk Werch. — Od określenia stróża.
Warycha zob. *Warecha*.
Wasieczko Smer. — Zdr. od *Wasio* (zob.).
Wasio Man. — Zdr. od *Wasył* (zob., choć nie wykluczone zdr. od *Iwan*).
Wasiuga Desz. — Zgr. od im. *Wasio* (zob.).
Wasył Puł. i in. — Od im. *Wasył* 'Bazyli'.
Wasyliczyk Bart. — Patr. od *Wasyłko* (zob.).
Wasyłko Rzep. — Zdr. od *Wasył* (zob.).
Waszczyszyn Rzep. i in. — Matr. od **Waszczycha* 'żona Waśka'.
Waśko: *Wasko* Żyd. i in. — Zdr. od *Wasył*, zob. *Wasio*.
Watral Mochn. i in. — Od określenia pasterza pilnującego ogniska (*watry*).
Watralyk: *Watralik* Tyl. — Patr. od *Watral* (zob.).
Wawro Zag. — Od im. *Wawro*, a to od pol. im. *Wawrzyniec*.
Wawryk Wisłocz. — Zdr. lub patr. od im. lub nazw. *Wawro* (zob.).
Wawryś Staw. — Zdr. od im. *Wawro* (zob.).
Wdowyn: *Wdowin* Mokr. — Matr. od *wdowa* 'ts.'.
Wetykanycz: *Welikanycz* Czer. — Matr. od **Wetykania*, a to od *Wetyki* (zob.).
Wetyki Pol.S. — Od *wetykyj* 'wielki'.
Wengryn: *Węgryn* Żeg. i in. — Od określenia ludzi mieszkających za południową granicą (dawniej w państwie węgierskim).
Wengrynowicz Kryn. — Patr. od *Wengryn* (zob.).
Wilczak Wierch. — Patr. od nazw. **Wilk* (od pol. *wilk*).
Władyka Kryn. i in. — Od *władyka* 'biskup'.
Worona Kryn. i in. — Od *worona* 'wrona'.
Wowczak Wys. i in. — Patr. od *Wowk* (zob.).
Wowk Świerż. i in. (26 rodzin). — Od *wowk* 'wilk'.
Wowkanyn Wysocz. i in. — Od matr. **Wowkania*, a to od *Wowk* (zob.).
Wrona Łab. i in. — Od pol. *wrona*.
Wujasz Ciech. — Od połudn.łemk. *wujasz* 'rodzaj kurtki', a to z węg. (poprzez ślc.)
Wychowaniec Wis.W. — Od określenia przybranego dziecka.
Wyrgała Ciech. — Przewiskowe od łem. *wirgaty* 'wierzgać'.
Wysłocki Kw. i in. (23 rodziny). — Od łem. nazwy wsi Wisłok: *Wysłok*, *Wysłik*.

Zajac lub **Zajonc**: *Zajac* Mysc. i in. (20 rodzin). — Od nazwy zwierzęcia.
Zawojski: *Zawoyski* Król.Woł. i in. (15 rodzin). — Od nazwy wsi *Zawój*.

Zazula zob. *Zozula*.

Ziatyk Odrz. — Patr. od nazwiska **Ziat* lub od *ziat* 'zięć'.

Zozula i **Zazula** Wisłocz. i in. — Od *zozula*, *zazula* 'kukułka'.

Zubal i **Zubiel** Hyr. i in. — Od określenia człowieka z dużymi zębami.

Zubiak Wola N. — Patr. od nazwiska **Zub*, a to od *zub* 'ząb'.

Zwir Kryn. — Od *zwir* 'zwierz'.

Zynio Odrz. — Zdr. od im. *Zyn*, a to od *Zynowij* 'Zenobiusz'.

Zynyk: *Zynyk*, *Zynik* Odrz. — Patr. od *Zyn* lub *Zynio* (zob.).

Żak Łos. i in. — Od łem. *żak* 'diak'.

Żdyniak Kryn. i in. — Zapewne od określenia mieszkańca Zdyni, zwanej po łem.

Żdynia.

Żegiestowski Mochn. — Od określenia mieszkańca *Żegiestowa*.

Żentyczka Łup. — Zdr. od *żentycza* 'serwatka'.

Żołnierczyk Brun. i in. — Zapewne matr. od **żolnierka* 'żona żołnierza'.

Żołudko i **Żałudko** Kunk. — Od *żołudok* (*żałudok*) 'żołądek'.

Żuber Msz. — Od dawn. łem. **zubr* 'żubr'; musi być to nazwisko stare, bo żubry wyginęły tu przecież dawno i takiego apelatywu w dzisiejszym dialekcie łem. nie ma.

Żyła Pęt. — Od *żyła* 'ts.'.

Żytycz: *Żylicz* Kam. — Patr. od *Żyła* (zob.).

Żywan Męc. — Od łem. *żywan* 'złodziej', a to z węg. (poprzez ślc).

Literatura (wybór)

- Atlas gwar bojkowskich*, opracowany głównie na podstawie zapisów S. Hrabca przez Zespół Instytutu Słowianoznawstwa PAN pod kierunkiem J. Riegera. T. I–VII. Ossolineum. Wrocław 1981–1991.
- Bartoszuk Aleksander. *Lemkowie zapomniani Polacy*. Towarzystwo Rozwoju Ziem Wschodnich, Komitet do Spraw Szlachty Zagrodowej na Wschodzie Polski. Warszawa 1939.
- Cránjalá Dumitru, *Rumunské vlivy v Karpatech se zvláštním zřetelem k Moravskému Valašsku*. V Praze 1938.
- Dzdzdzeliw's'kyj Josyp. *Linhwistycznyj atlas ukrajins'kich narodnych howoriw Zakarpats'koi oblasti URSR*. T. I–III. Užhorods'kyj derżawnyj uniwersytet („Naukowi zapysky”, t. XXXIV, XLII). Užhorod 1958–1960–1993.
- Dzdzdzeliw's'kyj Josyp. *Ukrajins'ko-zachidnostowiwus'ki leksyčni paraleli*. Naukowa Dumka. Kyjiw 1969.
- Fastnacht Adam. *Osadnictwo ziemi sanockiej w latach 1340–1650*. Ossolineum. Wrocław 1962.
- Gerovskij Georgij, *Jazyk Podkarpatské Rusi*. W: *Československé vlastiveda*. Díl III. Praha 1934, s. 460–517.
- Hanudel Zuzana, *Linhwistycznyj atlas ukrajins'kich howoriw schidnoji Slowaczczyny*. T. I–II. Slovenské pedagogické nakladateľstvo. Bratislava 1981–1989.
- Hnatiuk Iwan, *Rusyny priasziw's'koi eparchiji i jich howory*. „Zapysky naukowoho towarystwa im. Szewczenka”, t. XXV–XXVI. Lwiv 1900.
- Horbacz Oieksa, *Piwdennotemkiw's'ka howirka j dijalektnyj stownyk sela Krasnyj Brid bl. Medžylaborec' (Priasziwszczyna)*. Ukrajins'kyj Wilnyj Uniwersytet. München 1973 (Materiały do ukrajins'koi dialektolohiji, wyp. 2).
- Horbatsch Olexa, *Zu ukrainisch-slovakischen Beziehungen. Slovakische Lehnwörter in drei süd-lemkischen Mundarten in der Ostslowakei*. W: *Slavische Studien zum XI. internationalen Slavistenkongreß in Preßburg/Bratislava*. Herausg. von Karl Gutschmidt, Helmut Keipert und Hans Rothe. Bausteine zur slavischen Philologie und Kulturgeschichte. Reihe A: Slavistische Forschungen. Neue Folge, Band 11 G). Böhlau Verlag. Köln Weimar Wien 1993, s. 197–216.
- Krasows'kyj Iwan, *Prizwyszczaha halyc'kich lemkiw u XVIII st*. Fundacija doslidzennja Lemkiwszczyny (Biblioteka Lemkiwszczyny 4). Wydawnicze predprijemstwo „Kraj”. Lwiv 1993.
- Latta Wasyl zob. „Naukowi zapysky...”
- Latta Wasyl, *Atlas ukrajins'kich howoriw schidnoji Slowaczczyny*. Naukowe i kartograficzne dopraciuwanna ta uporiadkuwanna Z. Hanudel, I. Ripka, M. Sopołyha. Slovenské pedagogické nakladateľstvo. Bratislava 1991.
- Lemkiwszczyna. Zemla ludu istorija kultura*. T. I–II. Red. Bohdan Strumins'kyj. New York 1988 („Zapysky naukowoho Towarystwa im. Szewczenka”, t. 206).
- Lemkowie. Kultura — sztuka — język*. Materiały z sympozjum zorganizowanego przez Komisję Turystyki Górskiej ZG PTTK. Sanok, dn. 21–24 września 1983 r. Wydawnictwo PTTK „Kraj”. Warszawa–Kraków 1987.
- Lemkowie w historii i kulturze Karpat* pod red. Jerzego Czajkowskiego. Cz. I. Edition Spotkania. Rzeszów 1992.
- Majtán Milan, *Nězvy obci na Slovensku za ostatnych dvesto rokov*. Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie Vied. Bratislava 1972.
- Makarski Władysław, *Nazwy miejscowości dawnej ziemi sanockiej*. Redakcja Wydawnictw KUL. Lublin 1986.
- Małecko Mieczysław i Nitsch Kazimierz, *Atlas językowy polskiego Podkarpacia*. Kraków 1934.
- „Naukowi zapysky” nr 8–9 (1979–1981). Wyd. Kulturowy sojuz ukrajins'kich trudiaszczych w Czechosłowac'kij Socialistycznyj Respubliki. Priasziw. [Zawiera wybór prac V. Latty].
- Panc'ó Stefania, *Antroponimija dawniej Lemkowszczyny*. Awtoreferat dissertacji na soiskaniye uczenoj stepieni kandidata filologiczeskich nauk. Užhorod 1985.
- Pankewycz Iwan, *Ukrajins'ki howory Pidkarpats'koi Rusy i sumeżnych oblastej*. Praha 1938.
- Pawłowski Eugeniusz, *Nazwy miejscowe Sądectczyny*. Kraków 1965.
- Pawłowski Eugeniusz, *Nazwy miejscowości Sądectczyny*. Cz. 1–2. Wrocław 1971–1975.
- Pawłowski Eugeniusz, *Nazwy terenowe Sądectczyny*. Ossolineum. Wrocław 1985.
- Rieger Janusz, *Jeszcze o wpływach polskich i słowackich na gwary lemkowe (z problematyki słownictwa)*. W: *Studia linguistica memoriae Zdisłai Stiebera dedicata*. Ossolineum. Wrocław 1982, s. 151–187.
- Rieger Janusz, *Kwestionariusz „lemkowski” Zdzisława Stieberta (rekonstrukcja, zapisy)*. W: *Paralele w rozwoju słownictwa języków słowiańskich*. Ossolineum. Wrocław 1989, s. 209–233.
- Rieger Janusz, *Leksyka środkowej Lemkowszczyny (materiały do słownika lemkowego)*. Acta Universitatis Lodzensis — Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Seria I, z. 51, 1979, s. 97–130.
- Rieger Janusz, *Lemkowie i ich język*. W: *Lemkowie. Kultura — sztuka — język...*, s. 21–39.
- Rieger Janusz, *Nazwy mieszkańców w gwarach lemkowych i bojkowskich*. W: *Sprach- und Kulturkontakte im Polnischen*. Gesammelte Aufsätze für A. de Vincenz zum 65. Geburtstag herausg. von G. Hentschel, G. Ineichen und A. Pohl (Specimina Philologiae Slavicae, Supplementband 23). Verlag Otto Sagner. München 1987, s. 341–348.
- Rieger Janusz, *Nazwy wodne dorzecza Sanu*. Ossolineum. Wrocław 1969.
- Rieger Janusz, *O kilku zapożyczeniach rumuńskich w gwarach zachodnioukraińskich Karpat i Podkarpacia*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”. T. DIV. Prace Językoznawcze, z. 61. Kraków 1979, s. 83–96.
- Rieger Janusz, *Określenia żon w gwarach lemkowych i pogranicza lemkowo-bojkowskiego*. W: *Slawistyczne studia językoznawcze*. Ossolineum. Wrocław 1987, s. 299–307.
- Rieger Janusz, *Problemy interferencji językowej w ukraińskich gwarach karpaccich w zakresie leksyki*. W: *Z polskich studiów slawistycznych*. Seria VI. PWN. Warszawa 1983, s. 303–312.
- Rieger Janusz, *Słowniczek gwary lemkowej z okolic Grybowa Władysława Mossóczego*. „Slavia Orientalis”, t. 37, nr 2 (1988), s. 269–288.
- Rieger Janusz, *Toponomastyka Beskidu Niskiego i Bieszczadów Zachodnich*. W: *Lemkowie. Kultura sztuka język...*, s. 114–170.
- Rieger Janusz, *Wpływ polski i słowacki na gwary Lemków w zakresie leksyki*. „Zborník filozofickej fakulty Univerzity Komenského”. R. XXX, Philologica (1979). Bratislava 1980, s. 201–209.
- Rieger Janusz, *Z toponomastyki bojkowskiej i lemkowej*. „Slavia Orientalis”, t. 15 (1966), s. 95–100, 233–243, 299–305.
- Rieger Janusz, *Wyrazy „lemkowe” i ich zasięgi*. Studia z filologii polskiej i słowiańskiej, t. 20 (1981), s. 217–230.
- Rieger J., *Zapożyczenia węgierskie w ukraińskich gwarach karpaccich w świetle geografii językowej*. W: *Język i jego odmiany w aspekcie porównawczym*. Ossolineum. Wrocław 1986, s. 217–226.
- Rospond Stanisław, *Klasyfikacja strukturalno-gramatyczna słowiańskich nazw geograficznych*. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Seria A. Nr 59. Wrocław 1957.
- Rudnicki Jarosław, *Nazwy geograficzne Bojkowszczyny*. Lwów 1939 (2. wyd. jako *Heograficzni nazwy Bojkowszczyny* w serii *Onomastica XXIII–XXIV*. Ukrainian Free Academy of Sciences 1962).
- Rymut Kazimierz, *Nazwiska Polaków*. Ossolineum. Wrocław 1991.
- Rymut Kazimierz, *Nazwy miejscowe dawnego powiatu bieckiego*. Ossolineum. Wrocław 1975.
- Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*. T. I–XV. Warszawa 1880–1902.

Wykaz skrótów

Słownik staropolskich nazw osobowych. Pod red. Witolda Taszyckiego. T. I–VII. Ossolineum. Wrocław 1965–1986.

Stieber Zdzisław, *Atlas językowy dawnej Łemkowszczyzny*. T. I–VIII. Łódź 1956–1964 (por. też J. Rieger, *Indeks wyrazów do Atlasu językowego dawnej Łemkowszczyzny* Z. Stieberta, Łódź 1966).

Stieber Zdzisław, *Dialekt Łemków. Fonetyka i fonologia*. Ossolineum. Wrocław 1982.

Stieber Zdzisław, *Pierwotne osadnictwo Łemkowszczyzny w świetle nazw miejscowych*. „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” z. 5 (1936), s. 53–61.

Stieber Zdzisław, *Świat językowy Słowian*. PWN. Warszawa 1974. [Zawiera wybór prac, m.in. poświęconych ukraińskim gwarom karpackim].

Stieber Zdzisław, *Toponomastyka Łemkowszczyzny*. Cz. I *Nazwy miejscowości*, cz. II *Nazwy terenowe*. Łódzkie Towarzystwo Naukowe. Łódź 1948–1949.

Stieber Zdzisław, *Wpływ polski i słowacki na gwary Łemków*. „Sprawozdania Polskiej Akademii Umiejętności” t. XLI (1936), s. 45–50.

Stieber Zdzisław, Hrabec Stefan, *Przyczynki do słownictwa gwar ukraińskich w Karpatach*. „Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego”, t. IV (1956), s. 43–53.

Strumiński Bohdan, *Pro pochodzennia lemkiw z mowoznawczozi toczky baczennia*. W: *Symbolae in honorem Volodymiri Janiv*. Ukrajins'kyj Wilnyj Uniwersytet. Naukowyj Zbirnyk, t. X. Munich 1983, s. 839–848 (tłumaczenie: *O pochodzeniu Łemków z punktu widzenia językoznawstwa*. W: „Magury '91. Przegląd krajoznawczy poświęcony Beskidowi Niskiemu”. Warszawa 1992, s. 87–96).

Taszycki Witold, *Słowiańskie nazwy miejscowe (ustalenie podziału)*. Kraków 1946 (przedruk w: W. Taszycki, *Rozprawy i studia polonistyczne*, t. I. Ossolineum. Wrocław 1958, s. 228–268).

Tichy František, *Vyvoj sučasného spisovného jazyka na Podkarpatské Rusi*. Praha 1938.

Unbegaun Boris, *Russian Surnames*. Oxford University Press. London 1972 [tłumaczenie rosyjskie: *Russkije familii*. Progress. Moskwa 1989].

de Vincenz André, *Traité d'anthroponymie houtzule*. Wilhel Fink Verlag, München 1970 (Forum Slavicum, Band 18).

Vrabie Emil, *Influentă limbii române asupra limbii ukraiene*. „Romanoslavica”, t. 14 (1967), s. 109–198.

Werchratskyj Iwan, *Pro howor hałyckych Lemkiw*. Lwiv 1902.

Werchratskyj Iwan, *Znadoby dla piżnannia uhorsko-ruskych howoriw*. Cz. II. *Howory z nahotosom stałym*. Lwiv 1901.

Wolnicz-Pawłowska Ewa, *Antroponimia łemkowska na tle polskim i słowackim. XVI–XIX wiek*. Instytut Sławistyki PAN. Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy. Warszawa.

Wolnicz-Pawłowska Ewa, *Dawne łemkowskie nazwy kobiece na tle antroponimii sąsiednich gwar*. „Onomastica” XXXI (1986), s. 133–141.

Wolnicz-Pawłowska Ewa, *Osiemnastowieczne imiennictwo ukraińskie w dawnym województwie ruskim*. Ossolineum. Wrocław 1978.

Wolnicz-Pawłowska Ewa, *Z dawnej antroponimii łemkowskiej. Nazwy kobiet z sufiksem -'anka*. W: *Nazwy własne a wyrazy wspólne w języku i tekście*. Zeszyty Naukowe WSP w Opolu. Seria „C”. Opole 1986, s. 253–258.

Części badanego obszaru

B — Bojkowszczyzna; Ł — Łemkowszczyzna (w Słowniczku łemkowskim: cała lub prawie cała Łemkowszczyzna po obu stronach Karpat); ŁB — pogranicze łemkowsko-bojkowskie; ŁBP — pogranicze łemkowsko-bojkowskie na terenie Polski; ŁBS — pogranicze łemkowsko-bojkowskie na terenie Słowacji; ŁP — północna Łemkowszczyzna (w obrębie Polski); ŁS — południowa Łemkowszczyzna (w obrębie Słowacji).

Cyfry 1–3 przy skrótach Ł, ŁP, ŁS oznaczają odpowiednio część zachodnią, środkową i wschodnią.

Wsi

(w nawiasach podano numer wsi na mapkach — za atlasem łemkowskim Z. Stieberta)

W Polsce: Andrż. — Andrzejówka. Bał. — Bałucianka. Ban. — Banica. Barn. — Barnowiec. Bart. — Bartne. Barw. — Barwinok. Bedn. — Bednarka. Beł. — Bełchówka (51). Ber. — Berest (7). Bes. — Besko (40). Biał.W. — Biała Woda. Biel. — Bielanka (16). Bielicz. — Bieliczne. Bincz. — Binczarowa (na zach. od 6). Blech. — Blechnarka (19). Bod. — Bodaki. Bog. — Bogusza. Brun. — Brunary. Ciech. — Ciechanie (26). Czacz. — Czaczów. Czar. — Czarne. Czarn. — Czarna. Czer. — Czeremcha. Czyst. — Czystohorb (53). Dal. — Daliowa (33). Dar. — Darów. Desz. — Deszno. Doł. — Dołżyca. Dub. — Dubne (11). Flor. — Florynka (6). Gład. — Gładyszów (18). Hałb. — Hałbów. Hańcz. — Hańczowa. Hyr. — Hyrowa (28). Iz. — Izby. Jast. — Jastrzębik. Jasz. — Jaszowa. Kam. — Kamianna. Karl. — Karlików (52). Klim. — Klimkówka. Kłop. — Kłopotnica. Kom. — Komańcza (56). Kost. — Kostarowce. Kot. — Kotań. Kr. — Krempna (24). Król.Woł. — Królik Wołoski (34). Kryn. — Krynica. Krzyż. — Krzyżówka. Kunk. — Kunkowa. Kw. — Kwiaton. Lel. — Leluchów (10). Lesz. — Leszczyny. Lip. — Lipowiec. Łab. — Łabowa. Łos. — Łosie. Łup. — Łupków (55). Mał. — Małastów. Mac. — Maciejowa. Man. — Maniów. Męc. — Męcina. Mil. — Milik. Mochn. — Mochnaczka. Mokr. — Mokre. Mor. — Morochów. Msz. — Mszana. Musz. — Muszynka (13). Mysz. — Myscowa. NW. NWś. — Nowa Wieś (5). Odrz. — Odrzechowa. Olch. — Olchowa. O. — Ozenna. Pęt. — Pętna. Piel. — Pielgrzymka. Pjas. — Posada Jałńska (na wsch. od 33). Pol.NS — Polany (pow. Nowy Sącz). Pol.S. — Polany Surowiczne. Powr. — Powroźnik (9). Pstr. — Pstrążne. Puł. — Puławy. Przyb. — Przybyszów. Rad. — Radoszyce (na pd. od 56). Radoc. — Radocyna. Reg. — Regetów. Rop. — Ropki. Roz.M. — Roztoka Mała. Roz.W. — Roztoka Wielka. Rych. — Rychwałd (dziś Owczary). Rzep. — Rzepedź. Sien. — Sieniawa. Sm. — Smereczne (na zach. od 30). Smer. — Smerekowiec. Staw. — Stawisza. Sur. — Surowica. Śniet. — Śnietnica. Świerz. — Świerzowa. Szcz. — Szczawne. Szkl. — Szklary (35). Tcz. — Tylicz (12). Tok. — Tokarnia. Trzc. — Trzciana. Turz. — Turzańsk. Tyl. — Tylawa. Uhr. — Uhryń. Uś. — Uście Gorlickie (dawn. Uście Ruskie 15). Waw. — Wawrzka. Wier. — Wierchomla (3). Wis. — Wiśtok (43–44). Wiślocz. — Wiśloczek. Wis.W. — Wiśtok Wielki (43–44). Wojk. — Wojkowa. WolaN. — Wola Niżna (36). WolaW. — Wola Wyżna (37). Woł. — Wołowiec (na wsch. od 18). Wołt. — Wołtuszoza. Wrób.Kr. — Wróblík Królewski. Wrób. Szl. — Wróblík Szlachecki (39). Wys. — Wysowa (14). Wysocz. — Wysoczany. Zag. — Zagórz. Zah. — Zahutyń. Zaw.M. — Zawadka Morochowska. Zaw.R. — Zawadka Rymanowska. Zb. — Zboiska. Zd. — Zdynia. Zub. — Zubrzyk. Zyndr. — Zyndranowa. Żeg. — Żegiestów (2). Żyd. — Żydowskie (24).

Na Słowacji: Bel. — Beloveža (77a). Cz. — Čirč (na pd. od 10). Czab. — Čabalovci (73a). Jar. — Jarabina (80). Jas. — Šarišské Jastrabie (79). L. — Ladomirova (76a). Sz. — Šarišsky Štiavnik (76b).

Dawne powiaty

G — Gorlice, J — Jasło, K — Krosno, L — Lesko, LB — Lesko (tereny bojkowski na wschód od Solinki), NS — Nowy Sącz, NT — Nowy Targ, S — Sanok, Sm — Sambor, T — Turka.

Języki i dialekty

bojk. — bojkowski, dial. — dialekt, dialektalny, gwar. — gwarowy, łem. — łemkowski, niem. — niemiecki, pol. — polski, rum. — rumuński, slc. — słowacki, stpol. — staropolski, węg. — węgierski, ukr. — ukraiński, węg. — węgierski.

Literatura, źródła

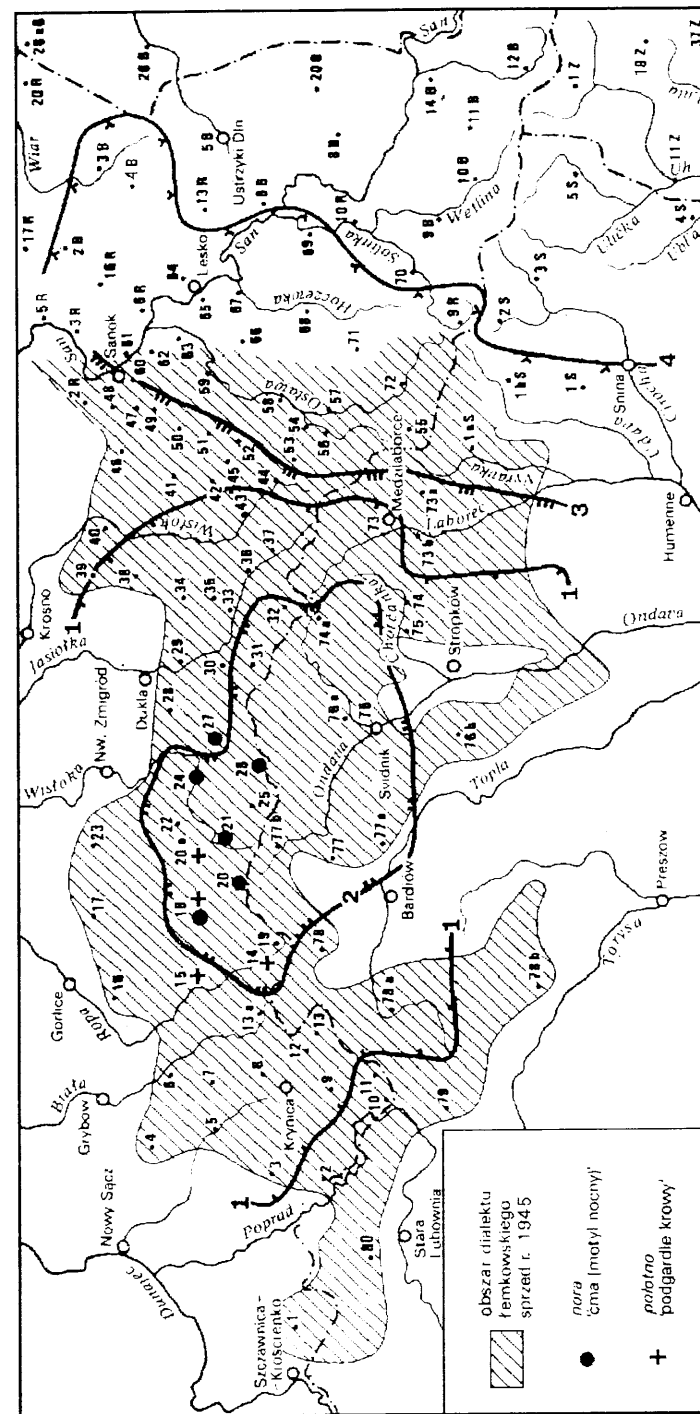
AE — Z. Stieber, *Atlas językowy dawnej Lemkowszczyzny...*; FaZS — A. Fastnacht, *Osadnictwo Ziemi Sanockiej...*; L — V. Latta, *Atlas ukrajinskich hovorów schidnoji Słowaczczyny...*; MaZS — W. Makarski, *Nazwy miejscowości dawnej ziemi sanockiej...*; PaS — E. Pawłowski, *Nazwy miejscowości Sądeckiej, cz. 2...*; (R) — zapisy terenowe J. Riegera; RiBL — J. Rieger, *Z toponomastyki bojkowskiej i łemkowskiej...*; RiS — J. Rieger, *Nazwy wodne dorzecza Sanu...*; RuNB — J. Rudnicki, *Nazwy geograficzne Bojkowszczyzny...*; RyB — K. Rymut, *Nazwy miejscowe dawnego powiatu bieckiego...*; (S) — zapisy terenowe Z. Stiebersa według: J. Rieger, *"Kwestionariusz łemkowski" Zdzisława Stiebersa...*; SG — *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego...*; SSNO — *Słownik staropolskich nazw osobowych...*; StFL — Z. Stieber, *Toponomastyka Lemkowszczyzny...*

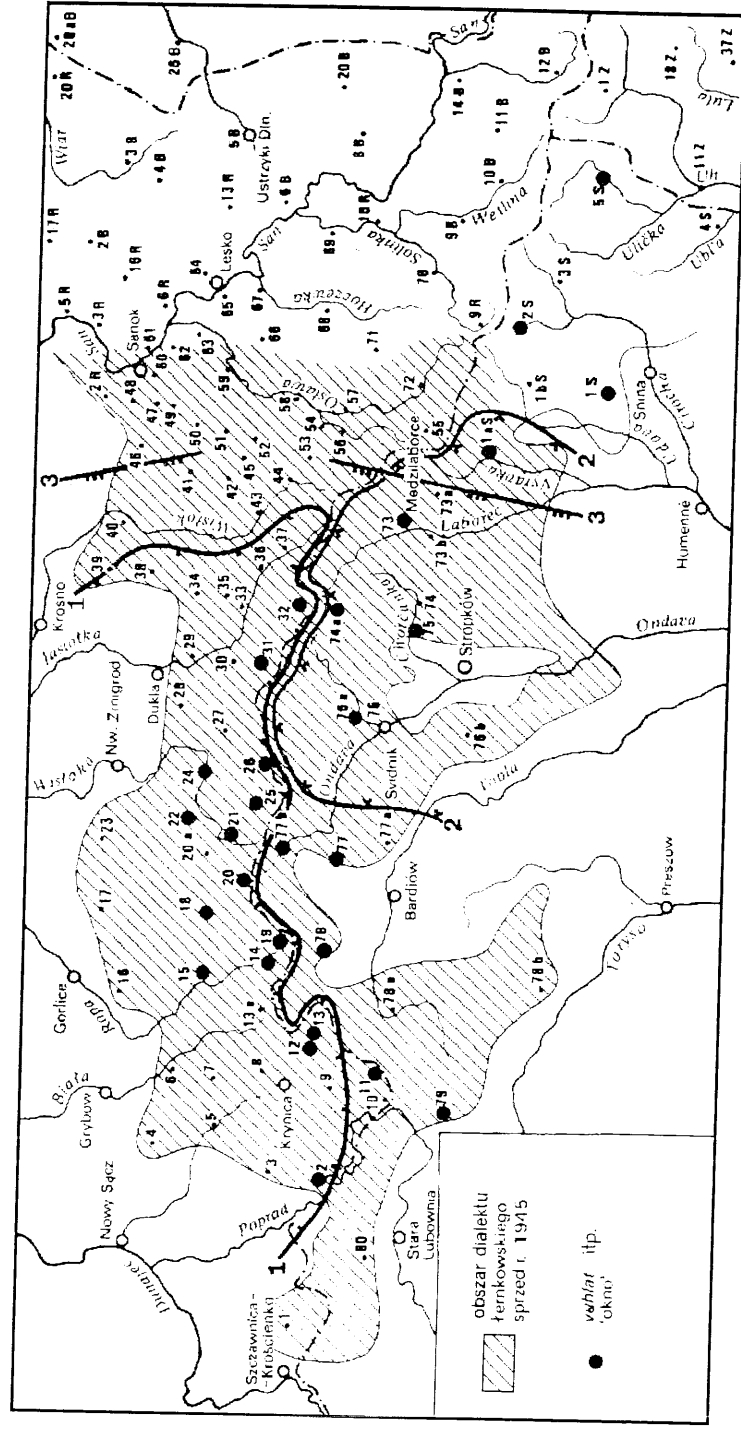
Inne skróty

dawn. — dawny, dawniejszy; dok. — czasownik dokonany; dol. — dolina, dop. — dopełniacz; dzis. — dzisiejszy; im. — imię; k. — koło; lmn. — liczba mnoga; lpoj. — liczba pojedyncza; matr. — matronimik (określenie w stosunku do matki); n. — nazwa; ndok. — czasownik niedokonany; nazw. — nazwisko; n.os. — nazwa osobowa; ok. — około; patr. — patronimik (forma odojcowska); pd. — południe; pn. — północ; por. — porównaj; pot. — potok; przen. — przenośnię, w znaczeniu przenośnym; przys. — przysiółek; rz. — rzeka; st. wyż. — stopień wyższy; wsch. — wschód; zach. — zachód; zdr. — zdrobn. — zdrobnienie, zdrobiały (pieszczotliwy); zgr. — zgrubienie, zgrubiały.

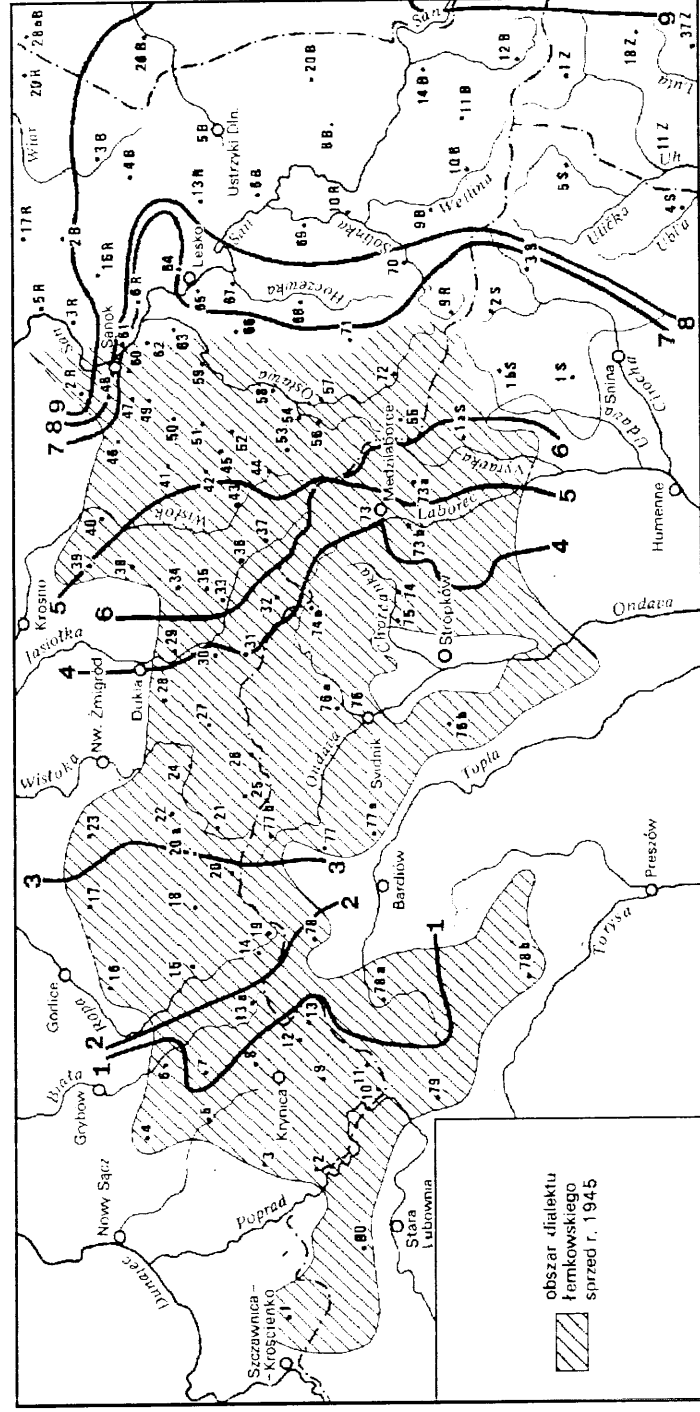
Numery oznaczające wsi w atlasie łemkowskim Z. Stiebersa (po nazwie wsi podano skrót dawnego powiatu)

1. Jaworki NT; 2. Żegiestów NS; 3. Wierchomla NS; 4. Królowa Ruska (dziś Królowa Góra) NS; 5. Nowa Wieś NS; 6. Florynka NS; 7. Berest NS; 8. Mochnaczka Wyżna NS; 9. Powroźnik NS; 10. Leluchów NS; 11. Dubne NS; 12. Tylicz NS; 13. Muszynka NS; 14. Wysowa G; 15. Uście Ruskie (dziś Uście Gorlickie) G; 16. Bielanka G; 17. Męcina Wielka G; 18. Gładyszów G; 19. Blechnarka G; 20. Konieczna G; 21. Długie G; 22. Świerzowa Ruska J; 23. Wola Cieklińska J; 24. Krempana J; 25. Grab J; 26. Ciechanie J; 27. Polany K; 28. Hyrowa K; 29. Trzciana K; 30. Tylawa K; 31. Barwinek K; 32. Czeremcha S; 33. Daliowa S; 34. Królik Wołoski S; 35. Szklary S; 36. Wola Niżna S; 37. Wola Wyżna S; 38. Posada Góra S; 39. Wróblak S; 40. Besko S; 41. Wola Sękowa S; 42. Tokarnia S; 43. Wisłok Dolny S; 44. Wisłok Górny S; 45. Wola Piotrowa S; 46. Nowosielce S; 47. Sanoczek S; 48. Czerteż S; 49. Prusiek S; 50. Zbojska S; 51. Bełchówka S; 52. Karlików S; 53. Czystohorb (dziś Czystogarb) S; 54. Jawornik S; 55. Łupków S; 56. Komańcza S; 57. Prehuki S; 58. Szczawne S; 59. Morochów S; 60. Stróże S; 61. Olchowce S; 62. Zahutyń S; 63. Wielopole S; 64. Jankowce L; 65. Huzele L; 66. Łukowe L; 67. Hoczew L; 68. Mchawa L; 69. Wołkowyja L; 70. Cisna i Dołżyca L; 71. Rabe L; 72. Wola Michowa L; (na Słowacji:) 73. Medzilaborce; 74. Havaj; 75. Bukovce; 76. Svidník Niżny; 77. Andrejová; 78. Tvarožec; 79. Jastrež; 80. Jarabina.

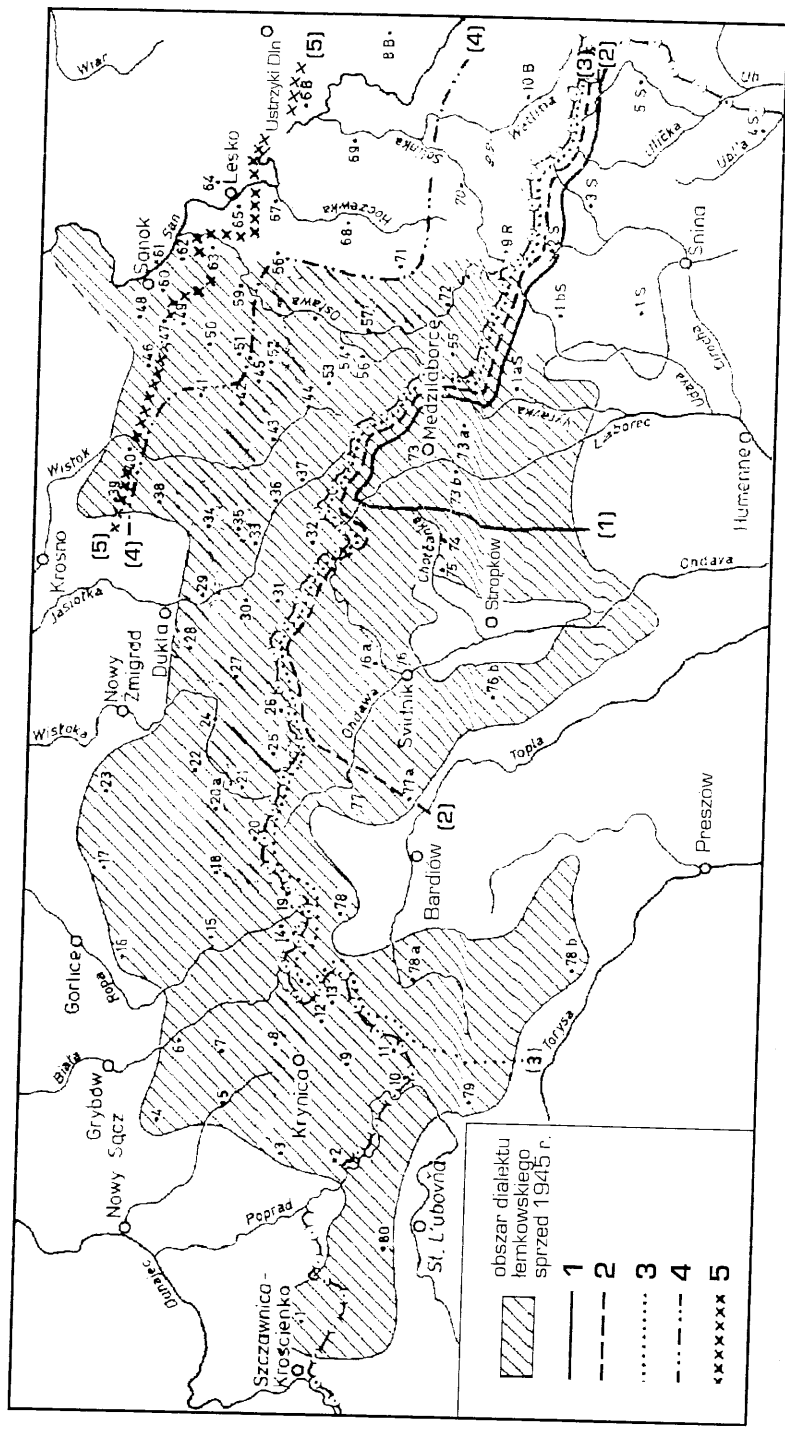

Mapa 2. Występowanie i zasięgi wybranych wyrazów (2)
1. *czopradziat* '40'; 2. *swalbat* i *swar* 'ba 'wesele'; 3. *jada*, *judyna* itp. 'jarzębina'

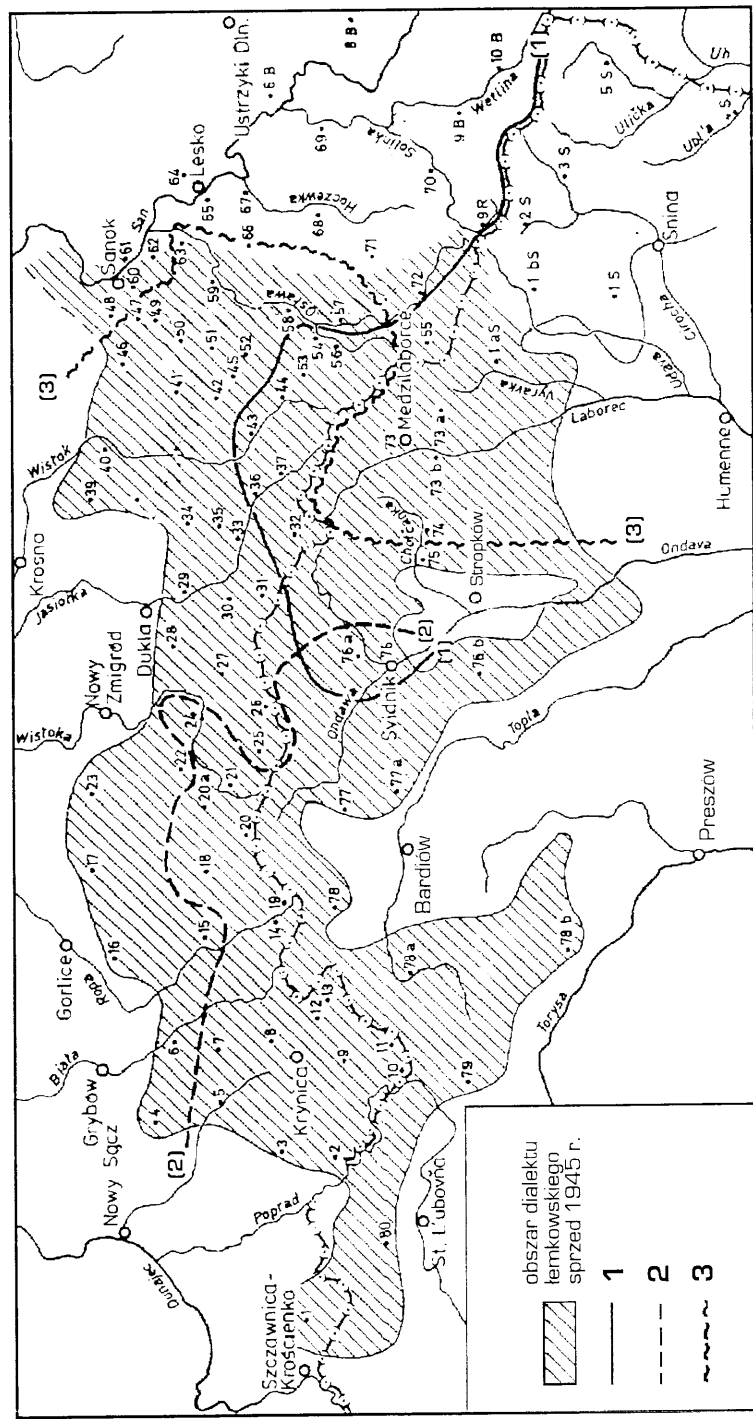
Mapa 3. Występowanie i zasięgi wybranych wyrazów (3)

1. *griba* 'grzyby, prawdziwki' (: *hriba* wsch.); 2. *teraz* 'teraz' (: *teper* wsch.); 3. *obłaczy się* 'ubrać się' (: *obłaczy się* wsch.); 4. *człówek* 'człowiek' (: *czolowik* itp. wsch.); 5. *kadył* 'kądziel' (: *kadyła* wsch.); 6. *ieta* 'ciotka' (: *itka* itp. wsch.); 7. *prypieć* (i *prypicok* na pograniczu łemkowsko-bojkowskim) 'przypieć' (: *prypiczok* itp. wsch.); 8. *zapieć* (i *zapiczok* jw.) 'zapieć' (: *zapiczok* itp. wsch.); 9. *badenka* 'naczynie do robienia masy' (: *maszynica* itp. wsch.)

Mapa 4. Elementy węgierskie w gwarach lemkowskiach (1)

1. *birow* 'wójty (sołtys)'; 2. *hoczowska* 'kierpce (chodaki) ze skóry'; 3. *wadał* 'wiesie'; 4. *dithan* 'tytoń'; 5. *jultas* 'pasterz owiec'

Mapa 5. Elementy węgierskie w gwarach lemkowskiach (2)

1. *zaczków, zaczkówca* 'woreczek na tytoń'; 2. *duthaniczak* 'woreczek na tytoń'; 3. *czuha, czuhantia* 'zimowe okrycie sukienne z kapturem (*kapa*)'